

အထွတ်ထွေအကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြချက်
ပြည်ထောင်စု

DEVELOPMENT ANCIENT MARKET COMMUNITY
FAKHRED MUNICIPALITY

အထွတ်ထွေ အကျဉ်းချုပ်
အကျဉ်းချုပ်

အထွတ်ထွေအကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြချက်
ပြည်ထောင်စု

အထွတ်ထွေ

အထွတ်ထွေအကျဉ်းချုပ်ဖော်ပြချက်

အထွတ်ထွေ

အထွတ်ထွေ 15-0178-3

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

แนวทางการพัฒนาชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผา
เทศบาลนครปากเกร็ด

DEVELOPMENT ANCIENT MARKET COMMUNITY
PAKKRED MUNICIPALITY

สหภาพ ชาญเวช

SAHAPARP HANWET

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2549

ISBN 974-15-2575-3

**DEVELOPMENT ANCIENT MARKET COMMUNITY
PAKKRED MUNICIPALITY**

SAHAPARP HANWET

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF INDUSTRIAL EDUCATION IN ARCHITECTURE
SCHOOL OF GRADUATE STUDIES
KING MONGKUT'S INSITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG**

2006

ISBN 974-15-2575-3

COPYRIGHT 2006

SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

KING MONGKUT'S INSITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวทางการพัฒนาชุมชนตลาดเก่าและ
ย่านเครื่องปั้นดินเผา เทศบาลนครปากเกร็ด

นักศึกษา

นายสหภาพ หาญเวช

รหัสประจำตัว

44064023

ปริญญา

ครุศาสตรบัณฑิต สาขาบริหารการ

สาขาวิชา

สถาปัตยกรรม

พ.ศ.

2549

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

ผศ.สมพล ดำรงเสถียร

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม

ผศ.ดร.เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม

บทคัดย่อ

ในการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาสภาพชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผา เพื่อศึกษาเส้นทางที่มีความต่อเนื่องกับเส้นทางของการท่องเที่ยวสู่เกาะเกร็ด รวมทั้งศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาและประชากรท้องถิ่น ได้แก่ ผู้บริหารชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการค้าบริเวณตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผา รวมทั้งสภาพการท่องเที่ยวกับเส้นทางสู่เกาะเกร็ดมีดังนี้

1. รูปแบบภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวยังขาดความเป็นอนุรักษ์และต่อเนื่องสู่เกาะเกร็ดที่ยังไม่ชัดเจน เช่น ป้ายบอกทาง , ชุมประดู , ถังขยะ , ที่นั่ง , สิ่งประกอบบริเวณที่ขยายตัวอย่างไม่เป็นระเบียบและไม่เข้าภูมิทัศน์เมืองของเกาะเกร็ดและเป็นที่รองรับนักท่องเที่ยว เช่น ร้านค้า ท่าเรือ ศูนย์นักท่องเที่ยว อาคารของย่านตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผา รูปแบบของย่านควรออกกฎบังคับที่ชัดเจน เกี่ยวกับอาคาร สถานที่ และขยายที่รูกค้าและพื้นที่ว่างโล่ง และอุตสาหกรรมที่ผิดประเภท มุมมองแม่น้ำสู่เกาะเกร็ดไม่เด่นชัดเพื่อต่อเนื่องสู่เส้นทางท่องเที่ยว

2. รูปแบบสภาพชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาควรมีการส่งเสริมอนุรักษ์และให้ประกอบการร้านค้าที่มีจุดขายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและดึงดูดความสนใจ ตลอดจนการเชื่อมต่อสู่เกาะเกร็ด ทำการจัดการสินค้า OTOP สู่ตลาดโลกได้โดยชุมชน มีรายได้ทั้งการนำเที่ยว การค้าขายและการแสดงต่างๆ ตามแบบฉบับชาวอยุธยาและเพิ่มเส้นทางทัวร์ทางน้ำที่ชัดเจน

3. สภาพการท่องเที่ยวควรมีการเพิ่มโปรแกรมทัวร์และให้ความสำคัญต่อสถานที่ เช่น วัดสนามเหนือย่านเครื่องปั้นดินเผา , ชุมชนตลาดเก่า , วัดกลางเกร็ด , บ้านจอมพลถนอม กิติขจร จัดการเป็นพิพิธภัณฑ์และโรงพยาบาลตั้งเช่นอดีต เป็นจุดต่อเนื่องกับเกาะเกร็ดและพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา จัดตั้งไกด์ท้องถิ่น ทำการตลาดด้านทัวร์ระดับจังหวัดและระดับประเทศ มีศิลปะและประเพณีของชาวมอญ รวมทั้งอาหารต้นตำรับเพื่อรองรับการท่องเที่ยวและอนุรักษ์

Thesis Title	Development Of Ancient Market Community Pakkred Municipality
Student	Mr.Sahaparp Hanwet
Student ID.	44064023
Degree	Master of Industrial Education
Programme	Architecture
Year	2006
Thesis Advisor	Assistant Professor Sompol Damrongsatien
Thesis Co-advisor	Assistant Professor Dr.Lerslux Klinhom

ABSTRACT

The purpose of this research were to study the Nonthaburi community of and ancient market and the pottery area in the connecting way with the traveling rout at Koh Kred Island. This research is also study the behavior of the tourist and the local people such as the community management, the opinion leader and the merchant in the ancient market and pottery area.

The summarized research result of the ancient market community and pottery area incldying the traveling way of the route to Koh Kred Island as following;

1. Urban landscape formation of the traveling to Koh Kred still has a lack of conservative and not link with the way to the Island unclearly i.e. direction sign, gate way, bins, seat etc. The component expansion untidy and not match with the nature of the landscape to serve with the tourist such as the shop, port, tourist information center, building of the ancient market community and pottery area. The design of the area should have the clearly regulation to control the expansion property and cover the open area, also the incorrect industrial type. The river view to Koh Kred is also unclear and not matches with the traveling rout.

2. It should have the conservative tourist promotion and support the merchant shop in the ancient market community and pottery area to attract and serve with the interesting of the tourist. To combine OTOP products to the world marker, people will earn more income form the traveler, merchandize and many kind of the performance show by “Morn”, the local people in that area. Especially it needs to increase the river tour routing for the tourist.

3. The tourist program should have the addition program tour and concentrate to the important place such as Wat Sanam Nue, pottery area, ancient market community, Wat klangkred, pol.gen. Thanom Kitikajorn's house. It was needed to develop and manage to be the museum and theater similar in the Chao phraya river coast area. To set up the local guide tour to serve with the marketing of the provincial and country tourism program. Also the promotion of the art & custom and food of Morn people to serve with the conservative tour program in Koh Kred Island.

กิตติกรรมประกาศ

ในการวิจัยและศึกษาการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อันเป็นผลเนื่องมาจาก การได้รับการอนุเคราะห์ข้อมูลจากหน่วยงานและบุคคลสำคัญเฉพาะด้านต่างๆ ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี รวมทั้งการได้รับความอนุเคราะห์และให้ความร่วมมือทางด้านการสัมภาษณ์ สอบถามการเก็บข้อมูลภาคสนาม การสังเกตการณ์โดยได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการทุกๆ ด้าน ทั้งด้านการค้าขายและการท่องเที่ยวของชุมชน อันเป็นผลซึ่งนำมาเป็นประโยชน์ทางการวิจัยอย่างมาก

ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ผศ.สมพล ดำรงเสถียร และอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม ผศ.ดร. เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม และท่านอาจารย์ คณะกรรมการทุกท่าน รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องทางสถาบัน ที่ได้สละเวลาอันมีค่าสำหรับการตรวจทานและปรับปรุงให้ส่งผลถึงความสำเร็จของวิทยานิพนธ์อันเป็นไปด้วยดีมาตลอด

ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณหน่วยงานทุกหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องและให้การสนับสนุน วิทยานิพนธ์อันเป็นไปตามแผนงานและนโยบายที่นำมาสู่ขั้นตอนการวิจัยครั้งนี้ โดยเฉพาะเทศบาล นครปากเกร็ด ท่านผู้อำนวยการกองช่าง คุณสมศักดิ์ เสรีพันธ์พานิช หัวหน้างานผังเมือง นางสาว กุลภัทร วนิกัตัญญู กมโยธิการและผังเมือง คุณสมชัย ศรีวิบูลย์ ผู้อำนวยการกองผังเมืองเฉพาะ และบุคลากรหลายฝ่ายหลายด้านจากสาขาอื่นๆ เป็นอย่างมาก

ทั้งนี้การวิจัยของผู้วิจัยนี้เป็นประโยชน์และสามารถนำมาใช้ได้จริงตามแผนงานและนโยบายขององค์กรจึงเป็นสิ่งที่นับว่ามีค่ามากสำหรับผู้วิจัยในครั้งนี้ ซึ่งหวังไว้ว่าจะได้มีส่วนร่วมที่จะทำให้บ้านเกิดหรือถิ่นฐานของผู้วิจัยเองได้เป็นสาธารณะประโยชน์ต่อส่วนรวมของชุมชนและเมืองไม่มากนักน้อยสืบต่อไป

คุณค่าและคุณประโยชน์ในครั้งนี้จึงขอมอบเกียรติแด่ผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้เป็นอย่างสูง

สหภาพ ชาญเวช

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ.....	VI
สารบัญตาราง.....	IX
สารบัญภาพ.....	X
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 กรอบแนวความคิดการวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 นโยบายพัฒนาจังหวัดนนทบุรี ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2545-2549).....	8
2.2 แผนโครงการวางผังบริเวณเกาะเกร็ดและบริเวณโดยรอบ.....	9
2.3 แผนพัฒนาผังบริเวณเกาะเกร็ด โครงการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว ย่านตลาดเก่าริมน้ำ และย่านตลาด โรงปั้นเครื่องปั้นดินเผา เทศบาลนครปากเกร็ด.....	10
2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง.....	11
2.5 สภาพทั่วไปจังหวัดนนทบุรี.....	15
2.6 สรุปข้อมูลจังหวัดนนทบุรี.....	27
2.7 สภาพทั่วไปเทศบาลนครปากเกร็ด.....	28
2.8 โครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง.....	35
2.9 แนวความคิดกายภาพ.....	37
2.10 แนวความคิดพฤติกรรมเพื่อการท่องเที่ยว.....	51
2.11 แนวความคิดด้านภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยว.....	57
2.12 แนวความคิดการตั้งถิ่นฐาน.....	76
2.13 แนวความคิดพัฒนาของเมืองและชุมชน.....	78

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.14 แนวความคิดชุมชนริมน้ำ.....	82
2.15 แนวความคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์และคุณค่า.....	89
2.16 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	96
2.17 แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบการท่องเที่ยว.....	101
2.18 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	104
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	106
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	106
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	107
3.2.1 การสร้างเครื่องมือ.....	107
3.2.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ.....	109
3.3 วิธีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	110
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	110
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	111
4.1 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	111
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจ.....	113
4.2.1 การสำรวจสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสภาพชุมชนในปัจจุบัน.....	113
4.2.2 ผลการสำรวจย่านทางกายภาพของชุมชนในปัจจุบัน.....	113
4.2.3 ผลการสำรวจที่ว่างโล่ง.....	117
4.2.4 ผลการสำรวจเส้นทางสัญจร.....	117
4.2.5 ผลการสำรวจที่หมายคา.....	118
4.2.6 ผลการสำรวจการใช้ที่ดิน.....	120
4.2.7 ผลการสำรวจการตั้งถิ่นฐานและระบบชุมชน.....	122
4.2.8 ผลการสำรวจระบบคมนาคมขนส่ง.....	124
4.2.9 ผลสำรวจสิ่งก่อสร้างและประกอบบริเวณ.....	131

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	173
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	173
5.1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	173
5.1.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	173
5.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	173
5.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	175
5.1.5 สรุปผลการวิจัย.....	175
5.2 การอภิปรายผล.....	183
- รูปแบบของย่าน.....	183
- รูปแบบของทางสัญจร.....	184
- รูปแบบของที่หมายตา.....	185
- รูปแบบของสิ่งก่อสร้างและบริเวณ.....	185
- เอกลักษณะและคุณค่า.....	187
- โปรแกรมการท่องเที่ยวและแนวโน้ม.....	187
- ตลาดและแนวความคิดการท่องเที่ยว.....	187
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	188
5.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป.....	188
บรรณานุกรม.....	203
ภาคผนวก.....	205
ภาคผนวก ก. เอกสารทางราชการที่ใช้ในการวิจัย.....	206
ภาคผนวก ข. แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย.....	209
ประวัติผู้เขียน.....	232

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1	ข้อมูลสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....42
2.2	ข้อมูลแสดงจำนวนประชากรของเทศบาลนครปากเกร็ด..... 45
2.3	ข้อมูลแสดงจำนวนครัวเรือน/บ้านของเทศบาลนครปากเกร็ด.....45
2.4	ข้อมูลแสดงจำนวนการเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนย้ายประชากร.....46
2.5	แผนภูมิแสดงองค์ประกอบการท่องเที่ยว.....63
2.6	แสดงความกว้างของส่วนประกอบของรูปตัดถนนตามลักษณะการใช้ที่ดิน.....68
2.7	แสดงข้อพิจารณาเกี่ยวกับ Land used สำหรับการออกแบบถนนในเมือง.....71
2.8	แสดงขนาดของถนนมาตรฐานในชุมชน.....72
2.9	สรุปการใช้ประโยชน์ที่ดินและสภาพโดยทั่วไปของพื้นที่ศึกษา.....90
4.1	แสดงสิ่งประกอบของพื้นที่โครงการ.....130
4.2	ตารางจำแนกแบบสัมภาษณ์ทั่วไปของนักท่องเที่ยว.....147
4.3	แสดงจำนวนร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการตั้งถิ่นฐาน.....148
4.4	ตารางจำแนกแบบสัมภาษณ์ทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น.....156
4.5	แสดงจำนวนร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับย่านและที่รวมกิจกรรม.....157
4.6	ตารางจำแนกแบบสัมภาษณ์ทั่วไปของนักวิชาการ สถาปนิก นักผังเมือง.....163
4.7	แสดงจำนวนร้อยละความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพชุมชนและสภาพการท่องเที่ยว.....165

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	ภาพแสดงการปรับปรุงแผนพัฒนาเกาะเกร็ดและบริเวณ โดยรอบ.....	10
2.2	แสดงการกำหนดย่านการใช้ประโยชน์ที่ดินเกาะเกร็ดและบริเวณ โดยรอบ.....	22
2.3	แสดงทัศนียภาพของสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาปากเกร็ดในอนาคค.....	37
2.4	แสดงรูปแบบคณะกรรมการชุมชน.....	47
2.5	แสดงประเพณีการจตุศุกหนุ.....	49
2.6	แสดงภาพการแห่เรือและพิธีตักบาตรพระสงฆ์ทางเรือ.....	50
2.7	แสดงองค์ประกอบการท่องเที่ยว.....	54
2.8	แสดงเส้นทางโครงการที่วิจัย.....	95
2.9	แสดงภาพถ่ายทางอากาศและแผนที่สู่โครงการ.....	96
2.10	แสดงองค์ประกอบการท่องเที่ยว.....	99
4.1	แสดงย่านพาณิชย์กรรมและกิจกรรมของชุมชนตลาดเก่า.....	114
4.2	แสดงย่านอุตสาหกรรม.....	114
4.3	แสดงย่านประวัติศาสตร์.....	115
4.4	แสดงย่านราชการและโรงเรียน.....	116
4.5	แสดงย่านพักอาศัย.....	116
4.6	แสดงที่ว่างโล่ง.....	117
4.7	แสดงถนนภูมิเวท.....	118
4.8	แสดงที่หมายตาระยะไกล.....	119
4.9	แสดงที่หมายตาระยะใกล้.....	119
4.10	แสดงภาพปัญหาการรुक้าที่ดิน.....	120
4.11	แสดงภาพปัญหาความไม่เป็นระเบียบของชุมชน.....	120
4.12	แสดงภาพปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภท.....	121
4.13	แสดงภาพปัญหาการรุก้าของพื้นที่และปัญหาขยะมูลฝอย.....	122
4.14	แสดงโครงข่ายการคมนาคม.....	124
4.15	แสดงปัญหาด้านองค์ประกอบ.....	126
4.16	ภาพแสดงท่าเทียบเรือต่างๆ.....	128
4.17	ภาพแสดงการใช้ประโยชน์อาคาร.....	132
4.18	ภาพแสดงศาลเจ้า.....	133

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.19 แสดงภาพท่าเรือปากเกร็ด.....	134
4.20 แสดงภาพสถาปัตยกรรมอาคาร ไม้ริมแม่น้ำเจ้าพระยา (ตลาดเก่า).....	134
4.21 แสดงภาพวัดสนามเหนือ.....	136
4.22 แสดงอาคารบ้านสมัยเก่า.....	136
4.23 แสดงท่าเรือวัดสนามเหนือ.....	137
4.24 แสดงซุ้มทางเข้าวัดบ่อ.....	137
4.25 แสดงอาคาร ไม้ย่านเครื่องปั้นดินเผา.....	138
4.26 แสดงโรงงานอุตสาหกรรมน้ำแข็ง.....	138
4.27 แสดงท่าเรือวัดกลางเกร็ด.....	139
4.28 แสดงอาคารต่อเติมแบบ ไม้อนุรักษ์.....	140
4.29 แสดงบ้านจอมพลถนนอม กิติขจร.....	141
4.30 แสดงภาพปัญหาการจัดภูมิทัศน์.....	143
5.1 ภาพวัดสนามเหนือ ส่วน AMPHITHEATER ศูนย์มโหฬารริมแม่น้ำ , พิพิธภัณฑ์การเมืองและบ้านจอมพลถนนอม กิติขจร.....	190
5.2 ผังสวนสวนรมณีย์ใต้สะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา.....	191
5.3 ผังรวมโครงการ.....	192
5.4 ผัง LAYOUT ส่วนวัดสนามเหนือ	193
5.5 ผัง LAYOUT ส่วนศูนย์ศิลปาชีพ OTOP CITY ถนนย่านเครื่องปั้นดินเผา.....	194
5.6 ผัง LAYOUT ส่วนวัดกลางเกร็ด.....	194
5.7 ทักษณียภาพศูนย์ OTOP CITY ย่านเครื่องปั้นดินเผา.....	195
5.8 ทักษณียภาพบนสะพานสามารถมองเห็นปากเกร็ด.....	196
5.9 ทักษณียภาพเรือนแพอาหารไทย 4 ภาค – มอญ.....	197
5.10 ทักษณียภาพลานวัฒนธรรมริมแม่น้ำชมเกาะเกร็ด.....	198
5.11 ส่วนประกอบบริเวณ (STREET FURNITURE).....	199
5.12 WATERFRONT และท่าเรือ.....	200
5.13 ส่วนLANDMARKเปิดมุมมองออกสู่แม่น้ำและเกาะเกร็ด.....	201
5.14 แสดงหุ่นจำลองโครงการ.....	202

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความเป็นมาของปัญหา

ประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2547 ที่ผ่านมามีการพัฒนาการท่องเที่ยวตามแผนนโยบายการท่องเที่ยวประเทศไทยอันสืบเนื่องมาจากภัยพิบัติทางธรรมชาติในเดือนธันวาคม 2547 ทำให้เร่งพัฒนาซึ่งเพิ่มศักยภาพควบคู่กับการอนุรักษ์ธรรมชาติที่มีความงดงาม และมีแหล่งท่องเที่ยวทางที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นอยู่มากมายกระจายกันไปตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางมาเยี่ยมชมเยือนได้รับ

พื้นที่เขตอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นชุมชนที่มีความเป็นมาที่ยาวนาน เกี่ยวพันกับประวัติศาสตร์ชาติไทยในหลายแง่มุม ทั้งด้านสังคม การเมือง ตลอดจนด้านการเป็นแหล่งศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นราชธานีดังปรากฏเห็นได้จากอาคารโบราณสถานตามวัดวาอารามต่างๆ ที่มีอยู่มากมายหลายแห่ง และรวมถึงแหล่งศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่นของพื้นที่แถบนี้ คือ วัฒนธรรมชาวมอญ และ ชุมชนชาวน้ำ เนื่องจากพื้นที่แถบนี้แต่เดิมปรากฏหลักฐานว่าเคยเป็นด่านเก็บภาษีเรือสินค้า ที่จะเดินทางผ่านก่อนเข้าสู่กรุงศรีอยุธยา บริเวณพื้นที่บ้านแหลม ในส่วนที่เรียกว่า ท้ายด่าน หรือ ปากด่าน และมีวัดเดิมอยู่แล้ว ชื่อว่าวัดปากอ่าว

จนถึงรัชสมัยของพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ แห่งกรุงศรีอยุธยา พระองค์ได้เสด็จทางชลมารคเสียบลำน้ำเจ้าพระยามาถึงวัดปากอ่าว ทางตอนบนของบ้านแหลม ที่เรียกว่าคู้บางบัวทองนั้น มีสภาพทางน้ำที่คดเคี้ยวและอ้อมโค้งมาก ทำให้สิ้นเปลืองเวลาเดินทาง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ขุดคลองลัดแม่น้ำเจ้าพระยาตรงบ้านแหลม ระยะทางจากวัดปากอ่าวไปจรดท้ายอ่าว ตามคันคูส่งน้ำ เพื่อประสงค์จะย่นระยะทาง และอำนวยความสะดวกในการสัญจรไปตามลำน้ำให้รวดเร็วยิ่งขึ้น และทรงเรียกคลองที่ขุดขึ้นใหม่นี้ว่า “คลองลัดเกร็ดน้อย”

ในเวลาต่อมาเมื่อกระแสน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาได้เปลี่ยนทางเดินไหลมาทางคลองลัดแห่งนี้ คลองลัดเกร็ดน้อยจึงกว้างขึ้นกลายเป็น “แม่น้ำลัดเกร็ดน้อย” จากนั้นที่บ้านแหลมจึงกลายเป็นเกาะ มีชื่อเรียกว่า “เกาะเกร็ด” ซึ่งอยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง และเป็นที่อยู่จักคุ้นหนู ในแง่ของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ ที่อุดมไปด้วยลักษณะพิเศษของชุมชนชาวน้ำแบบบ้านสวน และวัฒนธรรมมอญ

หากแต่ในความเป็นจริงแล้วจะเห็นได้ว่า พื้นที่ใกล้เคียงโดยรอบพื้นที่เกาะเกร็ด ที่เรียกกันว่าปากด่านและบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาตรงข้ามวัดปากอ่าวหรือวัดปรมย์อิกาวาสในปัจจุบันนั้น

เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กัน จนเป็นระบบ และ
วงจร ที่กลมกลืนกันได้เป็นอย่างดี

เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าว แต่เดิมสมัยก่อนยุคคลองวัดเกร็ดน้อย ก็ได้เป็นจุดพักเรือสินค้าที่
รอขายเรือสินค้า มีชุมชน และ ย่านการค้าตลาดน้ำที่คึกคักมาอยู่ก่อนแล้ว ครั้นเมื่อยุคคลองลัด
เกร็ดน้อย จนกลายเป็นแม่น้ำลัดเกร็ด กระทั่งเมื่อบ้านแหลมได้กลายเป็นเกาะเกร็ดแล้ว พื้นที่
ที่ส่วนนี้ก็ได้ยังคงความเจริญยิ่งขึ้น จนขยายตัวครอบคลุมไปจนตลอดแนวฝั่งตามริมแม่น้ำลัดเกร็ด
ปรากฏร่องรอยในปัจจุบันเป็นย่านตลาดเก่าริมน้ำ ซึ่งครอบคลุมถึงพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่
บริเวณชอยคานเรือ ต่อเนื่องมายังบริเวณท่าหน้าหัวถนนแจ้งวัฒนะ ต่อเนื่องไปทางพื้นที่วัดบ่อ วัด
สนามเหนือ เป็นส่วนที่ 1 และได้ปรากฏร่องรอยเป็นย่านตลาดโรงปั่นเครื่องปั่นดินเผา ซึ่งครอบ
คลุมพื้นที่ตั้งแต่วัดสนามเหนือ ไปตามเส้นทาง ถนนสุขาประชาสรรค์ 1 ไปจนถึงบริเวณโดยรอบ
วัดกลางเกร็ด

จะเห็นได้ว่าพื้นที่ทั้งสองแห่งนี้ ถ้าพิจารณาถึงทำเลที่ตั้งแล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่าอยู่ใน
ตำแหน่งที่เปรียบได้กับการเป็น “ประตู” (Entrance) สู่อะไรก็ตามทีเดียว เนื่องจากการเข้าถึง
พื้นที่เกาะเกร็ดนั้นจะต้องเดินทางโดยใช้บริการเรือข้ามฟากที่ให้บริการอยู่สองแห่งคือ บริเวณ
ท่าเรือวัดสนามเหนือ เป็นแห่งที่ 1 และบริเวณท่าเรือวัดกลางเกร็ดเป็นแห่งที่ 2 ซึ่งการจะเข้าถึง
เพื่อใช้บริการท่าเรือข้ามฟากทั้งสองแห่งนั้น จะต้องเดินทางผ่านพื้นที่ที่กล่าวถึงทั้งสองแห่งนั้น
อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ เนื่องจากเป็นเส้นทางผ่านของการคมนาคมอยู่แล้ว

ในขณะที่เมื่อพิจารณาถึงด้านคุณค่าหรือลักษณะพิเศษของพื้นที่ทั้งสองแห่งนั้น อาจนับได้
ว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง และสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ
(System) ในแง่ของการเติมเต็มบรรยากาศของการท่องเที่ยวในลักษณะเครือข่าย (Network
Tourism) กับพื้นที่ใกล้เคียงโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของพื้นที่เกาะเกร็ด ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ

ย่านตลาดเก่าริมน้ำนั้น จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่แสดงให้เห็นความเป็นชุมชนชาวน้ำ ที่มี
การอยู่อาศัย ประกอบกิจการทำมาค้าขาย มีระบบเศรษฐกิจ และมีชีวิตผูกพันกันอยู่ตามพื้นที่
ริมน้ำ อันเป็นสภาพสังคมชุมชนพื้นบ้านเก่าแก่ของชาวไทยในยุคสมัยก่อนหน้า ที่เปี่ยมด้วย
คุณค่า และนับวันจะลดน้อยถอยลงไปท่ามกลางกระแสการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมใน
ปัจจุบัน ซึ่งย่านตลาดเก่าริมน้ำในเขตเทศบาลนครปากเกร็ดที่กล่าวถึงแห่งนี้นั้น ยังคงมีสภาพที่
เสมือนกับการจำลองชีวิตลักษณะดังกล่าวไว้ให้ศึกษาและชื่นชมได้ในระดับหนึ่งทีเดียว

ส่วนย่านตลาดโรงปั่นเครื่องปั่นดินเผานั้น จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่แสดงให้เห็นถึง
ภาพจำลองชีวิตของประชาชนแถบบ้านย่านนี้ ที่มีความเป็นศิลปินผู้สร้างงานศิลปะจากเนื้อดิน
ธรรมดา นำมารังสรรค์ผ่านกระบวนการผลิตที่แสดงถึงความชำนาญในเชิงช่าง และใจรักใน
วิชาชีพ จนได้ชิ้นงานที่เปี่ยมไปด้วยความมีชีวิตชีวา มีความเป็นเอกลักษณ์ มีคุณภาพ สามารถใช้
งานได้อย่างทนทาน กระทั่งกลายเป็นกิจกรรมที่เป็นตัวสร้าง ดำรงอยู่ และขับเคลื่อนไป ซึ่งรับ

เศรษฐกิจของชุมชนย่านดังกล่าวตั้งแต่ในอดีตจวบจนปัจจุบัน โดยที่ลักษณะของงานหัตถกรรมจากดินเผาในแถบย่านนี้นั้นจะสามารถแบ่งได้ออกเป็นสองประเภทคือ ประเภทที่เกี่ยวพันกับการเน้นประโยชน์ใช้สอยจริงจัง เช่น โอ่ง กระถาง ครก ถ้วย ชาม เป็นประเภทที่ 1 ส่วนประเภทที่ 2 จะเป็นงานที่ผลิตขึ้นด้วยความวิจิตรบรรจงด้วยคติความเชื่อศรัทธาในพระพุทธศาสนา หรือใช้สอยในกิจการพระสงฆ์ เพื่อเป็นพุทธบูชา และย่านตลาดโรงป่นเครื่องปั้นดินเผาในเขตเทศบาลนครปากเกร็ดที่กล่าวถึงแห่งนี้นั้น ยังคงมีจำนวนโรงป่นที่ดำเนินกิจการผ่านยุคสมัยต่างๆ มาเป็นเวลานาน และเปรียบเสมือนกับการจำลองชีวิตลักษณะดังกล่าวไว้ให้ศึกษา และชื่นชมได้ในระดับหนึ่งเช่นกัน

จะเห็นได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวทั้งสองแห่งที่กล่าวถึงนั้น เมื่อพิจารณาจากคุณค่าหรือลักษณะพิเศษที่กล่าวถึงข้างต้นจะทำให้เห็นภาพถึงความสามารถเชื่อมต่อบรรยากาศการท่องเที่ยวกับพื้นที่เกาะเกร็ด ได้อย่างกลมกลืน เป็นเครือข่ายของการท่องเที่ยวพื้นที่ริมน้ำ ที่เดิมเต็มเรื่องราวในการชื่นชมและซึมซับบรรยากาศ ทั้งศึกษาความเป็นมาเป็นไปของชุมชนชาวน้ำแบบบ้านสวน ศิลปวัฒนธรรมของชาวมอญ รากเหง้าที่ถ่ายทอดเป็นลักษณะสังคมของชาวปากเกร็ดในปัจจุบัน เป็นการท่องเที่ยวพร้อมการศึกษาสภาพสังคมอย่างเป็นระบบยิ่งขึ้น เพื่อความเข้าใจได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น กว่าการมุ่งเน้นที่การเข้าถึงเพื่อการท่องเที่ยวยังพื้นที่เกาะเกร็ดเพียงแห่งเดียว โดยข้ามผ่านพื้นที่โดยรอบ ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าในเชิงการท่องเที่ยวเหมือนกัน มีประวัติความเป็นมาที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กันอย่างแยกจากกันไม่ออก ดังเช่นพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวย่านตลาดเก่าริมน้ำ และย่านตลาดโรงป่นเครื่องปั้นดินเผา ที่กล่าวถึงข้างต้น โดยมีได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่เหมือนในระยะเวลาที่ผ่านมา ที่ภาพการเดินทางท่องเที่ยวสู่เกาะเกร็ดได้เปรียบเสมือนภาพของการก้าวกระโดด ออกไปจากพื้นที่โดยรอบและขาดความต่อเนื่องสัมพันธ์กันกับพื้นที่โดยรอบ คล้ายชิ้นส่วนของภาพตัดต่อ (Jigsaw) ที่อยู่เดี่ยวโดด ไม่สามารถหาชิ้นส่วนอื่นที่จะมาช่วยต่อเติมซึ่งกันและกัน ให้เป็นภาพเต็มเต็มที่สมบูรณ์ได้นั่นเอง

หากแต่ในปัจจุบันบริเวณแหล่งท่องเที่ยวทั้งสองแห่งนั้น กลับมีสภาพเสื่อมโทรมลงในบางส่วน เนื่องจากบทบาทที่ลดลงของการคมนาคมทางน้ำ และสัมมาอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไปของคนพื้นถิ่น ทำให้เราได้ตระหนักว่าในอนาคต ภาพความงดงามของชุมชนชาวน้ำ และย่านตลาดเก่า รวมถึงตลาดโรงป่นเครื่องปั้นดินเผาที่กล่าวถึงนั้น คงจะขาดหายไปอย่างน่าเสียดาย ซึ่งแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวขึ้น จะมีส่วนช่วยส่งเสริมให้สภาพชีวิต และการทำมาหากินแบบเดิมอย่างในอดีตได้กลับพลิกฟื้นคืนชีวิตชีวาขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ขณะที่ไม่ต้องกลับไปใช้ชีวิตรูปแบบเดิมเสียทีเดียวด้วย ดังนั้นนอกจากจะพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับ เมื่อดำเนินโครงการตามแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ทั้งสองแห่งให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีความน่าสนใจในประโยชน์ที่จะได้รับเชิงอนุรักษ์สภาพสังคมที่มีลักษณะพิเศษเป็นเอกลักษณ์

แตกต่างจากที่อื่นให้ดำรงอยู่ได้ศึกษาและชื่นชมไว้ได้ ในขณะที่ช่วยส่งเสริมสภาพเศรษฐกิจชุมชน ในลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในกลุ่มชุมชนใกล้เคียงกันไปในคราวเดียวกันด้วย

ดังนั้นจากเหตุผลความสำคัญดังกล่าวข้างต้น การพัฒนาให้พื้นที่ย่านตลาดเก่าริมน้ำ และพื้นที่ย่านตลาดโรงป่นเครื่องปั้นดินเผา ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ซึ่งมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวพื้นที่เกาะเกร็ด ในลักษณะเป็นเครือข่ายและเป็นระบบวงจรที่มีความเกื้อกูลซึ่งกันและกันจึงเป็นโครงการที่น่าสนใจ และส่งเสริมให้เป็นรูปธรรมเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะที่แนวคิดดังกล่าวนี้

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจและจะศึกษาตามนโยบายที่เป็นแผนงานของเทศบาลนครปากเกร็ดเพื่อเป็นนโยบายต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนนทบุรี ดังโครงการวันเดียวเที่ยว 3 จังหวัด (นนทบุรี , นครปฐม , และสมุทรสาคร) ล่องเรือเจ้าพระยาโครงการวันเดียวเที่ยวเมืองนนท์ โดยจะทำการศึกษาสภาพแวดล้อมโดยรอบและวิถีชุมชนท้องถิ่นที่เกิดจากการขยายตัวของแหล่งงานและโครงการที่ขยายตัวของระบบคมนาคม เช่น สะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาที่ส่งผลกระทบ รวมทั้งพฤติกรรมนักท่องเที่ยว สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์และมีคุณค่า ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดรูปแบบการปรับปรุงพัฒนาภูมิทัศน์ของเมืองและควบคู่กับการอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผา และพื้นที่ศาสนา สถาน เส้นทางถนนภูมิเวท ; ถนนประชาสวรรค์ ที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่ส่งเสริมไปสู่ความต่อเนื่องเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด เกิดผลของการพัฒนาการท่องเที่ยวระยะยาว

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาริมแม่น้ำเจ้าพระยา อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาสภาพการท่องเที่ยว อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และแนวทางการพัฒนาสู่แหล่งท่องเที่ยวเกาะเกร็ด
3. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนตลาดเก่าย่านเครื่องปั้นดินเผาในพื้นที่แม่น้ำเจ้าพระยา

1.3 กรอบแนวคิดการวิจัย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หลักการให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้างต้น เพื่อเป็นแนวความคิดในเรื่องแนวทางการพัฒนาชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผา เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยมีกรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. กรอบแนวคิดชุมชน
  - แนวความคิดภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยว
  - แนวความคิดการตั้งถิ่นฐาน
  - แนวความคิดทางกายภาพของชุมชนเมือง
  - แนวความคิดเอกลักษณ์และคุณค่า
2. กรอบแนวคิดสภาพการท่องเที่ยว
  - แนวความคิดพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยว
  - แนวความคิดตลาดและแนวโน้มการท่องเที่ยว
  - แนวความคิดการพัฒนาโปรแกรมทัวร์
  - แนวความคิดผลกระทบการท่องเที่ยว

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผา ริมน้ำเจ้าพระยา เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มุ่งศึกษาจากประชากรท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในพื้นที่ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีขนาดพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 259,191 ตารางเมตร และเส้นทางถนน 2.5 กิโลเมตร

1.4.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มนักท่องเที่ยว และกลุ่มชุมชนท้องถิ่น และนักวิชาการ

1. กลุ่มนักท่องเที่ยว เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังเกาะเกร็ดในช่วงเดือน ธันวาคม 2548 – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 จำนวน 300 คน
2. กลุ่มชุมชนท้องถิ่น เป็นประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผา ได้แก่ ผู้บริหารชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบกิจการค้าขายเครื่องปั้นดินเผาและสินค้าพื้นเมืองต่างๆ จำนวน 100 คน
3. กลุ่มนักวิชาการ สถาปนิกและนักผังเมือง ผู้ทรงคุณวุฒิด้านชุมชนและด้านการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศน์ จำนวน 50 คน

1.4.2 ตัวแปรที่ศึกษา

1. สภาพชุมชนตลาดเก่า และย่านเครื่องปั้นดินเผา
2. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1.5.1 แนวทางการพัฒนาชุมชน หมายถึง การพัฒนาชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผา เส้นทางสู่แหล่งท่องเที่ยว และวิถีชีวิตชุมชนให้มีความสวยงามเรียบร้อยตามหลักการให้มีศักยภาพที่ดีขึ้น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

1.5.2 ชุมชนตลาดเก่า หมายถึง ชุมชนที่ประกอบการด้านพาณิชย์กรรมในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ริมน้ำเจ้าพระยา

1.5.3 ย่านเครื่องปั้นดินเผา หมายถึง ชุมชนที่ตั้งประกอบการด้านอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาบริเวณริมน้ำเจ้าพระยา บริเวณถนนสุขาประชาสวรรค์

1.5.4 เกาะเกร็ด หมายถึง พื้นที่ตำบลปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีพื้นที่ทั้งสิ้น 2,840 ไร่ ประกอบไปด้วย 7 หมู่บ้าน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดนนทบุรี

1.5.5 ชุมชนท้องถิ่น หมายถึง กลุ่มคนในพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในอำเภอปากเกร็ด บริเวณโดยรอบแม่น้ำเจ้าพระยา และชุมชนตลาดเก่า

1.5.6 นักท่องเที่ยว หมายถึง กลุ่มคนที่เดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอปากเกร็ด ในช่วงเดือนธันวาคม – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548

1.5.7 สภาพชุมชนตลาดเก่า หมายถึง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรท้องถิ่น สภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

1. ย่าน หมายถึง บริเวณที่มีความคล้ายคลึงกันในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สถาปัตยกรรมหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้น

2. ที่ว่างโล่ง หมายถึง พื้นที่ว่างโล่งโดยที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือเกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น สวนสาธารณะ สวนหย่อม ลานกิจกรรม ลานอเนกประสงค์ ลานอเนกประสงค์ ลานกีฬา

3. เส้นทางสัญจร หมายถึง เส้นทางที่ใช้เดินทางจากที่หนึ่ง ไปยังอีกที่หนึ่ง เช่น ถนน ทางเดินเท้า ทางเดินเรือ

4. ที่หมายตา หมายถึง บริเวณที่มีความพิเศษ สะดุดตา มองเห็นได้ในระยะไกล มีความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรมของคนในเมืองและนักท่องเที่ยว

5. ขอบเขต หมายถึง เส้นทางการขอบเขตของเมืองอันได้แก่ ถนน แม่น้ำ

6. สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นที่อยู่ในบริเวณ และสามารถมองเห็นได้ด้วยตา

1.5.8 สภาพการท้องเที่ยว หมายถึง สภาพการท้องเที่ยวของเกาะเกร็ดที่มีความต่อเนื่องกับฝั่งอำเภอปากเกร็ด

1.5.9 พฤติกรรมนักท่องเที่ยว หมายถึง พฤติกรรมและความคิดเห็น รวมไปถึงปัญหาและอุปสรรคของนักท่องเที่ยวในการท้องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นกลุ่มหรือโดยลำพังในรูปแบบต่างๆ

1.5.10 พื้นที่ริมน้ำ หมายถึง พื้นที่บริเวณติดหรือเชื่อมหรือมีส่วนสัมพันธ์กับลำน้ำเป็นพื้นที่ซึ่งใช้ประโยชน์ในการทำกิจกรรมบางส่วนหรือทั้งหมดจากลำน้ำทั้งทางตรงและทางอ้อม

1. ย่าน หมายถึง บริเวณที่นักท่องเที่ยวมาใช้บริการเป็นจำนวนมาก เช่น ย่านพาณิชยกรรมหรือบริเวณที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมสถานที่ เช่น ย่านประวัติศาสตร์

2. ที่ว่างโล่ง หมายถึง บริเวณที่นักท่องเที่ยวมาใช้เป็นจุดพักผ่อนหรือทำกิจกรรม

3. เส้นทางสัญจร หมายถึง เส้นทางการสัญจรที่กำหนดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยว (เส้นทางท้องเที่ยว)

4. ที่หมายตา หมายถึง บริเวณหรือสิ่งก่อสร้างที่เป็นที่จดจำได้ง่าย หรือเป็นที่ที่เป็นเอกลักษณ์ของเกาะเกร็ด

5. ขอบเขต หมายถึง เส้นทางแบ่งเขต หรือ แม่น้ำ

6. สิ่งก่อสร้างหรือสิ่งประกอบบริเวณ หมายถึง สิ่งที่สามารถมองเห็นได้ที่อยู่ในบริเวณแหล่งท้องเที่ยว เช่น อาคาร บ้าน ป้ายต่างๆ เสาไฟ ถังขยะ ม้านั่ง รถ เรือ ร้านค้า แพ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองและชุมชนตลาดเก่ากับย่านเครื่องปั้นดินเผา เทศบาลนครปากเกร็ด จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำการศึกษาและทำความเข้าใจแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งวรรณกรรมเรื่องที่จะทำการวิจัย รวมถึงกรอบแนวความคิดของการศึกษารั้่งนี้ โดยแบ่งประเด็นการค้นคว้าออกเป็นหัวข้อต่างๆดังนี้

- 2.1 นโยบายพัฒนาจังหวัดนนทบุรี ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2545-2549)
- 2.2 แผนโครงการวางผังบริเวณเกาะเกร็ดและบริเวณรอบ กรมโยธาธิการและผังเมือง
- 2.3 แผนพัฒนาผังบริเวณเกาะเกร็ด โครงการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว ย่านตลาดเก่าริมน้ำ และย่านตลาดโรงปั้นเครื่องปั้นดินเผา เทศบาลนครปากเกร็ด
- 2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 สภาพทั่วไปจังหวัดนนทบุรี
- 2.6 สรุปรูปข้อมูลจังหวัดนนทบุรี
- 2.7 สภาพทั่วไปเทศบาลนครปากเกร็ด
- 2.8 โครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง
- 2.9 แนวความคิดกายภาพของชุมชนและเมือง
- 2.10 แนวความคิดพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยว
- 2.11 แนวความคิดภูมิทัศน์เพื่อท่องเที่ยว
- 2.12 แนวความคิดการตั้งถิ่นฐาน
- 2.13 แนวความคิดพัฒนาของเมืองและชุมชน
- 2.14 แนวความคิดชุมชนริมน้ำ
- 2.15 แนวความคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์และคุณค่า
- 2.16 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
- 2.17 แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบการท่องเที่ยว
- 2.18 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 นโยบายพัฒนาจังหวัดนนทบุรี ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2545-2549)

วิสัยทัศน์การพัฒนา ในแผนพัฒนาจังหวัดนนทบุรี ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2545 – พ.ศ.2549) ซึ่งให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Ecotourism) และเศรษฐกิจชุมชนที่เชื่อมโยงเป็น

เครือข่าย โดยที่สังคมจะต้องมีลักษณะเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม ฟังตนเอง ทั้งช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เป็นสังคมที่สืบสานและส่งเสริมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมียุทธศาสตร์มาลงรับด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางน้ำเชิงอนุรักษ์ เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สร้างงาน สร้างรายได้ ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ และมาตรฐานความปลอดภัย เพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจดังกล่าว และเพื่อผลประโยชน์ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอีกด้วย

เพื่อให้แนวทางการ “เป็นเมืองนนท์ที่หน้าอยู่ บนพื้นฐานของการพัฒนาที่สมดุลในทุกด้าน และปากเกร็ดเมืองแห่งรามัญ” ตามวิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ ของการพัฒนาจังหวัดนนทบุรี ในแผน 5 ปี (2545 – 2549) ได้ปรากฏเป็นรูปธรรม ช่วยส่งเสริมความเป็นเมืองหน้าอยู่ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนแบบเป็นเครือข่ายจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.2 แผนโครงการวางผังบริเวณเกาะเกร็ดและบริเวณโดยรอบ

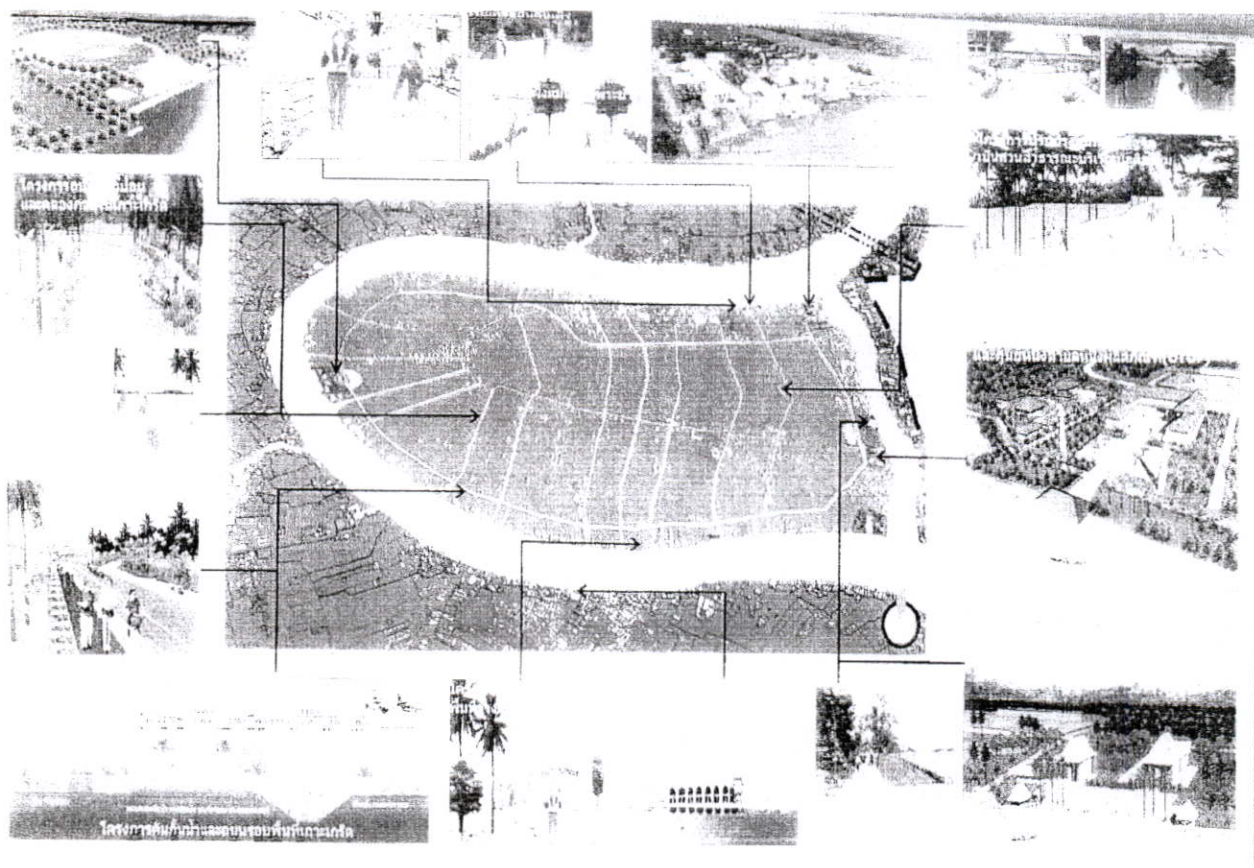
การศึกษาจัดวางผังเฉพาะบริเวณเกาะเกร็ดและบริเวณโดยรอบ เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงมีความจำเป็นต้องกำหนดเขตโครงการ การกำหนดเขตวางผังโครงการโดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพทางกายภาพของพื้นที่ศึกษาปัญหาต่างๆ ความต้องการประชาชนทางสาธารณสุขปโภค สาธารณูปการ แผนการพัฒนา ตลอดจนวิสัยทัศน์ของท้องถิ่น และวิเคราะห์เพื่อให้ได้พื้นที่ที่จะทำโครงการตามเป้าหมายที่กรมโยธาธิการและผังเมือง โดยกันเขตด้วยการยึดแนวธรรมชาติและแนวดนที่มีอยู่ในปัจจุบันและแนวดนโครงการสายด้านทิศเหนือ – ใต้ (Road ML-NS) และแนวดนโครงการสายด้านทิศตะวันออก – ตะวันตก (Road ML-ES) เป็นหลัก ทั้งนี้จะได้อธิบายแนวเขตวางผังโครงการได้อย่างถูกต้อง

พื้นที่โครงการวางผังบริเวณเกาะเกร็ดและบริเวณโดยรอบ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี พื้นที่โครงการมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่าน มีพื้นที่ทั้งหมด 22.27 ตารางกิโลเมตร พื้นที่โครงการมีแนวเขตวางผังเมืองทิศเหนือครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลบางพลับ ตำบลคลองพระอุดม ตำบลบางตะไนย์ ตำบลอ้อมเกร็ด และพื้นที่บางส่วนของตำบลท่าอิฐ พื้นที่ตำบลเกาะเกร็ด และพื้นที่บางส่วนของตำบลบางตลาด ตำบลท่าทรายในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พื้นที่โครงการแบ่งพื้นที่เป็นสามบริเวณ ได้แก่

บริเวณที่ 1 ประกอบไปด้วยพื้นที่บางส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบล ท่าอิฐ อ้อมเกร็ด บางพลับ คลองพระอุดม และ องค์การบริหารส่วนตำบลบางตะไนย์ มีพื้นที่ทั้งหมด 17.034 ตารางกิโลเมตร

บริเวณที่ 2 คือ พื้นที่ทั้งหมดขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดมีพื้นที่ทั้งหมด 4.2 ตารางกิโลเมตร

บริเวณที่ 3 คือ พื้นที่ริมคลองลัดเกร็ด (ฝั่งตรงข้ามเกาะเกร็ดด้านทิศตะวันออก) และพื้นที่บางส่วนของตำบลบางตลาด ตำบลท่าทรายในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีพื้นที่ทั้งหมด 1.036 ตารางกิโลเมตร รวมทั้งพื้นที่คลอง ประกอบด้วยเส้นถนน ภูมิเวท และย่านโรงปั้นดินเผา และตลาดเก่า รวมทั้งวัดสนามเหนือ วัดกลางเกร็ด ซึ่งเป็นส่วนที่คาบเกี่ยวกับนโยบายที่ผู้วิจัยศึกษา

ภาพที่ 2.1 แสดงโครงการปรับปรุงแผนพัฒนาเกาะเกร็ดและบริเวณโดยรอบที่มา บริษัทที่ปรึกษา

2.3 แผนพัฒนาฝั่งบริเวณเกาะเกร็ด โครงการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว ย่านตลาดเก่าริมน้ำ และย่านตลาดโรงปั้นเครื่องปั้นดินเผา เทศบาลนครปากเกร็ด

2.3.1 เพื่อปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณย่านตลาดเก่าริมน้ำ และย่านตลาดโรงปั้นเครื่องปั้นดินเผา ในเขตพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ดให้มีคุณภาพ เหมาะสม สำหรับการอนุรักษ์

และส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ในลักษณะเป็นประตู และเครือข่ายเชื่อมต่อสู่พื้นที่เกาะเกร็ด และพื้นที่ใกล้เคียงอื่นๆ ในเวลาต่อไป ทั้งเพื่อเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะให้ได้มาตรฐาน ปลอดภัย และมีความสะดวกสบายแก่ประชาชนในพื้นที่ในคราวเดียวกันซึ่งประกอบไปด้วย การก่อสร้าง จัดหา และปรับปรุง ทางเดินในชุมชนพร้อมแนวคันกันน้ำ , ระบบระบายน้ำ , ระบบไฟฟ้า , แสงสว่าง , ห้องน้ำห้องส้วมสาธารณะ , ถังขยะ และระบบป้ายบอกทางประชาสัมพันธ์

2.3.2 เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในระดับชุมชนพื้นถิ่น ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไปพร้อมๆ กับการอนุรักษ์สภาพสังคมที่มีคุณค่า สืบสาน และส่งเสริมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามแนวทางของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (Ecotourism) อันจะนำมาซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป ด้วยการจัดฝึกอบรมด้วยการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (workshop) แก่กรรมการบริหารชุมชนและประชาชนที่สนใจ ของชุมชนพื้นที่ที่เกี่ยวข้องร่วมกับบุคลากรของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนของเทศบาลนครปากเกร็ด องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ฯลฯ

2.4 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 กฎหมายผังเมือง

พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 “การผังเมือง” ตามคำจำกัดความในมาตรา 4 หมายความว่า การวาง จัดทำ และดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองเฉพาะในบริเวณเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบท เพื่อสร้างหรือพัฒนาเมืองหรือส่วนของเมืองขึ้นใหม่ หรือแทนเมืองหรือส่วนของเมืองที่ได้รับความเสียหายเพื่อให้มี หรือทำให้ดียิ่งขึ้น ซึ่ง殊ลักษณะ ความสะดวกสบาย ความเป็นระเบียบ ความสวยงาม การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน ความปลอดภัยของประชาชน และสวัสดิภาพสังคม เพื่อส่งเสริมการเศรษฐกิจสังคมและสภาพแวดล้อม เพื่อดำรงรักษาหรือบูรณะสถานที่และวัตถุที่มีประโยชน์ หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี หรือเพื่อดำรงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิประเทศที่งดงาม หรือมีคุณค่าในทางธรรมชาติ

พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ได้จำแนกแผนผังออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

(1) ผังเมืองรวม หมายถึง “แผนผัง นโยบาย และโครงการ รวมทั้งมาตรการควบคุมโดยทั่วไป เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และดำรงรักษาเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบท ในด้านการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน การคมนาคมขนส่ง การสาธารณสุขโลก บริการสาธารณะ และสภาพแวดล้อมเพื่อวัตถุประสงค์ของการผังเมือง (มาตรา 4) ผังเมืองรวมจะประกอบด้วย

วัตถุประสงค์ในการวางแผนและจัดทำผังเมืองรวม แผนที่แสดงเขตของผังเมืองรวม แผนผังพร้อมด้วยข้อกำหนดในสาระสำคัญของการใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่โล่ง โครงการคมนาคมขนส่ง และโครงการกิจการสาธารณูปโภค รายการประกอบแผนผัง นโยบายมาตรการ และวิธีการเพื่อปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของผังเมืองรวม การใช้บังคับผังเมืองรวมจะกระทำโดยกฎกระทรวง ซึ่งพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518

(2) **ผังเมืองเฉพาะ** หมายถึง แผนผังและโครงการดำเนินการเพื่อพัฒนาหรือดำรงรักษาบริเวณเฉพาะแห่งหรือกิจการที่เกี่ยวข้องในเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบทเพื่อประโยชน์แก่การผังเมือง” (มาตรา 4)

2.4.2 กฎหมายควบคุมอาคาร

พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องในด้านการควบคุมเกี่ยวกับความมั่นคงแข็งแรง ความปลอดภัย การป้องกันอัคคีภัย การสาธารณสุข การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การสถาปัตยกรรมและการอำนวยความสะดวกแก่การจราจร และได้ปรับปรุงบทบัญญัติเพิ่มขึ้นอีก ตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร(ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542

อาคาร หมายถึง ตึก บ้าน เรือน โรง ร้าน แพ คลังสินค้า สำนักงานและสิ่งที่สูงขึ้นอย่างอื่น ซึ่งบุคคลอาจเข้าอยู่หรือเข้าใช้สอยได้ ซึ่งรวมถึงทางหรือท่อระบายน้ำ ทำน้ำ ทำจอดเรือ เป็นต้น (มาตรา 4) ส่วนที่เกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวตลาดคอนวอยที่สำคัญๆ คือ

- กฎกระทรวงฉบับที่ 39 ว่าด้วยการกำหนดแบบและวิธีการเกี่ยวกับการติดตั้งระบบการป้องกันอัคคีภัย แบบและจำนวนห้องน้ำห้องส้วม
- กฎกระทรวงฉบับที่ 44 และฉบับที่ 51 ว่าด้วยการกำหนดระบบการระบายน้ำ การกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และกำหนดประเภทและลักษณะอาคารที่ต้องจัดให้มีระบบระบายน้ำระบบบำบัดน้ำเสีย รวมทั้งมาตรฐานคุณภาพน้ำทิ้ง
- กฎกระทรวงฉบับที่ 47 ว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการให้เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจสั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองอาคารปรับปรุงหรือแก้ไขระบบความปลอดภัยเกี่ยวกับอัคคีภัยของอาคาร

2.4.3 กฎหมายสิ่งแวดล้อม

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่นอกจากจะครอบคลุมประเด็นของการควบคุมมลพิษโดยการกำหนดมาตรฐาน ควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดและการกำหนดเขตมลพิษ รวมทั้งการจัดการคุณภาพน้ำ คุณภาพอากาศ และเสียง และการจัดการสารอันตรายและกากของเสียอันเป็นบทบาทหน้าที่ของกรมควบคุมมลพิษแล้ว การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

โดยสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม จะประกอบด้วยกำหนัดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม การวางแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม การกำหนดเขตอนุรักษ์และพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม พระราชบัญญัตินี้ได้นำหลักการควบคุมและจัดการมลพิษมากำหนดไว้ดังนี้

- กำหนดให้มีระบบการวางแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยให้ท้องถิ่นจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการวางแผนการควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิดและแผนการ จัดหาระบบบำบัดมลพิษ
- กำหนดมาตรฐานการควบคุมมลพิษ ด้วยการจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสีย ระบบบำบัดน้ำเสียระบบกำจัดของเสีย และเครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับมลพิษ
- กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการก่อให้เกิดมลพิษอย่างชัดเจน
- กำหนดมาตรการส่งเสริมด้านกองทุนสิ่งแวดล้อม และความช่วยเหลือด้านต่างๆ เพื่อจูงใจให้มีการยอมรับที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ลงวันที่ 10 มกราคม 2537 เรื่องกำหนดมาตรฐานควบคุมการระบายน้ำทิ้งจากอาคารบางประเภทและบางขนาด , ประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ลงวันที่ 10 มกราคม 2537 เรื่องกำหนดประเภทของอาคารเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่จะต้องถูกควบคุมการปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะและประกาศกรมควบคุมมลพิษ ลงวันที่ 9 สิงหาคม 2537 เรื่องการคำนวณพื้นที่ใช้สอยจำนวนอาคารและจำนวนห้องของอาคารหรือกลุ่มของอาคาร วิธีการเก็บตัวอย่างน้ำ ความถี่และระยะเวลาในการเก็บตัวอย่างน้ำ

2.4.4 กฎหมายสาธารณสุข

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการจัดการกิจกรรมด้านสาธารณสุขชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมการสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือว่าเป็นกฎหมายแม่บทของการดำเนินงานสาธารณสุข เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว พอสรุปได้ว่า

- หมวดที่ 3 การกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย
- หมวดที่ 4 สุขลักษณะของอาคาร
- หมวดที่ 5 เหตุรำคาญ
- หมวดที่ 8 ตลาด สถานที่จำหน่ายอาหารและสถานที่เสวยอาหาร
- หมวดที่ 10 อานาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานท้องถิ่น

2.4.5 กฎหมายกรมเจ้าท่า

1) พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456

พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย เป็นกฎหมายที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่พุทธศักราช 2456-2536 เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยการเดินเรือ เขตท่าเรือ เขตจอดเรือ การจอดแพและก่อสร้างสิ่งล่วงล้ำลำแม่น้ำ ส่วนที่เกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวสรุปได้ดังนี้

- กฎกระทรวงฉบับที่ 48 (พ.ศ. 2530) เกี่ยวกับเรื่องการขอรับใบอนุญาตใช้เรือของเจ้าของหรือผู้ครอบครองเรือ

- กฎกระทรวงฉบับที่ 63 (พ.ศ. 2537) เกี่ยวกับเรื่องการขออนุญาตปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งอื่นใดล่วงล้ำลำแม่น้ำ เช่น ท่าเทียบเรือ สะพานปรับระดับและโป๊ะเทียบเรือ เป็นต้น

- กฎกระทรวงฉบับที่ 67 (พ.ศ. 2539) เกี่ยวกับเรื่องการประกันภัยให้ผู้โดยสารกรณีที่เกิดอุบัติเหตุอันเนื่องมาจากการใช้เรือ

2) ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 68

ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 68 ลงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2515 เป็นกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการจอดเรือ แพ โป๊ะ และสิ่งอื่นใดที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยให้อำนาจเจ้าพนักงานท้องถิ่น โดยอนุมัติของอธิบดีกรมเจ้าท่า มีอำนาจออกประกาศกำหนดว่าแม่น้ำลำคลองในพื้นที่ที่รับผิดชอบเป็นเขตจอดหรือห้ามจอดเรือ แพ โป๊ะ และอื่นๆ รวมทั้งกำหนดวิธีการและลักษณะการจอด เพื่อสะดวกแก่การจราจรและการอื่น

3) กฎ ระเบียบ ข้อบังคับอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

- ระเบียบกรมเจ้าท่าว่าด้วยการอนุญาตใช้แพโดยสาร พ.ศ. 2536 เป็นระเบียบที่ว่าด้วยการขออนุญาตใช้แพโดยสาร กำหนดมาตรฐานลักษณะแพโดยสาร ข้อกำหนดความปลอดภัยเกี่ยวกับการทรงตัวของแพโดยสาร

- ข้อบังคับสำหรับการตรวจเรือ (ฉบับที่ 19) พ.ศ. 2534 เป็นข้อบังคับที่กรมเจ้าท่าออกกำหนดลักษณะต่างๆ ของเรือโดยสารที่ใช้ในลำน้ำ เช่น ที่นั่งคนโดยสาร เครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์ประจำเรือ เครื่องช่วยชีวิตตามกฎหมายข้อบังคับ รวมถึงกำหนดคุณสมบัติของคนประจำเรือและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

- ประกาศกรมเจ้าท่า ที่ 67/2534 เรื่องให้มีการขออนุญาต การปล่อยน้ำทิ้งทุกประเภทลงสู่แม่น้ำ ให้เจ้าของกิจการยื่นคำร้องขออนุญาตปล่อยน้ำทิ้ง พร้อมกับเสนอแบบผังท่อปล่อยน้ำทิ้ง และจะต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพน้ำทิ้งตามมาตรฐานที่กำหนด

2.4.6 กฎหมายการท่องเที่ยว

พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง โดยมีหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นหน่วยงานหลัก มีวัตถุประสงค์หลักของกฎหมายตามมาตรา 8 ดังนี้

1. ส่งเสริมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ตลอดจนการประกอบอาชีพของคนไทยในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
2. เผยแพร่ประเทศไทยในด้านความงามของธรรมชาติโบราณสถานโบราณวัตถุ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา และวิวัฒนาการของเทคโนโลยี ตลอดจนกิจการอย่างอื่น อันจะเป็นการชักจูงใจให้มีการเดินทางท่องเที่ยว
3. อำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
4. ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความเป็นมิตรไมตรีระหว่างประชาชนและระหว่างประเทศ โดยอาศัยการท่องเที่ยว
5. ริเริ่มให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยว และเพื่อพัฒนาปัจจัยพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ นักท่องเที่ยว

2.5 สภาพทั่วไปของจังหวัดนนทบุรี

จังหวัดนนทบุรีตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย โดยอยู่ติดกับกรุงเทพมหานครเป็นระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร และเป็นจังหวัดหนึ่งใน 5 จังหวัดปริมณฑล (นนทบุรี สมุทรปราการ นครปฐม สมุทรสาคร และปทุมธานี) มีพื้นที่ประมาณ 622,303 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 388,939 ไร่ ตั้งอยู่บนเส้นรุ้งที่ 13 องศา 47 ลิปดา ถึงเส้นรุ้งที่ 14 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศา 34 ลิปดา ถึงเส้นแวงที่ 100 องศา 47 ลิปดาตะวันออก อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ย 1.80 เมตร และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับจังหวัดปทุมธานี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ทิศตะวันออก	ติดกับกรุงเทพมหานครตั้งแต่เขตคูสิต เขตบางเขน ไปจรดจังหวัดปทุมธานี
ทิศใต้	ติดกับกรุงเทพมหานคร
ทิศตะวันตก	ติดกับจังหวัดนครปฐม

2.5.1 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ตามลักษณะภูมิศาสตร์ของจังหวัดนนทบุรี ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำ โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาแบ่งพื้นที่ของจังหวัดออกเป็น 2 ส่วน คือ ฝั่งตะวันออก และฝั่งตะวันตก พื้นที่ส่วนใหญ่จึงเป็นที่ลุ่มมีคูคลองทั้งธรรมชาติ และคูคลองที่ขุดขึ้นใหม่เป็นจำนวนมาก ซึ่งมีความยาวและสั้น

เชื่อมโยงติดกัน เปรียบประดุจใยแมงมุมซึ่งใช้เป็นที่สัญจรไปมาติดต่อกันระหว่างหมู่บ้าน ตำบล และจังหวัด ย่านชุมชนหนาแน่นจะเห็นได้ตามบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา และตามริมคลองต่างๆ โดยทั่วไปพื้นที่ ส่วนที่ห่างจากแม่น้ำเจ้าพระยา และลำคลองก็จะเป็นสวน และไร่นาซึ่งมักจะมี น้ำท่วมถึงเสมอ แต่ในปัจจุบันพื้นที่ของจังหวัดในบางอำเภอซึ่งเคยเป็นสวนผลไม้ต่างๆและมีเขต ติดต่อกับกรุงเทพมหานครก็ค่อยๆเปลี่ยนแปลงเป็น โครงการจัดสรรสำหรับเป็นที่อยู่อาศัยของ ประชาชนที่ได้ย้ายถิ่นมาจากทุกภาคของประเทศ และบางส่วนก็เป็นที่รองรับการขยายตัวในด้าน อุตสาหกรรม โดยเฉพาะพื้นที่บางส่วนของอำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางกรวย อำเภอบางใหญ่ และอำเภอบางบัวทอง ซึ่งมีการจัดสรรที่ดินก่อสร้างที่อยู่อาศัย ก่อสร้างโรงงาน อุตสาหกรรม และธุรกิจการค้าขึ้นมาอย่างหนาแน่นเป็นอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ที่เคยเป็น สวน และไร่นาได้ถูกลดพื้นที่ลงไปเป็นจำนวนมาก

2.5.2 ลักษณะภูมิอากาศ

จากการมีพื้นที่ติดกับกรุงเทพมหานคร สภาพอากาศทั่วไปจึงไม่แตกต่างกันนัก โดย จังหวัดนนทบุรีจะมีสภาพอากาศที่ไม่ร้อนจัด และไม่หนาวจัด เป็นอากาศแบบร้อนชื้นเช่นเดียวกับ พื้นที่ในภาคกลางบางส่วนของประเทศ เนื่องจากอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย ฤดูฝน ฤดูหนาว และฤดูร้อน เพราะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มมีความแตกต่างแตกต่างของระดับพื้นที่เพียงเล็กน้อย สภาพภูมิอากาศจึงมีลักษณะค่อนข้าง สม่ำเสมอตลอดพื้นที่ ในฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ย 33.2 องศาเซลเซียสและฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงกันยายน และฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือน ตุลาคมถึงเดือนมกราคม ปี 2536 มีปริมาณน้ำฝนประมาณ 1,240.3 มิลลิเมตร เดือนตุลาคมมีปริมาณ น้ำฝน 224.7 มิลลิเมตร และเดือนสิงหาคมปริมาณน้ำฝน 215.2 มิลลิเมตร

1. อุณหภูมิ (Temperature)

อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยอยู่ในช่วงเดือนเมษายน เท่ากับ 35.1 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุด เฉลี่ยอยู่ในช่วงเดือนมกราคมเท่ากับ 20.7 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย และอุณหภูมิ สูงสุดเฉลี่ยในรอบปีเท่ากับ 24.0 และ 32.7 องศาเซลเซียส ตามลำดับ อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีเท่ากับ 27.9 องศาเซลเซียส

2. ความชื้นสัมพัทธ์ (Relative Humidity)

ความชื้นสัมพัทธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในช่วงเดือนกันยายน คือ 79 เปอร์เซ็นต์ และมีค่าเฉลี่ย ต่ำสุดในช่วงเดือนมกราคม คือ 68 เปอร์เซ็นต์ โดยความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปีมีค่า 74 เปอร์เซ็นต์

3. ลม (Wind)

ความเร็วลมโดยเฉลี่ย ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม ในจังหวัดนนทบุรีมีลักษณะที่ค่อนข้างคงที่ โดยมีความเร็วลมอยู่ในช่วงระหว่าง 4.0–6.2 น็อตต่อชั่วโมง

4. ปริมาณน้ำฝนและวันฝนตก

ปริมาณน้ำฝนตลอดปี 1,244.2 มิลลิเมตร เดือนกันยายนเป็นเดือนที่มีปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันฝนตกมากที่สุด คือ 266.9 มิลลิเมตร และ 1935 วัน ตามลำดับ ส่วนเดือนมกราคมมีปริมาณน้ำฝน และจำนวนวันฝนตกน้อยที่สุดคือ 9.0 มิลลิเมตร และ 1.1 วันตามลำดับ

2.5.3 เขตการปกครอง

จังหวัดนนทบุรีแบ่งการบริหารราชการส่วนภูมิภาคออกได้เป็น 2 ระดับ คือ ระดับจังหวัดประกอบด้วย ส่วนราชการประจำจังหวัด 25 หน่วยงาน และระดับอำเภอ แบ่งออกเป็น 6 อำเภอ 52 ตำบล 420 หมู่บ้าน 4 เทศบาล โดยมีอำเภอดังนี้ อำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอบางบัวทอง อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางกรวย อำเภอบางใหญ่ และอำเภอไทรน้อย (แผนที่ 3.1)

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. เทศบาล 4 แห่ง คือ เทศบาลนครนนทบุรี เทศบาลนครปากเกร็ด เทศบาลเมืองบางบัวทอง และเทศบาลตำบลบางกรวย
3. สุขาภิบาล 5 แห่ง คือ สุขาภิบาลบางศรีเมือง สุขาภิบาลปลายบาง สุขาภิบาลบางใหญ่ สุขาภิบาลบางม่วง สุขาภิบาลราษฎร์นิยม
4. องค์การบริหารส่วนตำบล 27 แห่ง

2.5.4 ทรัพยากรธรรมชาติ

1. ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรของจังหวัดนนทบุรีเป็นดินที่ราบลุ่มซึ่งมีความสมบูรณ์เหมาะสำหรับการเกษตรกรรม โดยเฉพาะการปลูกข้าว และทำสวนผลไม้ ซึ่งสามารถจำแนกลักษณะดินตาม Great Group ออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ (รูปที่ 3.1)

1.1 กลุ่มดินนา เป็นพื้นที่ลุ่มซึ่งมีน้ำท่วมขังบนผิวดิน- ส่วนมากจะมีลักษณะเป็นดินเหนียว จึงมีการระบายน้ำเลว ดินกลุ่มนี้มีประมาณร้อยละ 54.09 ของพื้นที่จังหวัด

1.2 กลุ่มดินไร่ จะมีลักษณะโครงสร้างเป็นดินเหนียวเช่นเดียวกับกลุ่มดินนา แต่มีความลาดชันของพื้นที่มากกว่า ดินกลุ่มนี้มีประมาณร้อยละ 36.03 ของพื้นที่จังหวัด

1.3 กลุ่มดินที่มีสภาพเป็นกรด มีลักษณะเป็นดินเหนียวเช่นเดียวกัน การระบายน้ำเลวและน้ำบนผิวดินระบายได้ช้า ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ดินกลุ่มนี้มีประมาณร้อยละ 9.88 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด

นอกจากการจำแนกทรัพยากรดินจังหวัดนนทบุรีออกเป็น 3 กลุ่มแล้ว ยังสามารถพิจารณา ลักษณะดินออกได้เป็น 8 ชุดดิน

1) ดินชุดบางเขน (Bn) เป็นดินที่เกิดจากตะกอนของน้ำกร่อยที่ถูกพัดพามาทับถมกันทุกปี เนื้อดินเป็นดินเหนียวตลอดชั้น เป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง มีการระบายน้ำเลวเหมาะสำหรับการทำนา และถ้ามีการยกร่องปรับปรุงดินก็สามารถปลูกพืชสวนได้ดี พบตามบริเวณริมฝั่งแม่น้ำในเขตอำเภอไทรน้อย อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวย อำเภอเมือง และอำเภอปากเกร็ด

2) ดินชุดธนบุรี (Tb) เป็นดินที่เกิดจากตะกอนของน้ำทะเล ถูกพัดพามาทับถมกันทุกปี เป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ดีมาก พบตามบริเวณลำคลอง โดยเฉพาะบริเวณสวนผลไม้ที่อยู่ใกล้ชายฝั่งในเขตอำเภอบางบัวทอง อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวย อำเภอเมือง และอำเภอปากเกร็ด

3) ดินชุดบางกอก (Bk) เป็นดินที่เกิดจากตะกอนของน้ำทะเลที่ถูกพัดพามาทับถมกันทุกปี ลักษณะเนื้อดินเป็นดินเหนียวตลอด ระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลว แต่เป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก พบบริเวณพื้นที่ราบที่ห่างจากชายฝั่งแม่น้ำในเขตอำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวย อำเภอเมือง และอำเภอปากเกร็ด

4) ดินชุดเสนา (Sc) เป็นดินที่เป็นกรดจัดไม่เหมาะสมต่อการปลูกพืชไร่ เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับการเกิดน้ำท่วม การระบายน้ำของดินเลว พบว่ามีอยู่เล็กน้อยในเขตอำเภอไทรน้อย และอำเภอปากเกร็ด

5) ดินชุดบางเลน (Bl) ลักษณะดินคล้ายดินชุดธนบุรีซึ่งมีปริมาณแร่ธาตุอาหารตามธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงค่อนข้างสูง จึงเหมาะสำหรับการปลูกข้าว แต่ไม่เหมาะในการปลูกพืชไร่ เนื่องจากน้ำท่วมถึง และการระบายน้ำของดินเลว พบในอำเภอบางบัวทอง อำเภอไทรน้อย และอำเภอบางใหญ่

6) ดินชุดชะเชิงเทรา (Cc) เป็นดินที่มีการระบายน้ำเลว และน้ำซึมผ่านได้ปานกลางถึงช้า เป็นดินที่เหมาะสมแก่การทำนาปลูกข้าวได้พอสมควร พบว่ามีอยู่เล็กน้อยในอำเภอปากเกร็ด และอำเภอเมือง

7) ดินชุดองครักษ์ (Ok) เป็นดินที่มีปริมาณแร่ธาตุอาหารตามธรรมชาติต่ำ ดินบนมีปริมาณอินทรีย์วัตถุค่อนข้างสูง เนื่องจากเป็นกรดจัด แร่ธาตุในดินบางชนิดมีมากจนเป็นพิษต่อพืช มีอยู่เล็กน้อยพบในเขตอำเภอบางบัวทอง

8) ดินชุดอยุธยา (Ay) เป็นดินที่มีการระบายน้ำเลว ตลอดจนมีความเป็นกรดจัด แต่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง เหมาะแก่การทำนา แต่ไม่เหมาะสำหรับพืชไร่ เนื่องจากมีปัญหาเรื่องน้ำท่วม มีอยู่เล็กน้อย พบในเขตอำเภอไทรน้อย

2. ทรัพยากรน้ำ

2.1 แหล่งน้ำธรรมชาติ จังหวัดนนทบุรีตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน คือ ฝั่งตะวันออก และฝั่งตะวันตก พื้นที่ส่วนใหญ่จึงเป็นที่ราบลุ่ม มีคูคลองธรรมชาติและที่ขุดขึ้นใหม่เป็นจำนวนมากทั้งสั้นและยาวเชื่อมต่อกัน ใช้เป็นเส้นทางในการสัญจรไปมา และเอื้ออำนวยต่อการเกษตรในพื้นที่ต่างๆ แหล่งน้ำที่สำคัญในแต่ละอำเภอมีดังนี้

1) แม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านจังหวัดนนทบุรี ตั้งแต่อำเภอปากเกร็ด ผ่านอำเภอเมืองนนทบุรี และเข้าสู่กรุงเทพมหานคร

2) คลองอ้อมหรือแม่น้ำอ้อมแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณหมู่ที่ 9 ตำบลบางศรีเมือง ไหลผ่านตำบลบางศรีเมือง ตำบลไทรมา ตำบลบางรักน้อย ตำบลบางกร่าง ไหลไปยังอำเภอบางใหญ่ ผ่านไปอำเภอบางกรวย แล้วไปบรรจบแม่น้ำเจ้าพระยา

3) คลองบางไผ่ เป็นคลองซอยแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณหมู่ที่ 4 ตำบลบางไผ่ ไหลไปยังตำบลบางศรีทอง อำเภอบางกรวย

4) คลองบางรักน้อย เป็นคลองซอยแยกจากคลองอ้อมไหล ไปสิ้นสุดภายในตำบลบางรักน้อย อำเภอเมืองนนทบุรี

5) คลองวัดแดง เป็นคลองซอยแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณหมู่ที่ 1 ตำบลไทรมา

6) คลองบางกร่าง เป็นคลองซอยแยกจากคลองอ้อมไหลผ่านตำบลบางศรีเมืองไปสิ้นสุดในตำบลบางกร่าง

7) คลองบางเขน และคลองต่างๆ ซึ่งแยกออกจากแม่น้ำเจ้าพระยาไหลไปทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำซึ่งเป็นเขตเทศบาล

2.2 แหล่งน้ำชลประทาน พื้นที่ส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 90 อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทาน โดยมีโครงการชลประทานขนาดใหญ่ที่สำคัญ 2 โครงการคือ

1) โครงการชลประทานพระบันลือ ครอบคลุมพื้นที่อำเภอไทรน้อย อำเภอบางบัวทอง และบางส่วนของอำเภอปากเกร็ด

2) โครงการชลประทานพระพิมล ครอบคลุมพื้นที่อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวย และบางส่วนของอำเภอบางบัวทอง

2.3 แหล่งน้ำใต้ดิน จังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่มีระดับความลึกอยู่ในช่วงระหว่าง 10-45 เมตร สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) ประเภทให้ปริมาณน้ำมาก พบในอำเภอบางกรวย อำเภอเมืองนนทบุรี และอำเภอปากเกร็ด อัตราการไหล 50-200 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง บางพื้นที่พบว่าป็นน้ำกร่อย และมีสนิมเหล็กเจือปนอยู่

2) ประเภทให้ปริมาณน้ำน้อย พบในอำเภอไทรน้อย อำเภอบางบัวทอง อำเภอบางใหญ่ และอำเภอบางกรวย โดยทั่วไปเป็นแหล่งน้ำใต้ดินที่มีคุณภาพดี อัตราการไหล 1-300 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง แต่ในบางพื้นที่คุณภาพน้ำปานกลาง เนื่องจากมีตะกอนของสนิมเจือปนอยู่

3. ทรัพยากรป่าไม้

จังหวัดนนทบุรีมีพื้นที่ 388,939 ไร่ ไม่พบว่ามีพื้นที่ป่าไม้สงวนแห่งชาติ และพื้นที่ป่าอนุรักษ์

4. ทรัพยากรประมง

จังหวัดนนทบุรีมีผู้ประกอบการจับสัตว์น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อจำหน่ายเป็นอาชีพจำนวนมาก เนื่องจากส่วนใหญ่นิยมประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การเพาะเลี้ยงแบบร่องสวน นาบัว นาข้าว และในกระชัง เพราะมีรายได้เพิ่มมากกว่าการจับสัตว์น้ำตามแหล่งน้ำธรรมชาติ

5. ทรัพยากรท่องเที่ยว

จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวและมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญหลายแห่ง แบ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

5.1 แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์

- 1) วัดเขมาภิรตาราม อยู่ในเขตเทศบาลเมืองนนทบุรี เป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยา มีพระประธานเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่ ศิลปสมัยอยุธยาประดิษฐานอยู่
- 2) วัดเฉลิมพระเกียรติวรวิหาร อยู่ในตำบลศรีเมือง อำเภอนนทบุรี เป็นพระอารามหลวงที่พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สร้างขึ้น มีภาพเขียนฝาผนังที่สวยงาม และเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปมหาโลกาจินันท์ปฏิมา พระประธานปางมารวิชัยเป็นที่เคารพของชาวจังหวัดนนทบุรี
- 3) วัดคู่อู่ อยู่ในตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช กรุงเทพมหานคร เป็นวัดที่มีศิลปแบบมอญ
- 4) วัดปราสาท อยู่ในตำบลบางกร่าง อำเภอนนทบุรี สร้างขึ้นในสมัยอยุธยา มีพระอุโบสถศิลปะสมัยอยุธยา และภาพฝาผนัง ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของสกุลช่างนนทบุรี
- 5) วัดชมภูเวก อยู่ในตำบลท่าทราย อำเภอนนทบุรี มีจิตรกรรมฝาผนังภายในพระวิหาร และพระอุโบสถสวยงามมาก มีเจดีย์ที่ก่อสร้างอยู่แบบศิลปะมอญ
- 6) วัดปรมัยยิกาวาส อยู่ในตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด สร้างสมัยรัชกาลที่ 3 เป็นศิลปะแบบมอญ มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า “วัดมอญ”

5.2 แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรม

- 1) ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด โรงเรียนสตรีนนทบุรี

- 2) ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอโรงเรียนบางบัวทอง
- 3) ตลาดน้ำบางคูเวียง อำเภอบางกรวย เป็นตลาดซื้อขายสินค้าแบบวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยริมฝั่งแม่น้ำลำคลอง
- 4) บ้านเครื่องปั้นดินเผาอัญโบราณ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด เป็นศูนย์เครื่องปั้นดินเผาพื้นบ้าน ซึ่งได้รวบรวมเอาเครื่องปั้นดินเผาอัญโบราณรูปทรงต่างๆมาแสดงไว้

5.3 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

- 1) พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ ซึ่งตั้งอยู่ใจกลางเทศบาลนครนนทบุรี เป็นพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งแรกของประเทศไทย สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2504 แสดงถึงเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตพืชและโบราณคดี
- 2) การท่องเที่ยวทางน้ำประเภทล่องเรือเที่ยวชมแม่น้ำลำคลอง ตลาดน้ำ ตลอดจนลักษณะชีวิตแบบไทยๆสองฝั่งแม่น้ำ และสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ต่างๆสามารถแบ่งกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำเป็น 2 กลุ่ม คือ บริเวณเกาะเกร็ด ซึ่งวนรอบเกาะเกร็ด แล้วทวนน้ำขึ้นไปตามแม่น้ำเจ้าพระยา และบริเวณคลองอ้อม ทำน่านนนทบุรี

นอกจากนี้ ยังมีงานประเพณี หรืองานประจำปีที่สำคัญของจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ งานเทศกาลผลไม้เดือนพฤษภาคม งานประกวดกระท้อนตำบลบางขุนกอง งานอนุรักษ์มรดกไทยอำเภอปากเกร็ด งานแห่เทียนเข้าพรรษา งานตักบาตรเทโว งานลอยกระทง และงานแข่งเรือ เป็นต้น

2.5.5 สภาพทางเศรษฐกิจ

สภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสาขาอุตสาหกรรม รองลงมาคือ สาขาการก่อสร้าง สาขาการขนส่ง และค้าปลีก ตามลำดับ ในปี พ.ศ. 2536 มีผลิตภัณฑ์มวลรวมมูลค่าประมาณ 47,102.530 ล้านบาท

สาขาอุตสาหกรรม

การผลิตสาขาอุตสาหกรรมมีความสำคัญต่อโครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัดนนทบุรีมากที่สุดเมื่อเทียบกับสาขาการผลิต เนื่องจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานครส่งผลให้จังหวัดนนทบุรีมีปัจจัยสนับสนุนหลายประการ ได้แก่ ความพร้อมของโครงสร้างทางเศรษฐกิจขั้นพื้นฐาน เช่น การคมนาคมขนส่ง การสื่อสาร ไฟฟ้า ประปา แรงงาน ตลาดสินค้า วัตถุดิบ เป็นต้น

จังหวัดนนทบุรี มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในปี ส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็กและทำกันในครัวเรือน ได้แก่ อุตสาหกรรมไม้ และผลิตภัณฑ์จากไม้กึ่งโลหะ ทำท่อไอเสีย ท่อผ้า และผลิตภัณฑ์จากผ้า เป็นต้น สาขาการก่อสร้าง

เนื่องจากจังหวัดนนทบุรี เป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวของเมืองด้านที่อยู่อาศัยจากกรุงเทพมหานคร พื้นที่ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 60 เป็นพื้นที่เกษตรกรรม โดยเฉพาะพื้นที่ด้านฝั่ง

ตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา คือ อำเภอไทรน้อย อำเภอบางบัวทอง และอำเภอบางใหญ่ ยังคงเป็นพื้นที่ว่างซึ่งมีราคาที่ดินค่อนข้างถูกกว่ากรุงเทพมหานคร จึงทำให้นักลงทุนสนใจเข้ามาลงทุนเป็นจำนวนมาก สาขาการก่อสร้างจึงเป็นสาขาที่มีความสำคัญรองลงมาจากสาขาอุตสาหกรรม ซึ่งมีการขยายตัวในระดับที่สูงมากสอดคล้องกับความต้องการในด้านที่อยู่อาศัย โดยมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 11.83 ต่อปี

1. สาขาการค้าส่งและค้าปลีก

การผลิตสาขาการค้าส่ง และค้าปลีก เป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่องจากการผลิตสินค้า ไม่ว่าจะจากสินค้าอุตสาหกรรม หรือ เกษตรกรรม เพราะเป็นกิจกรรมที่ทำให้สินค้าเคลื่อนย้ายจากแหล่งผลิตไปสู่ผู้บริโภค หรือ ไปสู่ผู้ผลิตอื่น ซึ่งมีความสำคัญต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดนนทบุรีในลำดับที่สาม รองจากสาขาอุตสาหกรรม และสาขาการก่อสร้าง 7.99 ต่อปี

2. สาขาเกษตรกรรม

เป็นสาขาที่มีความสำคัญต่อโครงสร้างของจังหวัดนนทบุรี เนื่องจากสภาพพื้นที่และแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ ราษฎรในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่จึงประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนาข้าวเจ้า การเพาะปลูกพืชไร่ชนิดต่างๆ เช่น ข้าวโพด รับประทานฝักสด พืชผักชนิดต่างๆ ทำสวนผลไม้ เช่น ทุเรียน กระท้อน มะพร้าว มะม่วง มังคุด ฯลฯ ทำปศุสัตว์ และประมงน้ำจืด มีการขยายตัวเฉลี่ยตั้งแต่ปี 2532-2536 ร้อยละ 3.35 ของสาขาการผลิตทั้งหมด แต่เมื่อความเจริญของกรุงเทพมหานครกระจายเข้ามาสู่พื้นที่ ทำให้พื้นที่ของจังหวัดมีความเป็นเมืองมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่เกษตรกรรมมาเป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต

2.5.6 สภาพทางสังคม

1. สภาพทั่วไป

จังหวัดนนทบุรี เป็นจังหวัดที่มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เฉลี่ยร้อยละ 4.82 ต่อปี ทั้งนี้สาเหตุมาจากการอพยพย้ายของประชากรจากถิ่นฐานอื่นเพื่อเข้ามาอยู่อาศัย และทำงาน โดยประชากรของจังหวัดมีด้วยกันหลายเชื้อชาติ ได้แก่ ไทย มอญ อินเดีย พม่า จีน ซึ่งอพยพเข้ามาตั้งแต่ครั้งสงครามในอดีต ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และเนื่องจากเป็นจังหวัดที่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร เฉพาะในฝั่งตะวันออก ซึ่งมีพื้นที่ติดกับกรุงเทพมหานครและเป็นย่านอุตสาหกรรมพาณิชยกรรม และการบริการ ส่วนฝั่งตะวันตก ส่วนใหญ่ยังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ประชากรจึงมีวิถีความเป็นอยู่แบบกึ่งเมือง

2. ศาสนา

ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 31.48 และนับถือศาสนาอื่น ๆ นอกเหนือจากศาสนาพุทธร้อยละ 8.52 มีศาสนาแยกเป็นวัด 182 วัด โบสถ์คริสต์ 3 แห่ง มัสยิด 20 แห่ง ศาลเจ้า 24 แห่ง

3. การศึกษา

การศึกษาในจังหวัดนนทบุรี แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

3.1 การศึกษาในระบบ มีสถานศึกษารวมทุกสังกัด 252 โรงเรียน ห้องเรียนจำนวน 3,867 ห้อง ครูจำนวน 7,221 คน นักเรียนจำนวน 129,870 คน ประกอบด้วย สังกัดกรมสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน สังกัดเทศบาล สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ สังกัดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และสังกัดกรมอาชีวศึกษา

3.2 การศึกษานอกระบบ ประกอบด้วย

- 1) การศึกษานอกโรงเรียนเปิดสอนให้กับบุคคลทั่วไป ในลักษณะการศึกษาผู้ใหญ่ และการฝึกวิชาชีพ มีทั้งหมด 7 ศูนย์ คือ ศูนย์จังหวัด 1 ศูนย์ และศูนย์อำเภอ 6 ศูนย์
- 2) ห้องสมุดประชาชนมีทั้งหมด 6 แห่ง คือ ประจำจังหวัด 1 แห่ง ประจำอำเภอ 4 แห่ง ประจำตำบล 1 แห่ง
- 3) โรงเรียนเอกชน เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนทางด้านวิชาชีพให้กับประชาชนทั่วไป มี 46 แห่ง
- 4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5 แห่ง
- 5) ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 102 แห่ง
- 6) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ 3 แห่ง

3.3 การศึกษาที่อยู่ในสังกัดหน่วยงานอื่น ได้แก่

- 1) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
- 2) วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข
- 3) โรงเรียนชลประทาน สังกัดกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

4. สาธารณสุข

จังหวัดนนทบุรี มีบริการด้านการสาธารณสุขแก่ประชาชนทั้งที่เป็นของรัฐบาล และเอกชน โดยเป็นโรงพยาบาลรัฐบาล จำนวน 10 แห่ง โรงพยาบาลเอกชน จำนวน 4 แห่ง ศูนย์การแพทย์ 1 แห่ง และสำนักสาธารณสุขจังหวัด 1 แห่ง ซึ่งกระจายตัวไปตามอำเภอต่างๆ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนนทบุรี. 2547)

2.5.7 การสาธารณสุขปโภค และการสาธารณสุขปการ

1. การคมนาคม เป็นจังหวัดที่มีระบบโครงข่ายการคมนาคมที่นับว่าสมบูรณ์ โดยเฉพาะด้านการคมนาคมทางบก ดังต่อไปนี้

1.1 ทางบก

เส้นทางคมนาคมขนส่งทางถนนของจังหวัดนนทบุรี นอกจากจะประกอบไปด้วยทางหลวงแผ่นดินซึ่งเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาค และจังหวัด ทางหลวงจังหวัดที่เชื่อมโยงระหว่างจังหวัดกับ

อำเภอต่างๆแล้ว ยังมีทางพิเศษ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของการทางพิเศษแห่งประเทศไทยที่ประกอบด้วยระบบทางด่วน ได้แก่

- 1) ทางด่วนขั้นที่ 2 สายบางโคล่-แจ้งวัฒนะ ระยะทาง 20 กิโลเมตร
- 2) ทางด่วนขั้นที่ 3 สายนนทบุรี-บางกะปิ
- 3) ทางด่วนขั้นที่ 4 ครอบคลุมพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลกับจังหวัด

ใกล้เคียง

นอกจากนี้ยังมีรถประจำทางผ่านจังหวัดหลายสาย โดยเฉพาะรถขนส่งมวลชน กรุงเทพมหานครที่มีทั้งแบบปรับอากาศ และธรรมดา รวมทั้งรถมินิบัส และรถสองแถวของเอกชน ให้บริการแก่ประชาชน

1.2 ทางน้ำ

ปัจจุบันเส้นทางคมนาคมทางน้ำได้ลดบทบาทลงไป แต่นับว่าเป็นเส้นทางที่สำคัญเส้นทางหนึ่งของจังหวัด เนื่องจากเป็นจังหวัดที่ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีเส้นทางสำคัญคือ

- 1) เส้นทางเดินเรือตามแม่น้ำเจ้าพระยา เริ่มต้นจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตอนใต้ ผ่านจังหวัดปทุมธานี นนทบุรี ไปสิ้นสุดที่กรุงเทพมหานคร
- 2) เส้นทางเดินเรือตามแม่น้ำท่าจีน เริ่มต้นจากจังหวัดสุพรรณบุรี มาแยกเข้าคลองพระพิมลที่อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ไปออกแม่น้ำเจ้าพระยาที่อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
- 3) เส้นทางเชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำบางปะกง เริ่มต้นจากจังหวัดนครนายก เข้าสู่คลองรังสิตทางประตูน้ำเสาวภาผ่องศรี ออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยาที่อำเภอปากเกร็ด

1.3 ทางอากาศ

จังหวัดนนทบุรีไม่มีสนามบินภายในจังหวัด แต่สามารถอาศัยสนามบินดอนเมืองในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากมีพื้นที่ใกล้เคียงกัน และการเดินทางคมนาคมก็เป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็ว

1.4 ทางรถไฟ

จังหวัดนนทบุรีไม่มีทางรถไฟภายในจังหวัด แต่สามารถใช้บริการของกรุงเทพมหานครได้ เนื่องจากมีพื้นที่ใกล้เคียงกัน

2. การไฟฟ้า

การบริการไฟฟ้าในจังหวัดนนทบุรีรับผิดชอบโดยการไฟฟ้านครหลวง และการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยที่รับผิดชอบในการผลิตกระแสไฟฟ้า ซึ่งแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้าคือโรงไฟฟ้าความร้อนพระนครเหนือ ตั้งอยู่ที่อำเภอบางกรวย จักส่งเข้าพื้นที่ด้วยสายส่งแรงสูง รวมทั้งรับผิดชอบสถานีไฟฟ้าย่อยที่แปลงแรงดันให้เป็นแรงดันปานกลางเพื่อจ่ายให้การไฟฟ้านครหลวง เขตบางใหญ่ เขตนนทบุรี ซึ่งมีสถานีไฟฟ้าย่อยทั้งหมด 8 แห่ง จ่ายไฟฟ้าในระดับแรงดัน 12 และ 24

KV สามารถจ่ายไฟฟ้ารวมทั้ง 8 แห่ง ได้ 526 MVA ในขณะที่ความต้องการใช้ไฟฟ้าพบว่าผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทที่อยู่อาศัยมีปริมาณมากที่สุดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 89.7 รองลงมาคือ ประเภทสถานธุรกิจ และอุตสาหกรรมร้อยละ 9.4 ประเภทสถานที่ และองค์การราชการ ร้อยละ 0.6

3. การประปา

การบริการประปาในเขตจังหวัดนนทบุรีรับผิดชอบโดยการประปานครหลวง สาขา นนทบุรี ผลิตน้ำบริการประชาชนครอบคลุมพื้นที่อำเภอปากเกร็ด อำเภอเมือง อำเภอบางใหญ่ และพื้นที่บางส่วนของอำเภอบางกรวย คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 119 ตร.กม. กำลังการผลิต 0.295 ล้าน ลูกบาศก์เมตร และการประปานครหลวง สาขาบางบัวทอง ผลิตน้ำบริการประชาชนครอบคลุมพื้นที่ในเขตอำเภอบางบัวทอง อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางไทร และพื้นที่บางส่วนของอำเภอบางกรวย คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 19 ตร.กม. กำลังการผลิต 12,000 ลูกบาศก์เมตร

4. ระบบสื่อสารและโทรคมนาคม

4.1) การสื่อสารแห่งประเทศไทย โดยให้บริการโทรคมนาคมโทรศัพท์ ระหว่างประเทศและบริการไปรษณีย์โทรเลข ปัจจุบันจังหวัดนนทบุรีมีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข ให้บริการทั้งสิ้น 10 แห่ง กระจายอยู่ทุกอำเภอ

4.2) องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย รับผิดชอบบริการโทรศัพท์ภายใน ประเทศ โดยแบ่งเขตบริการ โทรศัพท์ในจังหวัดนนทบุรีออกเป็น 6 เขต 6 อำเภอ 13 ชุมสาย

2.5.8 สภาพการใช้ที่ดิน

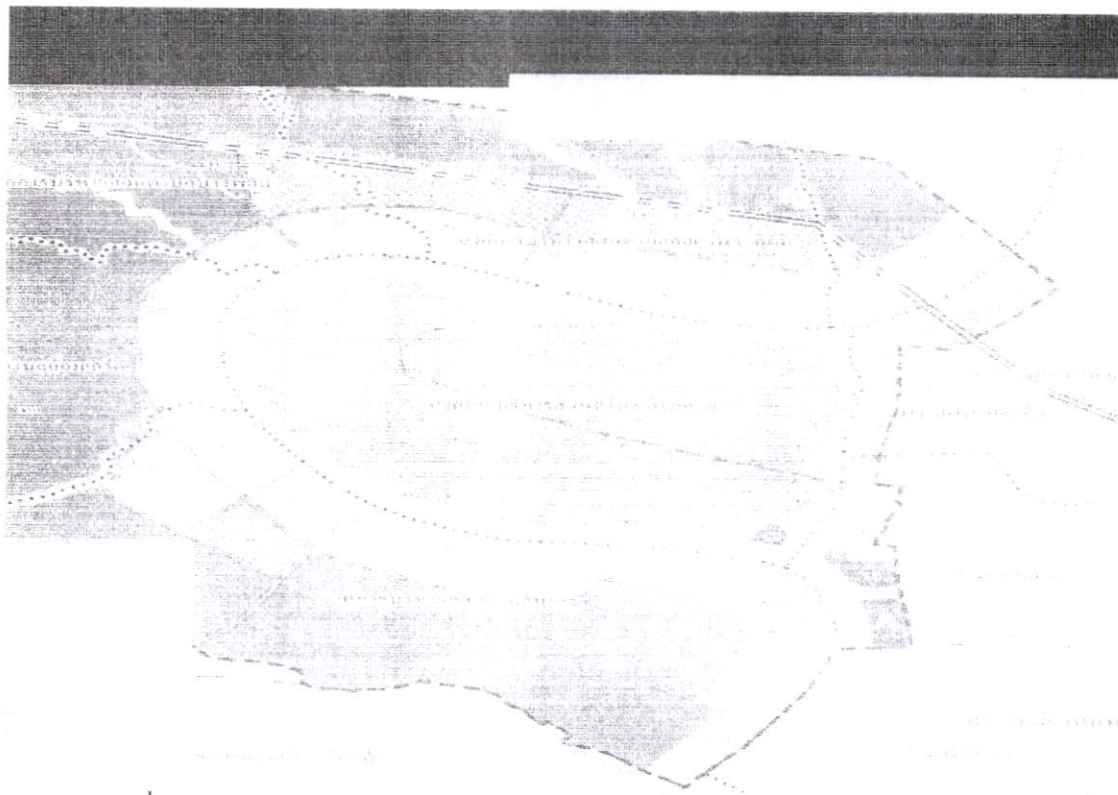
จากสถิติทางการเกษตรปีเพาะปลูก 2541-2542 จังหวัดนนทบุรีมีพื้นที่ทั้งสิ้น 388,939 ไร่ เป็นเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร 154,009 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัย 5,044 ไร่ ที่นา 115,949 ไร่ พื้นที่ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น 27,734 ไร่ สวนผักและไม้ดอก 3,394 ไร่ ที่รกร้างว่างเปล่า 887 ไร่

จากข้อมูลสำนักผังเมืองจังหวัดนนทบุรี ปีพ.ศ.2537 พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งประกอบอาชีพด้านการปลูกข้าว พืชผล ไม้ดอก และสวนผลไม้ โดยกระจายตัวอยู่ในบริเวณด้าน ตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตอำเภอไทรน้อย อำเภอบางบัวทอง และอำเภอบางใหญ่ ส่วน บริเวณด้านตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา พื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบด้วยพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม พบทั่วไปบริเวณอำเภอมืองนนทบุรี และอำเภอปากเกร็ด สำหรับ สถานศึกษา และศาสนสถานจะกระจายกันอยู่บริเวณที่เป็นชุมชนเมือง และชนบท สภาพโดยรวม ทั้งจังหวัดสามารถแยกประเภทการใช้ที่ดิน ได้ดังต่อไปนี้

1. ประเภทที่อยู่อาศัยมีจำนวน 100,661.25 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.88 ส่วนใหญ่จะตั้ง บ้านเรือนกระจายตัวตามด้านฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณสองฝั่งถนนสายหลักและ สายรอง ตรอก ซอยในเขตเทศบาลต่างๆ

2. ประเภทพาณิชย์กรรมมีจำนวน 4,058.75 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.04 พื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณสามแยกถนนทบุรี ทำน่านทบุรี สีแยกแคราย ห้าแยกปากเกร็ด และสองฝั่งถนนสายหลักของจังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจค้าส่ง ค้าปลีก ตลาดสด โรงภาพยนตร์ ธนาคาร และศูนย์การค้า เป็นต้น

3. ประเภทอุตสาหกรรมมีจำนวน 3,293.75 ไร่

ภาพที่ 2.2 แสดงการกำหนดย่านการใช้ประโยชน์ที่ดินเกาะเกร็ดและบริเวณโดยรอบที่มา บริษัทที่ปรึกษา

2.5.9 ลักษณะประชากรของจังหวัด

จากสถิติกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2533-2542 จังหวัดนนทบุรีมีประชากรเพิ่มขึ้น โดยอัตราเฉลี่ยร้อยละ 2.56 ต่อปี และในปี 2542 จังหวัดนนทบุรี มีประชากรร้อยละ 80 เป็นพื้นที่อาศัย พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม กระจายตัวตามถนนสายหลักและสายรอง สำหรับสถานศึกษา และสถานงานจะกระจายตัวตามชุมชนเมือง และชนบท ในปี2542 มีประชากรทั้งสิ้น 839, 029 แยกเป็นชาย 404,169 เป็นหญิง 434,860 คน มีจำนวนครอบครัวทั้งสิ้น 359,035 ครัวเรือน ค่าความหนาแน่นของประชากรมีอัตราเฉลี่ย 1,348 คนต่อตารางกิโลเมตร คาดว่าในปี2562 จะมีประชากรทั้งสิ้น 1,425,751 คน ประชากรส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางบัวทอง อำเภอบางกรวย อำเภอบางใหญ่ และไทรน้อย ตามลำดับ

การคาดการณ์ประชากรแฝง ซึ่งมีประชากรที่อยู่ภายในจังหวัดนนทบุรี แต่ไม่มีชื่อในทะเบียนราษฎร ได้แก่ แรงงานที่เข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม อีกทั้งยังมีประชากรในสถาบันการศึกษา หรือสถานที่อื่น ๆ การคาดการณ์ประชากรส่วนนี้ใช้ข้อมูลอัตราร้อยละ 33 ของประชากรตามทะเบียนราษฎร(สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2533) โดยคาดการณ์ ว่าอีก 20 ปีข้างหน้า คือ ในปี 2562 จังหวัดนนทบุรีจะมีประชากรแฝงทั้งสิ้น 470, 497 คน

2.6 สรุปข้อมูลจังหวัดนนทบุรี

2.6.1 สภาพทางสังคม

จังหวัดนนทบุรีมีพื้นที่ตั้งอยู่ในภาคกลางตอนบนใกล้กับกรุงเทพมหานคร โดยมีระยะทางห่างประมาณ 20 กิโลเมตร เป็นจังหวัดปริมณฑลที่มีบทบาทศูนย์กลางคมนาคมขนส่งที่สำคัญเพราะมีความสะดวกทางด้านขนส่งที่สำคัญเพราะมีความสะดวกทางด้านขนส่ง มีถนนทั้งทางหลวง และทางพิเศษเชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล อีกทั้งยังสามารถเชื่อมโยงกับพื้นที่ภาคกลางตอนบน พื้นที่ทะเลตะวันออกได้ ในทางอากาศสามารถเดินทางไปใช้บริการที่ทำอากาศยานเมืองได้สะดวกเช่นเดียวกับการเดินทาง ทางรถไฟที่สถานีรถไฟหลักสี่ นอกจากนี้ยังมีความพร้อมด้านแรงงาน ที่พักอาศัยที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วเพื่อรองรับการขยายตัวจากกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล สำหรับการเปลี่ยนแปลงของประชากร พบว่ามีอัตราเพิ่มขึ้นค่อนข้างสูง เนื่องจากต้องรองรับการขยายตัวทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และประชากร

2.6.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ในด้านขยายตัวทางเศรษฐกิจ พบว่าสาขาอุตสาหกรรมมีอัตราขยายตัวร้อยละ 12.48 ส่วนสาขาการค้าส่งและค้าปลีกมีอัตราขยายตัวร้อยละ 7.99 สาขาการก่อสร้างขยายตัวร้อยละ 10.72 สำหรับสาขาการผลิตอื่น ๆ แม้จะไม่ใช่สาขาหลักแต่ก็มีการขยายตัวตามมาทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดเพิ่มสูงขึ้น เช่น สาขาเหมืองแร่และย่อยหิน สาขาการคมนาคมขนส่ง และสาขาการเงินการธนาคาร

2.6.3 สภาพการใช้ที่ดิน

พื้นที่ส่วนใหญ่ในจังหวัดนนทบุรีมากกว่าร้อยละ 65 เป็นพื้นที่เกษตรกรรม กระจายตัวอยู่บริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนพื้นที่ฝั่งตะวันออกมากกว่าร้อยละ 80 เป็นพื้นที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม กระจายตัวตามถนนสายหลัก และสายรอง สำหรับสถานศึกษาและศาสนสถาน กระจายตัวตามชุมชนเมืองและชนบท

2.7 สภาพทั่วไปของเทศบาลนครปากเกร็ด

เทศบาลนครปากเกร็ดเดิมเป็นสุขาภิบาลปากเกร็ดที่จัดตั้งโดยประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2498 เริ่มแรกครอบคลุม 4 ตำบล จำนวน 24 หมู่บ้าน ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงเขตสุขาภิบาล 1 ครั้ง เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2514 เป็นพื้นที่ 36.04 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมเขตการปกครอง 5 ตำบล 34 หมู่บ้าน เมื่อสุขาภิบาลปากเกร็ดมีสภาพอันสมควรยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ปกครองดูแล และทำนุบำรุงท้องถิ่นของตนเอง จึงอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 25 แห่งธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช 2534 มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 และมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 โปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนนามที่ 108 ตอนที่ 245 วันที่ 31 ธันวาคม 2534 ซึ่งมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2535 เป็นต้นไป ต่อมาเทศบาลตำบลปากเกร็ดได้พัฒนาขึ้นมาโดยลำดับ จนสมควรจัดตั้งเป็นเทศบาลเมือง จึงอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 178 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2538 และมาตรา 13 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 โปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลเมืองปากเกร็ดตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 112 ตอนที่ 32ก ลงวันที่ 8 สิงหาคม 2538 ซึ่งมีผลบังคับเป็นเทศบาลเมืองปากเกร็ด ตั้งแต่วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2539 และโดยศักยภาพของเมืองปากเกร็ดนั้นมีความเพียงพอในการที่จะเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาลนครได้ คณะผู้บริหารจึงได้พิจารณาเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาลนครปากเกร็ด ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 117 ตอนที่ 10ก ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2543 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 เมษายน 2543 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน

2.7.1 อาณาเขตของเทศบาลนครปากเกร็ด

ครอบคลุมพื้นที่ตำบลปากเกร็ด ตำบลบางพูด ตำบลบ้านใหม่ ตำบลบางตลาด และตำบลคลองเกลือ รวม 5 ตำบล 34 หมู่บ้าน มีพื้นที่ทั้งหมด 36.04 ตารางกิโลเมตร หรือ 22,525 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

- ทิศเหนือ : อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
- ทิศใต้ : เทศบาลนครนนทบุรี
- ทิศตะวันออก: เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร
- ทิศตะวันตก : แม่น้ำเจ้าพระยา (ตำบลบางตะไนย์ อำเภอปากเกร็ด)

2.7.2 ลักษณะภูมิประเทศของเทศบาลนครปากเกร็ด

สภาพพื้นที่เทศบาลนครปากเกร็ดตั้งอยู่ในเขตอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ทางด้านตะวันออกของจังหวัดนนทบุรี มีคูคลองทั้งธรรมชาติ และที่ขุดขึ้นใหม่เป็นจำนวนมาก ซึ่งมีทั้งสั้นและยาวเชื่อมโยงกันเพื่อใช้เป็นที่สัญจรไปมาติดต่อกันระหว่างหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ย่านชุมชนหนาแน่นจะเห็นได้ตามริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และตามริมคลองสายต่างๆ สภาพพื้นที่จึงเหมาะแก่การเกษตรกรรม เช่นการทำสวนผลไม้ ผลไม้ที่ลือชื่อ คือ ทูเรียน มังคุด ส้มโอ กล้วยน้ำว่า โดยทั่วไปพื้นที่ส่วนที่ห่างจากแม่น้ำและลำคลองมักเป็นสวนและไร่นาที่จะมีน้ำท่วมเสมอ ในปัจจุบันพื้นที่ซึ่งเคยเป็นสวนผลไม้ต่างๆและมีเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร ก็ค่อยๆเปลี่ยนแปลงเป็นที่อยู่อาศัยของประชาชน นอกจากนี้พื้นที่บางส่วนยังเป็นที่รองรับการขยายตัวในด้านอุตสาหกรรม เนื่องจากเทศบาลเมืองปากเกร็ดมีความเจริญและมีอาณาเขตติดต่อกับกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีระยะทางห่างประมาณ 20 กิโลเมตร มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก สามารถเดินทางได้ทั้งทางบกและทางน้ำ (ทางน้ำใช้เส้นทางแม่น้ำเจ้าพระยา มีเรือควั่นแหลมทองและเรือควั่นเจ้าพระยา) พื้นที่เกือบทั้งหมดจึงเปลี่ยนจากการเกษตรกรรมไปเป็นการจัดสรรที่ดินเพื่อการอยู่อาศัย อาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจ และการลงทุน โดยเฉพาะกิจการบ้านจัดสรร

2.7.3 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศจัดได้ว่าอยู่ในบริเวณที่มีความชุ่มชื้นภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วยฤดูฝน ฤดูหนาว และฤดูร้อน พื้นที่มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม สภาพภูมิอากาศจึงมีลักษณะค่อนข้างสม่ำเสมอตลอดพื้นที่ มีฝนตกในฤดูฝนและมักจะเกิดอุทกภัยอยู่เสมอ ในหน้าแล้งสภาพของพื้นที่ไม่แห้งแล้งเพราะพื้นที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยไม้ยืนต้น ทำให้สามารถเก็บความชุ่มชื้นได้ตลอดปี อุณหภูมิโดยเฉลี่ยตลอดทั้งปีอยู่ในระหว่าง 20-35

จากผลการตรวจวัดของสถานีที่ตรวจวัดอากาศดอนเมือง กรุงเทพมหานคร ของกรมอุตุนิยมวิทยาในช่วงปี พ.ศ. 2543

1. อุณหภูมิ (Temperature)

เดือนธันวาคมเท่ากับ 22.0 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยในรอบปีเท่ากับ 25.2 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยในรอบปีเท่ากับ 33.9 องศาเซลเซียส

2. ความชื้นสัมพัทธ์ (Relative Humidity)

ความชื้นสัมพัทธ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในช่วงเดือนกันยายน และเดือนตุลาคมคือ 90 เปอร์เซ็นต์ และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในช่วงเดือนธันวาคมคือ 74 เปอร์เซ็นต์ โดยความชื้นสัมพัทธ์มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดตลอดปีคือ 48 เปอร์เซ็นต์ และมีค่าเฉลี่ยสูงสุดตลอดปีคือ 85 เปอร์เซ็นต์

3. ลม (Wind)

ความเร็วลมโดยเฉลี่ยตั้งแต่เดือนมกราคมถึงธันวาคมมีลักษณะค่อนข้างคงที่โดยมีความเร็วลมอยู่ในช่วงระหว่าง 4.0-6.2 น็อตต่อชั่วโมง

4. ปริมาณน้ำฝน และวันฝนตก

ปริมาณน้ำฝนตลอดปี 1,239.3 มิลลิเมตร เดือนกันยายนเป็นเดือนที่มีปริมาณน้ำฝนและจำนวนวันฝนตกมากที่สุด 327.9 มิลลิเมตร และ 23 วันตามลำดับ ส่วนเดือนมกราคมมีปริมาณน้ำฝน และจำนวนวันฝนตกน้อยที่สุด คือ 2.5 มิลลิเมตรและ 1 วันตามลำดับ

2.7.4 เขตการปกครอง

เทศบาลนครปากเกร็ดมีเนื้อที่ทั้งหมด 36.04 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่รวม 5 ตำบล คือ ตำบลปากเกร็ด ตำบลบางพูด ตำบลบ้านใหม่ ตำบลบางตลาด และตำบลคลองเกลือ โดยสามารถแบ่งพื้นที่ในแต่ละตำบล ดังนี้

1. ตำบลปากเกร็ด	มีพื้นที่ทั้งหมด	4.07	ตารางกิโลเมตร
2. ตำบลบางพูด	มีพื้นที่ทั้งหมด	12.28	ตารางกิโลเมตร
3. ตำบลบ้านใหม่	มีพื้นที่ทั้งหมด	8.46	ตารางกิโลเมตร
4. ตำบลบางตลาด	มีพื้นที่ทั้งหมด	9.08	ตารางกิโลเมตร
5. ตำบลคลองเกลือ	มีพื้นที่ทั้งหมด	2.15	ตารางกิโลเมตร

มีชุมชนย่อยที่เทศบาลนครปากเกร็ดจัดตั้งแล้ว 12 ชุมชน ได้แก่

1. ชุมชนบางพูด1 ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 คลองบางพัง ซอยพระอินทร์ 1,2,3,4 ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
2. ชุมชนบางพูด2 ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 4 วัดหงษ์ทอง-โพธิ์บ้านอ้อย ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
3. ชุมชนบางพูด3 ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 5,6 และหมู่ที่ 7 วัดกู่-เตาอิฐ-บางพูดนอก-คลองโพธิ์ ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
4. ชุมชนบางพูด4 ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 9 คลองโพธิ์-ไทยสมุทร-ลานทองสหกรณ์ ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
5. ชุมชนมิตรประชา ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 3 หมู่บ้านมิตรประชา ตำบลบ้านใหม่ อำเภอปากเกร็ด
6. ชุมชนบ้านใหม่ ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 1,2,4,5 และหมู่ที่ 6 ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด ยกเว้นหมู่บ้านมิตรประชา ตำบลบ้านใหม่ อำเภอปากเกร็ด

7. ชุมชนปากค่าน ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 1 หมู่บ้านปากค่าน (สนามบินเล็ก) ตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด
8. ชุมชนประชาณีเวศน์-ประชาชื่น ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 9 และหมู่ที่ 10 หมู่บ้านประชาณีเวศน์ และหมู่บ้านประชาชื่น ตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด
9. ชุมชนบางตลาด ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 2 ถึงหมู่ที่ 8 ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดยกเว้นหมู่บ้านปากค่าน หมู่บ้านประชาณีเวศน์ และหมู่บ้านประชาชื่น ตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด
10. ชุมชนคลองเกลือ ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 1 ถึงหมู่ที่ 4 ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคลองเกลือ อำเภอปากเกร็ด
11. ชุมชนปากเกร็ด ตั้งอยู่บริเวณหมู่ที่ 3 ถึงหมู่ที่ 5 ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดยกเว้นคานเรือ-บางพุดใน ตำบลปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด
12. ชุมชนปากเกร็ดหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 ตั้งอยู่บริเวณคานเรือ-บางพุดใน ตำบลปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด

2.7.5 ทรัพยากรธรรมชาติ

1. ทรัพยากรดิน

เทศบาลนครปากเกร็ด มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม ลักษณะกลุ่มดินจำแนกได้ 3 ประเภท คือ ดินนา ดินไร่ และดินที่มีสภาพเป็นกรด กลุ่มดินนา อยู่ในพื้นที่ลุ่มซึ่งมีน้ำท่วมขังบนผิว ส่วนมากมีลักษณะเป็นดินเหนียว จึงมีการระบายน้ำเลว พบทางทิศตะวันตก และทางตอนกลางของอำเภอปากเกร็ด มีประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่

1.1) กลุ่มดินไร่ มีลักษณะโครงสร้างเป็นดินเหนียวเช่นเดียวกับกลุ่มดินนา แต่มีความชื้นของพื้นที่มากกว่า ดินกลุ่มนี้พบมากในบริเวณตอนกลางของอำเภอปากเกร็ด มีประมาณร้อยละ 30 ของพื้นที่

1.2) กลุ่มดินที่มีสภาพเป็นกรด มีลักษณะเป็นดินเหนียวเช่นกัน การระบายน้ำเลวและน้ำบนผิวดินระบายได้ช้า ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ พบว่าอยู่คละกับดินนาดีในบริเวณทิศตะวันออกของอำเภอปากเกร็ด มีประมาณร้อยละ 30 ของพื้นที่

นอกจากจะสามารถจำแนกทรัพยากรดินออกเป็นกลุ่มดินดังกล่าวข้างต้น ยังสามารถพิจารณาลักษณะดินออกได้เป็น 5 ชุดดิน

1) ดินชุดบางเขน (Bn) พบบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นดินที่เกิดจากตะกอนของน้ำกร่อยที่ถูกพัดพามาทับถมกันทุกๆปี เนื้อดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวตลอดชั้นดิน เป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง มีการระบายน้ำเลว เหมาะสำหรับการทำนา และถ้ามีการยกทรงปรับปรุงดินก็สามารถนำมาใช้ปลูกพืชสวนได้ดี

2) ดินชุดรอนบุรี (Tb) พบบริเวณลำคลอง โดยเฉพาะบริเวณสวนผลไม้ที่อยู่ใกล้ชายฝั่ง เป็นดินที่เกิดจากตะกอนของน้ำทะเลที่ถูกพัดมาทับถมกันทุกๆปี เป็นดินที่มีความสมบูรณ์ดีมาก

3) ดินชุดบางกอก (Bk) พบในบริเวณพื้นที่ราบห่างจากชายฝั่งแม่น้ำ เกิดจากตะกอนของน้ำทะเลที่ถูกพัดมาทับถมกันทุกๆปี ลักษณะเนื้อดินเป็นดินเหนียวตลอดชั้นดิน การระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลวมาก แต่เป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก

4) ดินชุดเสนา (Sc) มีอยู่ในปริมาณเล็กน้อย เป็นดินที่มีความเป็นกรดจัด จึงไม่เหมาะสำหรับการปลูกพืชไร่ เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับน้ำท่วม การระบายน้ำของดินเลว

5) ดินชุดละเซิงเทรา (Cc) มีอยู่เล็กน้อย เป็นดินที่มีการระบายน้ำแล้ว และน้ำซึมผ่านได้ปานกลางถึงช้า เป็นดินที่เหมาะสมแก่การทำนาปลูกข้าวได้พอสมควร

2. ทรัพยากรน้ำ

2.1 แหล่งน้ำธรรมชาติ อำเภอปากเกร็ดตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา พื้นที่ส่วนใหญ่จึงเป็นที่ราบลุ่มมีคลองธรรมชาติใช้เป็นเส้นทางในการสัญจรไปมา และเอื้ออำนวยต่อการเกษตรในพื้นที่ต่างๆ แหล่งน้ำที่สำคัญมี แม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านอำเภอปากเกร็ดผ่านอำเภอเมืองนนทบุรี และเข้าสู่กรุงเทพมหานคร

1) คลองบางตลาด มีความยาว 1,100 เมตร กว้าง 3.5 เมตร ไหลผ่านตำบลบางตลาด ออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยา

2) คลองบางพุดใน มีความยาว 7,300 เมตร กว้าง 9 เมตร ไหลผ่านตำบลบางพุดออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยา

3) คลองบ้านใหม่ มีความยาว 8,500 เมตร กว้าง 10 เมตร ไหลผ่านตำบลบ้านใหม่ ออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยา

4) คลองบางพัง มีความยาว 4,000 เมตร กว้าง 8 เมตร ไหลผ่านตำบลบางพุดออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยา

5) คลองบางพุดน้อย ไหลผ่านตำบลบางพุดออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยา

6) คลองวัดช่องลม มีความยาว 970 เมตร กว้าง 4 เมตร ไหลผ่านตำบลบ้านใหม่ออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยา

7) คลองเกร็ดกลาง ไหลผ่านตำบลปากเกร็ดออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยา

8) คลองเกลือ มีความยาว 1,760 เมตร กว้าง 5 เมตร

ทั้งนี้ยังมีคลองย่อยในพื้นที่ได้แก่ คลองบ้านเก่า มีความยาว 1,963 เมตร กว้าง 6 เมตร คลองส่วย มีความยาว 8,750 เมตร กว้าง 8 เมตร คลองแวะ มีความยาว 3,974 เมตร กว้าง 4 เมตร คลองหนองใหญ่ มีความยาว 1,000 เมตร กว้าง 4 เมตร คลองโพธิ์ มีความยาว 2,279 กว้าง 4 เมตร

คลองทางหลวง มีความยาว 1,115 เมตร กว้าง 5 เมตร คลองตาล มีความยาว 1,497 เมตร กว้าง 4 เมตร คลองด้าน มีความยาว 168 เมตร กว้าง 3 เมตร

2.2 แหล่งน้ำชลประทานอยู่ในเขตพื้นที่ชลประทาน โดยมีโครงการชลประทานขนาดใหญ่ที่สำคัญ คือ โครงการชลประทานพระบรมลือ ครอบคลุมพื้นที่อำเภอไทรน้อย อำเภอบางบัวทอง และบางส่วนของอำเภopakเกร็ด

2.3 แหล่งน้ำใต้ดินในอำเภopakเกร็ดส่วนใหญ่มีระดับความลึกอยู่ในช่วงระหว่าง 30-35 เมตร (รูปที่ 3.3) โดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1) ประเภทให้ปริมาณน้ำมาก พบในตำบลบางตลาด ตำบลคลองเกลือ และตำบลบ้านใหม่ ซึ่งมีอัตราการไหล 50-200 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง บางพื้นที่พบว่าเป็นน้ำกร่อย และมีสนิมเหล็กเจือปนอยู่

2) ประเภทให้ปริมาณน้อยพบในตำบลปากเกร็ด ตำบลบางพูด โดยทั่วไปเป็นแหล่งน้ำใต้ดินที่มีคุณภาพดี อัตราการไหล 1-30 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง แต่ในบางพื้นที่คุณภาพน้ำปานกลาง เนื่องจากมีตะกอนของสนิมเจือปนอยู่

3. ทรัพยากรป่าไม้

เนื่องจากจังหวัดนนทบุรีไม่มีทรัพยากรป่าไม้ไม่ว่าจะเป็นป่าสงวนแห่งชาติ และพื้นที่ป่าอนุรักษ์ จึงส่งผลให้พื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองปากเกร็ดไม่มีพื้นที่ซึ่งเป็นป่า และที่สำคัญพื้นที่สีเขียวก็มีจำนวนน้อยมาก

4. ทรัพยากรประมง

จังหวัดนนทบุรีมีผู้ประกอบการจับสัตว์น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อจำหน่ายเป็นอาชีพจำนวนมาก เนื่องจากส่วนใหญ่จะนิยมประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบ่อมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การเพาะเลี้ยงแบบร่องสวน นาบัว นาข้าว และในกระชัง เพราะมีรายได้เพิ่มมากกว่าการจับสัตว์น้ำตามแหล่งธรรมชาติ

5. ทรัพยากรการท่องเที่ยว

จังหวัดนนทบุรี เป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยว และมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญหลายแห่ง แบ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

5.1 แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ

1) สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ เป็นสวนสาธารณะที่สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ในมหามงคลสมัยที่ทรงพระเจริญอายุครบ 80 พรรษา เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2523 โดยรัฐบาลได้มอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับจังหวัด และภาคเอกชน

ชนจัดสร้างขึ้นในเขตการศึกษาละ 1 แห่ง รวม 12 แห่งทั่วประเทศ เพื่อเป็นมงคลอนุสรณ์สถานเฉลิมพระเกียรติน้อมนำใจชาวไทยให้สำนึกในพระมหากรุณาคุณในใต้ฝ่าละอองพระบาทที่ได้อุทิศพระวรกายเพื่อปวงชนชาวไทยตลอดมา

สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ นนทบุรี ได้ดำเนินการจัดสร้างเป็นแห่งที่ 9 โดยได้ดำเนินการตั้งแต่วันที่ 30 พฤษภาคม 2528 เป็นลักษณะของสวนน้ำในเนื้อที่ทั้งหมด 102 ไร่ เป็นพื้นที่ 69 ไร่ พื้นที่ดิน 32 ไร่ ตั้งอยู่บริเวณหนองปรือ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองปากเกร็ด ห่างจากที่ว่าการอำเภอปากเกร็ดประมาณ 6 กิโลเมตร ตามเส้นทางถนนติวานนท์-ปทุมธานี ได้ดำเนินการจัดสร้างเป็นสวนน้ำ ภายในประกอบด้วยศาลาริมน้ำ และศาลาอเนกประสงค์ สระน้ำ สวนหย่อม ลานดอกไม้บานาพันธุ์ และพันธุ์ไม้นานาชนิดร่มรื่นสวยงาม เปิดให้ประชาชนพักผ่อนทุกวัน

2) สวนทิพย์ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของเอกชน ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาในเขตตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีลักษณะเป็นสวนดอกไม้ในวรรณคดี และมีต้นไม้ใหญ่ชานาพันธุ์จำนวนมาก เป็นสถานที่ร่มรื่นสวยงาม และเป็นธรรมชาติในเมืองที่ยากจะหาที่ใดเปรียบได้ นอกจากนี้ยังมีห้องพักที่เป็นธรรมชาติ และห้องพักปรับอากาศในตัว อาคารแบบศิลปกรรมไทยเดิมไว้รับรองด้วย

3) บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา วิถีชีวิตริมน้ำเจ้าพระยายังคงมีให้เห็นทั้งฝั่งซ้าย และฝั่งขวาของแม่น้ำ สามารถล่องเรือเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ คลายความเครียดจากชีวิตสังคมเมือง สัมผัสกับชีวิตความเป็นอยู่อันเรียบง่าย และการใช้ชีวิตอย่างเข้าใจธรรมชาติของชาวปากเกร็ด และชมทัศนียภาพอันงดงามของริมแม่น้ำเจ้าพระยา

5.2 แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์

1) วัดกุฎี ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี อยู่ห่างที่ว่าการอำเภอไปประมาณ 3 กิโลเมตร เป็นบริเวณที่เรือพระที่นั่งของสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระมเหสีในรัชกาลที่ 5 ได้ประสบอุบัติเหตุเรือล่มสิ้นพระชนม์ และได้กู้ซากเรือเก็บไว้ที่วัดแห่งนี้ สิ่งสำคัญของวัดคือ โบสถ์ทรงรามัญ ภาพจิตรกรรมฝาผนัง พระนอนที่มีขนาดยาว 22 วา และพระตำหนักพระนางเรือล่ม

2) วัดเกาะพญาเจ็ง เป็นวัดเก่าแก่ที่มีโบสถ์ลักษณะเป็นปฏิมากรรมทรงรามัญขนาดใหญ่และมีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่งดงามวิจิตรตระการตา

3) วัดปรมัยยิกาวาส ตั้งอยู่ที่ตำบลปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี กล่าวกันว่าสร้างโดยชาวมอญที่ได้อพยพมาในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช เมื่อ พ.ศ. 2317 ต่อมารัชกาลที่ 5 ทรงปฏิสังขรณ์ขึ้น และได้พระราชทานนามว่า “วัดปรมัยยิกาวาส” ภายในบริเวณวัดมีพระอุโบสถที่มีภาพวาดฝาผนังภายในแบบไทยประยุกต์ บานประตู หน้าต่าง ประดับลายปูนปั้นเขียนด้วยสี ด้าน

หลังอุโบสถเป็นพระบรมสารีริกธาตุแบบรามัญ ที่รัชกาลที่ 5 ทรงเสด็จพระราชดำเนินมาบรรจุด้วยพระองค์เอง เมื่อ พ.ศ.2427 พระวิหารภายในประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ พระพุทธรูปหินอ่อน และพระประจำเมืองนนทบุรี นอกจากนี้ทางวัดยังได้รวบรวมเครื่องใช้ส่วนพระองค์ของรัชกาลที่ 5 รวมทั้งพระไตรปิฎกอักษรรามัญ เก็บไว้ในพิพิธภัณฑสถานของวัดด้วย

5.3 แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรม

1) วัดชลประทานรังสฤษฎ์ โดยพระวิสุทธีเมธี(ปัญญานนทิกคุ) เป็นเจ้าอาวาส ตั้งอยู่ที่ ตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นสถานที่เผยแพร่พระธรรมที่ร่มรื่นภายใต้ร่มไม้ที่มีอยู่ทั่วบริเวณวัด และมีการบรรยายธรรมทุกวันอาทิตย์ โดยเฉพาะเจ้าอาวาสเป็นพระผู้ปฏิบัติธรรมที่สือชื่อเป็นที่รู้จัก และนับถือของคนทั่วไป

2) แหล่งเครื่องปั้นดินเผาปากเกร็ด เป็นแหล่งเครื่องปั้นดินเผาแบบรามัญ ซึ่งชาวรามัญที่อพยพมาจากเมืองพะสิม ในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ได้นำวิชาชีวิตติดตัวมาด้วย เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่มรดุเด่นเป็นของตัวเองซึ่งหาชมได้ยาก คือ ปั้นด้วยดินแดง ไม่เคลือบ และแกะสลักลวดลายทุกชิ้น จนได้รับการยกย่องให้นำมาเป็นสัญลักษณ์จังหวัดนนทบุรี คือ รูปหม้อน้ำลายวิจิตร นอกจากนี้ยังมีปั้นครก โอง อ่าง และกระถางจำหน่ายด้วยเป็นจำนวนมาก

3) วัดกลางเกร็ด เป็นวัดที่ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาอีกวัดหนึ่ง ตั้งอยู่ที่ตำบลปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งชาวปากเกร็ดโดยเฉพาะพ่อค้า แม่ค้าทางเรือ จะเลื่อมใสศรัทธาในหลวงพ่อโต วัดกลางเกร็ด แวะเวียนมาเพื่อประพรมน้ำพระพุทธมนต์ให้เกิดริมงคล ถ้าขายรุ่งเรือง นอกจากนี้ภายในวัดยังมีพระไสยาสน์ให้สักการะ และในบริเวณหน้าวัดยังมีสวนปลาเป็นแห่งที่มีปลาสวยงามจำนวนมาก ริมแม่น้ำเจ้าพระยายังมีบรรยากาศอันร่มรื่น พร้อมภาพชีวิตริมน้ำที่แตกต่างจากบรรยากาศอันจอแจของแหล่งชุมชน

4) วัดพระศรีสัตยาราม (วัดบางพัง) ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา หมู่ที่ 2 ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ริมฝั่งแม่น้ำจะมีปลาน้ำจืดจำนวนมาก จนได้ชื่อว่า “วังมัจฉา” สามารถนำอาหารให้ปลา สร้างความเพลิดเพลินให้กับผู้ที่แวะเวียนไปสักการะพระพุทธรูป นอกจากนี้ยังมีพระประจำวันประดิษฐานไว้สักการะ เพื่อเป็นความสิริมงคลอีกด้วย

2.8 โครงการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

2.8.1 โครงการพัฒนาปรับปรุงท่าเทียบเรือและจุดเชื่อมตลาดสู่เกาะเกร็ด

แหล่งท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ความเชื่อมต่อทางด้านวัฒนธรรมของชาวมอญและชาวเมืองเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ การเดินทางจะต้องลงเรือที่ทำเทียบเรือในเขตเทศบาลเมืองปากเกร็ด ความคืบหน้า การพัฒนาท่าเทียบเรืออำนวยความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว จึงเป็นนโยบายสำคัญ ซึ่งปัจจุบันได้มีท่าเทียบเรือ 3 แห่ง ที่ปรับปรุงโดยเทศบาล คือ ท่าเทียบเรือท่าหน้าปากเกร็ด ท่าเทียบ

เรือวัดสนามเหนือ รวมทั้งเส้นทางต่อเชื่อมในตลาด และทำเทียบเรือวัดกลางเกร็ด ซึ่งจะให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังเกาะเกร็ดได้อย่างสะดวกปลอดภัย

2.8.2 โครงการพัฒนาโครงข่ายจราจร ระหว่าง เทศบาลและกรมโยธาธิการสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา

มีโครงการที่สำคัญ คือ โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณห้าแยกและถนนต่อเชื่อมซึ่งโครงการนี้ดำเนินการโดยกรมโยธาธิการ เพื่อแก้ไขปัญหาจราจรและพัฒนาพื้นที่การขนส่งในเขตจังหวัดนนทบุรีและปทุมธานี ตามแผนการแก้ไขปัญหาจราจรในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีรายละเอียดของโครงการคือ

ลักษณะโครงการ

โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณห้าแยกปากเกร็ดและถนนต่อเชื่อม ประกอบด้วยแนวถนน 2 แนวคือ

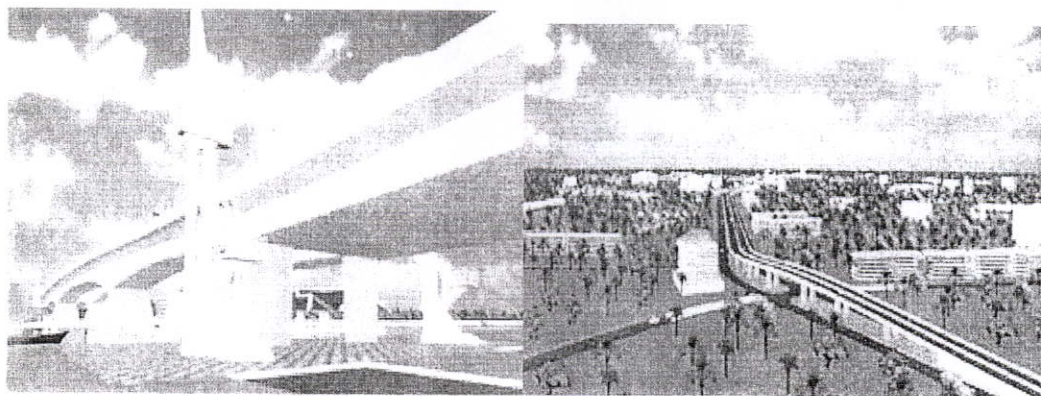
แนวสายทางด้านทิศเหนือ - ใต้ (Road ML-NS) ได้เริ่มต้นจากจุดสิ้นสุดโครงการก่อสร้างแนวสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณวัดนครอินทร์และถนนต่อเชื่อม ที่บริเวณถนนรัตนาศิเบศร์ตัดขึ้นไปทางทิศเหนือบรรจบทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 345 มีความยาวประมาณ 7.7 กิโลเมตร เขตทางกว้าง 60 เมตร ผิวทางคอนกรีต 6 ช่องจราจร

แนวสายทางด้านทิศตะวันออก-ตะวันตก (Road ML-EW) เริ่มต้นจากถนนแจ้งวัฒนะที่บริเวณห้าแยกปากเกร็ดตัดผ่านมาทางทิศตะวันตกข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาบรรจบกับแนวสายทางเหนือ-ใต้ (Road ML-NS) มีความยาวประมาณ 6.1 กิโลเมตร เขตทางกว้าง 60 เมตร ผิวทางคอนกรีต 6 ช่องจราจร

จากโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณห้าแยกปากเกร็ด ซึ่งคาดว่าจะดำเนินการในปี 2545 โครงการนี้จะมีผลกับปากเกร็ด โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในพื้นที่บริเวณตำบลปากเกร็ด ซึ่งคณะเทศมนตรีมีโครงการที่สำคัญ สำหรับรองรับปัญหานี้คือ

โครงการปรับปรุงถนนภูมิเวท เป็นถนนสายหลักเชื่อมโยงการจราจรจากห้าแยกปากเกร็ดไปยังแหล่งท่องเที่ยวเกาะเกร็ด โดยไม่ต้องผ่านมายังห้าถนนแจ้งวัฒนะ โดยจัดให้เป็นถนนตัวอย่าง ปลอดภัย มีพื้นที่สำหรับคนพิการ และจัดสัดส่วนการจอดรถท่องเที่ยวสำหรับผู้ที่จะเดินทางไปเกาะเกร็ด ซึ่งเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองและชุมชนตลาดเก่ากับย่านเครื่องปั้นดินเผาริมแม่น้ำเจ้าพระยา (ปัจจุบัน พ.ศ. 2549 ได้สำรวจจุดลงไปด้วยดี)

โครงการลอดอุโมงค์ลอดถนนติวานนท์ ห้าแยกปากเกร็ดความยาว 200 เมตร

ภาพที่ 2.3 แสดงทัศนียภาพของสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาปากเกร็ดในอนาคต
ที่มา อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

2.8.3 ศูนย์แสดงสินค้าอิมแพ็คอารีน่าและอาคารชาเลนเจอร์ เมืองทอง

เป็นโครงการด้านศูนย์แสดงสินค้าและสัมมนาในระดับภูมิภาคเอเชียซึ่งจัดเป็นอาคารพื้นที่มากที่สุด ในเอเชีย ส่งผลกระทบต่อโครงการด้านการท่องเที่ยวที่อาจจะนำมาสู่แหล่งท่องเที่ยวด้านโปรแกรมทัวร์ หรือแหล่งท่องเที่ยวโดยดึงดูดจากศูนย์เพื่อนำมาสู่โครงการได้ในอนาคต หากมีการประชาสัมพันธ์และสร้างความต่อเนื่องจากเมืองทองธานีสู่เส้นทางเกาะเกร็ดโดยประเมินเวลาซึ่งใช้เวลาอย่างละครึ่งวัน เป็นหนึ่งวันสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมพอดีกัน

2.9 แนวความคิดกายภาพ

2.9.1 แนวความคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชนและเมือง

จากการศึกษาของวรรณศิลป์ พีระพันธุ์ (2538 : 5-18) และการศึกษาของ Speiregen, Paul D (1965:51-64) องค์ประกอบทางกายภาพของเมืองประกอบด้วย

1. สภาพภูมิประเทศและธรรมชาติ (Landform and nature) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพภูมิประเทศกับภูมิทัศน์เมืองและสถาปัตยกรรม ในเชิงสุนทรียภาพและประโยชน์ใช้สอยเพื่อประเมินความสัมพันธ์และผลกระทบระหว่างงานสถาปัตยกรรมและเมืองกับพื้นที่สีเขียว เพื่อการเก็บรักษาพื้นที่ธรรมชาติที่เสริมสร้างคุณค่าให้เมืองไว้

2. รูปร่าง ขนาด และความหนาแน่นของเมือง (Shape, Size and Density) เป็นการวิเคราะห์ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์แต่ละพื้นที่ของเมืองกับเส้นทางสัญจรและพื้นที่เปิดโล่งความต่อเนื่องระหว่างชุมชน ขนาดและความหนาแน่นของการกระจายตัวประชากร รวมถึงลักษณะการขนส่งเชื่อมต่อพื้นที่ต่างๆ

3. ลักษณะของเนื้อเมือง (Urban Grain) รูปแบบ (Pattern) และพื้นผิว (Texture) พิจารณาความหยาบ - ละเอียดจากมวลและขนาดอาคารว่ามีขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก

โดย เกรน (Grain) หมายถึง ความละเอียดอ่อน หรือความหยาบของพื้นที่เมือง ส่วนพื้นที่ผิว หมายถึง สัดส่วนของการผสมผสานระหว่างองค์ประกอบที่ละเอียดและองค์ประกอบที่หยาบ บริเวณชานเมืองที่มีบ้านเรือนและแปลงที่ดินขนาดใหญ่เล็กผสมผสานกันก็ยังคงมีเกรนละเอียดแต่พื้นที่ผิวไม่สม่ำเสมอ ส่วนภายในเมืองนั้นกลุ่มอาคารขนาดใหญ่ซึ่งมีอาคารหลายขนาดรวมอยู่ด้วยกันจัดว่ามีเกรนหยาบพื้นที่ผิวที่ไม่สม่ำเสมอ แต่ถ้าอาคารเหล่านั้นมีขนาดเท่าๆ กันก็จัดว่ามีเกรนหยาบและพื้นที่ผิวที่สม่ำเสมอ

รูปแบบของเมืองที่มีอยู่จำกัดเพียงไม่กี่แบบ ซึ่งมักจะเห็นได้จากผังบริเวณของกลุ่มอาคารและถนน เมืองในอเมริกาส่วนใหญ่จะมีรูปแบบของกลุ่มอาคาร และถนนแบบตาราง ในพื้นที่ที่เป็นลอนคลื่นแนวโค้งไปตามแนวยาว และกลุ่มอาคารก่อให้เกิดรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตามรูปแบบหนึ่ง รูปแบบพื้นฐานในการออกแบบจะมีส่วนช่วยเป็นอย่างมากในการวางผังย่านพักอาศัยหรือย่านการศึกษา รูปแบบของเมืองอาจเป็นเรขาคณิต แบบธรรมดา หรือแบบพิเศษก็ได้ขึ้นอยู่กับเส้นทางสัญจร ที่เว้นว่างอาคารเป็นสำคัญ

4. เส้นทาง (Routes) เราสามารถมองเห็นภูมิทัศน์ สถาปัตยกรรมและเมืองเป็นลำดับต่อเนื่องกันถ้าเราเดินทางไปตามเส้นทางของการสัญจร เส้นทางของการสัญจรที่มีผลต่อสภาพภูมิทัศน์ของพื้นที่ที่มันตัดผ่าน ตลอดจนสถาปัตยกรรมและเมืองที่มันอำนวยความสะดวกให้ เส้นทางของการสัญจรจึงเป็นตัวกำหนดรูปทรงของเมืองที่สำคัญประการหนึ่ง ในการพิจารณาเส้นทางของเมืองเราควรเริ่มต้นจากพื้นที่ที่อยู่นอกขอบเขตเมืองก่อน เราจะเห็นว่าทางหลวงหลายๆ สายมีความสัมพันธ์ทางกายภาพที่เข้มแข็งกับพื้นที่ที่มันให้บริการอยู่ ซึ่งนอกจากจะเป็นการช่วยกำหนดความชัดเจนของพื้นที่แล้วยังเป็นการแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วนๆ อีกด้วย

เส้นทางนำสายตา (Approach Route) ช่วยนำเราให้ไปรู้จักกับเมืองโดยนอกจากจะแสดงให้เห็นถึงสถาปัตยกรรมและเมืองแล้วยังช่วยให้เรากำหนดจุดหมายปลายทางได้ด้วย เส้นทางหลักที่ผ่านเมืองได้แก่ถนนสายประธาน (Surface Arteries) ซึ่งควรจะได้รับพิจารณาในแง่ของการเชื่อมต่อกับถนนความเร็วสูง (Expressway) ความชัดเจนของรูปทรง ความสัมพันธ์กับภูมิทัศน์ของเมือง รูปร่างของที่ตั้งอาคารและลักษณะการพาดผ่านพื้นที่ชุมชนรวมทั้งสิ่งประดับบนท้องถนน (Street Furnitures) ด้วย (วรรณศิลป์ พีรพันธุ์. 2538 : 13)

สำหรับถนนซอย (Local Street) ซึ่งเป็นถนนขนาดเล็กที่เชื่อมต่อกับถนนสายประธานเข้าด้วยกันนั้น ควรจะได้รับการพิจารณาว่ามีความชัดเจนระหว่างทางสัญจรของรถยนต์และคนเดินเท้าหรือไม่ คนเดินสามารถข้ามถนนได้สะดวกเพียงใดและมีความปลอดภัยเพียงพอหรือไม่ เน้นเฉพาะรถยนต์ในท้องถิ่น หรือเป็นแบบผ่านตลอด ถ้าเป็นแบบผ่านตลอดจะแก้ไขได้อย่างไร สัดส่วนของถนนมีความสัมพันธ์กับขนาดของชุมชนเพียงใด ตลอดจนแนวทางในการอนุรักษ์หรือปรับปรุงรูปแบบต่างๆ ดังกล่าวสามารถกระทำได้มากน้อยเพียงใด (วรรณศิลป์ พีรพันธุ์. 2538 :15-16)

4.1 ลักษณะทางกายภาพและรูปลักษณ์ เป็นการพิจารณาโครงสร้างทางกายภาพของสถานที่และลักษณะทางสุนทรียภาพของพื้นที่ ได้แก่

- ลักษณะทางภูมิศาสตร์ (Topography) ประกอบด้วย ลักษณะสภาพแวดล้อมที่โดดเด่นตามธรรมชาติของที่ตั้งซึ่งส่งผลต่อรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ซึ่งแสดงขอบเขตหรือมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของเมือง

- ลักษณะทางภูมิสถาปัตยกรรม (Greenery & Landscape) และสภาพแวดล้อมลักษณะภูมิทัศน์ภายนอกอาคาร สภาพภูมิอากาศของชุมชน เป็นปัจจัยส่งผลต่อการใช้พืชพันธุ์และการจัดภูมิสถาปัตยกรรมภายในชุมชน

- รูปแบบทางสถาปัตยกรรม (Architectural style Richness & Colour) จะสะท้อนการใช้สอยและงานช่างฝีมือของชุมชนในช่วงเวลานั้น โดยพิจารณาจากคุณค่าของงานสถาปัตยกรรม 4 ด้าน (ประนอม ตันสุขานันท์, 2530) คือ

1. ด้านประวัติศาสตร์พิจารณาจากอายุความเก่าแก่ และความสำคัญทางประวัติศาสตร์

2. ด้านรูปแบบสถาปัตยกรรม พิจารณาลักษณะพิเศษและรูปแบบของความงาม

3. ด้านภูมิทัศน์ชุมชน พิจารณาความสำคัญของที่ตั้งและคุณค่าที่มีต่อย่านชุมชน

4. ด้านการท่องเที่ยว เป็นทรัพยากรที่สามารถใช้เพื่อรองรับการท่องเที่ยวได้

- สภาพของอาคาร (Building Condition) เป็นการพิจารณาจากการมีอาคารที่ยังอยู่ในช่วงอายุของการใช้งาน สภาพความทรุดโทรมของอาคาร และความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของอาคาร

- ช่วงอายุของอาคาร (Age Range of Buildition) เป็นการพิจารณาช่วงอายุของอาคารที่มีความใกล้เคียงกัน หรือแตกต่างกัน และช่วงอายุอาคารที่ยังใช้งานได้กับช่วงอายุที่ใช้งานไม่ได้แล้ว

- วัสดุและพื้นผิวของอาคาร (Building Material & Textures) วัสดุและพื้นผิวของอาคารในท้องถิ่น หรืออาคารในช่วงยุคใดยุคหนึ่ง จะมีรูปแบบเพื่อใช้เฉพาะกับอาคารที่อยู่ในพื้นที่ ณ ช่วงเวลานั้น

4.2 กิจกรรมและหน้าที่ที่สังเกตเห็น เป็นการพิจารณาสิ่งแสดงปฏิสัมพันธ์ของคนต่อพื้นที่ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางวัฒนธรรมรวมถึงอาคารและสภาพแวดล้อมต่อการใช้งานพื้นที่ ได้แก่

- จินตภาพของพื้นที่จากประเภทของกิจกรรม (The image of area perceived by activity) ประเภทกิจกรรมที่แตกต่างกันไปของชุมชน จะทำให้เทืองเกิดพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะเพื่อใช้รองรับกลุ่มกิจกรรมที่ต่างต่างนั้น
- ระดับของกิจกรรม (Level of Activity) แบ่งเป็นกิจหลักที่คนในชุมชนให้ความสำคัญและเกิดขึ้นเป็นประจำ เช่น งานประเพณี และกิจกรรมที่มีความน่าสนใจลดลงมา
- ลักษณะที่ปรากฏชัดเจน (Transparency) ของการมีกิจกรรม และวัฒนธรรมที่เด่นชัดซึ่งพบได้เมื่อเข้าเขตชุมชน
- ลำดับและสัดส่วนของการใช้งาน (Range of Uses & Scale of usus) ความถี่ของการใช้งาน และลักษณะของการใช้ที่เกิดขึ้นจะบอกลักษณะกิจกรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชน
- การรับรู้เสียงและกลิ่น (Sound & Smells) รูปแบบของเสียงและกลิ่นที่เกิดขึ้นเมื่อเข้าเขตบริเวณชุมชนนั้นจะสะท้อนลักษณะอาชีพหรือกิจกรรมที่ปรากฏชัดเจนของชุมชน

4.3 การสื่อความหมายหรือสัญลักษณ์ เป็นการพิจารณาถึงความมุ่งหมายและประสบการณ์ของมนุษย์ คุณลักษณะที่หลากหลายของสถานที่ที่สืบเนื่องจากการตอบสนองของประชากรต่อลักษณะทางกายภาพและหน้าที่ใช้สอย ได้แก่

- รูปแบบของกรรมสิทธิ์ (Pattern of Ownership) ลักษณะเฉพาะของชุมชนในการรวมกรรมสิทธิ์การครอบครองพื้นที่โดยขึ้นกับขนาดและความเชื่อมโยงของพื้นที่
- ข้อกำหนดของพื้นที่ (Area Rule) ได้แก่ กฎระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการของพื้นที่ที่จะส่งผลต่อลักษณะทางกายภาพและสังคมของชุมชน
- ระดับของการปิดล้อม (Levels of Encloses) ความหนาแน่นหรือเบาบางของกลุ่มอาคารที่ปิดล้อมพื้นที่ในชุมชน แสดงถึงระดับการใช้งาน (Uses) และการเข้าถึงของแต่ละพื้นที่ (Accessibility)
- พื้นที่ว่าง (Open Space) คือที่เว้นว่างของเมืองที่มีรูปแบบธรรมชาติที่เปิดโล่งนอกจากนี้ยังรวมถึงธรรมชาติที่ถูกสร้างขึ้น (Speiregen. 1965 : 51-64) โดยที่เว้นว่างของเมืองจะมีตั้งแต่ที่เว้นว่างในรูปแบบถนนไปจนถึงที่เว้นว่างที่เป็นสวนสาธารณะหรืออาจเลยไปถึงที่โล่งที่ล้อมรอบตัวเมืองอยู่ ซึ่งเราอาจแยกประเภทของที่เว้นว่างเหล่านี้ออกเป็น 2 รูปแบบด้วยกันคือ

1. รูปแบบสามัญหรือที่เว้นว่างของเมือง (Urban Space) ซึ่งโดยทั่วไปเกิดจากรูปด้านหน้าของอาคารและพื้นที่ล่าง (Floor) ของเมือง

2. รูปแบบธรรมชาติที่ถูกนำเข้ามาภายในหรือรอบๆ เมือง โดยทั่วไปแล้วที่เว้นว่างของเมืองแตกต่างกันออกไปตามลักษณะเด่นของมัน เช่น คุณภาพของการปิดล้อม คุณภาพของ

รายละเอียดและความเหมาะสมตลอดจนกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายใน ที่เปิดโล่งในเมืองมีประโยชน์ใช้สอยที่แตกต่างกันออกไปหลายประการด้วยกัน อาจจะเป็นเพื่อเสริมหรือต่อเติมรูปทรงของเมืองให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น หรืออาจใช้สอยพื้นที่สำรองสำหรับการขยายตัวของเมืองในอนาคตก็เป็นได้ (วรรณศิลป์ พีรพันธุ์. 2538 : 13)

- โครงข่ายของที่ว่าง (Network of spaces) การเชื่อมต่อกันเป็นโครงข่ายของที่ว่างในชุมชนจะแสดงถึงความดี ความห่าง และการเกิดขึ้นเฉพาะจุดของกิจกรรมภายในชุมชน

การเชื่อมต่อกันของโครงข่ายที่ว่างนี้จะสร้างให้เกิดเป็นพื้นที่ทางสังคมขึ้นในเมือง (Urban Social space) ที่แสดงความสัมพันธ์ของพื้นที่กับชุมชน ซึ่ง Chombart de Lauwe (อ้างใน Golledge, R.G. and Stimson 1997) ได้แบ่งลำดับสำคัญของพื้นที่ตามรูปแบบที่กลุ่มหรือบุคคลอาศัย เคลื่อนย้าย และมีปฏิสัมพันธ์กัน ออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. พื้นที่ระดับครอบครัว (Family space) เป็นเครือข่ายความเชื่อมโยงในการปะทะสัมพันธ์ทางสังคมระดับทั่วไป
2. พื้นที่ละแวกบ้าน (Neighborhood space) เป็นเครือข่ายที่ขึ้นำการเคลื่อนไหวในระดับทั่วไปและในชีวิตประจำวัน
3. พื้นที่ทางเศรษฐกิจ (Economic space) เป็นแก่นศูนย์กลางของการจ้างงานอันมั่นคง
4. ส่วนของเมืองหรือพื้นที่ทางสังคมระดับภูมิภาค เป็นความเชื่อมโยงความเคลื่อนไหวในภาพกว้างของความเป็นเมือง

2.9.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการสำรวจเมือง

2.9.3 ศึกษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพบริเวณอำเภอปากเกร็ด

2.9.3.1 ข้อมูลสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติในเขตเทศบาลปากเกร็ด ไม่มีทรัพยากรด้านป่าไม้ สำหรับแหล่งน้ำธรรมชาติ เทศบาลนครปากเกร็ดมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ แม่น้ำเจ้าพระยา และคูคลองสาธารณะในเขตที่สำคัญ คือ คลองบางพูด คลองบ้านใหม่ คลองบางตลาด คลองสวย คลองบางพัง ฯลฯ มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2.1 ข้อมูลสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ชื่อ	ที่ตั้ง	ขนาด	สภาพคลอง
คลองเกลือ	ต.คลองเกลือ	กว้าง 7 x 400 เมตร	มีวัชพืช น้ำเน่าเสีย
คลองบางตลาด	ต.บางตลาด	กว้าง 20 x 3,049 เมตร	มีวัชพืช น้ำเน่าเสีย
คลองทองกลาง	ต.ปากเกร็ด	กว้าง 5 x 640 เมตร	ตื้นเขิน มีวัชพืช
คลองบางพูด	ต.บางพูด	กว้าง 15 x 3,300 เมตร	มีวัชพืช น้ำเน่าเสียบางช่วง
คลองสวย	ต.คลองเกลือ ต.บ้านใหม่	กว้าง 15 x 6,200 เมตร	มีวัชพืช น้ำเน่าเสียบางช่วง
คลองบ้านใหม่	ต.บ้านใหม่	กว้าง 15 x 8,500 เมตร	สภาพดี
คลองแวง	ต.บางตลาด	กว้าง 3-7 x 3,974 เมตร	มีวัชพืช ตื้นเขิน
คลองบางพัง	ต.บางพูด	กว้าง 3-8 x 4,200 เมตร	มีวัชพืช น้ำเน่าเสียบางช่วง
คลองบ้านเก่า	ต.บ้านใหม่	กว้าง 3 x 1,200 เมตร	มีวัชพืช น้ำเน่าเสียบางช่วง
คลองวัดช่องลม	ต.บ้านใหม่	กว้าง 3 x 830 เมตร	มีวัชพืช น้ำเน่าเสียบางช่วง

ที่มา : เทศบาลนครปากเกร็ด พ.ศ. 2547

สิ่งแวดล้อม

จากการที่เทศบาลนครปากเกร็ดมีการขยายตัวทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ในระยะเวลาที่ผ่านมา ส่งผลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆที่สำคัญ ประกอบด้วย

ขยะมูลฝอย ในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด มีปริมาณขยะเกิดขึ้นเฉลี่ยแล้วประมาณวันละ 180 ตัน ซึ่งเทศบาลได้ทำการเก็บขนขยะจำนวน 2 เที่ยวต่อวัน ในด้านการกำจัดขยะมูลฝอยนั้น ขยะมูลฝอยทั้งหมดที่เกิดขึ้นถูกนำไปกำจัดบริเวณสถานที่กำจัดมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ที่ตำบลคลองขวาง อำเภอไทรน้อย โดยวิธีการเทกอง (Open Dumping) ซึ่งปัจจุบันพื้นที่ถูกใช้จนเต็ม จนมีสภาพเป็นภูเขาขนาดใหญ่ และได้ส่งผลให้เกิดความเดือดร้อนกับประชาชนในพื้นที่โดยเฉพาะชาวคลองขวางเป็นจำนวนมาก

น้ำเสีย น้ำเสียเป็นปัญหาหนึ่งที่มีความสำคัญและมีผลกระทบเป็นอย่างมากต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลนครปากเกร็ดและชาวจังหวัดนนทบุรี เนื่องจากทางทิศตะวันตกของเทศบาลนครปากเกร็ดติดกับแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลัก นอกจากแม่น้ำเจ้าพระยาแล้ว ในเขตเทศบาลยังมีลำคลองสาธารณะซึ่งเป็นแหล่งรองรับน้ำอีกหลายสาย ซึ่งขณะนี้แม่น้ำลำคลองดังกล่าว เริ่มประสบปัญหาในสภาพน้ำเน่าเสีย ทั้งนี้จากรายงานการตรวจสภาพน้ำเสียในแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างปี 2542 ของกรมชลประทานซึ่งตรวจวัดในช่วงตั้งแต่สะพานพระรามที่ 6 ถึงปาก

คลองสำแล โดยในช่วงเดือนตุลาคม 2542 - มกราคม 2542 ปริมาณออกซิเจนละลายน้ำ (DO) บริเวณตั้งแต่สะพานพระราม 6 ถึงจังหวัดนนทบุรี ในเดือนตุลาคมและธันวาคมมีค่าต่ำกว่ามาตรฐานอยู่ที่ 1.5 – 1.9 ppm ปริมาณความสกปรกของน้ำ (BOD) บริเวณจังหวัดนนทบุรีตั้งแต่เดือนตุลาคม – ธันวาคม มีค่าสูงเกินเกณฑ์มาตรฐาน ที่กำหนด โดยอยู่ระหว่าง 4.1-4.54 ppm ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – พฤษภาคม ปริมาณออกซิเจนละลายน้ำ (DO) บริเวณตั้งแต่สะพานพระราม 6 ถึงจังหวัดนนทบุรี มีค่าต่ำกว่ามาตรฐาน โดยอยู่ระหว่าง 0.3 – 1.7 ppm ปริมาณความสกปรกของน้ำ (BOD) ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม มีค่าสูงเกินเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด โดยอยู่ระหว่าง 4.0-6.98 ppm และในช่วงเดือนมิถุนายน – กันยายน 2542 ปริมาณออกซิเจนละลายน้ำ (DO) ในเดือนมิถุนายน มีค่าต่ำกว่ามาตรฐาน โดยอยู่ระหว่าง 1.6-1.7 ppm สำหรับแหล่งกำเนิดน้ำเสียที่สำคัญของจังหวัด คือ น้ำเสียจากชุมชน แหล่งที่อยู่อาศัย และน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งมีแนวโน้มของปริมาณน้ำเสียที่จะมากขึ้นอีกในอนาคต

อากาศและเสียง ปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาของฝุ่นละอองที่เกิดจากการก่อสร้างและขยายระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ฯลฯ ปัญหาควันพิษที่เกิดจากไอเสียรถยนต์ สำหรับมลพิษทางเสียงนั้นสามารถแยกได้ตามสภาพของแหล่งกำเนิด คือ แหล่งกำเนิดเคลื่อนที่ ได้แก่ เสียงที่เกิดจากยานพาหนะบนท้องถนน และเสียงดังจากเรือ ซึ่งผลการตรวจวัดในช่วงเวลาต่างๆ พบว่าระดับเสียงมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 70-80 เดซิเบล ทั้งนี้เนื่องจากเขตเทศบาลนครปากเกร็ด เป็นพื้นที่เขตปริมณฑลที่มีความเจริญเติบโตรองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจและสังคมจากกรุงเทพมหานคร จึงเป็นสาเหตุของปัญหามลพิษทางอากาศและเสียง

2.9.3.2 ข้อมูลทางโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคม ในเขตเทศบาล มีการคมนาคมขนส่งที่สำคัญ 2 เส้นทาง คือ ทางบกและทางน้ำ ดังนี้

1) ทางบก มีเส้นทางสายสำคัญคือ

เส้นทางหลักได้แก่ ถนนติวานนท์ – ช่วงสะพานคลองบางตลาด – คลองบ้านใหม่อยู่ในความรับผิดชอบแขวงการทางนนทบุรีและแขวงการทางปทุมธานี

ถนนแจ้งวัฒนะ – ช่วงระหว่างห้าแยกปากเกร็ด ถึงทำนน้ำปากเกร็ดอยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลนครปากเกร็ดช่วงห้าแยกปากเกร็ดถึงคลองประปา อยู่ในความรับผิดชอบของแขวงการทางกรุงเทพฯ

ถนนสายนนทบุรี-ปทุมธานี – ช่วงระหว่างแยกสวนสมเด็จถึงสะพานนนทบุรี

2) ทางน้ำ ในเขตเทศบาลนครปากเกร็ดได้ก่อสร้างท่าเทียบเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณหัวถนนแจ้งวัฒนะจำนวน 1 แห่ง คือท่าเทียบเรือเทศบาลนครปากเกร็ด เป็น

ทำเทียบเรือหลักในพื้นที่ นอกจากนั้นยังมีทำเทียบเรือเอกชนและทำเทียบเรือวัดสนามเหนือและวัดกลางเกร็ดที่ใช้เป็นทำเทียบเรือเดินทางไปเกาะเกร็ดแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกด้วย

การประปา เทศบาลนครปากเกร็ดอาศัยน้ำประปาจากสำนักงานสาขานนทบุรี

การไฟฟ้า การบริการทางด้านการไฟฟ้าในเขตเทศบาลนครปากเกร็ดจากสำนักงานไฟฟ้านครหลวง เขตนนทบุรี โดยมีจำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าในเขตเทศบาลจำนวน 55,886 ราย

การสื่อสารโทรคมนาคม มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขอยู่ 2 แห่ง คือบริเวณห้าแยกปากเกร็ด และซอยสุขาประชาสรรค์ 2

2.9.3.3 ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ

การเกษตรกรรม เนื่องจากสภาพภูมิประเทศในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด โดยทั่วไปแล้วเป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำสายใหญ่ตัดผ่าน (แม่น้ำเจ้าพระยา) และคลองหลายสายเชื่อมโยงกัน ทั้งยังได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมจึงทำให้มีน้ำอุดมสมบูรณ์ เหมาะในการที่จะประกอบอาชีพการในการเพาะปลูก เช่น การทำนา ซึ่งประชาชนบางส่วนในเขตจังหวัดนนทบุรี ยังสามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง คือ นาปีและนาปรัง เนื่องจากพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มดินดี การทำสวนผลไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ทุเรียน มะม่วง มะพร้าว มะนาว ส้มโอ ฯลฯ นอกจากการทำสวนผลไม้แล้ว ก็ยังมีการทำสวนไม้ดอกไม้ประดับ ซึ่งในปัจจุบันมีการเพาะพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับที่ทำกันมาก ได้แก่ กุหลาบ เขอบิร่า เบญจมาศ ฟื่องฟ้า มะลิ หน้าวัว เจ็ม โกสลด และว่านชนิดต่างๆ แต่พื้นที่ในเขตเทศบาลนครปากเกร็ดยังมีการทำสวนอยู่เฉพาะบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา ช่วงถนนสุขาประชาสรรค์ 2 เท่านั้น

การอุตสาหกรรม มีโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้นประมาณ 287 แห่ง ที่สำคัญ ได้แก่ โรงงานอุตสาหกรรมประเภททอผ้า และตัดเย็บเสื้อผ้า เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ ไม้อัด ไม้แปรรูป กระดาษ โรงงานผลิตอาหารและโรงสีข้าว เป็นต้น ประเภทของโรงงานแบ่งเป็น 1. โรงงานขนาดเล็ก จำนวน 106 โรงงาน 2. โรงงานขนาดกลาง จำนวน 51 โรงงาน 3. โรงงานขนาดใหญ่ จำนวน 30 โรงงาน นอกจากนั้นยังมีข้อมูลทางเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ ตลาดสด จำนวน 3 แห่ง ห้างสรรพสินค้า จำนวน 4 แห่ง โรงแรม จำนวน 2 แห่ง โรงรับจำนำ จำนวน 2 แห่ง ร้านอาหาร (ตามทะเบียน) จำนวน 352 แห่ง

การปศุสัตว์ มีการเลี้ยงโคนม โคเนื้อ ในเขตเทศบาลบางตลาดเป็นส่วนใหญ่

การประมง มีการเลี้ยงปลา แต่เป็นจำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะเลี้ยงปลาในร่องสวน ปลาที่นิยมเพาะเลี้ยงกัน ได้แก่ ปลานิล ปลาดุก ปลาช่อน ปลาชุก ปลาสร้อย ส่วนกึ่งนั้นมีการเลี้ยงกันน้อยมาก

การธนาคาร ในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด มีธนาคารทั้งหมด 13 แห่ง ได้แก่ ธนาคารออมสิน ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารนครหลวงไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารทหารไทย ธนาคารศรีนคร ธนาคารดีบีเอสไทยทูลู ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารสแตนดาร์ดชาร์เตอร์ นครชน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

2.9.3.4 ข้อมูลสภาพทางสังคม

สภาพทางสังคมในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด เป็นลักษณะการอพยพมาจากถิ่นอื่น เพื่ออยู่อาศัยและประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว มีความพร้อมทางสถานศึกษาในเขตพื้นที่ระดับสูง

ประชากรและการเคลื่อนย้าย ปัจจุบันในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด ณ วันที่ 1 มกราคม 2548 มีประชากรทั้งสิ้น 166,707 คน แยกเป็นชาย จำนวน 79,092 คน หญิง จำนวน 87,615 คน ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยต่อพื้นที่เทศบาล เท่ากับ 4,626 คนต่อตารางกิโลเมตร

ตารางที่ 2.2 ข้อมูลแสดงจำนวนประชากรของเทศบาลนครปากเกร็ด

ข้อมูล ณ วันที่ 1 มกราคม 2548

ตำบล	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
ตำบลปากเกร็ด	18,795	20,148	38,943
ตำบลบางตลาด	22,363	24,447	46,810
ตำบลบางพลู	22,395	25,641	48,036
ตำบลคลองเกลือ	4,132	4,881	9,013
ตำบลบ้านใหม่	11,407	12,498	23,905
รวมทั้งสิ้น	79,092	87,615	166,707

ที่มา เทศบาลนครปากเกร็ด

ตารางที่ 2.3 ข้อมูลแสดงจำนวนครัวเรือน / บ้านของเทศบาลนครปากเกร็ด

ข้อมูล ณ วันที่ 1 มกราคม 2548

ตำบล	จำนวนครัวเรือน	จำนวนบ้าน
ตำบลปากเกร็ด	-	14,809
ตำบลบางตลาด	-	16,890
ตำบลบางพลู	-	31,100
ตำบลคลองเกลือ	-	3,677
ตำบลบ้านใหม่	-	20,032
รวมทั้งสิ้น	40,291	86,508

ที่มา เทศบาลนครปากเกร็ด

ตารางที่ 2.4 การเปลี่ยนแปลงและเคลื่อนย้ายประชากร

ข้อมูล ณ วันที่ 1 มกราคม 2548

จำนวนคนเกิด			จำนวนคนตาย			จำนวนคนย้ายเข้า			จำนวนคนย้ายออก		
ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
-	-	253	-	-	44	-	-	1,140	-	-	566

ที่มา เทศบาลนครปากเกร็ด

การศึกษา ในปัจจุบันเทศบาลนครปากเกร็ดยังไม่มีโรงเรียนเป็นของตนเอง แต่มีสถานศึกษาในสังกัดต่างๆ ดังนี้ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สปช. จำนวน 12 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษาของเอกชน จำนวน 7 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด สปช. จำนวน 2 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษาของเอกชน จำนวน 4 แห่ง มหาวิทยาลัยของรัฐบาล จำนวน 1 แห่ง

การศาสนา มีวัด 14 แห่ง โบสถ์ 2 แห่ง มัสยิด 2 แห่ง และศาลเจ้า 4 แห่ง

สถานที่พักผ่อน มีสวนสาธารณะ 1 แห่ง คือ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ นนทบุรี

การสาธารณสุข ในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด สามารถแยกได้ดังนี้

- โรงพยาบาลของรัฐ 2 แห่ง
- โรงพยาบาลเอกชน 1 แห่ง
- สถานีอนามัย 7 แห่ง
- ศูนย์บริการสาธารณสุขนครปากเกร็ด 1 แห่ง

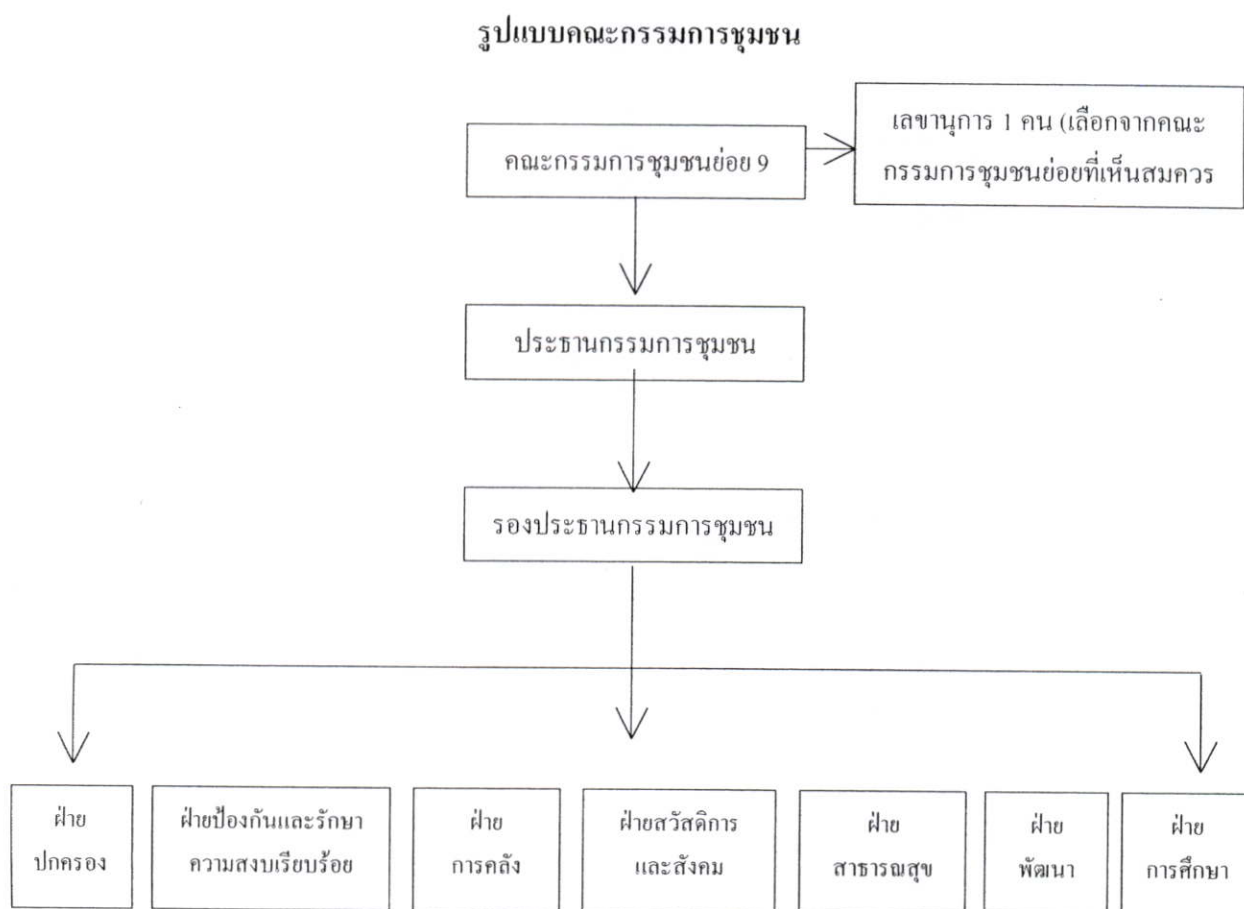
สำหรับบริการด้านของเทศบาลนอกเหนือจากการรักษาพยาบาลคือ

- งานอนามัยแม่และเด็ก
- งานส่งเสริมสุขภาพ
- งานควบคุมและป้องกันโรคติดต่อ
- งานโรงฆ่าสัตว์
- งานสุขาภิบาลรักษาความสะอาด

2.9.3.5 ข้อมูลด้านชุมชน – ชุมชนเข้มแข็ง

เทศบาลนครปากเกร็ด ได้ดำเนินการจัดตั้งชุมชนขึ้นจำนวน 38 ชุมชน เมื่อปี 2546 ตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทยที่ประสงค์ให้ประชาชนในเขตเทศบาลได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง และมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชนตนเอง เป็นการประสานส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่นกับเทศบาล ซึ่งในแต่ละชุมชนจะมีคณะกรรมการป้องกันชุมชน จำนวน 9 คน ที่เป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชนในการดำเนินงาน

ประสานงานติดต่อระหว่างชุมชนและเทศบาล ตามรูปแบบการดำเนินงานของคณะกรรมการชุมชน
ดังนี้

ภาพที่ 2.4 แสดงรูปแบบคณะกรรมการชุมชน

ที่มา เทศบาลนครปากเกร็ด

- คณะกรรมการชุมชนชุดหนึ่ง ประกอบด้วย กรรมการจำนวน 9 คน และกรรมการ 1 คน อาจทำหน้าที่ได้หลายฝ่าย
  - คณะกรรมการชุมชนชุดหนึ่ง ประกอบด้วย กรรมการจำนวน 9 คน และกรรมการ 1 คน อาจทำหน้าที่ได้หลายฝ่าย
  - คณะกรรมการชุมชน อาจพิจารณาแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาได้ตามความเหมาะสม
  - ประธานกรรมการชุมชนอาจพิจารณาคัดเลือกกรรมการ 1 คน ทำหน้าที่เลขานุการ
- ปัจจุบันเทศบาลนครปากเกร็ดมีจำนวน 38 ชุมชน (ปี 2546 – 2548)

1. เป็นผู้นำและเป็นแกนกลางในการพัฒนาชุมชน
2. แก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน

3. เสนอแผนงาน โครงการเพื่อขอรับความช่วยเหลือจากเทศบาล หน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างๆ
4. ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีความสำนึกและร่วมใจกันพัฒนาชุมชน
5. ส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามและภูมิปัญญาของท้องถิ่น
6. เสริมสร้างความสามัคคีและความเข้มแข็งในชุมชน
7. ดำเนินการอื่นๆตามที่เห็นสมควร

ขั้นตอนการทำงานของคณะกรรมการชุมชนย่อย

1. ศึกษาข้อมูลของชุมชน เพื่อให้ทราบปัญหาและความต้องการต่างๆที่จำเป็น
2. นำข้อมูลที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
3. สรุปแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
4. ปฏิบัติตามแนวทางที่ได้วางไว้ โดยมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
5. ติดตามผลการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานนั้นสำเร็จด้วยดี

2.9.3.6 ข้อมูลด้านงานประเพณี – วัฒนธรรม

การแข่งขันจุดลูกหนู

ลูกหนูในภาษามอญเรียกว่า “ฮะ ต๊ะ น้อย” เป็นดอกไม้เพลิงชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการนำวัสดุผสมจากดินปืนอัดลงในกระบอกไม้ขนาดใหญ่ จุดไฟแล้วปล่อยให้วิ่งไปตามสายลวดโลหะคล้ายจรวด แต่วิ่งพุ่งตรงไปในแนวราบ ตามสายที่ขึงไว้สู่เป้าหมายข้างหน้า

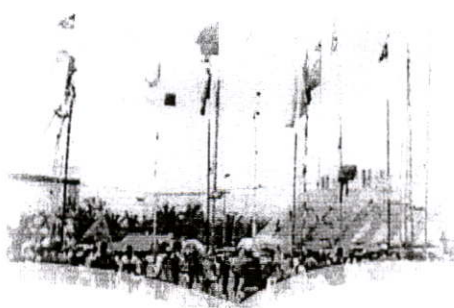
เชื่อกันว่าแต่เดิมเราใช้ลูกหนูในการสงคราม มีการใช้ลูกหนูในการโจมตีป้อมค่ายศัตรู ทำให้ข้าศึกเสียขวัญ อันเนื่องมาจากไฟไหม้ป้อมค่าย ต่อมาได้มีวิวัฒนาการจากลูกหนู เป็นจรวดบังไฟ (ทางภาคอีสาน) ซึ่งใช้แรงในการขับเคลื่อนเช่นเดียวกับลูกหนู แต่ไม่ต้องใช้สาย จึงทำให้สะดวกต่อการใช้งาน จึงมีผู้คิดค้นนำลูกหนูไปใช้ประกอบในพิธีกรรมต่างๆ และพัฒนารูปแบบไปเป็นการแข่งขันจุดลูกหนู โดยจะมีการสร้างปราสาทในพื้นที่ท้องนา หรือพื้นที่โล่ง และจุดลูกหนูเพื่อให้ลูกหนูไปโดนยอดปราสาท เสา ป้าย กระจาด และมีการกำหนดรางวัลและคะแนนตามจุดต่างๆ ทีมใดที่จุดลูกหนูไปโดนจุดที่มีคะแนนมากที่สุดก็จะได้รับชัยชนะ

ก่อนมีการจุดลูกหนู 2 วัน หรือมากกว่านั้น ผู้ที่ประสงค์จะไปร่วมงานจุดลูกหนูต้องมีการจัดเตรียมดินปืนที่ใช้ซึ่งประกอบไปด้วย กำมะถัน ดินประสิว ถ่าน ซึ่งเป็นส่วนผสมสำคัญทำให้ละเอียด อัดลงในกระบอกลูกหนูที่ทำด้วยไม้รูปทรงกระบอกหัวท้ายสอย ตรงกลางป่องเล็กน้อย ยาวประมาณ 80 – 90 ซม. ภายในกลวง นำดินปืนเทลงในกระบอกที่ละน้อย ใช้ท่อนไม้ตอกอัดดินปืนให้แน่น ปิดส่วนหัว และท้ายด้วยดินเหนียวผสมน้ำตาลปีบตรงกลาง ให้มีรูกลวงขนาดประมาณหัวแม่มือ ยาวตลอด เพื่อให้อากาศเผาไหม้ดินปืนได้สะดวกไม่ระเบิด รูด้านท้ายกว้างกว่าด้านหน้า

เพื่อเพิ่มแรงขับเคลื่อนภายหลัง วัดที่ไปร่วมงานต้องเตรียมลูกหนูประมาณ 10 - 12 ลูก สนามจุดลูกหนูต้องใช้พื้นที่กว้างยาวพอสมควร จากขอบสนามที่ตรงลวดสลิงกับหลักไม้ตรงไปที่เชือกที่เป็นท่อนไม้ขวางอยู่นั้นเป็นระยะทางประมาณ 400 เมตร หลังเชือกเป็นที่ตั้งปราสาทจำลองอีกประมาณ 50 เมตร รวมความยาวของสนามจุดลูกหนูประมาณ 450 เมตร

การจุดลูกหนูจะจุดครั้งละหนึ่งลูกจากสายที่หนึ่งเรียงลำดับไปครบทุกสายแล้วจึงจุดรอบที่สองและเวียนจุดเช่นนี้จนกว่าลูกหนูจะหมดทุกสาย (ปกติมี 12 สาย) วางคร่อมสายบนกระบอกลูกหนู ใช้หวายผูกหัวท้ายให้แน่น เมื่อลูกหนูวิ่งไปตามสายจะไม่หลุดจากสาย และต้องนำส่วนท้ายที่เจาะรูกว้างกว่าอยู่ด้านหลัง มีสายขนวนห้อยอยู่ด้านท้าย ของกระบอกลูกหนู ผู้จุดจะจุดตรงสายขนวนซึ่งคล้อยหางหนูที่ห้อยลงมาจากตัวหนู มอญจึงเรียกว่า ฮ๊ะ ต๊ะ น้อย แปลว่า หางหนู

เมื่อผูกลูกหนูเข้ากับหางดีแล้ว จึงกว้านสายให้สูงขึ้นกว่าระดับศีรษะ กำหนดแรงเหวี่ยงของลูกหนูเมื่อพุ่งไปชนเชือกแล้วจะเหวี่ยงตัวไปชนยอดปราสาทได้ ผู้จุดต้องใช้ไม้ยาวที่ปลายไม่มีเชือกเพลิงติดอยู่ ซึ่งเรียกว่าฝักแค ยื่นไปจุดที่สายขนวน สายขนวนเริ่มลุกไหม้ลามต่อไปถึงภายในลูกหนู ช่วงนี้ทั้งเจ้าของลูกหนูและผู้ชมต่างใจจดใจจ่อลุ้นกันให้ลูกหนูออกจากจุดเริ่มต้น เสียงทำงานของคณปิ่นที่ขณะมีการเผาไหม้และผลัดคันให้ลูกหนูพุ่งทะยานไปเบื้องหน้าสร้างความตื่นเต้นให้ทุกคนที่อยู่ในบริเวณสนามจุดลูกหนู เสียงโห่ร้องดังสนั่นพร้อมกับเสียงคำรามของลูกหนู ยิ่งทำให้บรรยากาศการจุดลูกหนูที่อยู่ท่ามกลางอากาศร้อนนั้นยิ่งคุุเดือดยิ่งขึ้น และลิ้มความร้อนแรงของดวงอาทิตย์ไปจนหมดสิ้น ลูกหนูพุ่งทะยานตรงไปอย่างรวดเร็วพร้อมคำรามด้วยเสียงก้องกัมปนาท พุ่งไปกระทบเชือกอย่างแรง แล้วเหวี่ยงตัวเองให้ลอยไปในอากาศตรงไปยังปราสาทเบื้องหน้า ลูกหนูวัดใดสามารถชนยอดปราสาทหักตกลงมาได้ถือว่าเป็นผู้ชนะเลิศ

ภาพที่ 2.5 แสดงประเพณีการจุดลูกหนู

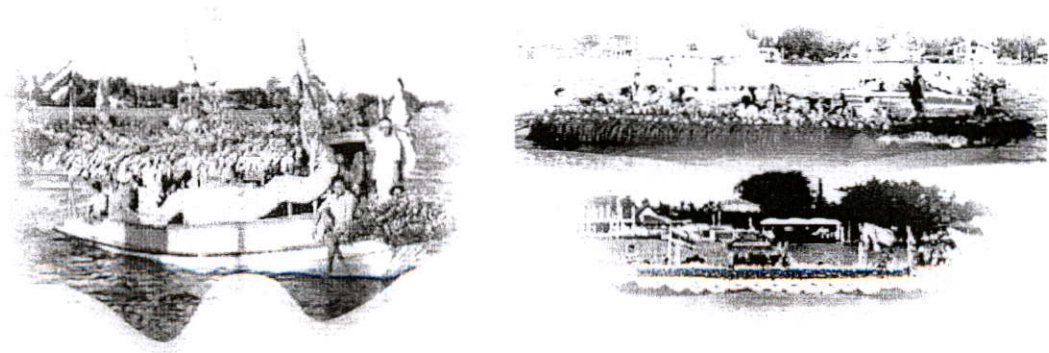
ที่มา เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ตักบาตรพระสงฆ์ทางเรือ

ในท้องที่อำเภอปากเกร็ด แต่สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีนั้นเป็นบ้านร้างเมืองร้าง รวมถึงเมืองปทุมธานีและนนทบุรีทั้งหมดด้วย ทรงโปรดเกล้าฯ ให้คนมอญมาตั้งถิ่นฐานได้ในเขตเมืองปทุมธานี และอยู่ได้ตลอดมาจนปัจจุบัน ด้วยความเป็นชาติร่ำรวยทางศิลปวัฒนธรรม แม้มายู่ในเมืองไทย นานนับกว่าสองร้อยปี มรดกวัฒนธรรมมอญเหล่านั้นยังคงมีอยู่ในชุมชนมอญตราบเท่าทุกวันนี้

การรับเสด็จพระพุทธองค์ในวันออกพรรษาจึงเป็นเทศกาลที่ยิ่งใหญ่ของมอญควบคู่กับเทศกาลสงกรานต์ มีการเฉลิมฉลองกันอย่างมโหฬาร

ในท้องที่อำเภอปากเกร็ด คนมอญตั้งบ้านเรือนริมแม่น้ำเจ้าพระยา การจัดงานทำบุญออกพรรษา จึงได้จัดให้เหมือนดังเช่นถิ่นฐานตนเองในเมืองมอญ ซึ่งอยู่ใกล้กับแม่น้ำเช่นกัน ซึ่งเป็นจุดกำเนิดการทำบุญออกพรรษาดักบาตรเรือของมอญ แต่เดิมมีการทำบุญรวม 3 วัน คือวันขึ้น 13 ค่ำ วัน 15 ค่ำ และวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 มอญเรียกเทศกาลนี้ว่า ปีวโไว้ะห์ (ปีว = เทศกาล โไว้ะห์ = ชื่อของเดือน 11 หรือออกพรรษา ความหมายของชื่อนี้คือ = บุญเดือนสิบเอ็ด) หรืออีกนัยหนึ่งแปลว่า เทศกาลออกพรรษา พระสงฆ์จากวัดต่างๆจะลงเรือมารับบิณฑบาตจากชาวบ้านที่เตรียมใส่บาตรอยู่สองฟากแม่น้ำ แต่วันที่สำคัญคือ วันที่ 15 เดือน 11 พระสงฆ์วัดต่างๆเมื่อบิณฑบาตทางเรือแล้วจะไปทำพิธีมหาปวารณาออกพรรษาที่วัดปฐมยิกาวาส พระอารามหลวง มีทำบุญเลี้ยงพระเพล และพิธีตักบาตรดอกไม้ (พิธีเชิญเสด็จ พระพุทธเจ้าเสด็จกลับมนุษยโลก) ประเพณีตักบาตรทางเรือนี้ แต่เดิมเรียกเป็นภาษามอญว่า วันเยิวปะเยิว เป็นภาษาชาวบ้าน ไม่เป็นทางการ เหตุที่เรียกดังนี้ เพราะคำเยิวปะเยิวเป็นคำอุทาน เวลาจะพายเรือแข่งกัน ซึ่งมีคำเดิมว่า “เยิวปะเยิว” และลงท้าย “เยี้ยว” เมื่อกล่าวคำว่า “เยี้ยว” นั้นหมายถึง คนพายต้องพายเข้าไปพร้อมกันด้วย คำนี้จึงเท่ากับเป็นการให้จังหวะแก่ฝีพายนั่นเอง เหมือนคำไทยที่ร้อง “ฮุย เล ฮุย”

ภาพที่ 2.6 แสดงการแห่เรือและพิธีตักบาตรพระสงฆ์ทางเรือ

ที่มา อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

2.10 แนวความคิดพฤติกรรมการท่องเที่ยว

2.10.1 พฤติกรรมการท่องเที่ยว

พฤติกรรมการมาท่องเที่ยวของผู้มาท่องเที่ยวสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. ผู้มาท่องเที่ยวที่มาโดยลำพัง ได้แก่ ผู้มาท่องเที่ยวที่มีได้ใช้บริการของบริษัทท่องเที่ยวแต่มาด้วยตนเอง ผู้มาท่องเที่ยวประเภทนี้ได้รับคำแนะนำจากเอกสารการท่องเที่ยว จึงไม่คาดหวังในเรื่องความสะดวกสบายของการเดินทางและการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวมากนัก แต่มักมีความคาดหวังในเรื่องของการดำเนินกิจการก่อนข้างสูง และมีความต้องการรู้ทิศทางในแหล่งท่องเที่ยวอย่างมาก

2. ผู้มาท่องเที่ยวมาเป็นกลุ่ม ได้แก่ ผู้มาท่องเที่ยวที่ใช้บริการของบริษัทท่องเที่ยว มักต้องการรวมกลุ่ม และการได้รับการบอกเล่าเกี่ยวกับรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยว และมีความต้องการในเรื่องดังกล่าวค่อนข้างสูง

สำหรับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในเมืองที่มีอยู่ในปัจจุบัน พอจำแนกได้ดังนี้

1. การชมเมืองโดยรวม ได้แก่ การเดินหรือนั่งรถไปตามเส้นทางสำคัญของเมือง
2. การเข้าชมสถานที่สำคัญและสถานที่ที่น่าสนใจ มักเป็นสถาปัตยกรรมในเชิงวัฒนธรรม
3. การขึ้นที่สูงเพื่อชมเมือง อาจเป็นหอคอย ตึกสูง อาจจัดเป็นร้านอาหารหรือจุดชมเมืองในราคากลางคืนได้ด้วย
4. การชมการละเล่นพื้นเมือง หรือขบวนในงานเทศกาล
5. การจับจ่ายซื้อของ ส่วนใหญ่เป็นการซื้อของที่ระลึกผลิตภัณฑ์พื้นเมือง
6. การนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มักเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย

แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2.10.2.1.1 ขอบเขตและความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (Tourism) เป็นกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือนันทนาการ (Recreation) อย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ค่อนข้างหลากหลาย ดังนี้

Lawson and Bovy (1997 : 4-16) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นการนันทนาการ (Recreation) รูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นการใช้เวลาว่าง (Leisure Time) ที่มีการเดินทาง (Travel) เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติ ไปพักผ่อนยังอีกที่หนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยว

R.W.Mc Intosh (1972 : 6-12) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางโดยใช้เวลาว่างเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้น (Motivator) จากความต้องการในด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านการปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการเดินทางภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้เป็นสากล 3 ประการ คือ

- 1) เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
- 2) เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
- 3) เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ ก็ตาม ที่มีค่าใช้จ่ายประกอบอาชีพหรือหารายได้

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) , 2540 การท่องเที่ยวเป็นการนันทนาการ (Recreation) รูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่าง (Leisure time) ที่มีการเดินทาง (Travel) เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งที่มีจุดหมายถึง ที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว (Lawson & Baud-bovy. 1977 : 4-16) เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้น (Motivator) จากความต้องการในด้านศักยภาพ ด้านวัฒนธรรมด้านการปฏิบัติสัมพันธ์และด้านสถานะหรือเกียรติคุณ (R.W.Mc Intosh. 1972 : 6-12)

Mc Intosh and Goeldner (1994) ได้สรุปว่า การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง ผลรวมของปรากฏการณ์ต่างๆ และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจและบริการต่างๆ รวมทั้งกับรัฐบาลประเทศเจ้าภาพและประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวข้องอยู่ในกิจกรรมหรือกระบวนการในการดึงดูดด้วยการให้การต้อนรับที่อบอุ่น เปี่ยมไมตรีจิตแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน

2.10.2 ระบบและองค์ประกอบการท่องเที่ยว

สถาบันวิจัยศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540 : 7-11) ได้สรุปสาระสำคัญของระบบและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resource) บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) และตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market or Tourist) แต่ละองค์ประกอบมีองค์ประกอบย่อยๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน เป็นเหตุและผลซึ่งกันและกัน ความแตกต่างของแต่ละรูปแบบการท่องเที่ยว จึงอยู่ที่ความแตกต่างในองค์ประกอบย่อย และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั่นเอง

1) **แหล่งท่องเที่ยว** แหล่งท่องเที่ยวเป็นทรัพยากรที่สำคัญจัดเป็นอุปทานการท่องเที่ยว (Tourism Supply) ซึ่ง Peters (1969) ได้จัดหมวดหมู่ของแหล่งท่องเที่ยวเป็น 5 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Attractions) แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงออกถึงประเพณีต่างๆ (Traditoonal Attractions) แหล่งท่องเที่ยวซึ่งแสดงถึงความงดงามในรูปแบบต่างๆ ของภูมิประเทศ (Scenic Attractions) แหล่งท่องเที่ยวประเภทที่ให้ความบันเทิง (Entertainment Attractions) แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่มีลักษณะเฉพาะตัว (Other Attractions)

สำหรับประเทศไทยนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ โบราณคดี และแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม ส่วนแหล่งท่องเที่ยวที่ให้ความบันเทิงนั้น จัดเป็นส่วนหนึ่งในสถานบริการนักท่องเที่ยว

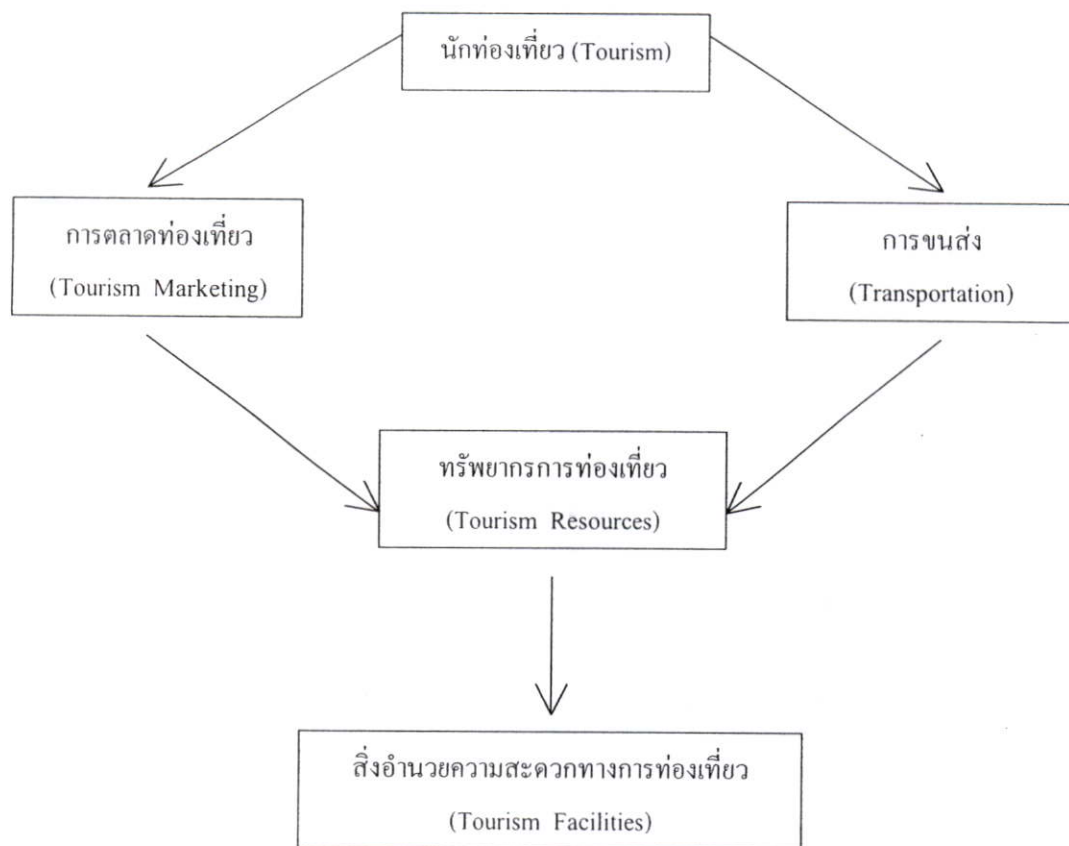
2) **บริการการท่องเที่ยว** บริการที่รองรับการท่องเที่ยวเป็นอุปทานประเภทหนึ่งซึ่งไม่ได้เป็นจุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยว แต่เป็นบริการที่รองรับให้เกิดความสะดวกสบายและความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งในบางโอกาสอาจเป็นตัวดึงดูดได้เช่นกัน บริการการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ที่พัก อาหาร แหล่งจำหน่ายสินค้า แหล่งบันเทิง แหล่งกิจกรรมและบริการอื่นๆ ทั้งนี้ รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานและอำนวยความสะดวกที่จำเป็นอื่นๆ ด้วย

3) **ตลาดการท่องเที่ยว** ตลาดการท่องเที่ยวเป็นการแสดงออกของอุปสงค์ (Tourism Demand) ซึ่งมีความปรารถนาในการท่องเที่ยวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเพื่อเข้าร่วมในกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ และเพื่อกิจกรรมอื่นๆ (ปกติตลาดการท่องเที่ยวจะเน้นนักท่องเที่ยว) ซึ่งในกระบวนการจัดการ ได้หมายรวมถึงการส่งเสริมและพัฒนาการขาย และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย

โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมและสถาบันดำรงราชาภาพ (2541 : 2-5) ได้สรุปรวมว่า การท่องเที่ยวประกอบกันขึ้นจากองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ซึ่งต่างก็มีความสัมพันธ์กัน ดังแสดงได้ตามแผนภูมิที่ 2-2 และมีรายละเอียดดังนี้

- 1) นักท่องเที่ยว ททท. แบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็น 6 ประเภท คือ
  - นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Visitor)
  - นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน (International Tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 60 วัน
  - นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ไม่ค้างคืน (International Excursionist)
  - นักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Visitor)
  - นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน (Domestic Tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไปค้างคืนนอกที่พักอาศัยปัจจุบันแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน
  - นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน (Domestic Excursionist)

2) การตลาดท่องเที่ยว หมายถึง ความพยายามที่จะทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของตน แล้วใช้สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้น โดยการตลาดการท่องเที่ยวอาจทำได้ 2 วิธีคือ การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวและการโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

ภาพที่ 2.7 แสดงองค์ประกอบการท่องเที่ยว

ที่มา : โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมและสถาบันดำรงราชานุภาพ. 2541

3) การขนส่ง หมายถึง การจัดให้มีการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวด้วยยานพาหนะประเภทต่างๆ จากภูมิลำเนาไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการและกลับสู่ภูมิลำเนา โดยการขนส่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ การขนส่งทางรถยนต์ การขนส่งทางรถไฟ การขนส่งทางเรือ และการขนส่งทางเครื่องบิน

4) ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดความน่าสนใจของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางไปเยือนหรือไปท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภทคือ ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โบราณสถาน และทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม

5) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เป็นสรรพสิ่งที่รองรับในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวกสบายและปลอดภัย

2.10.2.3 ผลกระทบอันเกิดจากกิจกรรมท่องเที่ยว

Romeril (1989 : 6-12) ได้จำแนกประเภทของสิ่งแวดล้อมที่มักได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ 3 ประเภทด้วยกัน คือ สิ่งแวดล้อมด้านกายภาพ, สิ่งแวดล้อมด้านชีวภาพ และสิ่งแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ-สังคม หรืออาจเรียกตามการบัญญัติของ OECD (1981) ว่า สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ, สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมได้ ตามลำดับ (Green & Hunter. 1995 : 11) แต่อย่างไรก็ตาม ผลกระทบอาจอยู่ในเชิงบวก-ลบ อยู่ในระดับท้องถิ่น-ภูมิภาค-ประเทศ-โลก รวมทั้งอาจเป็นผลโดยตรง-อ้อมก็ได้

1) ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ (Green & Hunter 1995 : 14)

องค์ประกอบสายพันธุ์ของสิ่งมีชีวิต การท่องเที่ยวที่จัดกิจกรรมในพื้นที่ป่า อาจมีส่วนทำลายพืชพันธุ์ โดยการบดทับด้วยเท้าหรือยานพาหนะ ทั้งยังอาจรบกวนโครงสร้างของพืชหรือวิถีชีวิตของสัตว์ป่าก็ได้ เป็นการทำลายกระบวนการดำรงชีวิตตามธรรมชาติ อันทำให้มีการประกาศเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าและการฟื้นฟูธรรมชาติในที่สุด

มลพิษทางสิ่งแวดล้อม เช่น ทางน้ำ เนื่องจากขาดมาตรการควบคุมการระบายน้ำทิ้งหรือการไหลรั่วของน้ำมันทางอากาศอันเกิดจากยานพาหนะ การเผาไหม้ของเชื้อเพลิงและมลพิษทางเสียง ซึ่งมีต้นเหตุมาจากกิจกรรมการเดินทางของนักท่องเที่ยว

การพังทลายของหน้าดิน เช่น การเคลื่อนตัวของแผ่นดิน การพังทลายของตลิ่ง การพังทลายของภูมิประเทศจำพวกถ้ำ, ภูเขา

ทรัพยากรธรรมชาติ กล่าวคือ แหล่งน้ำตามธรรมชาติทั้งผิวดิน-ใต้ดิน สำหรับอุปโภค-บริโภค แหล่งเชื้อเพลิงสำหรับผลิตพลังงาน รวมทั้งแหล่งแร่สำหรับการก่อสร้างต่างๆ มีโอกาสจะหมดสิ้นได้ นอกจากนี้ ยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอีกด้วย

ทัศนวิสัย เช่น การกองรวมของขยะสิ่งปฏิกูล การขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างซึ่งบดบังสถานที่ดั้งเดิม อันทำให้ต้องจัดมาตรการการออกแบบเมืองให้เป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม

2) ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น (Hunter & Green. 1995 : 28)

รูปแบบของเมือง ปัญหาที่พบบ่อยมาก ได้แก่ การขยายตัวของเมืองออกไปยังชานเมืองซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในลักษณะของการใช้ประโยชน์แบบเข้มข้น การเปลี่ยนแปลงเส้นทางเดินเท้า-การคมนาคม รวมทั้งทัศนียภาพตลอดข้างทาง และความไม่กลมกลืนกันระหว่างสิ่งปลูกสร้างสำหรับนักท่องเที่ยวและสำหรับประชาชนท้องถิ่น

สาธารณูปโภค ไม่ว่าจะเป็น ถนน ที่จอดรถ พาหนะ ปริมาณกำลังไฟฟ้า น้ำประปา ระบบสื่อสาร หรือระบบกำจัดของเสีย มีระดับของสมรรถนะที่ไม่อาจรองรับการบริโภคสาธารณูปโภคได้ อันมีผลให้ต้องกำหนดข้อบัญญัติเกี่ยวกับการปรับปรุง-ก่อสร้างสาธารณูปโภคขึ้นใหม่

การฟื้นฟูซ่อมแซมอาคาร เช่น การฟื้นฟูและอนุรักษ์อาคารทางประวัติศาสตร์ การฟื้นฟูอาคารที่ถูกปล่อยร้างให้เป็นที่พักอาศัย

การทรุดตัวของอาคารและทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว เช่น การใช้สอยอาคาร การเดิน การสัมผัสเรือนจากสภาพการจราจรบนท้องถนน มลพิษทางอากาศจากการจราจรบนท้องถนน

3) ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม (Green & Hunter, 1995 : 35)

ประวัติศาสตร์ ในทางลบอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมที่มีมาแต่เดิม เช่น การลดลงของพื้นที่เกษตรกรรม การสร้างบ้านตามแนวตะวันตก หรืออาจเกิดการลักลอบขายโบราณวัตถุ แต่ในทางบวกแล้ว อาจเกิดการส่งเสริมให้มีพิพิธภัณฑ์เฉพาะด้านได้

ศิลปกรรมท้องถิ่น มักมีการฟื้นฟูให้เด่นชัดขึ้น เช่น การฟื้นฟูเทศกาล วัฒนธรรมท้องถิ่น การแสดงละคร ดนตรี รวมทั้งสินค้าตลาดพื้นเมือง เช่น ภาพเขียน งานปั้น งานทอ อันทำให้เกิดความต้องการแรงงานฝีมืออีกต่อหนึ่ง

ภาษามักเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของคำ ในลักษณะของการผสมผสานกันระหว่างภาษาต่างประเทศและภาษาท้องถิ่น

ศาสนา การปฏิบัติบูชาทางศาสนาค่อยๆ ลดลง ในขณะเดียวกัน สถานที่สำคัญทางศาสนาบางแห่งต้องรองรับปริมาณนักท่องเที่ยวที่มากเกินไป

ประเพณี มักเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้น เช่น เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเองไปเป็นการพึ่งพาการส่งออก การแต่งกายเป็นแบบตะวันตก อุปกรณ์การกินเปลี่ยนไปมีการดื่มเครื่องดื่มหรือสุราจากต่างประเทศมากขึ้น เวลาว่างมักถูกใช้ไปกับการชมรายการโทรทัศน์ต่างประเทศ

ค่านิยมและวิถีปฏิบัติ มักปรากฏในรูปของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัว การเพิ่มขึ้นของปัญหาโสเภณี-อาชญากรรม การยอมรับทัศนคติจากชาวต่างชาติมากขึ้น เป็นต้น

2.10.2.4 แนวความคิดในการแก้ไขปัญหาผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยว

Butler (1980) ได้สร้างแบบจำลองแสดงวงจรวิวัฒนาการของการท่องเที่ยว (Tourist Area Cycle of Evolution) ซึ่งเริ่มต้นขึ้นเป็นขั้นตอนจากการค้นพบแหล่งท่องเที่ยว (Exploration) การบุกเบิกโดยนักท่องเที่ยวกลุ่มแรก (Involvement) , การพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

เมื่อลำดับขั้นของวิวัฒนาการได้ดำเนินมาอยู่ขั้นสุดท้าย คือ ภาวะหยุดนิ่ง เนื้อหา การเข้ามาบริหารจัดการโดยภาครัฐหรือเอกชน หรือแม้แต่การปล่อยทิ้งไว้ ย่อมทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ต่างกันออกไป 5 ทาง อันได้แก่ การฟื้นฟูสภาพเดิม (Rejuvenation) , การชะลอการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยว (Reduced Growth) , การคงสภาพเดิมไม่เปลี่ยนแปลง (Stabilization) , การเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว (Immediate Decline) (Hunter & Green, 1995 : 63-65)

เพราะฉะนั้น ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อมประเภทต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมา สามารถสะท้อนให้เห็นได้ว่า หากไม่สามารถควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่แหล่งท่องเที่ยวจะรองรับได้ ทรัพยากรประเภทต่างๆ ที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยววันๆ ก็จะถูกบริโภคมากขึ้นอย่างถึงไม่ได้ ผลท้ายสุดก็คือ แหล่งท่องเที่ยวแห่งนั้นมีแนวโน้มจะเสื่อมโทรมลง

ความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) จึงกลายเป็นประเด็นสำหรับการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีฐานมาจากความคิดเรื่องการรักษาระดับการพัฒนาและระดับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในขณะเดียวกัน ก็สามารถสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือขีดระดับในการรองรับการพัฒนาหรือการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว ซึ่งไม่ก่อความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมประเภทใดๆ แต่ก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาและอนุรักษ์ (Edward. 1994 : 63) นอกจากนี้ (O reilly. 1986 : 41) ยังได้แยกประเภทของความสามารถในการรองรับไว้ 4 กลุ่มดังนี้ (Hunter & Green . 1995 :67)

- ความสามารถในการรองรับด้านศักยภาพ หมายถึง ขีดจำกัดของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ณ ระดับหนึ่ง ซึ่งยังไม่ก่อปัญหาสิ่งแวดล้อม
- ความสามารถในการรองรับด้านการรับรู้ หมายถึง ระดับต่ำสุดของนักท่องเที่ยวซึ่งพอใจในสถานที่นั้นก่อนจะเลือกเดินทางไปที่อื่น
- ความสามารถในการรองรับด้านสังคม หมายถึง ระดับความทนได้ของคนในพื้นที่ หรือจำนวนนักท่องเที่ยว ณ ปริมาณหนึ่ง ซึ่งนักท่องเที่ยวอีกกลุ่มหนึ่งยอมรับได้
- ความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ความสามารถของพื้นที่ในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกในท้องถิ่น

2.11 แนวความคิดด้านภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยว

- 2.11.1 ย่าน (District)
- 2.11.2 ที่รวมกิจกรรม (Node)
- 2.11.4 ทางสัญจร (Path)
- 2.11.5 ที่หมายตา (Land Mark)
- 2.11.6 ขอบเขต (Edge)
- 2.11.7 สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ

การพัฒนาใดๆ ก็ตามจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ และวัตถุประสงค์นั้นต้องสอดคล้องกับปรัชญาและแนวความคิดที่มีเหตุผล และเกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวก็เช่นเดียวกันจะต้องคำนึงถึงผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งได้แก่ นักท่องเที่ยว ประชากรของเมือง ผู้รับผิดชอบ และผู้ดำเนินการพัฒนา

เดชา บุญคำ (2531 : 1,10) ได้ให้ความหมายของ “ภูมิทัศน์เมือง” หมายถึง องค์ประกอบของเมืองที่มองเห็นได้ด้วยตา และมีผลกระทบต่อการรับรู้ทางด้านสุนทรีย์ ได้แก่ ต้นไม้ อาคาร ป้ายโฆษณา สาธารณูปโภค เป็นต้น

2.11.1 ย่านและที่รวมกิจกรรม

เดชา บุญคำ (2531 : 1,4) ได้ให้ความหมาย “ย่าน”

ย่าน (District) หมายถึง บริเวณที่มีความคล้ายคลึงกันในวิถีความเป็นอยู่ของประชาชน ความคล้ายคลึงของสถาปัตยกรรม หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้น หรืออาจเป็นย่านที่เคยมีความสำคัญมาในอดีต เคยมีเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์เกิดขึ้น โดยที่บางเมืองมีขนาดใหญ่ อาจจะมีถึงสิบย่าน โดยที่แต่ละย่านจะมีอาณาเขตที่แสดงขอบเขตได้ชัดเจน อาจเป็นอาณาเขตทางกายภาพที่เป็นธรรมชาติ เช่น ถนน แม่น้ำ ลำคลอง ภูเขา หรืออาจเป็นอาณาเขตที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ได้ เช่น กำแพง แนว หรือกลุ่มต้นไม้ เป็นต้น

ย่าน (District) สำหรับเมืองๆ หนึ่งจะประกอบไปด้วยหมู่บ้านและอำเภอ ศูนย์กลางของเมือง เมืองส่วนบน ใจกลางเมือง ส่วนพักอาศัยภายในเมือง บริเวณวิทยาลัย ส่วนเหล่านี้นับได้ว่าเป็นย่าน ซึ่งบางครั้งได้มีการกำหนดขอบเขตของบริเวณอย่างชัดเจน เช่น บริเวณมหาวิทยาลัย บริเวณปะปนกัน เช่น ในเมือง (Kevin Lynch. 1960 : 42)

เดชา บุญคำ (2531 : 1,4) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ที่รวมกิจกรรม” ว่า

ที่รวมกิจกรรม (NODE) หมายถึง บริเวณที่มีผู้คนมารวมตัวกันเป็นจำนวนมาก เพื่อประกอบกิจกรรมคล้ายคลึงกันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นเฉพาะช่วงเช้าของทุกวัน อาทิตย์ เช่น บริเวณตลาดนัดคลองเตย ตลาดบางกะปิ หรือจะเป็นช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์อย่าง บริเวณตลาดนัดสวนจตุจักร หรือเป็นช่วงระยะเวลาพิเศษที่ติดต่อกันหลายๆ วัน เช่น บริเวณจัดงานแสดงสินค้าที่สวนอัมพร

ศูนย์รวม (Nodes) จะเป็นศูนย์กลางของกิจกรรม แม้ว่าศูนย์กลางที่เห็นนั้นเป็นจุดที่เด่นของเมืองเช่นกัน แต่ก็ยังมีข้อแตกต่างกันที่จุดประสงค์ของการใช้กิจกรรม ที่หมายตาเป็นวัตถุที่มองเห็น แต่ศูนย์รวมเป็นศูนย์กลางของกิจกรรม ตัวอย่างเช่น บริเวณอนุสาวรีย์คุณหญิงโม เป็นทั้ง Landmark และ Node (Kevin Lynch 1960 : 32)

ซึ่งกล่าวโดยรวมๆ แล้วที่รวมกิจกรรมก็คือ ย่านชนิดหนึ่งที่มีความหมายหนาแน่นค่อนข้างสูงและเกิดจากการรวมตัวกันเพื่อกิจกรรมมากกว่าลักษณะทางกายภาพอื่นๆ ตามปกติ บริเวณที่รวมกิจกรรมจะมีพื้นที่ที่ค่อนข้างจำกัด และลักษณะทางกายภาพของบริเวณที่จะสร้างขึ้นเป็นแบบदारหรือแบบที่รื้อถอนได้สะดวก ตามแต่ความถี่ของการมีกิจกรรม และจะถูกสร้างขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นด้วย

เดชา บุญคำ (2531 : 4, 2) ได้แบ่งประเภทของย่านและที่รวมกิจกรรมออกเป็น 6 ประเภทดังนี้

1. ย่านประวัติศาสตร์ ส่วนมากจะเป็นย่านที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ และอนุรักษ์รูปแบบอาคารที่จะสร้างขึ้นใหม่
2. ย่านพาณิชย์ เป็นย่านที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของเมือง เป็นย่านค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า
3. ย่านเรจิมย์ เป็นย่านที่มีสถานบริการให้ความบันเทิงเรจิมย์อยู่รวม ๆ กัน จนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว
4. ย่านอุตสาหกรรม เป็นย่านที่มีการประกอบอุตสาหกรรมประเภทเดียวกันและสำคัญ จนกลายเป็นย่านอุตสาหกรรมที่รองรับการท่องเที่ยวได้
5. ย่านที่พักอาศัย เป็นย่านที่พักอาศัยของชุมชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่มีศิลปวัฒนธรรม และความเป็นอยู่เป็นพิเศษที่แตกต่างออกไป มีสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์
6. ย่านสถานที่ราชการ เป็นย่านที่มีอาคารสถานที่ราชการต่าง ๆ
7. ในแต่ละเมืองไม่จำเป็นต้องมีย่านต่างๆ เหล่านี้ทุกย่านเสมอไป หรือแม้แต่ย่านชนิดเดียวกันอาจมีลักษณะที่แตกต่างกันได้ ขึ้นอยู่กับรายละเอียดปลีกย่อยอีกหลายประการ ในการพัฒนาจะได้สามารถเอาลักษณะเด่น ๆ เหล่านี้มาปรับปรุงเพื่อให้เกิดประโยชน์กับการท่องเที่ยวได้

การใช้ประโยชน์ที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญสำหรับชุมชนเมือง สามารถแบ่งออกได้หลายประการ ตามลักษณะทางด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม ศักยภาพในการพัฒนาของพื้นที่ และนโยบายในการพัฒนาต่างๆ ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น โดยทั่วไปการใช้ประโยชน์ที่ดินสามารถแบ่งออกเป็น ประเภทหลักๆ ได้แก่ ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม พื้นที่สงวนและควบคุมการพัฒนา และพื้นที่บริการสาธารณะ (กรมผังเมือง)

1. ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย

แนวความคิดหลักที่ใช้ในการวางผังที่อยู่อาศัย Neighborhood Concept เป็นการกำหนดบริเวณที่พักอาศัยออกเป็นชุมชนย่อยๆ (Neighborhood Unit) แต่ละชุมชนต่างมี Sub Center เป็นการกระจายความเจริญจากชุมชนหลัก ออกไปสู่ส่วนต่างๆ ของเมือง ให้ประชาชนได้รับบริการทางด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการโดยทั่วถึงและเท่าเทียมกัน การอยู่อาศัยที่ดีและน่าพึงปรารถนา คือ ความสะอาด ถูกสุขลักษณะอนามัย สวยงาม มีความสะดวกสบาย ย่านที่อยู่อาศัยในส่วนที่เป็นองค์ประกอบการใช้ที่ดินในเมืองจะเป็นส่วนที่แสดงถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในเมืองและบริการของรัฐที่จัดให้

หลักการกำหนดที่ตั้ง

1. เป็นบริเวณที่มีการระบายน้ำดี ลักษณะดินไม่เป็นอุปสรรคต่อการก่อสร้าง
2. สามารถจัดบริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการได้เพียงพอแก่ความต้องการของประชากรในพื้นที่
3. สะดวกในการเข้าถึง
4. มีความปลอดภัยจากสิ่งรบกวนต่างๆ เช่น มลพิษจากโรงงาน อันตรายจากสนามบิน ท่าเรือ โกดังสินค้า ไฟไหม้ เป็นต้น
5. ใกล้สถานที่ทำงาน ย่านการค้า มีสภาพแวดล้อมที่ดี
6. มีภูมิประเทศที่สวยงามและเอื้ออำนวยต่อการอยู่อาศัย

2. ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม

การใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชยกรรมเป็นลักษณะเด่นของการใช้ที่ดินในเมือง เป็นบริเวณที่มีการรวมตัวของการใช้ที่ดินที่เข้มข้น เป็นศูนย์กลางการซื้อขายแลกเปลี่ยนและสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่โดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 2-5 ของพื้นที่เมืองเป็นพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์เพื่อการพาณิชยกรรม

1. Neighborhood Store จำหน่ายสินค้าที่จำเป็นเบ็ดเตล็ดในชีวิตประจำวัน เช่น สนุ๊ก ยาสีฟัน ผงซักฟอก บุหรี่ น้ำแข็ง กาแฟ มีขนาดพื้นที่เล็กกระจายตัวอยู่ทั่วไป สำหรับเมืองไทยจะเป็นร้านค้าหน้าปากซอย ขายสินค้าอยู่ใกล้บ้าน

2. Neighborhood Shopping Center เป็นร้านค้าเบ็ดเตล็ดในชีวิตประจำวันเดินกับร้านปากซอย แต่มีสินค้ามากกว่า

3. Community Shopping Center จำหน่ายสินค้าเช่นเดียวกับ Neighborhood Shopping Center แต่มีสินค้าที่นานๆ ซื้อจำหน่ายด้วย สำหรับประเทศไทย ร้านค้าประเภทนี้อยู่บริเวณตลาดสด ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าที่เป็นแหล่งกลางของชุมชน โดยเฉพาะชุมชนระดับเทศบาลและสุขาภิบาล

4. Regional Shopping Center จำหน่ายสินค้าเช่นเดียวกับ Community Shopping Center แต่สินค้าฟุ่มเฟือยสำหรับใช้เป็นพิเศษในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องประดับ แผ่นเสียง

5. Center Business District (CBD) เป็นบริเวณที่กว้างใหญ่ที่สุดของธุรกิจ เป็นย่านการค้าที่มีกิจกรรมหนาแน่นมากที่สุด ตั้งอยู่ในจุดที่มีความสะดวกในการเข้าถึงมากที่สุด มีการจรรจุกองเป็นที่ยรวมของกิจการค้าปลีก บริการสำนักงานสถาบันการเงิน สถานเริงรมย์ โรงแรม

CBD แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ CBD ในเมือง และ CBD ชานเมือง CBD ในเมือง ได้แก่ ห้างสรรพสินค้า ลักษณะงานธุรกิจ สถาบันการเงิน กิจการเหล่านี้ใช้พื้นที่น้อยอยู่ในทำเลที่ตั้งของการแข่งขัน ราคาที่ดินแพง อาคารจึงขึ้นทางสูงเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ในพื้นที่

จำกัด สำหรับ CBD ชานเมือง ได้แก่ สำนักงาน ร้านขายของส่ง อุตสาหกรรมเบา โกดังอาคารชุด ให้เช่า เป็นต้น CBD ชานเมืองเกิดขึ้นเนื่องมาจากการขยายตัวของเมือง ปัจจุบันกิจกรรมที่เป็นธุรกิจกลางของเมืองใหญ่ๆ ที่อยู่กลางใจเมืองต้องประสบกับปัญหาจราจรประกอบกับความก้าวหน้าด้านการสื่อสารและการคมนาคมที่สะดวก จึงพยายามย้ายออกไปอยู่ชานเมือง และทำให้เมืองมีการขยายตัวเป็นหลายศูนย์ สำหรับเมืองที่มีขนาดเล็กการขยายตัวช้าจะมีเพียงศูนย์กลางเดียว

6. Shopping District บริเวณลูกค้ำในหมู่บ้านและลูกค้ำจรตั้งอยู่ในทำเลที่มีโครงข่ายของทางแยกของถนน ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์การค้าหรือเหมาะสมจะเป็นศูนย์กลาง

หลักการกำหนดที่ตั้ง

1. ควรอยู่บนที่ราบ ปลอดภัยจากน้ำท่วม และสามารถระบายน้ำได้ดี
2. สะดวกในการเข้าถึง มีถนนกว้างพอที่จะให้รถยนต์ต่างๆ ใช้ได้สะดวก
3. มีที่จอดรถเพียงพอ
4. สามารถติดต่อกับบริเวณอื่นๆ เพื่อบริการลูกค้าอิสระคนที่จะมาทำงานย่านการค้าได้สะดวก
5. อยู่ในระยะห่างที่ไม่แข่งขันกัน
6. อยู่ในบริเวณที่มีสถาบันการเงินและบริการสาธารณะอื่นๆ

3. ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม

การวิเคราะห์อุตสาหกรรมเพื่อกำหนดที่ตั้งและขนาดพื้นที่ในการวางผัง พิจารณาจำแนกเป็นประเภทตามกระบวนการผลิตและกระบวนการที่เชื่อมโยงกับการผลิต เพราะกระบวนการผลิตเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดผลกระทบด้านที่ตั้ง สัมพันธระหว่างการใช้ที่ดินแต่ละประเภท และกระบวนการที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับการผลิต ทำให้เกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมอื่นตามมา เช่น การขนส่ง การสื่อสาร ธุรกิจการค้า เป็นต้น สำหรับพื้นที่อุตสาหกรรมในประเทศไทยนั้นใช้พื้นที่ไม่เกินร้อยละ 10 เป็นต้น สำหรับพื้นที่อุตสาหกรรมในประเทศไทยนั้นใช้พื้นที่ไม่เกินร้อยละ 10 ของพื้นที่เมือง โรงงานส่วนมากควรอยู่นอกเมือง ส่วนอุตสาหกรรมขนาดเบาหรืออุตสาหกรรมบริการซึ่งสามารถควบคุมสิ่งรบกวนจากโรงงานได้จึงจะสามารถอยู่ในเขตชุมชนได้

หลักการกำหนดที่ตั้ง

1. ความลาดชันไม่เกิน 5% เพื่อการระบายน้ำและกำจัดของเสีย
2. อยู่ใกล้เส้นทางคมนาคมสายหลัก มีความสะดวกในการขนส่งวัตถุดิบและผลผลิต
3. มีความสะดวกในการเดินทางมาทำงานของพนักงานและคนงาน
4. มีความพร้อมในด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ
5. มีพื้นที่เพียงพอสำหรับการขยายตัวของโรงงานในอนาคต

6. เป็นบริเวณที่มีราคาที่ดินต่ำกว่าบริเวณอื่น
7. อยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบ ใกล้เคียงสามารถส่งผลผลิตจากโรงงานออกมาจำหน่ายได้
8. อยู่ในทิศทางที่คว้น ฝุ่นละออง กลิ่น เสียง ไม่ถูกพัดเข้าเมือง
9. ต้องไม่เกิดผลกระทบทางลบกับจุดเด่นของเมือง เช่น สถานที่สำคัญที่เป็นสัญลักษณ์

ของเมือง

4. ที่ดินประเภทที่สงวนและควบคุมการพัฒนา (ที่โล่งและนันทนาการ)

ที่ดินประเภทที่สงวนและควบคุมการพัฒนา (พื้นที่โล่งและนันทนาการ) เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับเมือง เพราะพื้นที่เปิดโล่งหรือที่โล่งเป็นธรรมชาติที่ถูกนำเข้ามาในเมือง ทำให้มองเห็นแนวขอบฟ้า ช่วยแต่งความงามของเมืองให้มีความเด่นชัด และอาจนำมาใช้เพื่อรองรับการเติบโตของเมืองในอนาคต พื้นที่เปิดโล่งมีทั้งส่วนที่ล้อมรอบตัวเมืองและถูกเมืองปิดล้อม

การกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นที่โล่ง มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ

1. ควบคุมการเติบโตของเมืองให้อยู่ในบริเวณที่กำหนด
2. รักษาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์ของเมือง
3. สร้างภาพลักษณ์ของเมืองให้สอดคล้องกับธรรมชาติ

พื้นที่ที่เหมาะสมแก่การจำแนกเพื่อจัดให้เป็นพื้นที่เปิดโล่ง โดยทั่วไปมี 6 ประเภท คือ

1. พื้นที่ที่เป็นแหล่งวัตถุดิบหรือทรัพยากร มีผลต่อเศรษฐกิจและการเติบโตของเมือง เช่น พื้นที่เกษตรกรรม ป่าไม้ หนองน้ำ

2. พื้นที่ที่มีน้ำท่วมขังหรือรับการระบายน้ำ ไม่เหมาะที่จะพัฒนาเพื่อการอยู่อาศัย

3. พื้นที่สาธารณูปโภคของเมือง เช่น อ่างเก็บน้ำ บ่อบำบัดน้ำเสีย บริเวณที่ปรับปรุง

โดยการถมดิน

4. พื้นที่อนุรักษ์และสงวนรักษา เช่น ป่าสงวนแห่งชาติ โบราณสถาน

5. พื้นที่สีเขียว เช่น สวนสาธารณะ ป่าไม้ ที่เว้นว่างระหว่างสิ่งปลูกสร้างในเมือง

6. พื้นที่ที่เปิดโล่ง เช่น ริมถนน ริมแม่น้ำลำคลอง ริมทางรถไฟ ลานจอดรถ

หลักการกำหนดที่ตั้ง

1. เป็นพื้นที่ที่ต้องการสงวนรักษาและอนุรักษ์ไว้ เช่น พื้นที่สาธารณะประโยชน์ พื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ทางการเกษตร มีคุณค่าทางสิ่งแวดล้อม มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

2. เป็นบริเวณที่มีสภาพภูมิประเทศสวยงาม

3. พื้นที่ที่มีความลาดชันเกิน 6%

4. เป็นบริเวณที่มีราคาที่ดินต่ำกว่าบริเวณอื่น

5. เป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมจะใช้ประโยชน์อย่างอื่น ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจต่ำ เช่น เป็นที่ลุ่มระบายน้ำยากหรือที่สูงชันเกินไป พื้นที่จากการถมขยะ
6. อยู่ใกล้เขตที่อาศัยและย่านการค้า เพื่อประชาชนจะมาใช้ได้สะดวก
7. เป็นพื้นที่ที่ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดี ดำรงรักษาธรรมชาติและระบบนิเวศน์วิทยา เช่น ริมทางหลวง ริมแม่น้ำลำคลอง รอบอ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

ตารางที่ 2.5 แสดงค่าเฉลี่ยการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ประเภทการใช้ที่ดิน	ค่ามาตรฐานเฉลี่ย	หมายเหตุ
1. ที่พักอาศัย		
1.1 หนาแน่นมาก	80 คน/ไร่	- อัตราส่วนการใช้ที่ดิน ในเมืองเฉลี่ยร้อยละ 30-60 ของเมือง
1.2 หนาแน่นปานกลาง	45 คน/ไร่	
1.3 หนาแน่นน้อย	20 คน/ไร่	
2. พาณิชยกรรม	80 คน/ไร่	- อัตราส่วนของการใช้ที่ดิน ในเมืองเฉลี่ยร้อยละ 2-5 ของเมือง
3. อุตสาหกรรม	คน/ไร่	
4. พื้นที่นันทนาการ – Park		
4.1 สนามเด็กเล่น	1.2 ไร่/1,000 คน	
4.2 สนามกีฬา		
1. ระดับจังหวัด	60 ไร่	
2. ระดับอำเภอ	15 ไร่	
3. สวนสาธารณะ	2.00 ไร่/ 1,000 คน	
4. ระดับจังหวัด	100 ไร่	
5. ระดับอำเภอ	50 ไร่	
5. สถาบันการศึกษา		
5.1 ระดับอนุบาล	1.5 ไร่/1,000 คน	
5.2 ระดับอำเภอ	2 ไร่ / Unit	
5.3 ระดับมัธยม	2 ไร่ / Unit	
5.4 ระดับอาชีววะ/ฝึกอาชีพ	2 ไร่ / Unit	
5.5 ห้องสมุด	50 sq.m./1,000 คน	

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

ประเภทการใช้ที่ดิน	ค่ามาตรฐานเฉลี่ย	หมายเหตุ
6. สถาบันราชการ		
6.1 ศูนย์ราชการ		
1. ระดับจังหวัด(หลัก)	40 ไร่	
2. ระดับจังหวัด(รอง)	20 ไร่	
3. ระดับอำเภอ	75 ไร่	
4. ระดับตำบล	15 ไร่	
6.2 โรงพยาบาล (30-50 เตียง)	25 ไร่	
6.3 สถานีอนามัยตำบล	2 ไร่	
7. สถานีขนส่ง		
7.1 ชั้น 1	10 ไร่	
7.2 ชั้น 2	7 ไร่	
7.3 ชั้น 3	5 ไร่	
8. ที่บำบัดน้ำเสีย	2 ไร่/1,000 คน	1. อยู่ได้ทางน้ำบริโภคของ ชุมชน 2. อยู่ต่ำกว่าระดับที่ตั้งชุมชน
9. ที่ทิ้งขยะ	2.5 ไร่/1,000 คน	1. อยู่ได้ทิศทางลมที่พัดผ่าน ชุมชน 2. อยู่ห่างจากชุมชนไม่น้อย กว่า 5 กิโลเมตร ระดับน้ำใต้ดินลึกไม่น้อยกว่า 6 เมตร
10. โรงฆ่าสัตว์	2-5 ไร่/โรง	

ที่มา กรมโยธาธิการและผังเมือง

ข้อพิจารณาในการปรับปรุง ย่านและที่รวมกิจกรรม

เดชา บุญคำ (2531 : 4, 3-4,6) ได้กล่าวถึงข้อพิจารณาในการปรับปรุงย่าน และที่รวมกิจกรรมในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองจะมีแนวทางที่แตกต่างกันไปตามลักษณะแต่ละเมือง และจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงปัญหาในแต่ละพื้นที่เสียก่อน จึงจะสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาแก้ไข ปรับปรุงได้ โดยอาศัยแนวทางในการปรับปรุงโดยสังเขป ดังนี้

1. การปรับปรุงจินตภาพของย่าน โดยอาศัยการควบคุมการออกกฏข้อบังคับพระราชบัญญัติหรือเทศบัญญัติขึ้นมาควบคุมเฉพาะย่านได้ เช่น การควบคุมรูปแบบของสถาปัตยกรรม การควบคุมความหนาแน่นควบคุมรูปแบบของป้าย เป็นต้น
2. การแก้ปัญหาความขัดแย้งของการจราจร เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อเส้นทางสัญจร การเดินเท้า เพิ่มพื้นที่พักผ่อนภายในเมือง
3. การส่งเสริมกิจกรรม เพื่อช่วยให้ย่านมีจุดสนใจของคนในเมืองและนักท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น จัดเทศกาล นิทรรศการ งานเฉลิมฉลองต่างๆ
4. การปรับปรุงสิ่งประกอบภูมิทัศน์ เช่น ชุม ศาลา ที่พักผ่อนจรดประจำทาง ม้านั่ง เสาไฟฟ้า กระบะต้นไม้ เป็นต้น
5. การปรับปรุงขอบเขต เช่น การใช้ต้นไม้เป็นตัวกำหนดขอบเขต การใช้วัสดุปูพื้น สิ่งประกอบถนน เพื่อให้เมืองมีอาณาเขตที่ชัดเจน

ที่ว่างโล่ง

โศภากย์ ผาสุกนิรันต์ (2537 : 98) ได้ให้ความหมายของพื้นที่โล่งว่า

พื้นที่โล่ง หมายถึง ภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์ เช่น ท้องทุ่ง พื้นที่รกร้าง และหุบเขา พื้นน้ำ ที่ว่างเปิดโล่งนี้เป็นภูมิประเทศจากหลังของสิ่งปลูกสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น และเชื่อมต่อกับถนนและการบริการอื่นๆ จากหลังนี้มีลักษณะรวมเข้ากับการได้รับผลกระทบจากการพัฒนาต่างๆ ทั้งโดยการใช้สอยทางกายภาพและการมองเห็น รวมทั้งทัศนียภาพทางอากาศ

Lawrence Halprin (1968 : 89-95) ได้กล่าวว่า ที่โล่งว่าง (Open Space) เป็นที่โล่งว่างปราศจากอาคารปกคลุมล้อมรอบด้วยอาคารหนาแน่น ใช้ในการสัญจร การรับอากาศและแสงแดด ป้องกันเพลิงไหม้ และเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

การพิจารณาคูณค่าทางทัศนียภาพของที่โล่ง

ระนาบทางนอน ได้แก่ พื้นผิวประดิษฐ์ เช่น ถนน ทางเดิน ลาน และพื้นผิวธรรมชาติ เช่น สนามหญ้า ทุ่งโล่ง ฯลฯ

ระนาบทางตั้ง ได้แก่ รูปร่างหน้าตาของอาคาร หอนาฬิกา ต้นไม้ ฯลฯ

ระนาบเหนือศีรษะ ได้แก่ ท้องฟ้า หลังคา

ตัวประกอบที่ว่างอาจให้ทั้งสุนทรียภาพ ทั้งประโยชน์ใช้สอย ได้แก่ ม้านั่ง โคมไฟ รูปปั้นต่างๆ ที่อยู่ในที่โล่ง

เดชา บุญค้ำ (2531 : 5, 1-5, 14) ได้กล่าวถึง พื้นที่โล่งในแหล่งท่องเที่ยวแยกออกเป็น 3 ประเภทที่สำคัญ คือ

1. สวนหย่อม

ที่ว่างโล่งประเภทสวนหย่อม หมายถึง สวนขนาดเล็กซึ่งไม่มีการเข้าไปใช้งานมากนักหรือมีแต่เพียงเล็กน้อย แต่จะมีประโยชน์ในแง่ของการตกแต่งเพื่อความร่วมมือร่วมใจของเมืองมากกว่า ทั้งนี้เนื่องจากขนาดของพื้นที่ที่มีความกว้างไม่มากพอที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ การเข้าถึงลำบาก หรือสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสำหรับการเข้าไปพักผ่อนนั่งเล่น เช่น หัวมุมถนน วงเวียน เกาะกลางถนน สี่แยก เป็นต้น เกณฑ์ประการสำคัญของการออกแบบปรับปรุงสวนหย่อม คือ การดูแลรักษาจะต้องง่าย สะดวก ประหยัด ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะสวนหย่อมในพื้นที่ที่เป็นสาธารณะ และอยู่ในการดูแลของเทศบาลเมือง

สวนหย่อมจัดว่าเป็นที่โล่ง (Open Space) ของเมือง และเป็นส่วนที่ตกแต่งเมืองให้เกิดความสวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นส่วนที่เพิ่มพื้นที่สีเขียวเพิ่มความร่มรื่นให้กับถนนและทางเท้า

ประเภทสวนหย่อม

1. สวนหย่อมตกแต่งเพื่อความสวยงาม ได้แก่ บริเวณที่มีขนาดเล็ก หรือการเข้าถึงลำบาก ไม่เหมาะแก่การใช้สอย เช่น เกาะกลางถนน อนุสาวรีย์ หัวมุมสี่แยก เป็นต้น
2. สวนหย่อมที่สามารถใช้งานได้ ได้แก่ เกาะกลางถนนที่มีการสัญจรเบาบางมีการเข้าถึงได้ พื้นที่ว่างระหว่างอาคารที่ใช้เป็นสนามเด็กเล่น เป็นต้น

ข้อพิจารณาในการปรับปรุง “ที่ว่างโล่งประเภทสวนหย่อม”

1. ความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม โดยการออกแบบควรมองประกอบไปกับตึกและอาคารโดยรอบ ขนาดสัดส่วนของถนน ที่ว่างระหว่างอาคาร และสีของบริเวณโดยรอบในการออกแบบนั้นควรมองภาพรวมประกอบไปกับบริเวณโดยรอบ มิใช่มองเฉพาะสวนหย่อมนั้น ๆ เท่านั้น
2. ความกลมกลืนกับทางสัญจรของเมือง สวนหย่อมเหล่านี้จะต้องไม่เป็นสิ่งกีดขวางการสัญจรของเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบทางเดินเท้า และควรคำนึงถึงการสัญจรของรถยนต์หรือพาหนะอื่น ๆ ที่จะผ่าน โดยไม่ปลูกต้นไม้หรือสิ่งก่อสร้างใด ๆ ปิดบังการมองเห็นตามบริเวณสำคัญ เช่น หัวมุมถนน สี่แยก ทางโค้ง ทางเลี้ยวต่าง ๆ
3. การพิจารณาในการใช้งาน ควรพิจารณาว่าการใช้งานนั้น ๆ จะไม่เป็นปัญหาต่อการสัญจรหรือความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง และกิจกรรมนั้น ๆ เป็นกิจกรรมที่คนบริเวณนั้นต้องการ เช่น การใช้เป็นที่นั่งพักผ่อน เป็นสนามเด็กเล่นขนาดย่อม เป็นต้น
4. ความสะดวกในการบำรุงรักษา ในการปรับปรุงบริเวณสวนหย่อมเหล่านี้จำเป็นต้องคำนึงถึงความสวยงามในระยะยาว รูปแบบและวัสดุที่ใช้มีผลต่อระดับความต้องการดูแลรักษา

5. คำนิยามถึงประโยชน์อื่น ๆ ที่จะได้รับ เช่น การเพิ่มร่มเงาให้กับบริเวณด้วยการปลูกต้นไม้ใหญ่ที่ให้ร่มเงา การทำขอบของสวนให้สามารถนั่งพักได้บ้างหากสภาพแวดล้อมอำนวย เป็นต้น

ลานกิจกรรม ลานเอนกประสงค์ (Plaza)

ลาน (Plaza) หมายถึง บริเวณเปิดโล่งกลางแจ้งซึ่งเป็นพื้นลาดแข็ง ถูกล้อมรอบหรือล้อมอยู่เพียงบางส่วนด้วยอาคาร ลานนี้อาจลาดผิวด้วยวัสดุต่าง ๆ กัน เช่น พื้นคอนกรีต พื้นปูอิฐ พื้นปูหิน พื้นปูกระเบื้อง หรือวัสดุหลาย ๆ อย่างผสมกัน และอาจมีพื้นที่บางส่วนแบ่งเป็นแปลงปลูกต้นไม้ แปลงปลูกหญ้าปนอยู่ด้วยได้

ลานนี้เป็นบริเวณซึ่งแยกขาดจากการสัญจรด้วยรถยนต์ จากการจอดรถ เป็นบริเวณสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจหรือเป็นที่รวมของผู้คน นักท่องเที่ยว หรือเป็นบริเวณที่เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ในเมืองหรือชุมชนที่มีความหนาแน่นมาก “ลาน” เป็นส่วนเปิดโล่งของเมืองเพื่อรับแสงสว่าง เพื่อการพัดผ่านของลม และเพื่อช่วยผ่อนคลายความแออัดของเมือง

1. ประเภทของลาน สามารถแบ่งตามการใช้สอยออกได้เป็น 5 ประเภท คือ

- 1.1 ใช้เพื่อการสัญจร หรือเป็นทางเท้า
- 1.2 ใช้เพื่อการพบปะสังสรรค์
- 1.3 ใช้เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ
- 1.4 ใช้เพื่อประโยชน์ทางการมองเห็น
- 1.5 ใช้เพื่อประโยชน์หลาย ๆ อย่าง เช่น เป็นพื้นที่แสดงศิลปวัฒนธรรม

2. ข้อพิจารณาในการปรับปรุง “ลานกิจกรรม ลานเอนกประสงค์” (Plaza)

2.1 การแยกกิจกรรมและการสัญจรที่เหมาะสม ลานควรมีขอบเขตที่แน่ชัด แยกออกจากระบบสัญจรรวมของเมืองเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและความสะดวก

2.2 การเลือกใช้วัสดุ ควรเป็นพื้นผิวแข็งเพื่อความถาวรแข็งแรง ทนทาน สวยงาม และกลมกลืนกับวัสดุของสิ่งที่อยู่โดยรอบ และในบริเวณลานเดียวกันอาจมีการใช้วัสดุหลายชนิดได้

2.3 คำนิยามถึงสภาพอากาศของบริเวณ ลานจะเป็นที่ร้อนไม่ร้อนเกินไป เกิดแสงสะท้อนและโอโซน ควรปลูกต้นไม้ให้ร่มเงาเพื่อลดความร้อน

2.4 การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ควรคำนึงถึงผู้ใช้ที่เป็นเด็ก คนชรา หรือผู้ที่มีความพิการด้วย

บ่อพัก สระน้ำ แม่น้ำลำคลองที่มีตามธรรมชาติ จัดเป็นที่เปิดโล่งที่ช่วยลดความแออัดหนาแน่นของเมือง เป็นบริเวณที่ลมพัดผ่าน และเพิ่มแสงสว่างแก่เมือง ดังนั้น การปรับปรุงบ่อน้ำ สระน้ำเดิมที่มีอยู่ ให้เพิ่มความน่าสนใจขึ้น เพื่อกิจกรรมการใช้สอยให้มากขึ้น จึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาในการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเช่นกัน

บ่อน้ำหรือสระน้ำบางแห่งที่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์สมควรมีการปรับปรุงขึ้นมาให้มีการใช้งานเป็นที่พักผ่อนได้ด้วย ทั้งนี้เพราะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดีอย่างหนึ่ง ซึ่งแสดงถึงระบบการวางผังเมืองบริเวณที่เปิดโล่งของเมือง และเป็นแหล่งน้ำสำหรับการบริโภคด้วย

ข้อพิจารณาในการปรับปรุงบริเวณขายน้ำ จะต้องจัดก่อสร้างเขื่อน เพื่อความแข็งแรง พร้อมทั้งปรับแต่งรูปทรงของบ่อน้ำ โดยเฉพาะในเมืองที่มีการใช้สอยพื้นที่ริมน้ำมาก ควรทำให้เกิดความทนทานต่อการเหยียบย่ำ และเพื่อช่วยป้องกันมิให้ตลิ่งพังทลาย และควรเพิ่มความสวยงามและน่าสนใจด้วยการใช้น้ำพุรูปแบบต่าง ๆ และยังมีประโยชน์ในการเพิ่มออกซิเจนให้กับน้ำ ช่วยในการหมุนเวียนของน้ำไม่ให้เน่าเหม็น

จากรายละเอียดที่กล่าวมาข้างต้น ที่ว่างโล่งในแหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้เป็น สวนหย่อม ลานเอนกประสงค์ บ่อน้ำ สระน้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ข้อพิจารณาในการปรับปรุงที่ว่างโล่งต้องคำนึงถึงความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม พิจารณาถึงการใช้งานของกิจกรรมให้เป็นกิจกรรมที่คนในบริเวณนั้นต้องการ การบำรุงรักษา การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

เส้นทางสัญจร

กำธร กุลชล (2519 : 38) ได้ให้ความหมายของเส้นทางสัญจรว่า

เส้นทาง (Paths) ประกอบด้วยถนนสายสำคัญ ๆ เป็นถนนประธาน และถนนสายรองในระดับเมืองจะมีข่ายของถนนใหญ่ แต่ในระดับหมู่บ้านจะมีข่ายของถนนเล็ก สำหรับอาคารหลังหนึ่งจะมีข่ายของถนนใหญ่อยู่หลายสายที่ประชาชนใช้ไปมาขังที่นั้น และข่ายของถนนหลัก (Highway) เป็นข่ายของ (Pathway) สำหรับเมืองทั้งเมือง หรือแม้กระทั่งทางเท้าของบริเวณมหาวิทยาลัยก็เป็นทาง Pathway ของมหาวิทยาลัยด้วย

ตารางที่ 2.6 แสดงความกว้างของส่วนประกอบของรูปตัดถนนตามลักษณะการใช้ที่ดิน

การใช้ที่ดิน	ย่านที่อยู่อาศัย (Resident Area)			ย่านพาณิชยกรรม (Commercial Area)		ย่านอุตสาหกรรม (Industrial Area)
	หนาแน่น มาก	หนาแน่น ปานกลาง	หนาแน่น มาก	หนาแน่น	หนาแน่น มาก	
ไหล่ทาง (ม.)	1.75-2.50	1.75-2.50	2.50-3.00	2.50-3.00	3.00	3.00
ทางเท้า (ม.)	1.50-2.50	2.50	3.00-5.00	4.00-5.00	5.00-9.00	3.50-5.00
ช่องจอดขนาน (ม.)	2.00	2.00-2.50	2.50-3.00	2.50-3.00	3.00	3.00

ตารางที่ 2.6 (ต่อ)

การใช้ที่ดิน	ย่านที่อยู่อาศัย (Resident Area)			ย่านพาณิชยกรรม (Commercial Area)		ย่าน อุตสาหกรรม (Industrial Area)
	หนาแน่น มาก	หนาแน่น ปานกลาง	หนาแน่น มาก	หนาแน่น มาก	หนาแน่น มาก	
ช่องจราจร (ม.)	2.75-3.00	3.00-3.25	3.25-3.50	3.25-3.50	3.50	3.50
เกาะกลาง (ม.)	0.00-1.20	1.00-4.20	1.20-4.20	1.20-4.20	4.20-7.20	4.20-7.20
ทางจักรยาน (ม.)	2.50	2.50	2.50	2.50	2.50	2.50

หมายเหตุ : เกาะกลางที่มีขนาดเล็กกว่า 1.2 เมตร ให้ใช้เกาะกลางแบบตีเส้นแสดงขอบเขตด้วยสี
(Painted Median)

ที่มา กรมโยธาธิการและผังเมือง

ถนนเป็นส่วนประกอบสำคัญของเมือง ทำหน้าที่เชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ของเมืองเข้าด้วยกัน และยังเป็นส่วนเชื่อมโยงเข้ากับระบบสัญจรไปยังที่อื่น ๆ ของประเทศด้วย

เดชา บุญค้ำ (2531 : 6, 10) ได้แบ่งประเภทถนนในเมืองออกเป็น 5 ระดับ คือ

1. ถนนสายประธาน ได้แก่ ถนนเชื่อมระหว่างเมือง
2. ถนนสายหลัก ได้แก่ ถนนที่ตัดผ่านพื้นที่ส่วนใหญ่ของเมือง
3. ถนนสายรอง ได้แก่ ถนนที่แยกย่อยออกจากถนนสายหลัก
4. ถนนสายย่อย ได้แก่ ถนนที่แยกออกจากถนนสายรอง
5. ถนนทางเข้า ได้แก่ ถนนที่แยกเข้าสู่สถานที่ต่าง ๆ

ถนนในระดับสายหลัก สายรอง และสายย่อย และทางเข้า เป็นของถนนที่อยู่ในเมือง และถนนที่มีความสำคัญมากกับทัศนียภาพของเมืองในส่วนรวม คือ ถนนสายหลักและถนนสายรอง เนื่องจากถนนสองระดับนี้เป็นส่วนเชื่อมโยงจุดสำคัญ ๆ ของเมือง ทั้งที่หมายตา ย่านสำคัญ สถานที่สำคัญในระดับเมือง ซึ่งคนส่วนใหญ่จะต้องใช้และผ่านไปมาเป็นประจำจึงเป็นถนนที่สื่อความหมายของตัวเมืองได้ดีที่ผู้มาเยี่ยมชมควรประทับใจในทัศนียภาพในแนวถนนเหล่านี้

ทางเดินเท้า มีหน้าที่หลักเช่นเดียวกับถนน คือ รองรับการสัญจรและมีความสำคัญมาก ทัดเทียมกับถนน ทางเท้าอาจเป็นทางเดินที่ขนานไปกับแนวถนนก็ได้ หรืออาจแยกต่างหากจากแนวถนนก็ได้

1. ประเภทของทางเดินเท้า สามารถแบ่งออกได้ คือ

- 1.1 ทางเท้าขนานไปกับแนวถนน ได้แก่ ทางเดินเท้าที่อยู่ขนานสองข้างของแนวถนน
- 1.2 ทางเท้าที่เป็นทางลัด ได้แก่ ทางเท้าที่ลัดไปตามชอยหรืออยู่ด้านหลังอาคาร
- 1.3 ทางเท้าระหว่างอาคารพาณิชย์หรือย่านทางเดินเท้า ได้แก่ บริเวณที่คนสามารถเดินติดต่อกันได้ทั้งบริเวณโดยไม่มีทางรถยนต์เข้าไปยุ่งเกี่ยว
- 1.4 ทางเท้าชั่วคราว ได้แก่ การปิดถนนบางสายใช้เป็นทางเดินหรือเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ

เดชา บุญค้ำ (2531 : 5,6) ได้กล่าวถึงเส้นทางนักท่องเที่ยวว่า

เส้นทางนักท่องเที่ยวเป็นแนวทางการสัญจรที่กำหนดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถพบเห็นหรือเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้ และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่จัดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวนี้

ในหลายกรณี เส้นทางนักทัศนาจรเกิดขึ้นมาโดยอัตโนมัติจากการท่องเที่ยว หลาย ๆ กลุ่มใช้เส้นทางเดิมซ้ำอยู่เป็นประจำในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีความน่าสนใจ เส้นทางนี้อาจจะเป็นทางรถยนต์ ทางเท้า ทางเรือ หรืออื่น ๆ

เส้นทางประจำสำหรับนักท่องเที่ยว อาจเป็นการใช้เส้นทางร่วมกับทางสัญจรปกติของเมือง หรืออาจเป็นการกำหนดเส้นทางขึ้นมาใหม่เฉพาะเป็นพิเศษสำหรับพาหนะที่รับนักท่องเที่ยว ในกรณีที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากพอสมควรมีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดในระดับสูง

ประเภทของเส้นทางทัศนาจรสามารถแบ่งออกได้ดังนี้ คือ เส้นทางเท้า ทางรถยนต์หรือรถโดยสาร ทางจักรยาน ทางเรือหรือแพ รถไฟหรือรถราง พาหนะอื่น ๆ

ข้อพิจารณาในการปรับปรุงเส้นทาง

1.1 การกำหนดเส้นทางควรเริ่มต้นจากการพิจารณาดำแหน่งของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ภายในเมือง จัดลำดับความน่าสนใจไว้ด้วย จากนั้นจึงเป็นการพิจารณาว่าจะสามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เข้าด้วยกันโดยวิธีใดบ้าง

1.2 การจัดเส้นทางในลักษณะวงบรรจบ เพราะทำให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ เกิดความเพลิดเพลินไปตลอดทาง โดยไม่ต้องย้อนกลับเส้นทางเดิม อาจจัดให้มีการเดินทาง 2 ลักษณะก็ได้ เช่น เริ่มต้นด้วยการเดินไประยะหนึ่งแล้วเปลี่ยนเป็นการสัญจรโดยทางเรือในขากลับ

1.3 การจัดเส้นทางให้มีความแตกต่างภายในเมือง เพื่อเสนอเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเวลามากน้อยแตกต่างกัน นอกจากนั้นยังอาจจัดเส้นทางนักท่องเที่ยวหลายเส้นทางที่มีความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากความสนใจของนักท่องเที่ยว

1.4 การให้ข้อมูลข่าวสารในเส้นทาง ด้วยระบบป้ายหรือด้วยวิธีอื่นเพื่อช่วยบอกทิศทางระยะทาง เช่นการช่วยนักท่องเที่ยวในการกำหนดทิศทางตนเองด้วย “ที่หมายตา” (Landmark)

การสร้างให้เกิดความต่อเนื่องกันของเส้นทางด้วยการใช้วัสดุปูพื้นที่ทางเท้าที่เหมือนกันไปตลอดทาง เป็นต้น

1.5 การปรับปรุงบริเวณจุดเริ่มต้นของเส้นทางมักจะเป็นจุดอยู่ในย่านใจกลางเมือง เป็นจุดที่เข้าถึงได้ง่าย มีข้อมูลต่าง ๆ รวมอยู่ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะใช้ในการตัดสินใจวางแผนการเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไว้บริการ

1.6 ความต่อเนื่องกับเส้นทางทัศนารภายนอกเมือง เส้นทางนักทัศนารนี้ไม่ควรจะจำกัดทำอยู่เพียงภายในเมืองเท่านั้น แต่ควร ได้พิจารณาถึงความต่อเนื่องกับเส้นทางนักทัศนารภายนอกเมืองด้วย ซึ่งอาจเป็นเส้นทางเดียวกันหรือต่อเนื่องกันเป็นบางส่วนก็ได้

จากรายละเอียดที่กล่าวมาข้างต้น ทางสัญจร คือ ถนนภายในเมืองซึ่งแบ่งถนนออกเป็นสายประธาน สายหลัก สายรอง สายย่อย ส่วนเส้นทางนักท่องเที่ยวเป็นทางสัญจรที่กำหนดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวให้สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย ข้อพิจารณาในการปรับปรุงเส้นทางได้แก่ การกำหนดและการจัดเส้นทางนักท่องเที่ยว ความต่อเนื่องของเส้นทาง การมีป้ายบอกทาง

ตารางที่ 2.7 แสดงข้อพิจารณาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Used)

สำหรับการออกแบบถนนในเมือง

สถานที่ / ย่าน	จำนวน
1. เมือง ชุมชน	: จำนวนประชากร จำนวนยานพาหนะ
2. ย่านธุรกิจ แหล่งจ้างงาน เช่น สำนักงาน	: ขนาดพื้นที่ จำนวนลูกจ้าง
3. ศูนย์การค้า	: ขนาดพื้นที่ร้านค้า ห้างสรรพสินค้า หรือ ขนาดพื้นที่ที่จอดรถ จำนวนร้านค้า ห้างสรรพสินค้า
4. ที่อยู่อาศัย	: จำนวนประชากร จำนวนหลังคาเรือน จำนวนผู้ทำงาน
5. แหล่งบันเทิงและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	
5.1 โรงภาพยนตร์ ละคร สนามกีฬา	: ความจุ หรือจำนวนที่นั่ง
5.2 ภัตตาคาร	: ความจุ หรือจำนวนที่นั่ง
5.3 สวนสาธารณะ ชายหาด	: ขนาดพื้นที่ และจำนวนสถานที่จอดรถ
5.4 โรงแรม	: จำนวนห้องพัก ความจุ หรือจำนวนที่นั่งของ Lounges Bars ห้องอาหาร และห้องประชุม
6. โรงงานอุตสาหกรรม	: ความสามารถในการผลิต และผลผลิต
7. สถานีขนส่ง	: จำนวนขานชาลา, จำนวนที่จอดรถ, ขนาดโรงเก็บรถหรือสินค้าขนาดพื้นที่

ที่มา กรมโยธาธิการและผังเมือง

ตารางที่ 2.8 แสดงขนาดของถนนมาตรฐานในชุมชน

ขนาดของถนน	หลักเกณฑ์
1. ถนนเขตทาง 8 เมตร	: ใช้ในชุมชนทั่วไปเหมาะสำหรับถนนสายย่อย ซอยตัน หรือใช้ระหว่างชุมชนในกรณีไม่ สามารถขยายเขตทางให้กว้างกว่านี้ได้
2. ถนนเขตทาง 10 12 14 และ 16 เมตร	: ใช้ภายในชุมชนทั่วไป หรือใช้ภายในชุมชน ในเขตเทศบาล / สุขาภิบาล
3. ถนนเขตทาง 20 เมตร	: ใช้ภายในและภายนอกชุมชน เหมาะสำหรับ ปริมาณการจราจร 1,000-2,000 คัน/วัน
4. ถนนเขตทาง 30 เมตร	: ใช้ภายในและภายนอกชุมชน โดยทั่วไปถนน ประเภทนี้อยู่ภายในความรับผิดชอบของ กรมทางหลวง กรมโยธาธิการ รพช. เหมาะ สำหรับปริมาณการจราจรไม่เกิน 8,000 คัน/วัน
5. ถนนเขตทาง 40 เมตร	: ใช้ภายในและภายนอกชุมชน ปกติถนน ประเภทนี้อยู่ภายในความรับผิดชอบของกรม ทางหลวง เหมาะสำหรับปริมาณการจราจร ไม่เกิน 8,000 คัน/วัน

ที่มา กรมโยธาธิการและผังเมือง

2.11.5 ที่หมายตา

เดชา บุญค้ำ (2531 : 1,7) ได้ให้ความหมายของที่หมายตาว่า

ที่หมายตา (Landmark) หมายถึง บริเวณที่มีความเป็นพิเศษอันเนื่องมาจากอาคารหรือ
สิ่งก่อสร้างที่มีความเฉพาะพิเศษ หรือมีความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรม เช่น วัด เจดีย์
อาคารสูง สะพานอนุสาวรีย์ เสาธง เป็นต้น ที่หมายตาเหล่านี้เป็นสิ่งที่ช่วยในการกำหนดทิศทาง
ของคนในเมือง หรือนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในเมืองเพียงช่วงระยะสั้น ๆ

(Kevin Lynch 1960) ได้กล่าวถึงจุดหมายตาไว้ว่า

จุดหมายตา (Landmark) สำหรับสิ่งที่เด่นของเมืองจะเป็นจุดหมายตา ซึ่งจุดหมายตาบาง
อันใหญ่โตและสามารถเห็นได้ในระยะไกล เช่น ตึก Empire Building เสาวิหตุ แต่สำหรับจุด
หมายตา บางอย่างจะเล็กมากและเห็นได้เมื่ออยู่ใกล้ เช่น หอนาฬิกา บ้าน หรือแม้กระทั่งรูปปั้น
เล็ก ๆ ที่อยู่ในส่วน จุดหมายตาที่ดีจะเห็นชัดและเข้ากันได้กับองค์ประกอบอื่น ๆ ในบริเวณนั้นด้วย

เดชา บุญค้ำ (2531 : 2,7) ได้ให้ความสำคัญของที่หมายตาในการปรับปรุงภูมิทัศน์เมือง
เพื่อการท่องเที่ยวว่า

1. เป็นตัวแหล่งท่องเที่ยวเอง ซึ่งสามารถเห็นได้ชัดเจนจากการที่คนไปเที่ยวเมืองชายทะเล สาเหตุเพราะมีทิวทัศน์ที่สวยงาม
2. เป็นสิ่งที่ช่วยในการกำหนดทิศทาง โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวต่างถิ่นที่ไม่คุ้นเคยกับสภาพของเมืองจะยากแก่การจดจำตำแหน่งหรือทิศทาง เพื่อให้นักท่องเที่ยวคุ้นกับเมืองได้ง่ายและเป็นสิ่งซึ่งจะเป็นเอกลักษณ์ของเมืองได้เป็นอย่างดี

เดชา บุญคำ (2531 : 3,7) ยังได้กล่าวถึงการเสริมที่หมายตาให้มีคุณค่ามากขึ้น มีวิธีการดังนี้คือ

1. พยายามไม่ให้มีสิ่งก่อสร้างอาคารมาปิดบังที่หมายตา
2. เสริมที่หมายตานั้นให้เห็นได้เด่นชัดและน่าสนใจมากขึ้น ด้วยวิธีการดังนี้
  - 2.1 การเพิ่มฉากหลัง (Back Ground)
  - 2.2 การเน้นกรอบของภาพ
  - 2.3 การช่วยนำสายตาไปสู่จุดที่น่าสนใจ

2.11.6 ขอบเขต

ขอบเขตเป็นแนวเชื่อมต่อระหว่างที่มีความแตกต่างกันสองสิ่ง เช่น ขอบเขตของเมือง ได้แก่ แนวที่เห็นได้จากความแตกต่างของความหนาแน่นอาคาร ขอบเขตของย่าน ได้แก่ แนวที่เห็นความแตกต่างของบรรยากาศและกิจกรรม ขอบเขตบางครั้งก็เป็นเพียงสิ่งที่รู้สึกได้ กล่าวคือ เป็นขอบเขตที่มีลักษณะกลมกลืนค่อยๆ เปลี่ยนจากลักษณะหนึ่งไปอีกลักษณะหนึ่ง บางครั้งก็มีความชัดเจนมาก มีการเปลี่ยนแปลงทันทีทันใด เช่น กำแพงล้อมรอบเมืองคูน้ำรอบบริเวณ เป็นต้น (เดชา บุญคำ. 2531: 2-8)

ข้อพิจารณาในการปรับปรุง

ในบริเวณย่านควรเห็นขอบเขต (Edges) หรืออาณาเขตได้ชัดเจน เพื่อให้ผู้คนเห็นภาพรวมหรือเกิดภาพพจน์ของย่านนั้นๆ ได้อย่างรวดเร็ว หรืออาจจะช่วยในการกำหนดขอบเขตให้ได้ง่ายขึ้น ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การใช้ต้นไม้ชนิดเดียวกันโดยตลอด การใช้วัสดุปูพื้นแบบเดียวกันให้ต่อเนื่องกันโดยตลอด การใช้สิ่งประกอบภูมิทัศน์ถนน ที่เป็นรูปแบบเดียวกันหรือการใช้โครงสร้างช่วย ได้แก่ โครงหลังคา โครงสร้าง โปรงเบา จัดทำเป็นลักษณะทางเดินมีหลังคา (Arcade) หรือใช้วัสดุชั่วคราวตกแต่งก็ได้ เช่น ประดับด้วยธง ด้วยกระเบื้องต้นไม้ ด้วยร่มกันแดด ผ้าใบกันแดด เป็นต้น นอกจากนั้นอาจใช้ซุ้มทางเข้าพร้อมป้ายชื่อ เพื่อช่วยให้เห็นจุดสำคัญต่างๆ เช่น จุดสุดท้าย จุดทางเข้าทางและจุดเชื่อมต่อต่างๆ ได้ง่าย

2.11.7 สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ

เดชา บุญคำ (2531 : 12, 1-12, 4) กล่าวถึงสิ่งก่อสร้างในการปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว สามารถแบ่งออกเป็น 4 อย่าง คือ

1. อาคารบริการนักท่องเที่ยวหรือศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ต้องอยู่ในตำแหน่งที่มองเห็นได้ง่ายและอยู่ในบริเวณที่มีนักท่องเที่ยวผ่านเป็นจำนวนมาก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ จะประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ เช่น

- 1.1 ส่วนบริการ เช่น การแลกเปลี่ยนเงินตรา
- 1.2 ที่ทำการตำรวจท่องเที่ยว
- 1.3 ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก
- 1.4 ห้องน้ำ ห้องส้วม
- 1.5 บริเวณที่นั่งพักผ่อนที่น้ดพบ
- 1.6 อื่น ๆ เช่น ห้องนิทรรศการ ห้องแสดงงาน

2. ศาลาที่พักควรเป็นอาคารโล่ง มีจุดประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวนั่งพักหลบแดดหลบฝน หรือเป็นจุดที่มีทิวทัศน์พิเศษ

3. ห้องน้ำ ห้องน้ำสำหรับบริการนักท่องเที่ยวมักจัดให้มีเพียงห้องส้วมและที่ล้างมือเท่านั้น ควรอยู่ที่ที่ไม่โคจรคนจนเกินไป

4. ร้านขายของ ร้านขายอาหาร เครื่องดื่ม อาจเป็นอาคารถาวรหรือเป็นซุ้มที่ขนาดเล็กมีโครงสร้างเบา หรือเป็นรถเงินก็ได้

ส่วนสิ่งประกอบบริเวณนั้น เดชา บุญคำ (2531 : 12, 5-12, 33) ได้กล่าวถึงสิ่งประกอบบริเวณในการปรับปรุงภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว มีดังนี้

1. ประเภทม้านั่ง โต๊ะ เก้าอี้ ที่ใช้ในงานสาธารณะสามารถจำแนกออกได้ตามลักษณะการใช้งาน ดังนี้

1.1 ที่นั่งที่ใช้นั่งเพียงชั่วคราว ใช้นั่งเป็นระยะเวลาสั้น ๆ เช่น นั่งรอรถประจำทาง นั่งพักระหว่างการเดินเพียงชั่วคราวเพื่อที่จะทำกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป

1.2 ที่นั่งแบบนั่งเพื่อความผ่อนคลาย ได้แก่ การนั่งพักผ่อน

1.3 โต๊ะและเก้าอี้ เช่น บริเวณพักผ่อนที่ต้องการมีที่วางของ

2. ป้าย มีหน้าที่ในการสื่อความหมาย เช่น ป้ายชี้ทาง ป้ายบอกกฎเกณฑ์ ที่คนที่ใช้บริเวณหรือสัญจรไปมาควรรู้ สามารถแบ่งได้ดังนี้

2.1 ป้ายบอกสถานที่

2.2 ป้ายบอกทิศทาง

2.3 ป้ายบอกกฎข้อบังคับ

2.4 ป้ายบอกข้อมูล

3. ชุ้มนโยมณา จัดทำขึ้นเพื่อการสื่อสาร การให้ข้อมูลต่าง ๆ สำหรับผู้สัญจรโดยทางรถยนต์และผู้สัญจรด้วยทางเท้า มีประโยชน์ในการให้ข้อมูลทั้งนักท่องเที่ยวและสำหรับประชาชนในท้องถิ่น

4. ถังขยะ และถังรองรับขยะมูลฝอย เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อช่วยในการเก็บรวบรวมสิ่งปฏิกูล โดยต้องคำนึงถึงตำแหน่ง รูปแบบและลักษณะที่เหมาะสมในแต่ละบริเวณนั้นด้วย

5. กระจะบะต้นไม้ กระจะถางต้นไม้ เป็นภาชนะดินเพื่อปลูกต้นไม้ อาจเป็นแบบถาวรหรืออาจเป็นแบบโยกย้ายตำแหน่งก็ได้

6. ที่ค้ำน้ำเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรจัดเตรียมไว้ ควรอยู่ในตำแหน่งที่มีคนผ่านไปผ่านมา เช่น ทางเท้า สวนสาธารณะ ทางเข้า-ออก

7. รั้ว กำแพง และเสากั้นการจราจร

7.1 รั้วสำหรับคนเดิน รั้วหรือราวกันไม่ให้คนเดินเข้าไปในบริเวณ

7.2 รั้วสำหรับรถยนต์ ใช้เป็นแนวเพื่อความปลอดภัย

7.3 เสากั้นการจราจร คือเสาที่แสดงขอบเขตของการสัญจร

8. บ่อน้ำ สระน้ำ น้ำพุ น้ำตก เป็นน้ำที่ใช้สำหรับภูมิทัศน์เมืองที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อให้เกิดความสวยงาม

9. ไฟฟ้า แสงสว่าง นอกจากทำหน้าที่ให้ความสว่างแล้ว ยังเป็นสิ่งประกอบสถานที่ เพื่อช่วยในการแสดงสัดส่วนของพื้นที่และยังช่วยส่งเสริมความสวยงามอีกด้วย

10. ทางเดินมีหลังคา เพื่อความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและช่วยชี้นำทิศทางการเดินให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

11. ชุ้มทางเข้า ทำขึ้นเพื่อเป็นที่หมายตาให้ผู้สัญจรไปสามารถกำหนดตำแหน่งการเข้าออกได้ง่ายขึ้นชัดเจนขึ้น

12. รูปปั้น อนุสาวรีย์ หอนาฬิกา เป็นส่วนตกแต่งเมืองเพื่อความสวยงาม เป็นจุดดึงดูดความสนใจและเป็นที่ยังหมายตา

13. หาบเร่แผงลอย เป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ที่เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง ซึ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ดี

เดชา บุญค้ำ (2531 : 6,8) ยังได้กล่าวถึงข้อพิจารณาในการเลือกรูปแบบของสิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณไว้ดังนี้ คือ

1. คำนึงถึงรูปแบบเดิมของท้องถิ่น
2. คำนึงถึงความกลมกลืนของสิ่งประกอบบริเวณทั้งหมด
3. คำนึงถึงการใช้งานกลางแจ้ง
4. คำนึงถึงการใช้งานของคนจำนวนมาก
5. คำนึงถึงรูปแบบที่ไม่โดดเด่น

2.12 แนวความคิดการตั้งถิ่นฐาน

เมื่อนมนุษย์ต้องมีการเกี่ยวข้องกับสภาพพื้นที่ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติต่างๆ โดยการนำเอามา คัดแปลงให้เหมาะสมกับการตั้งชุมชน ก่อเกิดเป็นอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง โดยเกิด ทั้งการขยายตัวและหดตัวของพื้นที่ที่ครอบครอง เรียกว่า “การตั้งถิ่นฐาน”

การตั้งถิ่นฐาน (Settlement) มีความหมายถึง การบุกเบิกเข้าอยู่อาศัยครอบครองพื้นที่ ส่วนหนึ่งส่วนใดของผิวโลกที่ยังไม่มีผู้ใดอาศัยมาก่อน รูปแบบและขนาดการตั้งถิ่นฐานมีความ ซับซ้อนแตกต่างกันไป ตั้งแต่การตั้งถิ่นฐานเพียงครอบครัวเดียวอย่างโดดๆ จนกลายเป็นหมู่บ้าน ใหญ่่น้อย เป็นชุมชนทั้งในชนบทและชุมชนเมือง การตั้งถิ่นฐานเป็นการแสดงออกถึงการจัดการ พื้นที่ของมนุษย์ในรูปแบบของอาคารบ้านเรือน ถนนหนทาง การใช้ที่ดิน รวมไปถึงผลกระทบ ต่างๆ ต่อสิ่งแวดล้อม

2.12.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกที่ตั้งถิ่นฐาน

การเลือกที่ตั้งถิ่นฐาน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกที่ตั้งถิ่นฐานสรุปได้ 3 ประการคือ

1) ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ แหล่งน้ำ ที่ดอน ที่ที่ดินอุดมสมบูรณ์ และแหล่งแร่ เป็นต้น

2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญที่มักเกิดคู่กับการตั้งถิ่นฐานของชุมชน และมี อิทธิพลต่อการขยายตัวเป็นเมืองต่อไปในอนาคต ได้แก่ บริเวณที่อยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบ บริเวณที่ตั้ง โรงงานอุตสาหกรรม บริเวณเส้นทางคมนาคมตัดกัน บริเวณจุดเชื่อมของเส้นทางคมนาคม

3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนความเชื่อของแต่ละกลุ่มชน ได้แก่ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ สถานที่ประวัติศาสตร์ ลักษณะที่เป็นประเพณีนิยม หรือความเชื่อต่างๆ (วิลาวณิชย์ เอื้อวงษ์กุล. 2542 : 11)

แม้ปัจจัยทั้งสามข้างต้นจะมีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ แต่แน่นอนความแตกต่างของแต่ละปัจจัยย่อมมีมากขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ การดำเนิน กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ความสะดวกในการคมนาคมขนส่ง รวมทั้งเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและ ความเชื่อของแต่ละชุมชน เหตุนี้เองที่ส่งผลในการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีลักษณะและรูปแบบการ ตั้งถิ่นฐานที่แตกต่างกัน

2.12.2 การตั้งถิ่นฐานรูปแบบต่างๆ

การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนและชุมชนของคนในพื้นที่ราบลุ่มภาคกลาง เป็นไปตามอิทธิพล ของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของสังคมไทยซึ่งเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิด การเรียนรู้และการปรับตัวของมนุษย์ (เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2540 : 61) ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการดำรงชีวิต โดยมากชุมชนในพื้นที่ภาคกลางซึ่งเป็นบริเวณราบลุ่มแม่น้ำ

นี้จะมีการตั้งถิ่นฐานในลักษณะการรวมกลุ่มที่ขนาดไม่ใหญ่ (นำพวลย์ กิจรักษ์กุล. 2528 : 52 อ้างใน จันทน์ย์ เลิศจินดาทรัพย์. 2535 : 25-26) ซึ่งสามารถแบ่งรูปแบบการตั้งถิ่นฐานไว้ ดังนี้

- รูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่มหรือแบบกระจุกตัว (Cluster Settlement) พบมากในบริเวณที่ราบใกล้ปากแม่น้ำ บริเวณแยกของเส้นทางคมนาคม ระยะแรกจะเป็นกลุ่มบ้านขนาดเล็ก และขยายใหญ่ขึ้นเป็นหมู่บ้านและชุมชน พื้นที่โดยรอบจะใช้เป็นพื้นที่เกษตร ขนาดของชุมชนขึ้นกับระยะเวลาและการเพิ่มขึ้นของประชากร ซึ่งส่งผลให้เกิดกิจกรรมในด้านการค้าและบริการ

- รูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบบกระจาย (Scatter Settlement) จะพบบริเวณที่มีการทำเกษตรกรรมแบบเข้มข้น ที่มีการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในพื้นที่เกษตรของตนเอง บ้านเรือนจะอยู่ห่างๆ กันตามขนาดที่ดินของแต่ละครอบครัวโดยมีศูนย์กลางที่วัด โรงเรียน และตลาด การตั้งถิ่นฐานลักษณะนี้ส่งผลทางด้านเศรษฐกิจเพราะทำเกษตรกรรมไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทางไปพื้นที่เพาะปลูก

- รูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบบเป็นระเบียบ (Uniform Settlement) เป็นการตั้งถิ่นฐานที่มีการวางแผนล่วงหน้าทำให้การใช้ที่ดินมีความเป็นระเบียบ เพื่อใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามลักษณะการตั้งถิ่นฐานของพื้นที่ พบมากในโครงการพัฒนาที่ดินต่างๆ

- รูปแบบการตั้งถิ่นฐานตามแนวเส้นทางคมนาคม (Linear Settlement) พบในชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานเกาะตามแม่น้ำลำคลอง และถนน บ้านเรือนจะอยู่หนาแน่นตามแนวสองฝั่งของเส้นทางคมนาคม เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการเดินทาง โดยแบ่งออกเป็น

แม่น้ำ การตั้งถิ่นฐานบริเวณริมแม่น้ำ เป็นการตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาวลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะเป็นแนวยาวตามเส้นทางคมนาคมที่สะดวก โดยอาจจะตั้งอยู่เป็นกลุ่มติดต่อกันในเขตที่เป็นชุมชนการค้า หรือทางแยกของเส้นทางคมนาคม ส่วนบริเวณที่อยู่ไกลออกไปจะมีการตั้งบ้านเรือนห่างกัน การตั้งถิ่นฐานบริเวณสองฝั่งแม่น้ำลำคลอง “RIVER LINEAR SETTLEMENT” เป็นลักษณะการตั้งถิ่นฐานดั้งเดิมของไทย เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการกสิกรรม และเลี้ยงสัตว์ จึงจำเป็นต้องอาศัยน้ำในการอุปโภคบริโภคและใช้เป็นเส้นทางคมนาคม สำหรับพื้นที่การเกษตรจะอยู่บริเวณด้านหลังของที่อยู่อาศัย โดยมีรูปแบบความแตกต่างทางการตั้งถิ่นฐานดังนี้

การตั้งถิ่นฐานบริเวณริมแม่น้ำส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณที่เป็นคันดินธรรมชาติ (Natural Levee) ที่น้ำท่วมไม่ถึง หรือบริเวณที่ราบขั้นบันได (River Terrace) ส่วนมากเป็นการตั้งถิ่นฐานระยะแรกๆ ของชุมชนเมืองหลวงหรือเมืองต่างๆ ของโลกมักจะตั้งอยู่ริมแม่น้ำทั้งสิ้น และแหล่งอารยธรรมต่างๆ ก็ได้พัฒนาจากบริเวณลุ่มแม่น้ำ โดยแม่น้ำมีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ เพราะเป็นแหล่งน้ำจืดอันสำคัญที่ทำให้เกิดอาหาร การคมนาคม สันทนาการเมืองต่างๆ มักจะตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำ (Fairchild) โดยชุมชนสามารถใช้แม่น้ำเป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อกับบริเวณอื่นได้สะดวก นอกจากนี้แม่น้ำยังช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมต่างๆ สู่อบริเวณรอบนอกอีกด้วย

ความหนาแน่นของการตั้งถิ่นฐานบริเวณริมแม่น้ำจะมีความแตกต่างกัน โดยบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำตอนล่างซึ่งเป็นที่ราบน้ำท่วมถึงและที่ราบดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำจะเป็นบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานอย่างหนาแน่นมากกว่าบริเวณลุ่มแม่น้ำตอนบน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของน้ำในลำน้ำซึ่งจะมีหมู่บ้านตั้งอยู่มากกว่าลำน้ำที่มีน้ำบางฤดู นอกจากนี้การตั้งถิ่นฐานของประชากรจะหนาแน่นมากยิ่งขึ้นเมื่อระดับของลำน้ำสูงขึ้น และความหนาแน่นลดลงเมื่อความลาดเอียงของพื้นที่เพิ่มขึ้น

ถ้ำคลอง เป็นทางคมนาคมทางน้ำอีกประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์โดยขุดเพื่อเชื่อมระหว่างแม่น้ำกับแม่น้ำ ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นแนวตรงและอยู่ในบริเวณที่ราบเพื่อใช้เป็นแหล่งน้ำจืด การคมนาคมขนส่ง การเกษตร การอุปโภคและบริโภค ดังนั้นจึงเป็นบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานของบ้านเรือนหรือเป็นที่ตั้งของเมืองต่างๆ

ถนน เส้นทางคมนาคมทางบกไม่ว่าจะเป็นรถยนต์หรือรถไฟเป็นเส้นทางที่เกิดขึ้นในระยะหลังที่ดึงดูดให้มีการอพยพจากพื้นที่บริเวณภายในที่เป็นแหล่งเกษตรกรรมให้ออกมาตั้งถิ่นฐานบริเวณสองฝั่งของถนน ทั้งนี้ เพราะถือว่าเป็นเส้นทางคมนาคมที่สะดวกและรวดเร็วกว่าทางน้ำจากการที่ถนนเป็นปัจจัยดึงดูดให้มีการตั้งถิ่นฐานหนาแน่นเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ดังจะเห็นว่าบางบริเวณกลายเป็นชุมชนใหญ่ หรือ เป็นเมืองเกิดขึ้นเมื่อมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคม นอกจากนี้ยังปรากฏว่าราคาที่ดินบริเวณใกล้ถนนจะสูงกว่าราคาที่ดินที่อยู่ไกลจากถนนออกไปด้วย

2.13 แนวความคิดพัฒนาของเมืองและชุมชน

2.13.1 วิวัฒนาการของเมือง (Urban Evolution)

กระบวนการเป็นเมือง (Urbanization) นั้นเป็นสิ่งที่แสดงถึงวิวัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่แล้ว แต่หากพิจารณาจากลักษณะโครงสร้างภายในเมืองที่ปรากฏให้เห็นเป็นแนวถนนและการใช้ที่ดินแล้ว Taylor (Lowis Keeble. 1964 : 87) ได้แบ่งวิวัฒนาการของเมืองออกเป็น 4 ระดับ โดยการเปรียบเทียบกับชีวิตมนุษย์ในช่วงวัยที่ต่างกันที่น่าสนใจ ดังนี้

1. **ขั้นแรก (Infantile)** เริ่มจากการรวมตัวเป็นชุมชนเมืองขนาดเล็ก ซึ่งยังไม่มีแบ่งแยกการใช้ที่ดินชัดเจน
2. **ขั้นวัยรุ่น (Juvenile)** เริ่มแบ่งที่ดินเป็นย่านพักอาศัย และมีอุตสาหกรรมเล็กๆ อยู่ในครัวเรือน
3. **ขั้นผู้ใหญ่ (Mature)** โครงสร้างภายในเมืองแบ่งเป็นที่พักอาศัย พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรมอย่างเห็นได้ชัด
4. **ขั้นชรา (Senile)** เป็นเมืองที่มีโครงสร้างภายในเมืองเสื่อมโทรม เนื่องจากการโตเต็มที่

อย่างไรก็ตาม วิวัฒนาการของเมืองตามแนวคอคอดนี้ก็ไม่ได้หมายความว่า จะต้องเกิดขึ้นในทุกชั้นตอน เพราะบางเมืองอาจมีวิวัฒนาการอยู่เพียงขั้นแรกขั้นเดียว แล้วไม่มีการพัฒนาสู่ขั้นอื่นๆ ในขณะที่บางเมืองอาจมีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอและเรียนรู้การป้องกันเมืองไม่ให้เกิดกับสภาพเสื่อมโทรมจึงไม่ต้องพบกับวิวัฒนาการในขั้นสุดท้าย

2.13.2 พัฒนาการของหมู่บ้าน

พัฒนาการของหมู่บ้านและชุมชนภาคกลางในช่วง 40-50 ปีที่ผ่านมา กล่าวโดยรวมแล้วหมู่บ้านภาคกลางเป็นหมู่บ้านที่เข้าสู่ระบบทุนนิยมรวดเร็ว และกว้างขวางยิ่งกว่าภาคอื่นใด และเป็นเพราะสาเหตุ 2 ประการ คือ ความพร้อมของพลังการผลิต ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร และเป็นเพราะว่าอยู่ใกล้กับเมืองหลวงซึ่งเป็นเมืองท่าและศูนย์กลางการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่การขยายตัวของระบบทุนนิยมได้เปลี่ยนหมู่บ้านจากสภาพพออยู่พอกินและทำการค้าภายในเล็กๆ น้อยๆ เช่น หมู่บ้านที่อยู่ริมแม่น้ำ อยู่บนที่ราบอันอุดมสมบูรณ์ และหมู่บ้านที่อยู่ในเขตชุมทางซึ่งมีเงื่อนไขอันเหมาะสมจะเปลี่ยนแปลงรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจการค้าเท่านั้น หมู่บ้านอื่นๆ ที่อยู่ในเงื่อนไขที่ไม่เหมาะสมค่อยๆ เข้าสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ มีขั้นตอนยาวนาน เงื่อนไขที่ซับซ้อนสูงได้ทำการเปลี่ยนแปลงระบบ เช่น การขูดคูดอง การชลประทาน และการจัดระบบการค้าของราชธานี เป็นเงื่อนไขสมทบให้การเปลี่ยนแปลงนี้เร็วกว่าภาคอื่นๆ ของประเทศไทย

ฤทัย ใจจงรัก (2539 : 5-7) พบว่า การเกิดหมู่บ้านหรือการตั้งหลักแหล่งในภาคกลางของประเทศไทย สามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. หมู่บ้านริมน้ำลำคลองและหมู่บ้านริมทาง

1.1 สภาพของหมู่บ้านทั่วไป เกิดการรวมตัวกันโดยธรรมชาติตามลักษณะสภาพภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบอาชีพ คนไทยส่วนใหญ่มีอาชีพเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ เช่น ทำนา ทำไร่ และทำสวน เป็นต้น ซึ่งอาชีพเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยน้ำเป็นปัจจัยสำคัญโดยตรง ซึ่งนอกจากจะใช้น้ำเพื่อการเพาะปลูกแล้ว น้ำยังมีความจำเป็นสำหรับกิน อาบ และเป็นเส้นทางคมนาคมจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งอีกด้วย ซึ่งการคมนาคมสมัยนั้นก็มีทั้งทางน้ำและทางบก แต่โดยทั่วไปแล้วทางน้ำจะมีความสะดวกและเป็นที่ยอมรับกันมากกว่า ด้วยความสะดวกดังกล่าวข้างต้นนี้จึงทำให้หมู่บ้านเกิดขึ้นตามริมน้ำลำคลอง ซึ่งเรียกว่า “หมู่บ้านริมน้ำ” และหมู่บ้านลักษณะนี้มักจะมีชื่อขึ้นต้นด้วยคำว่า “บาง” เช่น บางหญ้าแพรก บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ บางกอกน้อย และบางปลาสร้อย โดยคำว่า “บาง” ในที่นี้จะหมายถึง หมู่บ้านหรือร้านค้าซึ่งปลูกเรียงรายไปตามแม่น้ำลำคลองหรือบริเวณใกล้ทะเล

เมื่อหมู่บ้านปรากฏขึ้นมาแล้ว สิ่งจำเป็นอื่นๆ ก็มักเกิดตามมาภายหลัง อันได้แก่ ตลาดและวัด สำหรับตลาดนั้นเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน ต่อมาภายหลังได้ใช้เงินตราเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนแทน ค้วนเหตุดังที่กล่าวมานี้เป็นผลผลักดันให้เกิดร้านริมน้ำ

ลำคลองขึ้น หมู่บ้านที่เกิดขึ้นนี้มักจะมีลักษณะยาวติดต่อกันไปตามลำคลองหรือแม่น้ำ ส่วนพื้นที่ด้านหลังมักเป็นสวนและถัดจากสวนออกไปเป็นทุ่งนาหรือไร่ หมู่บ้านลักษณะดังกล่าวนี้มักจะมีการขยายตัวไปทางยาวตามแนวลำน้ำ ซึ่งการขยายตัวเช่นนี้ทำให้ยากต่อการพัฒนาและการปกครองภายในหมู่บ้านมีศูนย์กลางอยู่ที่ “วัด” แต่โดยทั่วไปแล้ววัดมักจะเกิดขึ้นภายหลังจากที่ชาวบ้านมีความกินคืออยู่คืออยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าจะเกิดขึ้นภายหลัง แต่วัดก็มีความสำคัญต่อหมู่บ้านเป็นอันมาก เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านและมีอิทธิพลประสานยึดเหนี่ยวให้หมู่บ้านดำรงอยู่ได้เป็นกลุ่มเป็นก้อน หมู่บ้านริมน้ำที่กล่าวมาทั้งหมดหากมีปริมาณมาก และขยายรวมตัวกันเข้าโดยมีขอบเขตและคันคูแล้ว หมู่บ้านก็จะกลายเป็นเมืองซึ่งมีลักษณะที่เรียกว่า “เมืองนอกแตก” อันหมายถึง เมืองที่มีแม่น้ำหรือลำคลองขนาดใหญ่ผ่ากลาง เช่น เมืองสุพรรณบุรี

1.2 ลักษณะที่หมู่บ้านเกิดขึ้นริมทาง ในสมัยโบราณได้ใช้เกวียนเป็นยานพาหนะทางบก โดยใช้สัตว์ลากจูงหรือขับขี่ เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย ฉะนั้นการเดินทางจึงมีขีดจำกัดตามกำลังความสามารถของสัตว์เหล่านั้น หากระยะทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งไกลเกินกำลังของสัตว์ เกวียนก็ไม่สามารถไปถึงจุดหมายปลายทางได้ภายในหนึ่งวัน ก็จำเป็นต้องพักแรม รุ่งเช้าจึงเดินทางต่อไป ซึ่งบริเวณที่เกวียนหยุดพักแรมนี้ ก็จะมีชาวบ้านชาวป่าที่อาศัยอยู่ในระแวกนั้นมาปลูกเพลิงขายอาหารและสิ่งของเครื่องใช้แก่ผู้สัญจรผ่านไปมา รวมทั้งหาสิ่งของมาแลกเปลี่ยนกับชาวเกวียนด้วย ซึ่งต่อมากิจการค้าได้เจริญขึ้นและเกวียนผ่านไปมามากขึ้น ก็จะมีชาวบ้านมาปลูกเพลิงขายของมากขึ้นตามลำดับ เพลิงค้าขายเหล่านี้ก็ขยายออกไปตามแนวยาวและก็เพิ่มมากขึ้นจากหนึ่งแถวเป็นสองแถว และเมื่อเวลาผ่านไปผู้อยู่อาศัยมีความคุ้นเคยกับสถานที่บริเวณนั้นมากขึ้นจึงได้ปลูกเป็นเรือนถาวรขึ้นแทนเพลิงค้าขาย โดยจัดให้พื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นที่พักอาศัย และอีกส่วนหนึ่งเป็นที่ค้าขาย เมื่อมีจำนวนหลังคาเรือนมากขึ้นจึงได้กลายเป็นหมู่บ้านไปในที่สุด และด้านหลังของหมู่บ้านก็มักจะเป็นสวน ไร่นา ซึ่งมีลักษณะคล้ายบ้านริมน้ำ

2. หมู่บ้านดอน

ในกรณีที่น่า ไร่อยู่ห่างจากแม่น้ำลำคลองก็อาจมีหมู่บ้านเกิดขึ้นได้เช่นกัน แต่บริเวณอันเป็นที่ตั้งหมู่บ้านมักจะตั้งอยู่บนพื้นที่ซึ่งสูงกว่านา ไร่ ชาวบ้านจะสร้างเรือนอยู่รวมกันเป็นกลุ่มและแยกกันออกไปทำนา ในหมู่บ้านมักมีสระน้ำหรือบึงขนาดใหญ่ เพื่อไว้กินไว้ใช้ ส่วนน้ำเพื่อการเกษตรกรรมนั้นก็ได้อาจมาจากน้ำฝนหรือน้ำป่าในเดือน 11 หรือเดือน 12 หมู่บ้านลักษณะเช่นนี้เรียกว่า “บ้านหรือดอน” ตัวอย่างเช่น บ้านสระยายโสม บ้านโป่งกลาง บ้านทับกระดาน บ้านโพธิ์บ้านต่อ ดอนกลาง ดอนมะนาว ดอนเจดีย์ ดอนกระเบื้อง ดอนหัวทราย และดอนไม้ช่องลม เป็นต้น

3. หมู่บ้านกระจัดกระจาย

หมู่บ้านในลักษณะที่ 3 นี้เกิดจากการรวมตัวกันของบ้านเรือนหลายๆ หลัง ซึ่งแต่ละหลังก็อยู่อย่างกระจัดกระจายและโดดเดี่ยว กล่าวคือ อยู่เป็นหลังๆ ห่างกันมาก โดยทั่วไปแล้ว

เรือนแต่ละหลังมักจะตั้งอยู่ในที่นาหรือที่สวนของตนเอง หมู่บ้านในลักษณะเช่นนี้ลำบากต่อการพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากหมู่บ้านบางส่วนของภาคกลางซึ่งสภาพความเป็นอยู่ สังคม ประเพณี และคตินิยมลัทธิหรือญาติของหมู่บ้านในลักษณะนี้จะไม่เข้มเหมือนหมู่บ้านลักษณะอื่นๆ

2.13.3 ปัจจัยการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของเมือง

มานพ พงศทัต (2527 : 41) สาเหตุของการเจริญเติบโตของชนเมืองที่อยู่ใต้อิทธิพลเมืองขนาดใหญ่ โดยเน้นการพิจารณาปัจจัยหลักที่จะทำให้การใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงไปในอนาคตนั้น อาจกำหนดเป็นปัจจัยหลัก 4 ตัวคือ

- 1.) ประชากรที่เพิ่มขึ้น (Population) มีจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นจะทำให้มีความต้องการพื้นที่ สำหรับที่อยู่อาศัย พักผ่อน ทำงานมากขึ้นเป็นเงาตามตัว
- 2.) การให้บริการทางด้านคมนาคมและการเข้าถึง (Transportation Services & Accessability) ปัจจัยสำคัญประการที่สองรองลงมา การให้บริการด้านการคมนาคม
- 3.) การควบคุมของรัฐ (State Control) ปัจจัยต่อเนื่องมาก็คือ การที่มีการควบคุมการใช้ที่ดินจากรัฐ ในประเทศที่พัฒนาแล้วมีการจัดทำผังเมืองรวม และผังเมืองเฉพาะโดยการวางแผนชี้แนะและควบคุม
- 4.) ราคาที่ดิน (Land Cost) ปัจจัยหลักที่สำคัญที่เป็นตัวกำหนดการใช้ที่ดินในอนาคตคือราคาที่ดินที่สูงย่อมจะใช้ในกิจกรรมที่ให้ผลตอบแทนสูง ราคาที่ดินต่ำจะใช้ในกิจกรรมที่ให้ผลตอบแทนต่ำ ดังนั้น ราคาที่ดินจะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการระบุถึงกิจกรรมที่จะใช้ในอนาคด้วย

ข้อสังเกตในการสำรวจเพื่อช่วยในการเข้าใจอดีตวิวัฒนาการและสภาพปัจจุบันของสภาพแวดล้อมเมือง (จริยาพร รัชมีแพทย. 2544 : 24-25)

1. สิ่งก่อสร้าง สามารถบอกเราได้ว่าใครที่อาศัยอยู่ หรือใช้มัน มีการเปลี่ยนแปลงอะไรและมีจุดอ่อนอะไรบ้างสำหรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต อย่างไรก็ตามสิ่งก่อสร้างจะกว้างเกินไปในการพิจารณาถึงเฉพาะ นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาสิ่งก่อสร้างในลักษณะที่เป็นกลุ่มมากกว่าที่จะแยกเดี่ยว สิ่งที่ควรพิจารณาประกอบด้วยรูปแบบทางสถาปัตยกรรม จุดประสงค์ในการสร้างหรือการใช้งาน ขนาด วัสดุที่ใช้ คุณภาพ คุณภาพการออกแบบ สภาพและการบำรุงรักษา
2. ที่ดินและภูมิทัศน์ ที่ดินสามารถบ่งบอกฐานะทางเศรษฐกิจ เชื้อชาติ ค่านิยม ผู้สังเกตอาจสังเกตว่ามีพื้นที่นอกบ้านอย่างไร โดยใคร ที่การทำอาหารถึงนอกบ้านหรือไม่มีการดูแลพื้นที่บริเวณบ้านอย่างไร คุณภาพของสภาพภูมิทัศน์มีความสำคัญเท่าๆ กับ คุณภาพของสิ่งก่อสร้าง นอกจากนี้ยังมีเรื่องของชนิดของต้นไม้และดอกไม้ และการจัดวางสภาพภูมิทัศน์ ซึ่งจะมีผลต่อการสื่อสารกันระหว่างเพื่อนบ้าน

3. การใช้สิ่งก่อสร้างและที่ดิน การใช้ที่ดินสามารถสังเกตได้โดยตรงซึ่งจะสามารถระบุถึงธรรมชาติของกิจกรรมที่เกิดขึ้นด้วย ขนาดของพื้นที่ทำให้เรารู้ว่ามีคนจำนวนมากเท่าไรที่ทำการกิจกรรมต่างๆ บนพื้นที่ สิ่งก็ตามมาคือ พวกเขาเหล่านั้นเข้าถึงพื้นที่นั้นๆ ได้อย่างไร และกิจกรรมเกิดขึ้นตอนไหน นอกจากนี้การขาดการใช้ที่ดินบางประเภทและระดับความเข้มของการใช้ที่ดินยังแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่นั้นด้วย กล่าวคือ ผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ที่มีความหนาแน่นสูงอาจจะพอใจหรือมีความต้องการแหล่งพักผ่อนหย่อนใจที่อยู่ห่างจากบ้านมากกว่าผู้ที่อยู่อาศัยบนพื้นที่ที่มีความหนาแน่นต่ำ

4. พื้นที่สาธารณะ สามารถบอกถึงการพัฒนาการเชิงประวัติศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ โดยสังเกตสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้ ซี่ถนน ความกว้างของถนน ทางเดิน วัสดุที่ทำทางเดิน ต้นไม้ และการบำรุงรักษา การรักษาความสะอาด

5. ผังและรูปแบบของถนน แสดงให้เห็นระดับการพัฒนา เหตุการณ์สำคัญ ๆ โครงการสาธารณะ รูปแบบที่ธรรมดาและแบบที่ไม่ธรรมดา รูปแบบถนนที่ไม่ธรรมดาบ่งบอกเป็นนัยว่าพื้นที่นั้นมีการเพิ่มขึ้นของประชากรโดยไม่ได้มีการวางแผน มาตรฐานและขนาดของบล็อก พื้นที่ที่อยู่ในบล็อกที่ขนาดเล็กมักจะเก่าแก่กว่าพื้นที่ที่อยู่ในบล็อกขนาดใหญ่ นักพัฒนาพื้นที่ทั้งภาครัฐและเอกชนเชื่อว่าบล็อกที่มีขนาดใหญ่ขึ้นน่าจะมีประสิทธิภาพในการใช้ที่ดินได้สูงกว่า เพราะบล็อกขนาดใหญ่ทำให้เกิดจุดเชื่อมต่อที่น้อยกว่าและสามารถทำให้ใช้ความเร็วได้ สร้างถนนน้อยกว่าซึ่งทำให้ค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาต่ำกว่า

6. การจัดวางสิ่งก่อสร้าง การจัดวางสิ่งก่อสร้างใช้เป็นตัวชี้วัดค่านิยมของชุมชนและการสื่อสารกันของคนในชุมชนได้ เนื่องจากบ้านยังปลูกติดกันเท่าใดก็จะทำให้เกิดการประสานตากันมากขึ้นเท่านั้น รวมทั้งการตอบสนองกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

2.14 แนวความคิดชุมชนริมน้ำ

ในส่วนนี้จะเป็นการศึกษาแนวความคิดที่เกี่ยวกับความหมายของชุมชนในภาพรวม และการให้ความหมายของชุมชนริมน้ำในแง่มุมต่างๆ รวมถึงองค์ประกอบและลักษณะเฉพาะของชุมชนริมน้ำ ทั้งรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน องค์ประกอบทางกายภาพที่สะท้อนการดำรงชีวิต การเปลี่ยนแปลง และความเชื่อมโยงของชุมชนริมน้ำกับพื้นที่โดยรอบ เพื่อใช้อธิบายพัฒนาการตลอดจนคุณค่าและเอกลักษณ์ของพื้นที่ศึกษา ทั้งช่วยกำหนดความชัดเจนขอบเขตพื้นที่ชุมชนริมน้ำ ประกอบการเลือกชุมชนตัวแทนเพื่อศึกษาในรายละเอียดเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์ของชุมชนต่อไป

2.14.1 ความหมายของชุมชน

ในทศวรรษที่ผ่านมากระแสที่สนับสนุนเรื่องความเป็นชุมชน หรือองค์กรชุมชน (Localization) ได้กลายมาเป็นกระแสหนึ่งที่ไหลขนานไปกับกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) อย่างไรก็ดีตามคำว่าชุมชน เป็นคำที่นิยามความหมายได้ยาก เพราะชุมชนกับหมู่บ้านในหลายกรณีก็ไม่ใช่อะไรเดียวกัน บางหมู่บ้านอาจไม่มีความเป็นชุมชนอยู่เลย เพราะคนในหมู่บ้านไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ไม่มีการจัดการชุมชนร่วมกันเลย (สีลาภรณ์ นาคทรพรพ. 2541:234)

คำว่า “ชุมชน” มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย แต่โดยรวม “ชุมชน” มีความหมายคือ บริเวณหรือสถานที่หนึ่งใดที่มีผู้คนอาศัยอยู่ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านั้นตั้งถิ่นฐานอยู่ร่วมกัน เพราะมีความต้องการและผูกพันด้วยกัน พึ่งพาอาศัยด้วยกัน

พจนานุกรม Webster's New American Language ให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มชนที่อยู่ในท้องถิ่นหรือในเมืองเดียวกัน มีอาณาบริเวณที่มีกลุ่มคนอยู่ร่วมกัน ชนกลุ่มหนึ่งที่มีความสนใจในเรื่องต่างๆคล้ายกัน” (รัชนิกร เศรษฐโชติ. 2533 : 11)

พจนานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2524 ได้ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชนหรือประชาคม คือ

1.) กลุ่มย่อยที่มีลักษณะหลายประการเหมือนกับลักษณะสังคม แต่มีขนาดเล็กกว่า และมีความสนใจร่วมที่จะประสานกันในวงแคบกว่า ชุมชนที่หมายถึงเขตพื้นที่ ระดับของความคุ้นเคยและการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานการยึดเหนี่ยวเฉพาะบางอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้านชุมชนมีลักษณะทางเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตนเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ภายในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสร้างสรรค์ใกล้ชิดกว่าและมีความเห็นอกเห็นใจกว่าลึกซึ้งกว่า อาจมีเฉพาะบางประการที่ผูกพันเอกภาพ เช่น เชื้อชาติต้นกำเนิดเดิมของชาติ หรือศาสนา

2.) ความรู้สึกและทัศนคติทั้งหมดที่ผูกพันปัจเจกบุคคลให้รวมเป็นกลุ่ม (ราชบัณฑิตยสถาน. 2524 : 112) องค์ประกอบที่รวมกันชุมชนนั้น โดยทั่วไปแล้วจะต้องมีองค์ประกอบดังนี้

1. คนหรือกลุ่มบุคคล
2. มีอาณาเขตครอบคลุมบริเวณหนึ่งบริเวณใด
3. ความสนใจร่วมกัน ซึ่งจะทำให้เกิด
  - การปฏิบัติระหว่างกัน
  - ความสัมพันธ์ระหว่างกัน
  - การรวมกันอยู่ในอาณาเขตนั้น (สัจญา สัจญาวิวัฒน์. 2515 : 19)

ชุมชนในทางสังคมวิทยา (จิตวิวัฒน์ นงนุช. 2542 : 5) หมายถึง สถานที่ที่คนใช้ตั้งบ้านเรือนและทำกิจกรรมต่างๆ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Area)

2. การปะทะสัมพันธ์ทางสังคม (Social Interaction)
3. ความผูกพันร่วมกัน (Common Tied)

Warren (1972) ให้นิยามของชุมชนว่า มีความหมายทั้งในแง่จิตวิทยา และภูมิศาสตร์โดยที่ชุมชนสามารถสังเกตได้จากการมีกิจกรรม และระบบการกำหนดคุณค่าทางสังคมของคนในชุมชนนั้น ตลอดจนการมีพื้นที่เฉพาะที่มีผู้คนเกาะกลุ่มกัน ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

1. อาคารและบ้านพักอาศัย (Residential)
2. ขอบเขตทางภูมิศาสตร์ (Geography Boundary)
3. ความเชื่อมโยงระหว่างกัน (Mutual Relationship)
4. การจัดระเบียบทางสังคม (Social Organization)
5. ความมีจิตสำนึกสำหรับชุมชน (Community Conciousness)

(Lozono. 1990 : 31) ได้ให้นิยามของชุมชนเมือง (Urban Community) ว่าเป็นสถานที่ซึ่งให้ทางเลือกในการปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบที่หลากหลายแก่คนในชุมชนและแสดงตัวออกมาในลักษณะของพฤติกรรมหรือการกระทำที่ติงาม ซึ่งมีการยึดถือต่อกันมาจนกลายเป็นระบบการให้คุณค่าทางสังคมของชุมชนนั้นๆ ในขณะที่ Poplin, Dennis E. มองชุมชนใน 3 สถานะ คือ

1. หน่วยของถิ่นที่อยู่ (Territorial Unit) ชุมชนจะเกิดในที่ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติและเส้นทางคมนาคมผ่าน ในขณะที่ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่มีอิทธิพลต่อชีวิตคนในชุมชนมนุษย์ก็จะปรับและดัดแปลงสภาพของชุมชนตามความต้องการทางกฎหมาย ค่านิยม และกิจกรรมทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน

2. หน่วยของการจัดองค์การทางสังคม (Social Organization Unit) ชุมชนถูกมองว่าเป็นระบบสังคมอันหนึ่งซึ่งประกอบด้วยระบบย่อยๆ ซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น อันได้แก่

- การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมให้แก่สมาชิกใหม่ของสังคม (Socialization)
- การควบคุมทางสังคม (Social Control)
- การมีส่วนร่วมในสังคม (Social Participation)
- การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน (Mutual Support)
- การผลิต บริโภค และการกระจายสินค้าและบริการภายในชุมชน (Production – Consumption – Distribution)

นอกจากนี้ชุมชนยังถูกมองว่าเป็นโครงข่ายการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอีกด้วย การติดต่อสัมพันธ์กันจะเกิดขึ้นระหว่างบุคคล กลุ่มสถาบันต่างระดับกัน เรียกว่า เป็นการเชื่อมโยงในแนวตั้ง (Vertical Ties) การปฏิสัมพันธ์กันในระดับชุมชนจะอยู่ในรูปแบบใหญ่ 3 แบบ คือ

- การร่วมมือกัน (Cooperation)
- การแข่งขันกัน (Competition)
- ความขัดแย้งกัน (Conflict)

3. หน่วยทางจิตใจและวัฒนธรรม (Psychocultural Unit) ความรู้สึกที่ว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เป็นความผูกพันร่วมกันของคนที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น การที่คนมีความรู้สึกว่าเขาเป็นคนถิ่นนั้นถิ่นนี้ ทำให้เขาเกิดความรู้สึกมั่นคงเพราะมีที่ยึดเหนี่ยว ความรู้สึกนี้จะเรียกว่า Community Sentiment มีอยู่เพราะสมาชิกของชุมชนมีค่านิยม กฎเกณฑ์ทางสังคม และเป้าหมายร่วมกัน ถ้าหากชุมชนใดขาด Community Sentiment จะทำให้เกิดปัญหาสังคม เช่น อาชญากรรม ความไม่สงบทางสังคม ซึ่งจะทำให้การควบคุมทางสังคมทำได้ลำบาก (Poplin , 1972)

แนวความคิดของชุมชนนิยมที่เน้นวัฒนธรรมของชุมชนมองว่าความเป็นปึกแผ่นของชุมชน (Community Solidarity) สามารถเป็นรากฐานให้กับการเกิดสำนึกในประชาสังคม ซึ่งจะเกิดการสืบทอดกันตามวัฒนธรรมดั้งเดิม ถึงแม้ว่ารัฐจะมีข้อจำกัดในการครอบครองผลผลิต รวมถึงข้อจำกัดในการครอบครองที่ดิน แต่ทว่าการเกิดชุมชนการค้าภายในหมู่บ้าน วัด โบสถ์ ก็สามารถทำให้สมาชิกในหมู่บ้านรู้สึกเป็นพวกพ้องเดียวกันได้

แนวความคิดปัจเจกนิยมที่เน้นวัฒนธรรมของพลเมือง มองว่าการมีสิทธิในการครอบครองผลผลิตและที่ดิน รวมถึงสิทธิทางการค้าที่เป็นเสรีอย่างแท้จริงเท่านั้น จึงจะเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดสำนึกการปกครองตนเอง และท้ายที่สุด เมื่อสมาชิกรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของเมือง ก็ยังเกิดสำนึกในการปกครองร่วมกันและก่อเกิดเป็น “ประชาสังคม” ตามมา (จันทัส เพียรธรรม. 2542 : 43-44)

ชุมชนในแง่ของสังคมวิทยา จึงให้ความสำคัญกับคนหรือบุคคลในการเป็นกลไกหลักของชุมชนที่ก่อให้เกิดการตั้งถิ่นฐานและการครอบครองพื้นที่หนึ่ง เพื่อเข้าไปจัดการและแบ่งปันทรัพยากรในพื้นที่ให้กับคนหรือชุมชน จนเกิดเป็นระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ มีการจัดองค์กรภายในชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นส่วนหนึ่งของการเริ่มต้นชีวิตและกิจกรรมต่างๆ ภายในชุมชน

ความหมายของชุมชนในการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นประเด็นไปที่การปะทะสัมพันธ์ทางสังคม เนื่องจากระบบการคมนาคมและการสื่อสารสมัยใหม่ ทำให้การเชื่อมโยงระหว่างบุคคลไม่ถูกจำกัดเฉพาะพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง โดย (Homan . 1993 : 41) ได้ให้นิยามของชุมชนสมัยใหม่ว่าประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่มีสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน และมีการเชื่อมโยงถึงกันด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง ซึ่งอาจเกิดในที่พักอาศัย ย่านหรือเมือง หรืออาจจะเป็นกิจกรรมหรืองานที่เชื่อมโยงผู้คนเข้าด้วยกันก็ได้

2.14.2 ความหมายและองค์ประกอบของชุมชนริมน้ำ

ไพฑูริย์ เครื่องแก้ว ณ ลำพูน (2518) ชุมชนริมน้ำ หมายถึง ชุมชนที่มีอาคารบ้านเรือนสิ่งปลูกสร้างเรียงรายตามริมน้ำ และเป็นชุมชนที่มีความเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับแม่น้ำลำคลอง

มีลักษณะคล้ายกับชุมชนชนบท มีการประกอบอาชีพแบบสังคมเกษตรกรรม มีความผูกพันกับครอบครัวและสืบสานวัฒนธรรมยึดมั่นในขนบธรรมเนียมแบบท้องถิ่น

สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา (2529) ชุมชนริมน้ำ หมายถึง ลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่มีรูปลักษณะโดดเด่นของชุมชนไทย มีการสร้างอาคารบ้านเรือนลงบนน้ำประกอบด้วยเรือนแพ หรือเป็นลักษณะชุมชนสะเทินน้ำสะเทินบก คือ เป็นชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ ลำคลอง หรืออยู่ในน้ำตื้นๆ รวมทั้งบริเวณน้ำท่วม ซึ่งใช้ประโยชน์จากน้ำในการสัญจรและรับส่งสินค้า ตลอดจนการอุปโภคบริโภค ประกอบด้วยเรือนไม้ยกขึ้นสูง ดังนั้นสังคมไทยจึงมีวิถีการดำเนินชีวิตแบบชาน้ำ คือ การสร้างถิ่นฐานอยู่แบบง่ายๆ ตามแม่น้ำลำคลอง ซึ่งอาจจะเป็นการอยู่ในน้ำเลยที่เดียวหรืออยู่บนตลิ่งก็ได้

ฉัตรชัย พงศ์ประยูร (อ้างในพรพนทิพย์ เปี่ยมพุทธานุกุล. 2537 : 5-7) กล่าวถึงรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนบริเวณแม่น้ำ ลำคลอง (River linear Settlement) ว่าเป็นการตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาว (Linear Settlement) บ้านเรือนจะอยู่เรียงรายทั้งสองฟากของเส้นทางคมนาคม และด้านหลังที่พักอาศัยมักใช้เป็นพื้นที่ทำการเกษตร ในขณะที่เขตการค้าหรือตลาดของชุมชนจะอยู่บริเวณจุดตัดหรือทางแยก และมีการกระจุกตัวหนาแน่นของกลุ่มอาคาร

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540 : 63-65) อธิบายลักษณะของชุมชนริมน้ำว่าจะมีการสร้างบ้านเรือนเป็นแนวยาวไปตามลำน้ำทั้งสองฝั่งในลักษณะสะเทินน้ำสะเทินบก โดยมีเรือนจำนวนมากตั้งอยู่ในน้ำน้ำตลิ่งเป็นแถวแรก แล้วต่อกับกลุ่มเรือนที่ตั้งอยู่บนตลิ่งหรือหลังคั้งขึ้นไปอีกหนึ่งหรือสองแถว ขึ้นกับอายุและความแออัดของชุมชน

เช่นเดียวกับสุนทร ชูศิรานนท์ (2540:45) และ ส.พลายน้อย (2525) ที่กล่าวว่าพื้นฐานการดำเนินชีวิต และ โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่มีความผูกพันกับการเกษตรกรรม วิถีชีวิตผู้คนจึงมีความผูกพันกับสายน้ำ การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนจะอยู่ริมน้ำหลังบ้านมักเป็นสวนถัดออกไปจะเป็นทุ่งนา และป่าละเมาะ จากริมน้ำถึงพื้นที่เพาะปลูกจะเชื่อมด้วยคลองเล็กๆ ซึ่งมาจากแม่น้ำโดยใช้เป็นทางสัญจรเข้าสู่พื้นที่เพาะปลูก

เทิดศักดิ์ เตชะกิจจจร (2542 : 36) ชุมชนริมน้ำคือ ชุมชนที่มีองค์ประกอบ คือ

1. วัด เป็นที่รวมจิตใจของชุมชนชาวพุทธ หรือ โรงเจ (ชาวจีน) ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งคลอง สิ่งที่ยังบอกถึงจุดเริ่มต้นของการก่อกำเนิดของชุมชนริมน้ำ
2. ทำเรือร่วม บ้านริมคลองส่วนใหญ่จะมีที่ขึ้นลงเรือประจำบ้านอยู่ แต่กรณีที่บ้านอยู่เข้าไปในคลองสายคลองหรือคลองสวน ซึ่งเรือหางยาวหลักไม่วิ่งผ่าน ก็ต้องอาศัยเรือแท็กซี่ในบริเวณหนึ่งมาส่งที่ทำเรือร่วมดังกล่าว นอกเหนือจากทำเรือร่วมหน้าวัดแล้วบริเวณที่เป็นทำเรือนั้นถูกกำหนดโดยตำแหน่งก็เป็นจุดศูนย์รวมของชุมชน
3. ตลิ่งหรือเขื่อน เป็นตัวกำหนดแนวเขตของลำน้ำตามธรรมชาติ หรือเพื่อกันคลื่นซัดเดิมเริ่มจากตลิ่งดิน ต่อมาทำเขื่อนไม้ เปลี่ยนมาเป็นเขื่อนหินทิ้ง เพื่อรักษาหน้าดินและนำ

หินมาก่อนเป็นกำแพงล้อมบ้านตนเองแล้วนำไปสู่การเทคอนกรีตหินที่รวมกันเป็นเขื่อนคอนกรีตเสริมเหล็กแบบถาวรในที่สุด

องค์ประกอบเหล่านี้นอกจากก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะของพื้นที่แล้วยังสะท้อนถึงพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนด้วย ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนริมน้ำ แบ่งเป็น

- องค์ประกอบทางกายภาพ ได้แก่ สถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อมที่อยู่ริม 2 ฝั่งลำน้ำ ย่านหรือพื้นที่รองรับกิจกรรมชุมชนด้วย การใช้ที่ดิน เส้นทางสัญจร ขอบเขต จุดหมายตา เป็นต้น

- องค์ประกอบทางสังคม ได้แก่ กิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี การละเล่น

- องค์ประกอบทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ลักษณะการประกอบอาชีพ รายได้ และแหล่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนริมน้ำ ในลักษณะเป็นแนวยาวขนานไปกับลำน้ำ เป็นองค์ประกอบทางกายภาพที่นอกจากจะก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะของการอยู่อาศัยแล้ว ยังสะท้อนถึงบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างน้ำกับชุมชนทางด้านสังคม - เศรษฐกิจ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมอีกด้วย

2.14.3 บทบาทความสัมพันธ์ของแม่น้ำลำคลองกับชุมชนไทย

การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชุมชนริมน้ำในมิติทางประวัติศาสตร์นั้น ถือเป็นพัฒนาการของการปรับตัวเพื่อการดำรงอยู่ของกลุ่มชน ท่ามกลางองค์ประกอบพื้นฐานทางสิ่งแวดล้อม และกระแสผลักดันจากภายนอกพร้อมกันเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดรูปแบบของชุมชน และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ซึ่งในทางภูมิศาสตร์ ของพื้นที่แถบลุ่มน้ำภาคกลาง ในสมัยโบราณเมืองหรือชุมชนส่วนใหญ่ของไทยจะเอาแม่น้ำลำคลอง หรือลำน้ำที่ขุดขึ้นเป็นคูเมืองเพื่อป้องกันข้าศึก การคมนาคม และเศรษฐกิจแล้ว ยังมีความสำคัญต่อการเกษตร วัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีการใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภครวมถึงการบรรเทาความร้อนของสภาพภูมิอากาศประเทศไทยและการระบายสิ่งโสโครกไปในตัวด้วย โดยอาศัยคูเมืองที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำลำคลองที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ทำให้เกิดลักษณะเฉพาะของการตั้งถิ่นฐานและวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของชุมชนริมน้ำ ซึ่งทัศนียภาพของลำน้ำที่มีสายน้ำที่สะอาด ทำให้บ้านเมืองมีสภาพน่าอยู่ และประชาชนมีสภาพจิตใจ น้ำจึงผูกพันแทรกซึมกับวิถีชีวิตคนไทยมาโดยตลอด

- สภาพทางภูมิศาสตร์

ผืนอาหารผืนใหญ่ของประเทศไทย คือ บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำภาคกลาง เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ และเป็นทำเลที่เหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐาน มีแม่น้ำ 4 สาย เรียงตัวกันไหลลงสู่อ่าวไทย ได้แก่แม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านกลางที่ราบภาคกลาง แม่น้ำท่าจีนแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาทางฝั่งขวา

แม่น้ำแม่กลองและแม่น้ำบางปะกงไหลขนานทางฝั่งขวาและซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำเหล่านี้ได้พัดพาโคลนตะกอนมาทับถมทำให้เกิดที่ราบอันอุดมสมบูรณ์ เป็นศูนย์กลางการเพาะปลูก การค้าและเศรษฐกิจการค้าที่สำคัญของประเทศ เมืองสำคัญจึงตั้งอยู่ริมแม่น้ำเหล่านี้ เช่น กรุงเทพมหานคร อยุธยา ฉะเชิงเทรา อ่างทอง สุพรรณบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร เป็นต้น

- สัญชาติญาณของชาวน้ำและสถาปัตยกรรม

ในการนี้จะพิจารณาถึงเรือนไทยซึ่งจะเห็นว่าเป็นสถาปัตยกรรมที่มีต้นกำเนิดมาจากชุมชนน้ำ และวิถีการดำรงชีวิตของชาวน้ำอย่างแท้จริง การที่เรือนไทยเป็นเรือนที่ยกพื้นสูงนั้นเนื่องจากต้องการความปลอดภัยจากสัตว์ร้าย เพื่อหนีน้ำท่วม เพื่อระบายอากาศ และเพื่อใช้ใต้ถุนเป็นที่ทำงานหรือ เก็บสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ทั้งนี้ต้นเหตุที่ทำให้มนุษย์สร้างบ้านยกพื้นสูงก็เพราะถิ่นฐานเดิมมีลักษณะสะเทินน้ำสะเทินบก

ในปัจจุบันเรือนไทยหาดูได้ยาก เพราะค่านิยมเปลี่ยนไปและไม่ก็หาได้ยาก เรายังสามารถพบเห็นเรือนไทยได้ในบริเวณวัด ซึ่งกุฏิหลายแห่งเดิมเป็นเรือนธรรมดาซึ่งคหบดีผู้มีฐานะได้ยกถวายให้แก่วัดเรือนเหล่านี้มีใต้ถุนสูงเพื่ออยู่กับน้ำได้ ทางขึ้นบ้านมักประกอบด้วยนอกชานซึ่งอาจมีหนึ่ง หรือสองระดับสำหรับเวลาน้ำท่วมมากหรือน้อย นอกชานนี้มักสร้างเป็นศาลาเพื่อใช้เป็นที่รับแขก หรือพบปะสนทนากันได้ อันที่จริงชานบ้านมีลักษณะเหมือนกับแพขนาดใหญ่อันซึ่งยกขึ้นมาบนบกแล้วใส่เสาให้พื้นสูง ซึ่งลักษณะเช่นนี้ พบที่ชานกุฏิวัดชนะสงคราม กรุงเทพฯ (ปัจจุบันรื้อออกแล้ว) และหมู่กุฏิวัดอัมพวัน

ความเชื่อในเรื่องการสร้างบ้านเรือนของสังคมไทยก็มีรายละเอียดมาก กล่าวคือในการปลูกเรือนคนโบราณจะไม่หันหน้าไปทางทิศตะวันตก นอกจากนั้นจะหันหน้าไปทางทิศใดก็ได้ โดยเฉพาะทางขึ้นหรือหน้าบ้านมักหันออกสู่ถนนหรือคลอง การวางตัวบ้านมักหันแนวตะวันตกเพื่อเลี่ยงการรับแสงแดด และเปิดรับลมเต็มที่ เพราะลมพัดมาจากทางทิศใต้หรือตะวันตกเฉียงใต้ตามทิศทางของลมมรสุม การจัดหัวนอนไปตามทิศใต้ตามคติโบราณ หรือตามทิศตะวันออกตามคติพุทธเป็นองค์ประกอบทางด้านจิตใจ ซึ่งมีความสำคัญมากเพราะเกี่ยวกับพิธีกรรมต่างๆ ที่ผูกพันกับบ้านตั้งแต่เริ่มสร้าง

ในขณะที่กระบวนการเป็นเมืองตามกระแสการพัฒนาสมัยใหม่ได้ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของชุมชนในสังคมไทยในทุกๆ ด้าน เปรื่อง เปลี่ยนสายสืบ (อ้างใน เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2540 : 77-79) เมื่อบ้านเมืองเต็มไปด้วยความเจริญ ถนนหนทางก็เข้าไปแทนที่ การสัญจรทางน้ำ แม่น้ำลำคลองถูกปล่อยให้ตื้นเขิน เรือนไม้ใต้ถุนสูงถูกรื้อและแทนที่ด้วยตึก ขณะที่การใช้พื้นที่ไม่สัมพันธ์กับธรรมชาติ ไม่มีการจัดวางผังเมืองและรูปแบบอาคารให้เหมาะสมกับพื้นที่ปัญหาจึงเกิดขึ้น การโยกย้ายถิ่นฐานชุมชนเดิม และการเข้ามาของชนกลุ่มใหม่ที่เข้ามาพร้อมกับดำเนินชีวิตรูปแบบใหม่ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบทางกายภาพและโครงสร้างทาง

สังคมของชุมชนเดิม การดำรงชีวิตที่อิงกับน้ำของพื้นที่จึงเริ่มปรับเปลี่ยนเข้าหาการดำรงชีวิตในสังคมเมืองบก

ฉัตรชัย พงศ์ประยูร (2536 : 61) กล่าวถึง ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงของชุมชนริมน้ำกับพื้นที่เมืองไว้ 7 ประการ คือ

1. การเชื่อมโยงทางกายภาพประกอบด้วยโครงข่ายถนน รวมถึงการขนส่งทางน้ำ
2. การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ ชุมชนสามารถเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรแก่เมืองเป็นตลาดกลางให้กับสินค้าในเมืองไปสู่ครอบครัวเกษตร
3. มีการเคลื่อนย้ายประชากร ที่สามารถเดินทางไปทำงานในเขตเมืองหรือเขตชานเมือง
4. ปฏิสัมพันธ์ทางด้านเทคโนโลยี สามารถรับนวัตกรรมต่างๆทางด้านเทคโนโลยี ทั้งข่าวสาร การพักผ่อนหย่อนใจ หรือการปรับปรุงระบบชลประทาน
5. ความเชื่อมโยงทางด้านบริการสังคม
6. ปฏิสัมพันธ์ทางด้านสังคม เช่น เครือญาติตลอดจนกิจกรรมและประเพณีทางศาสนาต่างๆ
7. ความเชื่อมโยงทางด้านการบริหาร สิทธิ และอำนาจในการบริหารพื้นที่

2.15 แนวความคิดเกี่ยวกับเอกลักษณ์และคุณค่า

คุณค่าของสิ่งที่ควรอนุรักษ์เกิดจากความมีเอกลักษณ์ (Uniqueness) ซึ่งเป็นคุณสมบัติพิเศษเฉพาะในการสร้างจิตวิญญาณแห่งสถานที่ (Spirit of place) โดยตั้งอยู่บนแนวคิดลักษณะของเมือง (Character of town) ที่เป็นการศึกษาสิ่งที่เป็นคุณค่าในพื้นที่ระดับเมือง และระดับความเป็นย่านชุมชนทั้งในสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ทางรูปธรรม และนามธรรม ซึ่งองค์ประกอบในด้านต่างๆ ที่ประกอบกันเป็นเมืองนั้นจะเป็นสิ่งที่ทำให้เมืองมีลักษณะพิเศษแตกต่างออกไปจากพื้นที่อื่นๆ

วิชัย ขจรปริदानนท์ (อ้างใน กนกพร แก้วกิงवाल. 2528 : 10) กล่าวถึงแนวความคิดเรื่องคุณค่าในการอนุรักษ์ว่ามี 4 ประเภทคือ

1. คุณค่าทางประวัติศาสตร์และการศึกษา (Historical & Academic Value) เป็นคุณค่าที่เกิดจากความเข้าใจในความเป็นมาและเป็นไปของอาคาร สถานที่ หรือเมือง ซึ่งมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ตัวตนของเมืองและชุมชน
2. คุณค่าทางศิลปะ (Aesthetic Value) เกิดจากความตระหนักถึงคุณค่าในงานศิลปะ โบราณวัตถุ และงานสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นมูลเหตุการอนุรักษ์ในยุคเริ่มแรก

3. คุณค่าทางสังคม – วัฒนธรรม (Socio-cultural Value) เป็นคุณค่าจากการคงอยู่ของลักษณะเฉพาะ (Continuity) ที่มีความต่อเนื่อง (Identity) ของสังคม โดยถือว่าพัฒนาการทางสังคมเป็นบันทึกที่มีชีวิตเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อรักษาความสมดุลของความสัมพันธ์ระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

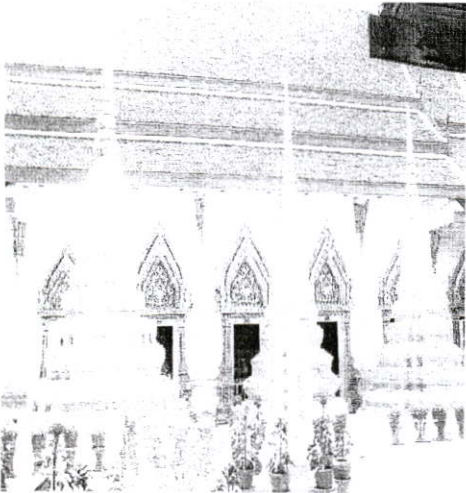
4. คุณค่าทางนิเวศวิทยา (Ecological Value) เป็นคุณค่าจากความสามารถในการใช้ หรือ จัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างมีประสิทธิภาพที่สุดทั้งในแง่กายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม

ปัจจัยการพิจารณาคุณลักษณะและองค์ประกอบทางกายภาพที่มีคุณค่าในการอนุรักษ์ คือ สภาพการตั้งถิ่นฐานและสภาพแวดล้อมเมือง (Urban setting) จินตภาพของพื้นที่ (Sense of place) การเชื่อมโยงภายใน (Internal link) รูปแบบและการออกแบบ (Style & Design) และระบบกิจกรรมที่แสดงถึงวิถีชีวิตของชุมชน (Activity system)

ตารางที่ 2.9 สรุปการใช้ประโยชน์ที่ดิน และสภาพโดยทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

สถานที่	นโยบาย / แผนงาน	ทัศนียภาพ มุมมอง	ย่านและที่รวม กิจกรรม Active	การคมนาคม และแผนงาน
 <p>ถนนภูมิเวท อดีต พ.ศ. 2548</p>	<p>เป็นถนน ค.ศ.ล กว้าง 14-18 เมตร ยาว 1,230 เมตร มีทางเท้าเพิ่มศักยภาพพื้นที่สู่แหล่งท่องเที่ยวเกาะเกร็ดเป็นจุดเชื่อมโยงวัฒนธรรมริมแม่น้ำลัดเกร็ด ปรับภูมิทัศน์ภายใต้แนวความคิดเสาหงษ์ธงตะขาบ</p>	<p>เป็นถนนประดับด้วยพรรณไม้มีเสาไฟฟ้าโคมเป็นรูปหงส์ถือเป็นสัญลักษณ์ของรามัญนับเป็นเส้นทางกรเริ่มต้นของเอกลักษณ์ท้องถิ่น</p>	<p>• สองฝั่งเป็นส่วนของราชการ เช่น มุลินธิสังเคราะห์ • จุดหัวถนนเป็นแม่น้ำ ใช้ประกอบพิธีและกิจกรรมเดินขบวนแห่ประเพณีต่างๆ เช่น สงกรานต์, ปีใหม่</p>	<p>เข้าถึงโดยรถมาจากกรุงเทพฯ ปทุมธานีและนนทบุรี โดยเส้นแจ้งวัฒนะและติวานนท์</p>

ตารางที่ 2.9 (ต่อ)

สถานที่	นโยบาย / แผนงาน	ทัศนียภาพ มุมมอง	ย่านและที่รวม กิจกรรม Active	การคมนาคม และแผนงาน
<p>บ้านจอมพลถนนอม กิตติขจร</p> 	<p>ปัจจุบันถูกยึดทรัพย์มาตราที่ 17 โดยกรมธนารักษ์ มีนโยบายจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ทางการเมืองและเป็นศูนย์อาหารริมน้ำนับเป็นจุดลงท้าวจุดเริ่มต้นเชื่อมกับวัดกลางเกร็ด</p>	<p>เป็นบ้านทรงไทยภาคกลางริมน้ำมีลานกว้างและประกอบกิจกรรมเป็นศูนย์อาหารตลาดน้ำ</p>	<p>เป็นลานกิจกรรม เป็นพื้นที่ของเรือนไทยที่ใช้ประกอบกิจกรรมได้ดูและริมแม่น้ำ</p>	<ul style="list-style-type: none"> จากถนนภูมิเวททางรอด แม่น้ำลัดเกร็ดทางเรือ จุดเริ่มต้นทางเท้าและสามล้อ
<p>วัดกลางเกร็ด</p> 	<p>เป็นวัดที่สถาปัตยกรรมที่งดงาม สมัยอยุธยาตอนต้น รมรินและมีจุด water Front เชื่อมกับบ้านจอมพลถนนรวมทั้งพัฒนาปรับปรุงเป็นท่าเทียบเรือสู่เกาะเกร็ดและจุดบริการนักท่องเที่ยว OTOP CITY</p>	<ul style="list-style-type: none"> เป็นสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตอนต้น มีโบสถ์เก่ากลางน้ำ ภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยเก่า งานไม้แกะสลักหน้าจั่วงดงาม วิจิตรของโบสถ์ 	<ul style="list-style-type: none"> กิจกรรมพันธุ์ปลาหน้าวัด ชมทัศนียภาพริมแม่น้ำและร้านค้า Otop City ชมสถาปัตยกรรมสมัยเก่าและสักการะพระนอน ทำบุญตักบาตรตามประเพณี ที่พักของชาวเรือนมัสการหลวงพ่อด 	<ul style="list-style-type: none"> เริ่มต้นทางเท้าสู่เกาะเกร็ดหรือถนนย่านเครื่องปั้นดินเผา ทำเรือสู่เกาะเกร็ด

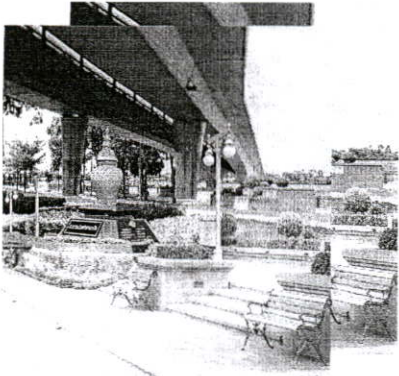
ตารางที่ 2.9 (ต่อ)

สถานที่	นโยบาย / แผนงาน	ทัศนียภาพ มุมมอง	ย่านและที่รวม กิจกรรม Active	การคมนาคม และแผนงาน
<p>ถนนสุขาประชาสรรค์ (ถนนย่านเครื่องปั้นดินเผา)</p> 	<p>เป็นถนนย่าน เครื่องปั้นดิน เผา 2 ฝั่งซึ่ง ปัจจุบันในเกาะ เกร็ดแถบจะไม่ มีโรงปั้นให้ชม จริงและยังมีเตา เผาโบราณ และสมัยใหม่ โดยจัดสร้าง ทางเท้าสองฝั่ง จัดสร้างอาคาร ที่มีบ้านและ โรงงาน ปัจจุบันเป็น แหล่งอุตสาหกรรม ส่งออก มวลรวมของ จังหวัดที่สำคัญ ที่สุดจุดหนึ่ง</p>	<p>สองฝั่งข้างทาง มีถนนที่เล็ก • มุมมองที่ดี คือ เห็น โรง ปั้นสลับกับแม่ น้ำและยังพอ เห็นวิถีริมน้ำ เป็นระยะ • มุมมองที่ ทำลายทัศนีย ภาพ คือ มีโรง น้ำแข็งตั้งอยู่ เด่นชัดหลายจุด</p>	<p>• เป็นจุดท่องเที่ยวสองฝั่ง ข้างทางโดยชม โรงงานปั้น และร้านขาย ของต่างๆ ด้าน อุตสาหกรรม เครื่องปั้นดิน เผา</p>	<p>• เป็นเส้นทาง ทัวร์ท่องเที่ยว แบบการ เดินเท้าและ จักรยาน</p>

ตารางที่ 2.9 (ต่อ)

สถานที่	นโยบาย / แผนงาน	ทัศนียภาพ มุมมอง	ย่านและที่รวมกิจกรรม Active	การคมนาคมและแผนงาน
<p>วัดสนามเหนือ</p> 	<p>เป็นวัดที่ค่อนข้างเจริญกว่าวัดอื่นและมีนโยบาย ทำ Water front โดยไปริมแม่น้ำไปสู่สวนรมณี เป็นศูนย์การเชื่อมต่อไปยังเกาะเกร็ดจุดหนึ่งในสะดวกที่สุดในปัจจุบัน</p>	<ul style="list-style-type: none"> • จุด Water front ริมแม่น้ำชมทัศนียภาพเจดีย์รามัญเอียงของเกาะเกร็ดและบ้านเก่าแบบรามัญ • มุมมองจากสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาจะเห็นเด่นชัดรวมทั้งฝั่งตรงข้ามอ.บางบัวทอง 	<ul style="list-style-type: none"> • ศูนย์ Otop City • ทำเรือ • ที่จอดรถจุดที่สอง • ที่เป็นวัดส่วนใหญ่นิยมประกอบพิธีกรรมทางศาสนา 	<ul style="list-style-type: none"> • เป็นท่าเรือเชื่อมระหว่างเกาะเกร็ด
<p>ชุมชนตลาดเก่าริมแม่น้ำเจ้าพระยา</p> 	<p>จัดเป็นร้านค้าด้านอุปโภคบริโภคของจังหวัดนนทบุรี โดยมีผลไม้, นวดแผนโบราณ, เครื่องสำอางค์, ขนมเปียะ, กาแฟ, ไอศกรีมโบราณ จุดสำคัญจุดหนึ่งซึ่งปัจจุบันมีความเจียบเหงามีเนื่องจากการขยายตัว</p>	<ul style="list-style-type: none"> • เป็นตลาดชุมชนเก่าดั้งเดิมริมแม่น้ำเป็นช่องแสงและมุมมองเห็นวิถีชีวิตแบบเก่าริมแม่น้ำและการค้าขายกิจการแบบดั้งเดิม 	<ul style="list-style-type: none"> • ตลาดศูนย์กลางด้านอุปโภคบริโภคของจังหวัดนนทบุรี 	<ul style="list-style-type: none"> • จุดเชื่อมต่อจากวัดสนามเหนือสู่ตลาดทางเท้าทางจักรยานสามล้อ • จุดจอดรถที่วัดบ่อ

ตารางที่ 2.9 (ต่อ)

สถานที่	นโยบาย / แผนงาน	ทัศนียภาพ มุมมอง	ย่านและที่รวม กิจกรรม Active	การคมนาคม และแผนงาน
	ด้านงานและ สร้างชุมชนวิถี ชีวิตให้สมดุลย์ กับแหล่งงาน รองรับการ ขยายตัวของ เมือง			
สวนรมณีย์ 	เป็นสาธารณะ และทำเรื่องมี แผนปรับปรุง Water front เชื่อมต่อไปสู่ ตลาดเก่าริม แม่น้ำ	<ul style="list-style-type: none"> • อยู่ริมแม่น้ำ เจ้าพระยาและ ได้สะพานข้าม แม่น้ำ • มีพื้นที่ ประมาณ 2,000 ตารางเมตร 	<ul style="list-style-type: none"> • จุดสานกิจ กรรมประเพณี • จุดออกกำลังกาย สวน สาธารณะและ เป็นทำเรือ • ประกอบพิธี ศกบาตรทาง เรือที่สำคัญ 	<ul style="list-style-type: none"> • เป็นทำเรือ ใหญ่ของแม่น้ำ เจ้าพระยา • จุดสุดท้าย ของหัวถนน แจ้งวัฒนะ

ที่มา : เทศบาลนครนครปากเกร็ด พ.ศ. 2547

ภาพที่ 2.8 แสดงเส้นทางโครงการ

ที่ท่า เทศบาลนครปากเกร็ด พ.ศ. 2548

แผนที่ตั้งโครงการ

ภาพที่ 2.9 แสดงภาพถ่ายทางอากาศและแผนที่ผู้โครงการ

ที่มา เทศบาลนครปากเกร็ด พ.ศ. 2548

2.16 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง กิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำของมนุษย์ ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ 3 ประการ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540 : 44) คือ

1. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. การเดินทางต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ
3. เป็นการเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ใดก็ได้ ที่มีใจเป็นการประกอบอาชีพ หรือหารายได้ แต่เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายๆ อย่างต่อไปนี้
  - เพื่อพักผ่อนในวันหยุด
  - เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา
  - เพื่อการศึกษา

- เพื่อการศึกษาและบันเทิง
- เพื่อชมประวัติศาสตร์ และความสนใจพิเศษ
- เพื่องานอดิเรก
- เพื่อเยี่ยมชมอนุสาวรีย์
- เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ
- เพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา

ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกับประเทศที่ไม่มีอุตสาหกรรมหนักเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว นั้นประกอบด้วยธุรกิจโดยตรงและธุรกิจทางอ้อม หรือการสนับสนุนการบริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะแก่ชาวต่างชาติถือได้ว่าเป็นสินค้าออกที่ไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่าได้ (Invisible Export) เป็นการซื้อเงินตราต่างประเทศ โดยการขายสินค้า คือ บริการต่างๆ ซึ่งผลประโยชน์จะตกอยู่ในประเทศ เพราะก่อให้เกิดอาชีพหลายแขนง นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังเป็นการพักผ่อนคลายความตึงเครียด และได้รับความรู้ ความเข้าใจวัฒนธรรมและยังเป็นการนำทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางโดยความสำคัญของการท่องเที่ยว (เสรี วังไพจิตร. 2534 : 41) มีดังนี้

1. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ โดยนำเงินตราต่างประเทศให้แก่ประเทศชาติ เช่นเดียวกับการส่งสินค้าออกไปขายต่างประเทศ ได้แก่ ประสบการณ์ในการเดินทางท่องเที่ยวและเข้ามาซื้อสินค้าไทยและนำกลับออกไป รายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ คือ ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว (Tourism Expenditure) ที่ใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งการคำนวณรายได้จากนักท่องเที่ยว คือ จำนวนนักท่องเที่ยว x วันพักเฉลี่ย x ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย/วัน/คน

2. การท่องเที่ยวแก้ปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลชำระเงินของประเทศ กล่าวคือ ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา และประสบปัญหาสภาวะการขาดดุลการค้า และดุลชำระเงิน เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาจะต้องพึ่งพิงประเทศที่พัฒนาแล้วในการนำเข้าสินค้าที่ตนเองไม่สามารถผลิตได้ เช่น เครื่องมือ เครื่องจักรและเทคโนโลยีต่างๆ อันเป็นปัจจัยที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ และสินค้าเหล่านี้มีมูลค่าสูงมากเมื่อเทียบกับมูลค่าส่งออกสินค้าทางการเกษตร นอกจากนี้ประเทศกำลังพัฒนายังต้องพึ่งสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เพื่อกู้ยืมเงินมาใช้ในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นรายได้จากการท่องเที่ยวมูลค่านับแสนล้านบาทต่อปี จึงช่วยลดดุลการค้าได้อย่างมาก

3. การท่องเที่ยวช่วยเพิ่มรายได้จากการจัดเก็บภาษีของรัฐบาล คือ นักท่องเที่ยวต้องจ่ายภาษีต่างๆ เช่นเดียวกับคนอื่นๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม และจะต้องจ่ายภาษีเมื่อซื้อสินค้าและบริการ และภาษีทางอ้อมที่จะจ่ายอีก เช่น ค่าธรรมเนียมการใช้สนามบิน ค่าภาษีศุลกากร ค่าธรรมเนียมการประทับตราหนังสือเดินทาง และธุรกิจอื่นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น ภาษีกรมสรรพากร ภาษีหน่วยราชการท้องถิ่นจัดเก็บ ค่ารถบริการต่างๆ เช่น ค่าธรรมเนียมโรงแรม ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจำหน่ายอาหาร สุราและเครื่องดื่ม เป็นต้น

4. การท่องเที่ยวเป็นการกระจายรายได้ออกไปตามส่วนภูมิภาคของประเทศ เนื่องจากการท่องเที่ยวประกอบด้วยธุรกิจขนาดเล็กจำนวนมาก ดังนั้นรายได้จากการท่องเที่ยวจึงกระจายออกไปสู่ประชาชนอย่างรวดเร็วทั้งระบบเศรษฐกิจ

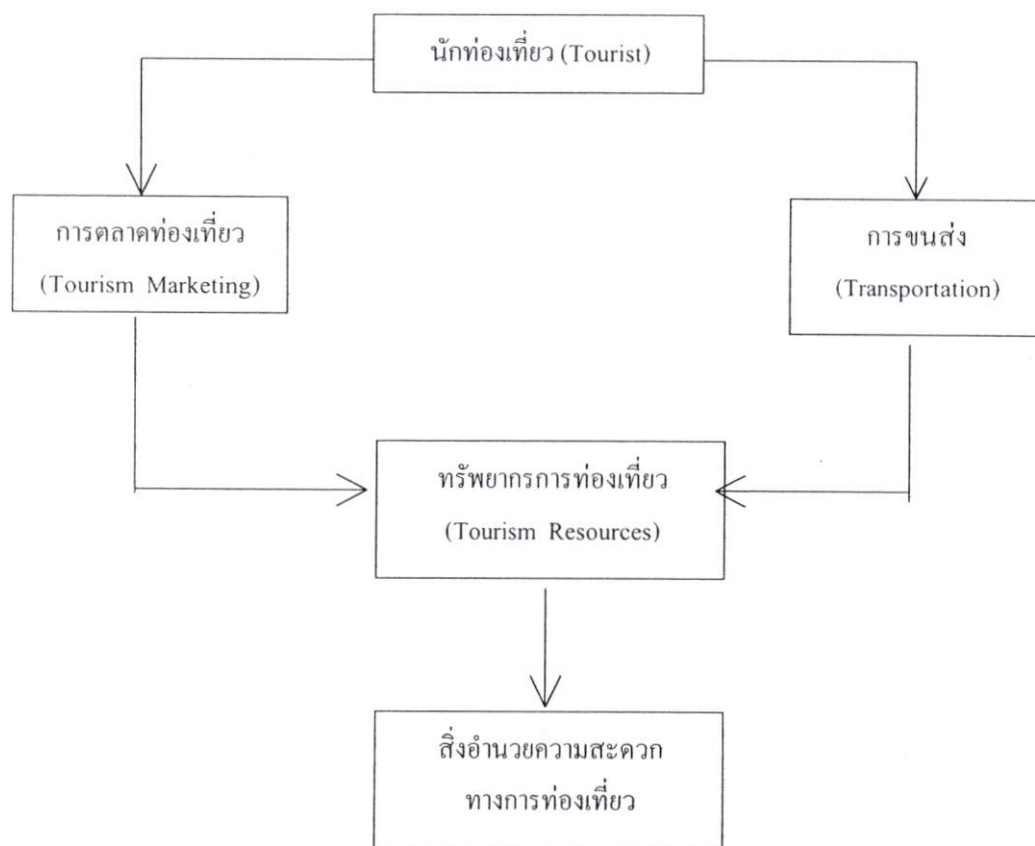
5. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างอาชีพให้แก่ประชาชนทั้งแรงงานทั่วไป (Unskilled) และแรงงานที่มีความชำนาญ (Skill) เพราะเป็นอุตสาหกรรมสัดส่วนของแรงงานสูงกว่าเครื่องจักร (Labour Intensive Industry)

6. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราอย่างกว้างขวาง และกระตุ้นการผลิตและการลงทุนในอัตราสูง ด้วยค่าทวีทางเศรษฐกิจ (Economic Multiplier) เป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจอย่างยิ่ง เพราะนอกจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวจะมีผลโดยตรงต่อผู้จัดการที่พักและธุรกิจต่างๆ รวมทั้งสร้างงานอาชีพอีกมากมายแล้ว ผลทางอ้อมของค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวยังทำรายได้ของแรงงานในธุรกิจท่องเที่ยวต่างๆ หมุนเวียนรับ - จ่าย ต่อกันไปอีกหลายรอบจนกระทั่งถึงจุดสิ้นสุดของตัวเอง ยิ่งหมุนเวียนได้มากรอบเพียงใดยิ่งทำให้มูลค่าของมันเพิ่มมากขึ้นเพียงนั้น

7. การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัด (Limitless Boundary Industry) ไม่มีปัญหาเรื่องการผลิตและไม่มีกำหนดโควตาการจำหน่าย กล่าวคือ การผลิตไม่ขึ้นกับสภาพดินฟ้าอากาศ หรือเครื่องมือโดยเฉพาะเจาะจงเหมือนเช่นการผลิตในสาขาอื่นๆ การท่องเที่ยวสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา แล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละประเทศแต่ละภูมิภาคของประเทศ และขึ้นอยู่กับความสามารถของรัฐบาลแต่ละประเทศที่จะใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของตน

องค์ประกอบการท่องเที่ยว

องค์ประกอบการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันเป็นวงจร (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2543 : 49) ดังแสดงในภาพที่ 2.9

ภาพที่ 2.10 แสดงองค์ประกอบการท่องเที่ยว

ที่มา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

1. นักท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยวถ้าไม่มีนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นไม่ได้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ และ นักท่องเที่ยวภายในประเทศ คือ

ก. นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ หมายถึง บุคคลที่มีได้พำนักถาวรในราชอาณาจักรไทย นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศยังแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

(1) นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน หมายถึง นักท่องเที่ยวที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย ครั้งละอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 60 วัน

(2) นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ไม่ค้างคืน หมายถึง นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทย แต่ครั้งละโดยไม่ค้างคืน

ข. นักท่องเที่ยวภายในประเทศ หมายถึง บุคคลทุกสัญชาติที่มีที่พำนักอาศัยถาวร อยู่ในราชอาณาจักรไทย และเดินทางไปยังสถานที่หนึ่งในอีกจังหวัดหนึ่ง ซึ่งมีใช่เป็นถิ่นที่อยู่ประจำของเขา นักท่องเที่ยวภายในประเทศ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่

(1) นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน คือ นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไปพักค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยปัจจุบัน ครั้งละอย่างน้อย 1 คืน

(2) นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน คือ นักท่องเที่ยวที่มีได้ค้างคืนที่พำนักอาศัยปัจจุบัน

2. การตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง การพยายามดึงให้กลุ่มเป้าหมาย เข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว โดยทำได้ 2 วิธี คือ

ก. การให้บริการข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของการท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยว

ข. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว หมายถึง การสื่อสารข้อมูลข่าวสารไปยังนักท่องเที่ยวผ่านสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ จดหมาย ฯลฯ

3. การคมนาคมขนส่ง ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวใดก็ตามที่แม้ว่าจะมีสิ่งดึงดูดความสนใจมากสักเพียงใด แต่ถ้าขาดการคมนาคมที่สะดวก การท่องเที่ยวย่อมไม่เกิด การคมนาคมขนส่งเพื่อการท่องเที่ยว หมายถึง ธุรกิจในการเดินทางท่องเที่ยวจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง (อลงกรณ์ อินทรักษา. 2543 : 60) การขนส่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

ก การขนส่งทางรถยนต์

ข การขนส่งทางรถไฟ

ค. การขนส่งทางเรือ

ง. การขนส่งทางเครื่องบิน

4. ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงสถานที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม ที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ที่มีลักษณะเด่นและดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น ประเพณีสงกรานต์ หรือแข่งเรือ (วรรณ วลัยวานิช. 2539 : 30) สำหรับในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ

ก. ประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามตามธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ ป่าชายเลน ถ้ำ น้ำตก บ่อน้ำร้อน เกาะต่างๆ

ข. ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานและโบราณวัตถุ บ้านเรือน ที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์ทำขึ้นในอดีต หรือแม้แต่ว่าจะสร้างเสริมในปัจจุบัน เช่น โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถาน กำแพงเมือง อุทยานประวัติศาสตร์ ฯลฯ

ก. ประเภทศิลปวัฒนธรรมและประเพณี เป็นกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น วิถีชีวิต ในชนบท หมู่บ้านชาวเขา ตลาดน้ำ ศูนย์วัฒนธรรมการแสดงสินค้าพื้นบ้าน ฯลฯ

5. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว มีทั้งทางตรงและทางอ้อม

ก. สิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรง ได้แก่

(1) การอำนวยความสะดวกในการเข้าออกประเทศ เช่น การขนถ่ายกระเป๋า การตรวจตราหนังสือเดินทาง

(2) การให้บริการท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบาย

ข. สิ่งอำนวยความสะดวกโดยอ้อม ได้แก่

(1) ด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เป็นการอำนวยความสะดวกต่อการ ยังชีพของคนในชุมชนท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวด้วย เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ การคมนาคม การสุขาภิบาล

(2) ด้านความปลอดภัย เป็นการป้องกัน ปรามปราม อาชญากรรม และการก่อ ความไม่สงบ เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

(3) ด้านอื่นๆ เช่น สถานที่แลกเปลี่ยนเงินตรา บริการเสริมความงาม บริการ รักษาพยาบาล ไปรษณีย์ เป็นต้น

2.17 แนวความคิดเกี่ยวกับผลกระทบการท่องเที่ยว

การพัฒนาและความเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในปัจจุบัน นอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การสร้างงานสร้างอาชีพ ระบบการคมนาคมขนส่งที่ สะดวกรวดเร็ว รวมไปถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ แล้ว การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ยังก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งผลกระทบด้านกายภาพ เช่น ปัญหา การทำลายทัศนียภาพ ปัญหาด้านมลภาวะ ฯลฯ และที่สำคัญคือผลกระทบทางด้านศิลปวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจในรายละเอียดเพื่อกำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขผล กระทบเหล่านั้นให้เกิดขึ้นน้อยที่สุดหรือไม่ให้เกิดขึ้นเลยได้ก็จะเป็นการดียิ่ง เพื่อให้การท่องเที่ยว เป็น “การพัฒนาที่ยั่งยืน” สามารถยังประโยชน์แก่ส่วนรวมได้ตลอดไป ในการรวบรวมผลกระทบ ของการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อม จึงแยกสรุปออกได้เป็น 2 ประเด็นหลัก คือ ผลกระทบที่มีต่อ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม (วิวัฒน์ชัย บุญภักดี และคนอื่นๆ. 2536 : 43-47) ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

ตลอดช่วงเวลานับตั้งแต่เริ่มมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นจนจนการท่องเที่ยวได้พัฒนาเป็นอุตสาหกรรมบริการที่เติบโตรวดเร็ว สามารถสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดังนี้

1. ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวและปัญหามลภาวะ ลักษณะปัญหา คือ สภาพแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม สกปรก มีขยะและสิ่งปฏิกูลกลาดเกลื่อนอยู่ตามบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ทำให้แหล่งน้ำเน่าเสีย หาดทรายสีคล้ำลง มีกลิ่นเหม็นรบกวน มีอากาศเสีย เกิดผลเสียกับสุขภาพ ร่างกาย และจิตใจ พืชและสัตว์ป่าถูกรบกวน บางส่วนถูกทำลายจนลดจำนวนลงหรือสูญพันธุ์ไปอย่างรวดเร็ว

2. ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์ ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์ นั้นรวมถึงการเข้าครอบครองและใช้ที่สาธารณะในการแสวงหาประโยชน์ทางการท่องเที่ยว การรุกป่าที่สาธารณะที่ติดกับที่ดินของตนเอง การตั้งแผงลอยขายสินค้าในแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่เป็นธรรมชาติและโบราณสถานต่างๆ

3. ปัญหาอาคารและสิ่งปลูกสร้าง ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ มีการก่อสร้างที่ไม่ได้ควบคุมความสูง ก่อให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่เหมาะสม การก่อสร้างบางอย่างมีลักษณะขัดกับสภาพธรรมชาติ ไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม เป็นการทำลายสภาพภูมิทัศน์อันเป็นความงามและเสน่ห์ของแหล่งท่องเที่ยวดั้งเดิม นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับความแออัดของสิ่งก่อสร้าง ความแออัดของสิ่งก่อสร้างดังกล่าวจะเป็นรูปแบบของแผงลอยเพิงขายอาหาร เครื่องดื่ม แผงขายสินค้าของที่ระลึก และอาคารพาณิชย์ที่ก่อสร้างกันอย่างไม่ระเบียบ ก่อให้เกิดทัศนอุจาด

4. ปัญหาการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยไม่คำนึงสภาพแวดล้อม ปัญหาเหล่านี้ เช่น การถมที่ การถมทะเล การก่อสร้างถนนที่ประชิดชายฝั่งมากเกินไป การตัดถนนผ่านพื้นที่ป่าชายเลน การสร้างเขื่อนในบางแห่ง ซึ่งก่อให้เกิดการพังทลายของหน้าดิน เกิดการตกตะกอนในแม่น้ำหรือทะเล เป็นการทำลายสภาพภูมิศาสตร์ทางธรรมชาติ และความสมดุลทางระบบนิเวศ

ปัญหาต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ทำให้สภาพแวดล้อมขาดความสวยงาม มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะของธรรมชาติที่มีอยู่เดิมให้เสียสภาวะความสมดุลไป ยิ่งรัฐบาลส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวในลักษณะต่างๆ มากเท่าใด ธุรกิจการท่องเที่ยวก็จะขยายเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น เป็นผลให้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เป็นเพราะว่าธรรมชาติไม่สามารถที่จะฟื้นตัวได้ทันกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากเกินไป เข้าไปทำลาย หรือรบกวนธรรมชาติเหล่านั้นได้

ผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมจากการเดินทางท่องเที่ยวจะมีมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับปริมาณของกิจกรรม (Volume of Activities) ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยว และลักษณะของกิจกรรม (Nature of Activities) ดังนั้นเมื่อในปัจจุบันมีความต้องการที่จะทำกิจ

กรรมการพักผ่อนหย่อนใจที่จะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จนกลายเป็นความต้องการจำนวนมาก (Mass Demand) ในขณะที่ทรัพยากรที่มีอยู่มีเพียงในขอบเขตที่จำกัด การแสวงหาผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างฉลาด จำเป็นต้องพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในอนาคตและปัจจุบัน (นฤมล สมิตินันท์ และคนอื่นๆ. อ้างใน จิราภรณ์ ศรีจันทร์ และคนอื่นๆ. 2541 : 33)

ข. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม

สังคมและวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ด้วยปัจจัยต่างๆ โดยเฉพาะการติดต่อสัมพันธ์กันที่สามารถกระทำได้อย่างกว้างไกลและรวดเร็วในยุคปัจจุบัน ทั้งในสังคมและวัฒนธรรมเอง ผู้สืบทอดย่อมจะมีความต้องการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยด้วย เมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้องก็จะกลายเป็นตัวเร่งให้เกิดผลกระทบในเชิงลบ ซึ่งสรุปประเด็นที่สำคัญๆ ได้ดังนี้

1. *ปัญหาเพศพาณิชย์* เป็นปัญหาที่มีพื้นฐานมาจากเศรษฐกิจ และมีมานานแล้วในสังคมไทย แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น ธุรกิจด้านนี้จึงได้พัฒนาขึ้นมาอย่างรวดเร็วเพื่อตอบสนองความต้องการทางเพศของนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม ซึ่งปัญหาที่ตามมาของการมีธุรกิจทางเพศนั้นมีมากมาย มีปัญหาการโรค มีปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการล่อลวงผู้หญิงเพื่อมาค้าประเวณี การขายลูกเพื่อมาค้าประเวณี การหน่วงเหนี่ยวกักขัง การล่อลวงเด็ก ปัญหาขายเสพติด สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

2. *ปัญหาอาชญากรรม* เป็นปัญหาที่เรื้อรังของสังคม ซึ่งมักเกิดขึ้นในสังคมเมืองที่เติบโตอย่างไม่ค่อยมีระบบระเบียบ เมื่อพิจารณาในแง่ของการท่องเที่ยวจะพบว่า มีปัญหาเกิดจากการที่นักท่องเที่ยวถูกหลอกลวง นักการข่มขืนนักท่องเที่ยว การจี้ปล้นนักท่องเที่ยว การขโมยทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวตามสถานที่ต่างๆ ก่อให้เกิดภาพพจน์ที่ไม่ดีแก่ชาวต่างชาติ ทั้งนี้ เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวตามที่ต่างๆ นั้นต่างก็ไม่มี ความคุ้นเคยกับสภาพของแต่ละท้องถิ่น จึงอาจไม่มีความระวังตนเอง

3. *ปัญหาค่าครองชีพ* ในพื้นที่ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว มักจะประสบปัญหาค่าครองชีพที่สูงมากกว่าเมืองที่นักท่องเที่ยวไม่นิยม ราคาของสินค้าอุปโภคและบริโภคจะมีราคาแพงเนื่องจากประชาชนในพื้นที่ต่างคิดว่านักท่องเที่ยวทุกคนมีเงิน เมื่อราคาของสินค้าต่างๆ แพงขึ้น ย่อมมีผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นซึ่งต่างก็ต้องซื้อสินค้าเหล่านั้นด้วยเช่นกัน ผู้ที่มีรายได้น้อยย่อมมีความเดือดร้อนมากขึ้น

4. *ปัญหาการหลอกลวงเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว* เกิดจากความคิดของผู้ประกอบการค้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว บางรายที่ต้องการกอบโกยมุ่งเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยวเล็งเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตนและคิดค้ากำไรเกินควร

5. ปัญหาความไม่เสมอภาคในการมุ่งเน้นพัฒนาเฉพาะพื้นที่ ในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ตลอดจนการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน มักจะดำเนินการในพื้นที่ที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ในทางตรงกันข้ามในพื้นที่ซึ่งไม่ได้มีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว กลับมีการพัฒนาน้อยกว่า จึงเกิดความรู้สึกเปรียบเทียบของประชาชนในท้องถิ่นซึ่งไม่มีการพัฒนาว่า ถูกทอดทิ้งไม่ได้รับการเหลียวแลเท่าที่ควร

6. ปัญหาค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง เป็นปรากฏการณ์ที่เลียนแบบมาจากวัฒนธรรมตะวันตกที่มุ่งแต่ให้ความสำคัญกับเรื่องเศรษฐกิจและเงินตราจนละทิ้งค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและค่านิยมดั้งเดิม

7. ปัญหาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณี ที่ผ่านมามีการหยิบยกเอาเรื่องของ ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยมาเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น โดยมุ่งเน้นไปในด้านการค้า ด้านความสวยงาม แต่กลับลดความประณีต ตัดขั้นตอนที่เป็นหัวใจหรือ เนื้อหาของวัฒนธรรมนั้นๆ ไป การดำเนินงานมักจะเน้นเกี่ยวกับการจัดการแสดงเพื่อโชว์ความตื่นตาตื่นใจให้นักท่องเที่ยวชม โดยละเลยเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นรวมทั้งคุณค่าที่แท้จริงที่สังคมมีต่อกัน

8. ปัญหาของความขัดแย้งระหว่างเจ้าของท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว การมีพฤติกรรมหรือการแสดงพฤติกรรมบางอย่างของนักท่องเที่ยว เช่น การเปลือยกายอาบแดด การแต่งกายไม่สุภาพเข้าสถานที่สำคัญทางศาสนา หรือปูชนียสถาน การกอดจูบกันในที่สาธารณะ การกระทำที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยวเหล่านี้ มักก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งของคนท้องถิ่น เนื่องจากความแตกต่างกันของขนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของท้องถิ่นไม่พอใจ จนบางครั้งอาจต่อต้านไม่รับนักท่องเที่ยวอีกต่อไปได้

9. ปัญหาการลดคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรม เกิดจากการเห็นแก่ได้ของผู้ผลิตและจำหน่าย โดยการลดมาตรฐานลงเพื่อให้ได้กำไรมากที่สุด มีการลอกเลียนแบบศิลปหัตถกรรมโดยไม่คำนึงถึงความประณีตและคุณภาพสินค้า เน้นแต่เรื่องของการค้า ทำให้ความมีคุณค่าของศิลปหัตถกรรมลดลงไปและเสียชื่อเสียงจนหมดความนิยมไปในที่สุด

2.18 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชุมชนริมคลองอัมพวา เป็นชุมชนริมน้ำคลองอัมพวาที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์การตั้งถิ่นฐานแบบดั้งเดิมไว้ค่อนข้างสมบูรณ์ จึงได้รับรางวัลชุมชนอนุรักษ์ดีเด่นประจำปี 2545 จากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยเฉพาะรูปแบบของสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้ริมน้ำและวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ชุมชนนี้ในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางการค้าขายที่สำคัญ มีตลาดนัดทาง

น้ำที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดสมุทรสงคราม มีร้านรวงในเรือนแถวไม้แบบเก่าหันหน้าสู่คลองอัมพวา ทั้งสองฟากฝั่ง

ในท้องแถวที่เคยเป็นร้านค้าเก่า ยังคงเห็นเครื่องประดับตกแต่ง เช่น ป้ายชื่อร้านแบบเก่าที่เขียนเป็นภาษาไทยคู่กับภาษาจีน ตู้เครื่องยาจีนโบราณ ตู้ทองโบราณ ตลอดจนอุปกรณ์ เช่น ตาชั่งแบบโบราณที่ใช้ชั่งทอง ซึ่งเจ้าของยังเก็บรักษาไว้ นอกจากนี้ยังมีร้านค้าที่ยังคงเปิดดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เช่น ร้านขายของชำ ร้านค้ากาแฟโบราณ ร้านขายอุปกรณ์ประมง ฯลฯ

นักท่องเที่ยวสามารถเดินเที่ยวชุมชนได้ โดยเดินทางทางคอนกรีตริมน้ำที่อยู่ด้านหน้าเรือนแถวไม้ทั้งสองฝั่งคลอง มีสะพานคนข้ามเชื่อมถึงกันเป็นระยะ นอกจากนี้ยังสามารถว่าจ้างเรือหางยาวจากบริเวณท่าเรือเทศบาล เพื่อล่องเที่ยวชุมชนและวิถีชีวิตริมน้ำคลองอัมพวาและทัศนียภาพอันสวยงามของแม่น้ำแม่กลองและคลองสายต่างๆ รวมทั้งแวะชมวัดต่างๆ ซึ่งจะให้ความรู้และความเพลิดเพลินไปพร้อมๆ กัน

สิ่งที่น่าสนใจ

ตลาดยามเย็น

ตลาดน้ำยามเย็นจะมีทุกวันศุกร์ วันเสาร์ และวันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา 16.00 น. จนถึงเวลาพลบค่ำ

ในตอนเย็นชาวบ้านจะเริ่มทยอยพายเรือนำสินค้าหลากหลายนาๆ ชนิด อาทิ อาหาร ผลไม้ พืชผัก ขนม ของกินของใช้ มาขายให้กับนักท่องเที่ยว หรือคนในท้องถิ่นที่สัญจรไปมาที่ตลาดอัมพวา ทำให้ได้สัมผัสกับธรรมชาติของชีวิตชุมชนริมน้ำ ซึ่งเป็นที่น่าประทับใจอย่างยิ่ง นักท่องเที่ยวสามารถหาซื้ออาหารมานั่งรับประทานบริเวณคลองอัมพวาติดกับตลาดน้ำ ซึ่งได้มีการจัดสถานที่ไว้ ทำให้มีความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น

ล่องเรือชมหิ่งห้อย

นักท่องเที่ยวสามารถจะนั่งเรือชมหิ่งห้อย ปรากฏความงามยามค่ำคืน โดยทางชุมชนตลาดอัมพวาได้จัดบริการไว้ให้

เส้นทางแนะนำสำหรับโปรแกรมเที่ยว

โปรแกรมที่ 1 ล่องแม่กลอง ท่องคลองอัมพวา ชมวัดวาอารามเดินเที่ยวตลาดริมน้ำ หิ่งห้อย ปรากฏความงามยามค่ำคืน

โปรแกรมที่ 2 เที่ยวตลาดน้ำท่าคา พายเรือล่องคลอง ล่องเป็นชาวสวน เป็นต้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Description Research) โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ประเภท

1. การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)
2. การวิจัยเชิงพัฒนา (Developmental Research)

ซึ่งใช้สำหรับการศึกษาพัฒนาด้านสภาพชุมชนและสภาพการท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
  - 3.2.1 ลักษณะเครื่องมือ
  - 3.2.2 การสร้างเครื่องมือ
- 3.3 วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 จัดกระทำกับข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร คือ หมายถึง กลุ่มของสิ่งใดๆที่นำมาศึกษาโดยที่สมาชิกในกลุ่มแต่ละหน่วยมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติบางอย่างร่วมกัน ตามที่วิจัยกำหนดการศึกษาประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2548 - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1. กลุ่มนักท่องเที่ยว คือ กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยนำมาตอบแบบทดสอบ ซึ่งแบ่งได้ทั้งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอปากเกร็ดและเกาะเกร็ด จำนวน 300 คน
2. กลุ่มชุมชนท้องถิ่น โดยสุ่มตัวอย่างจากชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาผู้ประกอบการต่างๆ ด้านอุปโภคบริโภค และอุตสาหกรรม และผู้นำชุมชน ช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2548 - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 จำนวน 100 คน
3. กลุ่มนักวิชาการ
  1. สถาปนิกและนักวางผังเมือง 20 คน
  2. นักวิชาการและนักวิจัย 20 คน

3. ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศน์ 10 คน

รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 450 คน

3.1.2.1 การเลือกโดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Non Probability)

ก. การเลือกโดยเจาะจง (Purposive Sampling) หรือเรียกแบบเจาะจง เลือกด้านเหตุผลพิจารณาของผู้วิจัยให้สอดคล้อง ได้แก่ นักวิชาการ สถาปนิก นักผังเมือง , ผู้ชำนาญการด้านการท่องเที่ยว

ข. การเลือกโดยบังเอิญ (Accidental Sampling) เป็นการเลือกโดยไม่มีหลักเกณฑ์ใดที่แน่นอน เป็นการพบกลุ่มตัวอย่างทำการเก็บข้อมูลนั้น ได้แก่ นักท่องเที่ยวไทยและต่างประเทศในช่วงผู้มาซื้อของบริโภคและอุตสาหกรรมต่างๆ เดือนตุลาคม – ธันวาคม พ.ศ. 2548

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล คือ ศึกษาจากแหล่งของงานวิจัย ได้แก่ วิทยานิพนธ์ วารสาร การสำรวจ และสัมภาษณ์เพื่อเป็นแนวทางในการค้นคว้า สอบถามและ สัมภาษณ์ การสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นทั้งนักวิชาการ นักออกแบบ ผังเมือง และผู้ชำนาญการด้านการท่องเที่ยว

3.2.1 การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ทำการสร้างเครื่องมือในการวิจัยเมืองโดยยึดหลักการสร้าง เครื่องมือดังนี้

ก. ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาสาระจากเอกสารทางวิชาการทั้งข้อมูลแผนงานและนโยบายจาก หน่วยงานและองค์กรต่างๆ ทั้งด้านสภาพการท่องเที่ยวของเทศบาลนครปากเกร็ดสุเอะเกร็ด ใน ด้านสภาพที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย

ข. ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจจากพื้นที่จริงเป็นการศึกษาการสำรวจถึงสภาพแวดล้อมทาง กายภาพ โดยต้องทราบถึงสภาพของชุมชนและความต่อเนื่องสู่ระบบการท่องเที่ยวสุเอะเกร็ด โดย แบ่งเป็น 2 ด้านดังนี้

ด้านสภาพชุมชน	ด้านสภาพการท่องเที่ยว
1. การใช้ประโยชน์ที่ดิน	1. โปรแกรมการท่องเที่ยว
2. การคมนาคมทางสัญจร	2. พฤติกรรมการท่องเที่ยว
3. ด้านภูมิทัศน์	3. ผลกระทบอันเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว
4. ด้านเอกลักษณ์และคุณค่า	4. ระบบและองค์ประกอบการท่องเที่ยว
5. ด้านการตั้งถิ่นฐาน	5. ตลาดและแนวโน้มการท่องเที่ยว

ก. ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้นเอง โดยสร้างให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวความคิดของการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดในเครื่องมือดังนี้

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 สำหรับนักท่องเที่ยว

ชุดที่ 2 สำหรับชุมชนท้องถิ่น

ชุดที่ 3 สำหรับนักวิชาการและสถาปนิก , นักวางผังเมือง

ชุดที่ 1 สำหรับนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ คุณวุฒิทางการศึกษา อาชีพ จำนวนครั้งที่เดินทางมาเที่ยว วัดอุปพระสงฆ์ที่เดินทางมา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ถึงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนท้องถิ่น สภาพการท่องเที่ยว และด้านพัฒนา , โปรแกรมการท่องเที่ยว , พฤติกรรมการท่องเที่ยว , ผลกระทบอันเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว , ระบบองค์ประกอบการท่องเที่ยว

ด้านสภาพชุมชน

1. การใช้ประโยชน์ที่ดิน
2. การคมนาคม
3. ด้านภูมิทัศน์
4. ด้านเอกลักษณ์และคุณค่า
5. ด้านการตั้งถิ่นฐาน

ด้านสภาพการท่องเที่ยว

1. โปรแกรมการท่องเที่ยว
2. พฤติกรรมการท่องเที่ยว
3. ผลกระทบอันเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว
4. ระบบและองค์ประกอบการท่องเที่ยว
5. ตลาดและแนวโน้มการท่องเที่ยว

ชุดที่ 2 สำหรับชุมชนท้องถิ่น

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ เพศ อาชีพ รายได้ จำนวนปีที่อยู่อาศัยในพื้นที่ และการประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับ วิถีชีวิต รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาภูมิทัศน์การท่องเที่ยว โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน

ด้านสภาพชุมชน

1. การใช้ประโยชน์ที่ดิน
2. การคมนาคม
3. ด้านภูมิทัศน์
4. ด้านเอกลักษณ์และคุณค่า

ด้านสภาพการท่องเที่ยว

1. โปรแกรมการท่องเที่ยว
2. พฤติกรรมการท่องเที่ยว
3. ผลกระทบอันเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว
4. ระบบและองค์ประกอบการท่องเที่ยว

5. ด้านการตั้งถิ่นฐาน

5. ตลาดและแนวโน้มการท่องเที่ยว

ชุดที่ 3 สำหรับนักวิชาการ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูล ยศ ตำแหน่ง อาชีพ เพื่อทัศนคติและปัญหาของเทศบาลนครปากเกร็ดกับการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด

ตอนที่ 2 เป็นแบบเกี่ยวกับความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และทัศนคติ ด้านภูมิทัศน์และสภาพชุมชนเทศบาลนครปากเกร็ดเพื่อส่งผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยแบ่งเป็น 4 ด้านดังนี้

ด้านสภาพชุมชน	ด้านสภาพการท่องเที่ยว
1. การใช้ประโยชน์ที่ดิน	1. โปรแกรมการท่องเที่ยว
2. การคมนาคม	2. พฤติกรรมการท่องเที่ยว
3. ด้านภูมิทัศน์	3. ผลกระทบอันเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว
4. ด้านเอกลักษณ์และคุณค่า	4. ระบบและองค์ประกอบการท่องเที่ยว
5. ด้านการตั้งถิ่นฐาน	5. ตลาดและแนวโน้มการท่องเที่ยว

3.2.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

3.2.2.1 ผู้วิจัยนำ แบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม เพื่อทำการตรวจสอบปรับปรุงและแก้ไขความถูกต้องของเนื้อหาตลอดจนวิธีการวิจัย รวมทั้งความเหมาะสมในการใช้ถ้อยคำและสำนวนภาษา และความชัดเจนในข้อความคำถาม

3.2.2.2 การดำเนินการแก้ไขเครื่องมืออีกครั้ง และจึงขอความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และภาษาสำนวนที่ใช้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ดังต่อไปนี้

1. นายสมศักดิ์ เสรีพันธ์พานิช
ผู้อำนวยการกองช่าง เทศบาลนครปากเกร็ด
2. นางสาวกุลภัสร วนิกส์บุญญ
หัวหน้างานผังเมือง กองช่างเทศบาลนครปากเกร็ด
5. นายขันติ หาญเวช
ที่ปรึกษาและผู้จัดการฝ่ายวิศวกรรม บริษัทศิริผลวัฒนา (1989) จำกัด

3.2.2.3 หลังจากนั้นผู้วิจัยได้รวบรวมคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิมาพิจารณาดำเนินการแก้ไขร่วมกับอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วมอีกครั้งเพื่อให้

ตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงนำไปทดลองใช้ (Pilot Study) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเข้าใจ และความสมบูรณ์ของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง

3.3 วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง มีขั้นตอนดังนี้

3.3.1 ผู้วิจัยได้ติดต่อขอหนังสือจากงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลไปยังเทศบาลนครปากเกร็ด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ รวมทั้งได้รับหนังสือสนับสนุนโครงการ จากทางนายกเทศมนตรีนครปากเกร็ด

3.3.2 ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจภาคสนาม พร้อมเก็บรวบรวมข้อมูลด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพตลอดจนสภาพชุมชน แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบันด้วยตนเองเมื่อเดือนตุลาคม - ธันวาคม พ.ศ. 2548

3.3.3 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นักท่องเที่ยว และชุมชนท้องถิ่นในบริเวณพื้นที่ทำการศึกษาด้วยตนเอง

3.3.4 เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเครื่องมือที่ใช้จะเป็นแบบสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งนักวิชาการ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยการหาความถี่ร้อยละ และจำแนกความคิดเห็น พฤติกรรม และความต้องการของนักท่องเที่ยวและประชากรท้องถิ่น ตลอดจนความสัมพันธ์กับนโยบายและแผนงาน

แบบสำรวจเป็นข้อมูลสภาพแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน วิเคราะห์ด้วยแผนที่และรูปถ่าย

แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ร้อยละ

เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาใช้ประกอบกับหลักวรรณกรรมและทฤษฎีในบทที่ 2 เพื่อใช้ในการกำหนดแนวคิดซึ่งนำไปสู่การนำเสนอรูปแบบแนวทางการพัฒนาชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผา พื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ดังปรากฏอยู่ในส่วนของภาคการออกแบบในบทที่ 5

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผา พื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา เทศบาลนครปากเกร็ด โดยทำการสำรวจเกี่ยวกับสภาพชุมชนและสภาพการท่องเที่ยว รวมทั้งบริเวณที่เกี่ยวข้องและต่อเนื่องของเกาะเกร็ด และเส้นทางที่นำไปสู่แหล่งชุมชน , ย่านของโครงการ รวมทั้งการใช้แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 3 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 กลุ่มนักท่องเที่ยว ใช้แบบสัมภาษณ์ด้านความคิดเห็นถึงสภาพการท่องเที่ยว โปรแกรมทัวร์และพฤติกรรมผลกระทบ และความต้องการด้านกิจกรรม ระบบองค์ประกอบการท่องเที่ยว การคมนาคม ภูมิทัศน์ รวมทั้งด้านเอกลักษณ์และคุณค่า อันสมควรกับความต่อเนื่องและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวคาบเกี่ยวกับเกาะเกร็ด

ชุดที่ 2 กลุ่มชุมชนท้องถิ่น ใช้แบบสัมภาษณ์ด้านความคิดเห็น ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน การคมนาคม เอกลักษณ์และคุณค่าของชุมชนและสิ่งประกอบ สถาปัตยกรรม เช่น วัด บ้าน อาคาร รวมถึงภูมิทัศน์ความต้องการด้านสภาพการท่องเที่ยว โปรแกรมการทัวร์ ผลกระทบและ กิจกรรม และองค์ประกอบการท่องเที่ยว อันส่งผลต่อการจัดการ และรายได้ของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

ชุดที่ 3 กลุ่มนักวิชาการ อันได้แก่ นักวางผังเมือง , สถาปนิก , ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ใช้แบบสัมภาษณ์ถึงความคิดเห็น และแนวทางการแก้ไขพัฒนาปรับปรุงอันเป็นไปตามนโยบายของสภาพชุมชนและสภาพการท่องเที่ยวของทุกด้าน

4.1 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยนี้ ได้นำเสนอตามวัตถุประสงค์ ของการวิจัยซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

4.1.1 แบบสำรวจศึกษาถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่โครงการและสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามแผนงานและนโยบาย โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 สภาพชุมชน

- การใช้ประโยชน์ที่ดิน , การตั้งถิ่นฐาน
- การคมนาคม , การเข้าถึง
- ภูมิทัศน์
- เอกลักษณ์และคุณค่า

ด้านที่ 2 สภาพการท่องเที่ยว

- โปรแกรมการท่องเที่ยว
- พฤติกรรมนักท่องเที่ยว
- ผลกระทบอันเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว
- ระบบองค์ประกอบการท่องเที่ยว
- ตลาดและแนวโน้มการท่องเที่ยว

4.1.2 แบบสัมภาษณ์ ศึกษาถึงข้อมูล 2 ด้าน สภาพชุมชนและสภาพการท่องเที่ยว โดยแบ่งเป็น 3 ชุด ดังต่อไปนี้

ชุดที่ 1 สำหรับนักท่องเที่ยว เป็นนักท่องเที่ยวมาสู่เกาะเกร็ด โดยผ่านเส้นทางโครงการและนักท่องเที่ยวทางด้านฝั่งเทศบาลนครปากเกร็ด

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลด้านความคิดเห็นดังนี้

- สภาพชุมชน เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดิน, การคมนาคมทางบกและทางน้ำ, ด้านภูมิทัศน์, เอกลักษณ์และคุณค่า
- สภาพการท่องเที่ยว เช่น โปรแกรมทัวร์และพฤติกรรมนักท่องเที่ยว, ผลกระทบอันเกิดจากกิจกรรม, และการท่องเที่ยว การขยายตัวของเมือง การบริหารท่องเที่ยวและตลาดการท่องเที่ยว

ชุดที่ 2 สำหรับชุมชนท้องถิ่น เป็นชุมชนย่านเครื่องปั้นดินเผาและชุมชนตลาดเก่ากับผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ใกล้เคียงของโครงการ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับ

- สภาพชุมชน เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสม, การคมนาคมทางบก ทางน้ำ เส้นทางสัญจรด้านภูมิทัศน์ รวมทั้งเอกลักษณ์ และคุณค่าของสถานที่ วิถีชีวิต การมีส่วนร่วมตามแผนงานและนโยบายของชุมชนต่อการท่องเที่ยว
- สภาพการท่องเที่ยว เช่น โปรแกรมทัวร์ และผลกระทบของกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม, ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและด้านสิ่งประกอบและก่อสร้างการขยายตัวของเมือง และการบริการตลาดการท่องเที่ยว

ชุดที่ 3 สำหรับนักวิชาการ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับ

- สภาพชุมชน เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสม , การคมนาคมทางบก ทางน้ำ เส้นทางการสัญจรด้านภูมิทัศน์ รวมทั้งเอกลักษณ์ และคุณค่าของสถานที่ วิธีชีวิตการมีส่วนร่วมตามแผนงานและนโยบายของชุมชนต่อการท่องเที่ยว

- สภาพการท่องเที่ยว เช่น โปรแกรมทัวร์ และผลกระทบของกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม , ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและด้านสิ่งประกอบและก่อสร้างการขยายตัวของเมือง และการบริการตลาดการท่องเที่ยว

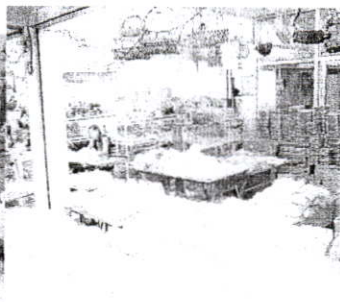
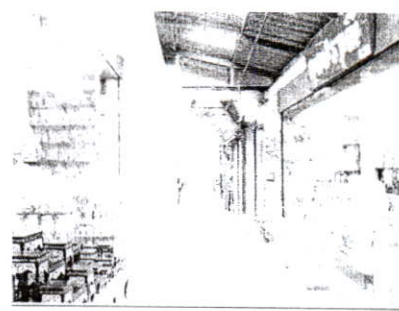
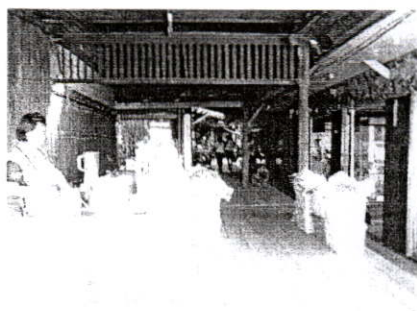
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ

การสำรวจ ผู้วิจัยได้ปฏิบัติการสำรวจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ และสภาพชุมชนที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน ซึ่งผลการสำรวจพบรายละเอียด ดังต่อไปนี้

4.2.1 การสำรวจสภาพแวดล้อมทางกายภาพของย่านเครื่องปั้นดินเผาและตลาดเก่าพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันด้านภูมิทัศน์เมือง

4.2.2 ย่านในพื้นที่ทำการศึกษา โดยมีความชัดเจนและเป็นเอกลักษณ์ ดังต่อไปนี้

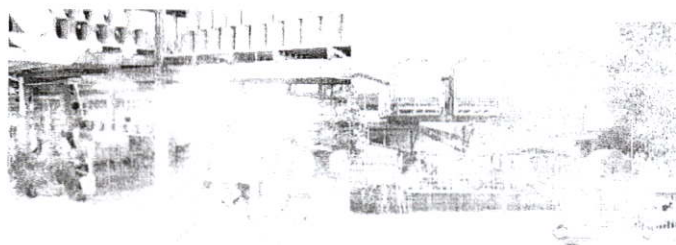
ย่านพานิชยกรรม เป็นย่านที่มีความเก่าแก่ใกล้เคียงกับเกาะเกร็ด อายุราว 100 ปี คือ ย่านตลาดเก่า ซึ่งอยู่ในหมู่ที่ 2 , 3 เริ่มตั้งแต่ได้สะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาสุดถนนแจ้งวัฒนะ 2 ฟังจนแม่น้ำเจ้าพระยาไปถึงบริเวณวัดบ่อ และสุดถนนประชาสวรรค์ด้านหลังบริเวณวัดสนามเหนือกับโรงเรียนปากเกร็ดวิทยาเป็นจุดสิ้นสุดตลาดเก่า นอกจากนั้นจะมีการกระจายตามถนนสุขาประชาสวรรค์ไม่มากนัก

ภาพที่ 4.1 ย่านพาณิชย์กรรมและกิจการและกิจการของชุมชนตลาดเก่ากับร้านค้าต่างๆ เช่น ร้านสังฆภัณฑ์ กาแฟโบราณ ขนมเปี๊ยะ เป็นต้น

ที่มา จากการสำรวจ ต.ค. 2548

ย่านอุตสาหกรรม เป็นย่านที่กระจัดกระจายตามถนนสุขาภิบาลสวรรค์ หรือถนนย่านเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งอยู่ 2 ฟังถนน โดยส่วนใหญ่เป็นโรงงานทำน้ำแข็งเป็นหลัก ประมาณ 2-3 โรงงานปะปนกับโรงงานเครื่องปั้นดินเผาสองข้างทาง และริมแม่น้ำลัดกระวี

ภาพที่ 4.2 ย่านอุตสาหกรรมที่มีความต่างประเภทกัน โรงน้ำแข็งกับเครื่องปั้นดินเผา ตลอดถนน

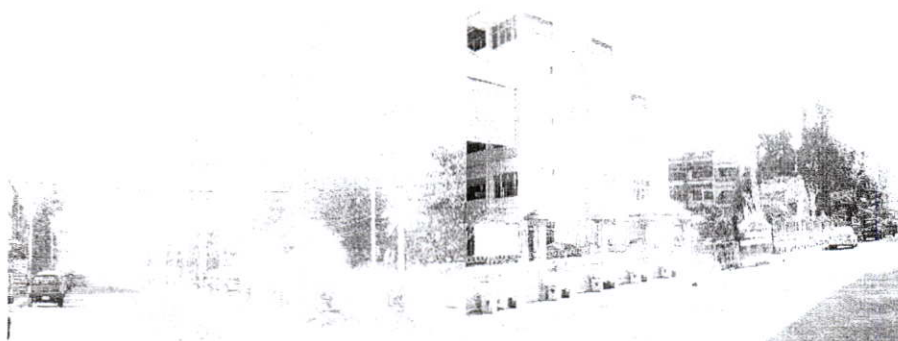
ที่มา จากการสำรวจ ต.ค. 48

ย่านประวัติศาสตร์ ได้แก่ บริเวณวัดสนามเหนือและวัดกลางเกร็ด หมู่ที่ 3 วัดสนามเหนือ และโรงเจต่างๆ มีความสำคัญด้านประวัติศาสตร์และเป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตั้งแต่สมัยก่อน โดยวัดกลางเกร็ดเป็นที่สักการะบูชากราบไหว้ของพ่อค้าแม่ค้าทางเรือ โดยสักการะหลวงพ่อดำ และมีความสำคัญทางด้านเป็นท่าเรือ ที่จอดรอสำหรับนักท่องเที่ยวผู้เกาะเกร็ด รวมทั้งศาลเจ้าซึ่งมีการแสดงงิ้วของชาวไทยเชื้อสายจีน

ภาพที่ 4.3 ย่านประวัติศาสตร์ เช่นวัดกลางเกร็ด , วัดสนามเหนือ , บ้านจอมพลถนนอม กิติขจร , ศาลเจ้าที่มา จากการสำรวจ ค.ศ. 2548

ย่านสถานที่ราชการและโรงเรียน เป็นย่านที่สำคัญส่วนหนึ่งของอำเภอปากเกร็ด คือย่านถนนภูมิเวท เช่น มูลนิธิสังเคราะห์ฯ , บ้านภูมิเวท ซึ่งต่อเนื่องไปถึงมูลนิธิสังเคราะห์คนพิการปากเกร็ดทางถนนติวานนท์ ติดกับกรมชลประทาน ส่วนบริเวณถนนสุขาประชาสวรรค์ย่านเครื่องปั้นดินเผาและย่านตลาดเก่าจะมีโรงเรียนของวัด ซึ่งอยู่ติดกับวัด 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดกลางเกร็ดและโรงเรียนมูลนิธิปากเกร็ดวิทยาศึกษาติดกับวัดสนามเหนือ ซึ่งเป็นโรงเรียนคนจีนเก่าแก่สอนกับคนที่เชื้อสายจีน ปัจจุบันคนไทยและเชื้อสายมอญศึกษาค่อนข้างเยอะ

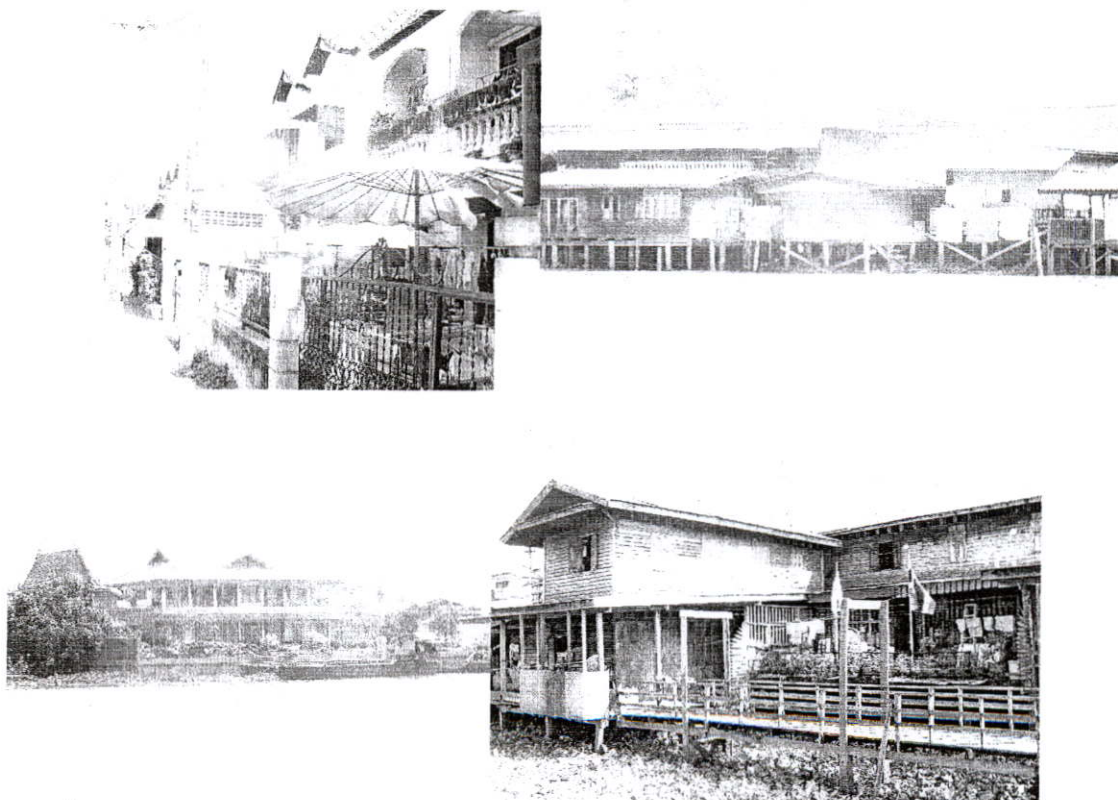

ภาพที่ 4.4 แสดงย่านราชการและโรงเรียน คือ ส่วนถนนภูมิเวท และถนนสุขาประชาสวรรค์ ซึ่งเป็นเส้นทางเข้า-ออก ของทางไปเกาะเกร็ด

ที่มา จากการสำรวจ ต.ค. 2548

ย่านพักอาศัย ส่วนใหญ่มีค่าน้อยมาก เพราะจะใช้เป็นสถานประกอบการ โรงงาน หรือร้านค้า ชั้นบนจะเป็นที่พักอาศัย จะมีกระจัดกระจาย โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

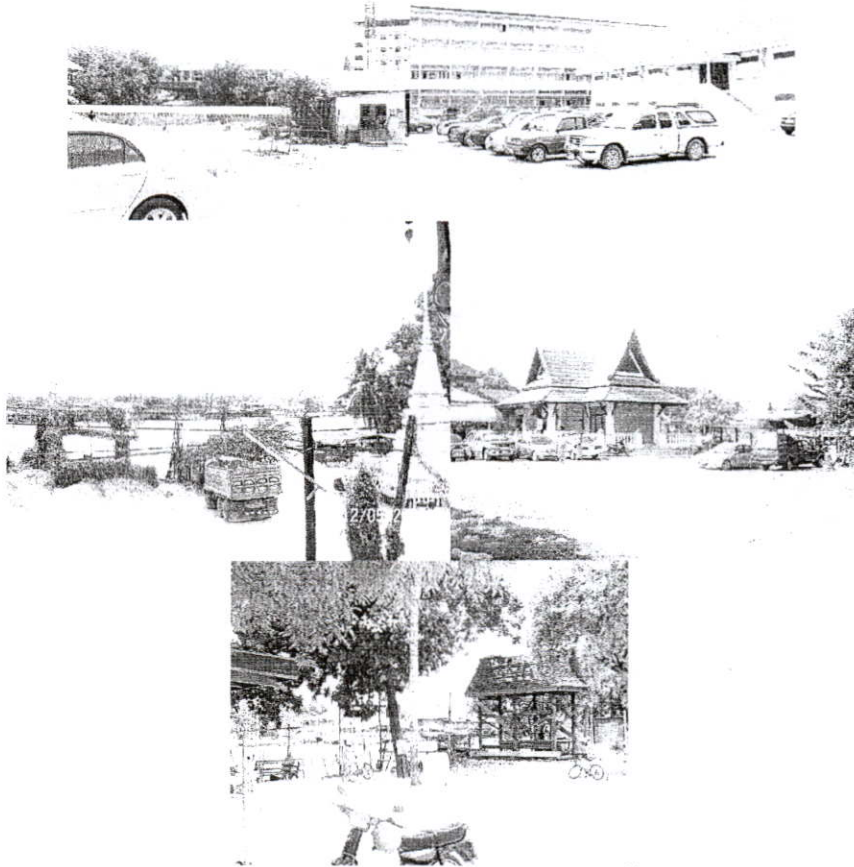
1. บ้านหลังพื้นที่ใหญ่ เป็นของผู้ประกอบการ โรงงาน
2. บ้านอาคารกึ่งพาณิชย์บริเวณถนนสุขาประชาสวรรค์

ภาพที่ 4.5 แสดงย่านพักอาศัยแบบจัดสรรและแบบชุมชนริมน้ำ รวมทั้งกระจายตามถนนริมน้ำ ซึ่งเป็นบ้านของผู้ประกอบการที่มีฐานะ

ที่มา จากการสำรวจ ต.ค. 2548

4.2.3 ที่ว่างโล่ง สำหรับพื้นที่ว่างโล่งที่ทำการศึกษามี 2 ประเภท ได้แก่ พื้นที่ว่างโล่งประเภทสาธารณะ

ภาพที่ 4.6 แสดงการใช้ที่ว่างโล่งแบบไม่ถาวร และใช้ที่ดินวัสดุปูพื้นเป็นเพียงดินถม ซึ่งส่วนใหญ่สำหรับจอดรถ ไม่มีวิวทิวทัศน์ของริมแม่น้ำ

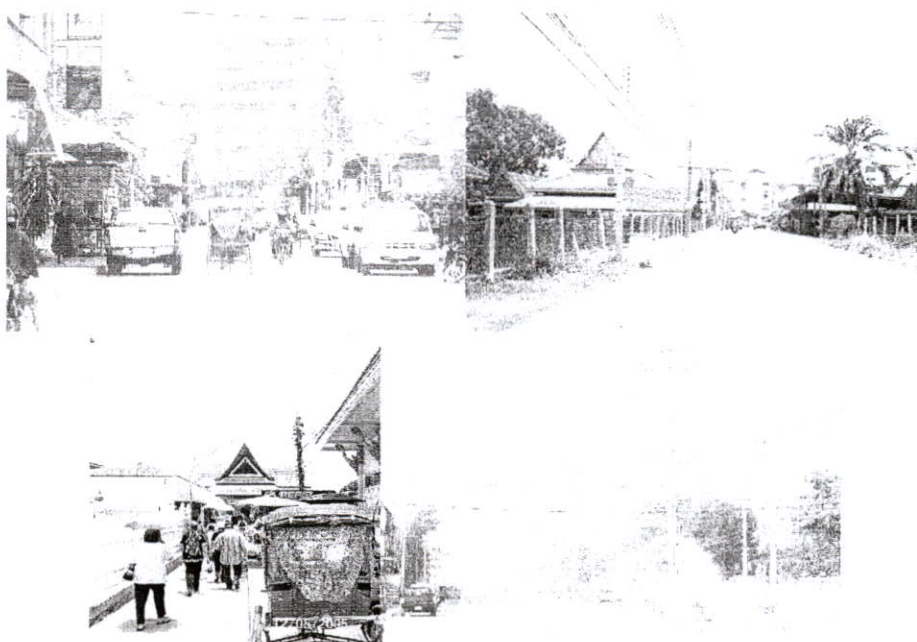
ที่มา จากการสำรวจ ค.ศ. 2548

4.2.4 เส้นทางสัญจร (Path) มีลักษณะทางสัญจรเป็นทางบกและทางน้ำ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตลาดเก่าริมแม่น้ำเจ้าพระยา ใช้ทางเดินเท้า ทางเท้ากว้าง 1.50 เมตร รถยนต์ไม่สามารถเข้าถึง ต้องจอดไว้ที่บริเวณวัดบ่อและวัดสนามเหนือ หรือบริเวณหัวถนนแจ้งวัฒนะด้านสวนรมณีปัจจุบัน

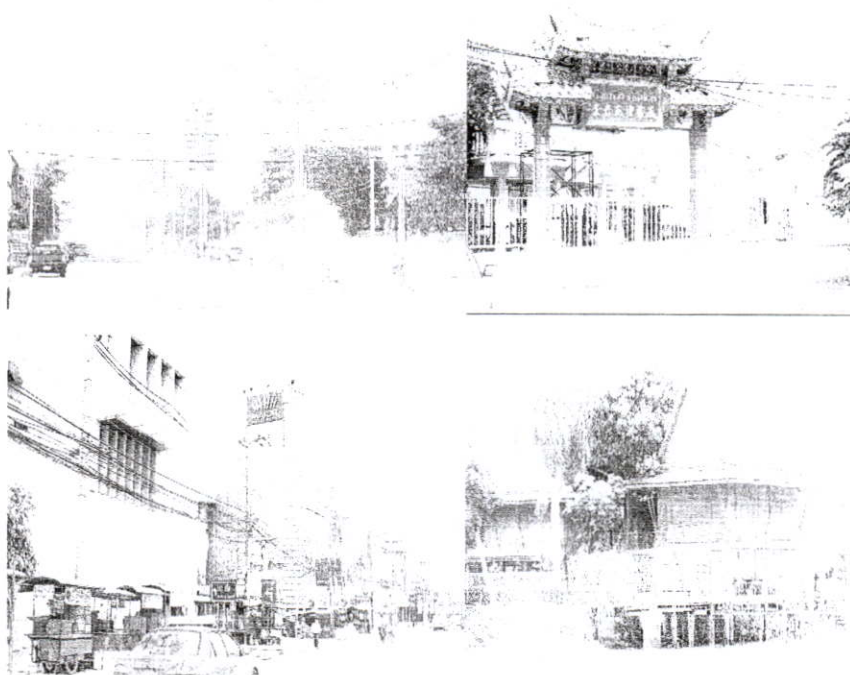
ถนนย่านเครื่องปั้นดินเผา (ถนนสุขาประชาสวรรค์) เป็นถนนที่มีความแคบประมาณ 6 เมตร 2 ฝั่งเป็นอาคารชิดติดกับถนนไม่มีทางเท้า มีเพียงบางระยะ ส่วนใหญ่สร้างกำแพงกั้นติดไว้เพื่อป้องกันการขยายถนนกับที่ดินของคน

ถนนภูมิเวท เป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก กว้าง 14-18 เมตร ยาว 1,230 เมตรที่
กว้างขวางและเป็นจุดที่ต่อเนื่องจากเส้นทางรถของกรุง

ภาพที่ 4.7 แสดงถนนภูมิเวทอันมีสัญลักษณ์ชาวมอญ คือ เสาหงษ์ธงตะขาบและเป็นเส้นทางหลัก
ที่มา จากการสำรวจ มกราคม 2549

4.2.5 ที่หมายตา (Land Mark) มีลักษณะไม่ค่อยเด่นชัดมาก แต่จะเป็นตัวอาคารส่วนใหญ่
ได้แก่ อาคารเรียนโรงเรียนปากเกร็ดวิทยาทรงปันหยา ทางเลี้ยวบริเวณถนนสุขาประชาสวรรค์
และจะเป็นวัดสนามเหนือและวัดกลางเกร็ด เช่น เจดีย์ เมรุ กุฏิ หรือเสาไฟที่เป็นลักษณะของท้อง
ถื่นคือ เสาไฟในแนวความคิด “เสาหงษ์ธงตะขาบ” ตามความเชื่อของชาวมอญนับเป็น
เอกลักษณ์เพียงอย่างเดียวของโครงการ ส่วนด้านเกาะเกร็ดที่เห็นเด่นชัด จากฝั่งตรงข้าม คือ เจดีย์
มูเตา

ภาพที่ 4.8 แสดงที่หมายตา(Land Mark)ระยะไกล คือ เสาหงส์ทรงตะขาบ(เสาไฟ) ป้าย,ซุ้มประตู, บ้านทรงไทย

ที่มา : จากการสำรวจ มกราคม 2549

ที่หมายตาระยะไกล สำหรับที่หมายตา จากฝั่งเกาะเกร็ดจะเห็นได้โดยระยะใกล้ คือศาลาวัดสนามเหนือ และวัดกลางเกร็ด รวมทั้งบ้านจอมพลถนอม (บ้านทรงไทย)

ที่หมายตาระยะใกล้ ที่ชัดเจน เช่น ศาลเจ้าต่างๆ และซุ้มประตู รวมทั้งเอกลักษณ์ คือ เสาหงส์ มีเฉพาะวัดมอญเท่านั้น คือ วัดสนามเหนือ

ภาพที่ 4.9 แสดงสัญลักษณ์ชาวมอญด้วยเสาหงส์ ซึ่งแสดงถึงวัดมอญ (วัดสนามเหนือ) และซุ้มประตูวัดบ่อทางเข้ตลาดเก่า และเจดีย์สี่ทองวัดกลางเกร็ด

ที่มา จากการสำรวจ มกราคม 2549

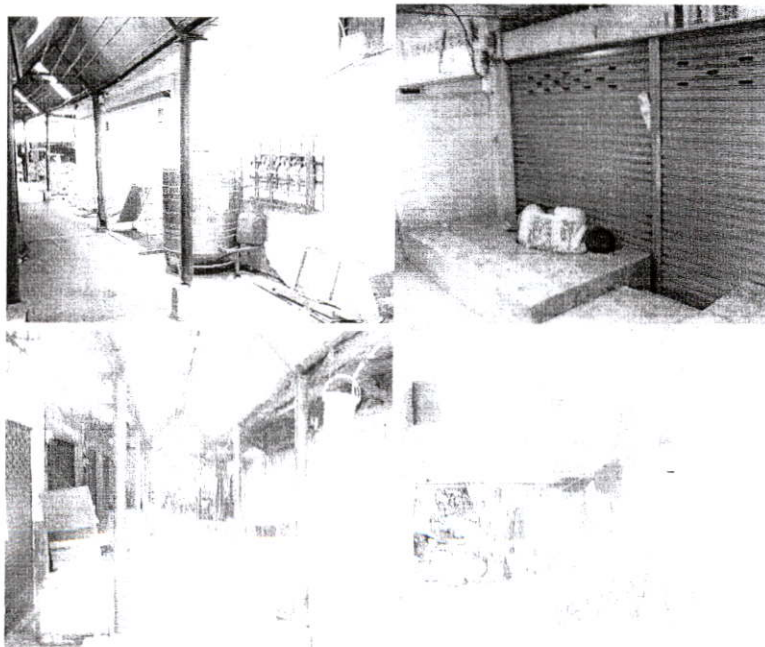
4.2.6 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ภาพที่ 4.10 แสดงปัญหาการรुक้าหาบเร่แผงลอยอย่างไม่เป็นระบบระเบียบ ซึ่งเป็นทางผ่านเข้าสู่เกาะเกร็ด
ที่มา จากการสำรวจ มกราคม 2549

- โครงสร้างการใช้ประโยชน์ที่ดินปัจจุบัน

โครงสร้างการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย แต่บทบาทเป็นด้านพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมเป็นหลักชัดเจน โดยการแปรรูปการใช้ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมตามเส้นทางของถนนสุขาประชาสวรรค์ หรือย่านเครื่องปั้นดินเผา และพื้นที่ด้านริมน้ำเพื่อใช้ประกอบการขนส่งด้านอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมต่างๆ เช่น กำลียงน้ำแข็งและอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา น้ำดื่มบรรจุขวด สำหรับบทบาทที่มีต่อชุมชนมากคือ สถาบันศาสนาทางพุทธและชาวมอญ รวมทั้งชาวไทยเชื้อสายจีน เช่น ศาลเจ้า ส่วนพื้นที่ของส่วนราชการชัดเจนมากที่สุด เพราะเริ่มต้นจากทางถนนภูมิเวทสองฝั่ง เป็นสถาบันราชการที่มีความต่อเนื่องกับทางถนนติวานนท์

ภาพที่ 4.11 แสดงความไม่เป็นระเบียบของชุมชน และไม่มีลานสำหรับใช้ส่วนรวม รวมทั้งรกร้าง
ด้านการค้าและคนจรจัด

ที่มา จากการสำรวจ มกราคม 2549

- ศักยภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน

เป็นพื้นที่ที่มีความต่อเนื่องและจุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยว ดังนั้น การใช้ประโยชน์ที่ดินควรเป็นประเภทที่สงวนด้านการดำเนินชีวิตของชุมชน ด้านประเพณี วัฒนธรรม และอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา ระบบนิเวศทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตริมน้ำอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะชุมชนและพื้นที่ริมแม่น้ำให้มีศักยภาพที่ดีเพื่อส่งเสริมของการท่องเที่ยวและรายได้ของชุมชนของเกาะเกร็ดและพื้นที่ของโครงการ

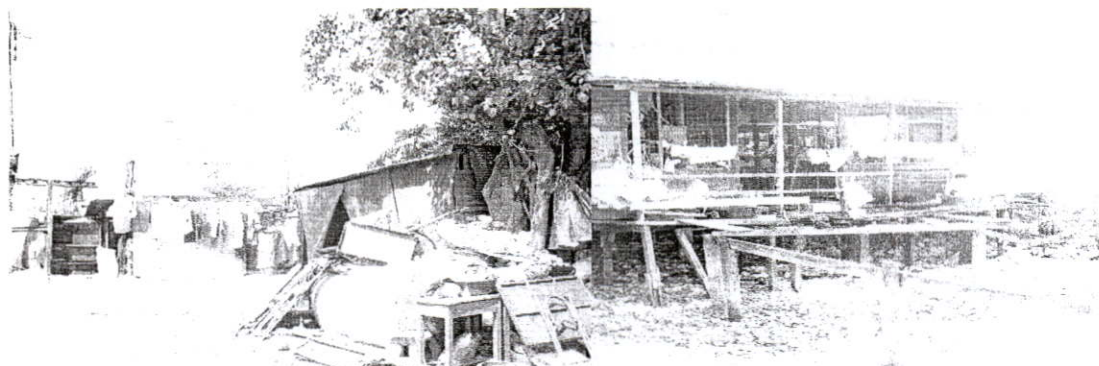

ภาพที่ 4.12 แสดงปัญหาของการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภทของโรงงานแข่งกับงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา อันไม่ส่งเสริมต่อการอนุรักษ์และท่องเที่ยว

ที่มา จากการสำรวจ ตุลาคม 2548

- ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดินบางพื้นที่ยังใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มประสิทธิภาพของศักยภาพในพื้นที่สำคัญ สืบเนื่องจากขาดการวางแผนในการรองรับการขยายตัวในอนาคต รวมทั้งแหล่งงานจากเมืองหลวง ทำให้ชุมชนเกิดการโยกย้าย แหล่งทำกินแบบดั้งเดิมของชุมชนตลาดเก่าและใกล้เคียง ความกระจัดกระจายแออัดลูกกล้าพื้นที่ของวัด และการใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภทของอุตสาหกรรม เช่น โรงงานน้ำแข็งกับอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพาณิชยกรรมได้ และปัญหาการลูกกล้าพื้นที่ริมแม่น้ำ โดยไม่เป็นพื้นที่โล่งเพื่อนันทนาการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี จึงไม่สามารถเห็นมุมมองแม่น้ำไปเกาะเกร็ดเลย ขาดกิจกรรมทางสังคมที่ควรอนุรักษ์ของชาวมัณู ที่คาบเกี่ยวสู่ความต่อเนื่องของเกาะเกร็ด บางพื้นที่โล่งแปรสภาพเป็นกิจการจอร์จของชุมชนชาวเกาะเกร็ด จึงไม่ทำให้เกิดภูมิทัศน์ที่ไม่เหมาะสมของพื้นที่ที่จะเป็นเส้นทางต่อเนื่องของเกาะเกร็ดและเมืองแห่งมัณู

ภาพที่ 4.13 แสดงปัญหาการรุกรานของพื้นที่และปัญหาด้านขยะมูลฝอย

ที่มา จากการสำรวจ ตุลาคม 2548

4.2.7 การตั้งถิ่นฐานและระบบชุมชน

1. รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน

โดยพื้นที่ชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผา มีรูปแบบการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่อย่างหนาแน่นบริเวณรอบๆ ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นวิถีชีวิตชาวไทยภาคกลางมาตั้งแต่อดีต และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพาณิชย์กรรม จึงมักเลือกทำเลที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา เพราะสามารถนำน้ำมาใช้ในการเพาะปลูก อุปโภค บริโภคในชีวิตประจำวันตลอดจนความสะดวกสบายในการถ่ายเทของเสียลงแม่น้ำลำคลอง และในสมัยก่อนใช้เส้นทางคมนาคมทางน้ำเป็นหลักอีกด้วย แสดงให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ในการตั้งบ้าน เรือนริมน้ำ ซึ่งการตั้งบ้านเรือน สามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

1. การตั้งบ้านเรือนเกาะกลุ่มตามริมน้ำ ซึ่งเป็นทางคมนาคมที่สำคัญของเกาะเกร็ดและบริเวณโดยรอบแม่น้ำลำคลอง เพื่อใช้เป็นท่าเทียบเรือ พาณิชยกรรมขนส่งทางน้ำ ซึ่งปัจจุบันได้ลำเลียงดินจากอำเภอสามโคกทางจังหวัดปทุมธานี และจังหวัดอยุธยาเป็นวัตถุดิบของเครื่องปั้นดินเผา และประกอบการด้านการท่องเที่ยวขนส่งทางเรือสู่เกาะเกร็ด เมื่ออดีตใช้ด้านการพาณิชยกรรมทางน้ำเป็นหลัก

2. การตั้งบ้านเรือนริมทางเท้าสาธารณะ ดังเช่นตลาดเก่าเพื่อประกอบการด้านการพาณิชยกรรม เช่น ร้านตัดผม , ร้านขายยา , ร้านขายขนมเปียกโบราณ , ประกอบอาหาร , เครื่องสังฆภัณฑ์ , ดอกไม้สด , ร้านเสริมสวย , ร้านขายของชำ ฯ ในปัจจุบันวิถีชีวิตได้เปลี่ยนเป็นที่พักอาศัย สำหรับผู้ค้าขายของตลาดด้านฝั่งเทศบาลและค้าขายตามทางเท้า แต่เจอปัญหาของการก่อสร้างสะพานที่เกิดขึ้น

3. การตั้งบ้านเรือนและประกอบการด้านอุตสาหกรรม โรงปั้นริมถนนสาธารณะ ซึ่งรวมตัวรวมกลุ่มอยู่ใกล้วัด , โรงเรียนโดยถือว่าเป็นย่านพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรมขนคกลาง เช่น โรงปั้นดินเผา , อุตสาหกรรมโรงน้ำแข็ง โดยอาศัยถนนเป็นหลักและยังมีพื้นที่สำหรับเช่าจอดรถของกลุ่มผู้ที่ยังอยู่เกาะเกร็ดและนักท่องเที่ยว

2. การตั้งถิ่นฐานของเกาะเกร็ด แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ

- การตั้งบ้านเรือนกันแบบเกาะกลุ่มกันตามริมน้ำ และริมทางท่าสาธารณะรอบเกาะ ซึ่งเป็นทางคมนาคมที่สำคัญของอำเภอปากเกร็ดและเกาะเกร็ด ลักษณะการเกาะกลุ่มของที่อยู่อาศัยมักรวมรวมกันอยู่ใกล้สถานที่ต่างๆ เช่น วัด ท่าเรือ โรงเรียน สถานเอนามัย และโรงงานเครื่องปั้นดินเผา โดยเป็นชุมชนเล็กๆ ภายในมีร้านอาหาร , ของชำฯ ได้แก่บริเวณหมู่ที่ 2, 3
- การตั้งถิ่นฐานแบบกระจายตามพื้นที่ทำกินเนื่องจากอาชีพส่วนใหญ่ของราษฎรคือ อาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นจึงตั้งบ้านเรือนกระจายไปตามพื้นที่สวนของตนเพื่อสะดวกในการดูแลผลผลิตและบำรุงรักษาสวนผลไม้ ได้แก่พื้นที่บริเวณหมู่ที่ 2,3,4 และบางส่วนของหมู่ที่ 5

ส่วนบริเวณโดยรอบทางด้านทิศตะวันตกแม่น้ำเจ้าพระยา (ฝั่งบางบัวทอง) และพื้นที่โดยรอบเกาะเกร็ดทางทิศเหนือ (พื้นที่บางพลับ , คลองพระอุดม , บางตะไนย์) เป็นลักษณะของชุมชนอยู่อาศัยหนาแน่นน้อย มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมเป็นส่วนมาก โดยการตั้งบ้านเรือนของชุมชนจะกระจายตัวไปตามแนวฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาและลำคลองสายสำคัญ เช่น คลองบางบัวทอง , คลองข่อย , คลองพระอุดม , คลองแหลมกลาง เป็นต้น นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งซึ่งมีผลต่อระบบชุมชนและการตั้งถิ่นฐาน คือ โครงการก่อสร้างสะพานปากเกร็ด และโครงการก่อสร้างถนนเชื่อมโยงออกสู่พื้นที่ต่างๆ ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งที่ตัดผ่านเข้ามาภายในพื้นที่ จึงมีแนวโน้มการขยายตัวไปตามถนนสายหลัก เกิดโครงการบ้านจัดสรรและที่อยู่อาศัยประเภทต่างๆ จำนวนมาก ซึ่งส่งผลให้ระบบชุมชนเดิมภายในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นเมืองมากขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นที่ต้องมีการควบคุม ดูแลเพื่อให้การเจริญเติบโตเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม

ลักษณะของการตั้งถิ่นฐานชุมชนทางด้านทิศใต้ ฝั่งตำบลท่าอิฐซึ่งเป็นชุมชนชาวไทยมุสลิมขนาดใหญ่ กลุ่มอาคารชุมชนมีการกระจายตัวตามแนวแม่น้ำเจ้าพระยาและมีความหนาแน่นบริเวณศาสนสถานของชุมชน เช่น บริเวณมัสยิดท่าอิฐ , สุเหร่าคาร์ลูลูม , วัดแสงศิริธรรม เป็นต้น อีกทั้งมีการใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม และภายในชุมชนมีกิจกรรมการค้าหลัก ก็เป็นตลาดขายเนื้อสดขนาดใหญ่

การตั้งถิ่นฐานและระบบชุมชนทางด้านทิศตะวันออกแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งอำเภอปากเกร็ด มีความแตกต่างจากพื้นที่ด้านทิศตะวันตกอยู่มากพอสมควร เนื่องจากพื้นที่ส่วนนี้จะมีลักษณะของความเป็นเมือง กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่เป็นกิจกรรมการค้าและพาณิชยกรรม ชุมชนมีการอยู่อาศัยอย่างหนาแน่น โดยขยายตัวตามแนวเส้นทางสายหลัก (Ribbon Road) ซึ่งปัจจุบันกิจกรรมบริเวณนี้มีความเข้มข้นและหลากหลายเป็นอย่างมาก ทั้งจุดดึงดูด (Magnet) จากพื้นที่เกาะเกร็ดและตลาดเทศบาลที่เชื่อมโยงส่งผลให้เกิดกิจกรรมและนำรายได้สู่ชุมชนจากถนนแจ้งวัฒนะ

4.2.8 ระบบคมนาคมขนส่ง

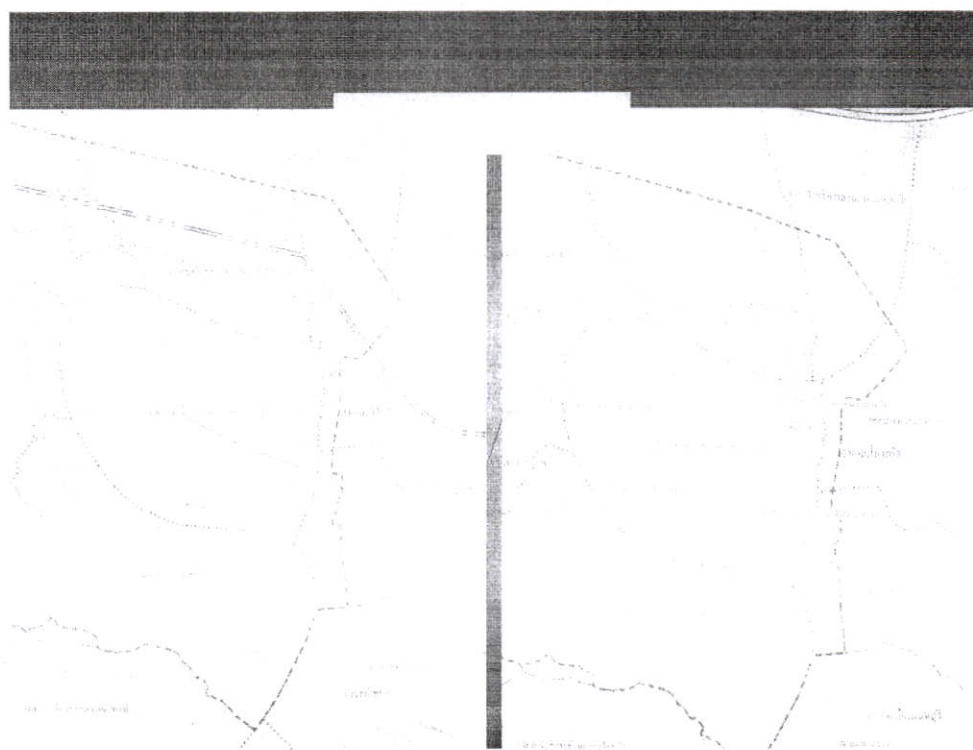
1) โครงข่ายถนน

โครงข่ายระบบถนนในพื้นที่โครงการประกอบด้วยถนนทางหลวงและโครงข่ายถนนระดับต่างๆ

- ถนนสายหลัก เป็นถนนที่ทำหน้าที่เชื่อมต่อศูนย์กลางต่างๆ ของชุมชน เป็นพื้นที่ตั้งของกิจกรรมของเมืองเป็นถนนที่มีปริมาณการสัญจรค่อนข้างสูง รองรับการจราจรเข้าและออกชุมชน คือ ทางหลวงสาย 304

- ถนนสายรอง เป็นถนนที่เชื่อมต่อระหว่างถนนสายหลักกับถนนสายย่อย ทำหน้าที่รวบรวมและกระจายการจราจรให้บริเวณต่างๆ เกิดความคล่องตัว คือถนนสุขาประชาสวรรค์

- ถนนสายย่อย ได้แก่ ตรอก และซอยต่างๆ

ภาพที่ 4.14 แสดงโครงข่ายการคมนาคม

ที่มา บริษัทที่ปรึกษา

- **ศักยภาพ** บริเวณพื้นที่โครงการวางผังฯ ได้ครอบคลุมพื้นที่โครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณห้าแยกปากเกร็ดและถนนต่อเชื่อมประกอบด้วยแนวถนน 2 แนวคือ แนวสายทางด้านทิศเหนือ - ใต้ (Road ML-NS) ได้เริ่มต้นจากจุดสิ้นสุดโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณวัดนครอินทร์และถนนต่อเชื่อมที่บริเวณถนนรัตนวิเศษตัดขึ้นไปทางทิศเหนือบรรจบทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 345 และแนวสายทางด้านทิศตะวันออก - ตะวันตก (Road ML-EW) เริ่มต้นจากถนนแจ้งวัฒนะ ที่บริเวณห้าแยกปากเกร็ดตัดผ่านมาทางทิศ

ตะวันตกข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาบรรจบกับแนวสายทางเหนือ – ใต้ (Road ML-NS) และเมื่อโครงการนี้เสร็จประโยชน์ที่ได้รับ

- บรรเทาและแก้ไขปัญหาการจราจรติดขัด อำนวยความสะดวกในการเดินทางของประชาชนในบริเวณพื้นที่โครงการและพื้นที่ใกล้เคียง กล่าวคือ ถนนตามแนวทางตะวันออก - ตะวันตก

- ช่วยการระบายการจราจรจากถนนแจ้งวัฒนะ ถนนติวานนท์ แบ่งการจราจรที่ข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาของสะพานพระนั่งเกล้าและสะพานนนทบุรี ส่วนถนนแนวทางเหนือ – ใต้ ช่วยระบายการจราจรบนถนนรัตนวิบูลย์

- เสริมโครงข่ายถนนแนวสายทางเหนือ – ใต้ ของโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณนครอินทร์และถนนเชื่อมยังถนนรัตนวิบูลย์ – บางบัวทอง เลยไปเชื่อมถนนสายสุพรรณบุรี – นนทบุรี - ปทุมธานี

- **ปัญหาและข้อจำกัด** สำหรับการเดินทางภายในเกาะเกร็ด ใช้ทางเท้าเป็นหลัก โดยมีทางเท้าสาธารณะเป็นคอนกรีต กว้างประมาณ 1.50 เมตร เป็นทางเท้าเล็กๆ ลัดเลาะเข้าไปตามพื้นที่สวนทางเท้าจะขนานไปกับลำน้ำเจ้าพระยาและอยู่ใกล้ริมน้ำมากในหมู่ 1,5,6 และ 7

- ปัญหาทางเท้าสาธารณะที่มีขนาดเล็กทำให้รถยนต์ไม่สามารถแล่นบนเกาะได้นอกจากรถจักรยานและจักรยานยนต์

- ปัญหาถนนขาดความต่อเนื่องกันทั้งระบบ

- การจอดรถ่านการค้าบริเวณไม่เป็นระเบียบ

- มี การรुक้าผิวการจราจรและทางเท้า ทำให้เกิดขวงการจราจรและทางเดินเท้า

- เครื่องหมายและป้ายจราจรไม่ชัดเจน

- ขาดองค์ประกอบของทางเดินเท้าที่เหมาะสม

ภาพที่ 4.15 แสดงปัญหาด้านองค์ประกอบ เช่น ป้ายทางเข้าสู่เกาะเกร็ดที่ไม่ชัดเจนและเด่นชัด ไม่ส่งเสริมภูมิทัศน์การท่องเที่ยวและเอกลักษณ์ท้องถิ่น รวมทั้งเส้นทางเดินคับแคบที่ จอดรถไม่สะดวก

ที่มา จากการสำรวจ ตุลาคม 2548

2) โครงข่ายเส้นทางคมนาคมทางบก

- บริเวณที่ 1 บริเวณฝั่งบางบัวทองสามารถเดินทางเข้าสู่พื้นที่ได้ 2 ทางคือ ทางเรือ จากแม่น้ำเจ้าพระยาสู่คลองต่างๆ เช่น คลองบางบัวทอง หรือใช้เรือข้ามฟากระหว่างพื้นที่ เช่น ท่าน้ำปากเกร็ด - ท่าน้ำวัดเตย และทางบก มีถนนเชื่อมโยงระหว่างตำบลอย่างทั่วถึง และมีรถโดยสารประจำทางสายท่าอิฐ - อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ แล้วต่อสองแถวหรือรถรับจ้างเข้าสู่พื้นที่ระยะทางจากอำเภอบางบัวทอง โดยทางรถยนต์ถึงพื้นที่โครงการเป็นระยะทาง 8 กิโลเมตร

- บริเวณที่ 2 และ 3 การคมนาคมทางบก เดินทางไปจนถึงถนนแจ้งวัฒนะ ถึงบริเวณท่าน้ำปากเกร็ด รถโดยสารประจำทาง ได้แก่ สาย 356 (ปากเกร็ด - ดอนเมือง) , 32 (ปากเกร็ด - วัดโพธิ์) , 33 (ปทุมธานี - สนามหลวง) , 51 (ปากเกร็ด - เซ็นทรัลลาดพร้าว) , 52 (ปากเกร็ด - บางซื่อ) , 150 (ปากเกร็ด - บางกะปิ) , 166 (ปากเกร็ด - อนุสาวรีย์ชัยฯ) นอกจากนี้ยังมีรถตู้จากสนามหลวง , อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ , มินิบูรี , เดอะมอลล์ งามวงศ์วาน , พระราม 9 , สีลม และจตุจักร ถึงท่าน้ำปากเกร็ดด้วย ถ้าจะไปเกาะเกร็ดซึ่งเป็นบริเวณที่ 2 จะต้องเข้าทางโรงพยาบาลนครเมเจอร์ ใกล้เคียง 5 แยกปากเกร็ด หรือเข้าทางศูนย์การค้าจัสโก้ไปยังพื้นที่จอดรถของวัดสนามเหนือ วัดกลางเกร็ด และของเอกชน

สำหรับการเดินทางภายในเกาะเกร็ด ใช้ทางเท้าเป็นหลัก โดยมีทางเท้าสาธารณะเป็นคอนกรีต ท้องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดและกรมโยธาธิการสร้างเชื่อมโยงกัน มีความกว้าง ประมาณ 1.50 เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. 2520 และ พ.ศ. 2543 เป็นทางเท้าเล็กๆ ลัดเลาะเข้าไปตามพื้นที่สวน ทางเท้าจะขนานไปกับลำน้ำเจ้าพระยาและอยู่ใกล้ริมน้ำมากในหมู่ 1,5,6, และ 7

เนื่องจากเป็นทางเท้าสาธารณะที่มีขนาดเล็กทำให้รถยนต์ไม่สามารถแล่นบนเกาะได้ นอกจากรถจักรยานและจักรยานยนต์ ในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยววัยรุ่นนำจักรยานเสือภูเขา เสือหมอบ ข้ามฟากมาปั่นรอบเกาะ นับว่านักท่องเที่ยวพอใจมาเที่ยวตามธรรมชาติ พบปะสังสรรค์และเป็นการออกกำลังกายกันในหมู่เพื่อน หรือชมรมจักรยาน

3) ด้านการคมนาคมทางน้ำ

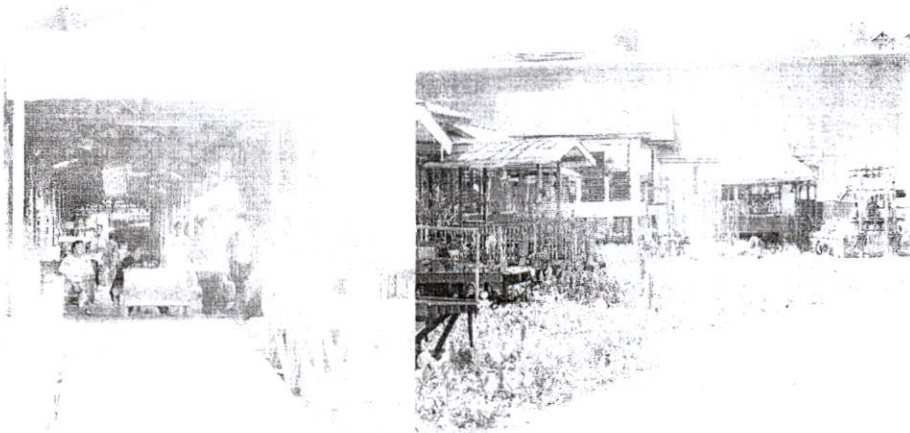
เนื่องจากบริเวณพื้นที่เป็นเกาะ การสัญจรไป-มา จึงต้องอาศัยทางน้ำเป็นหลัก ซึ่งรูปแบบการสัญจรทางน้ำมี 2 แบบ คือ

(1) บริการเรือข้ามฟาก มีท่าเรือ 2 แห่ง คือ

- ท่าเรือวัดสนามเหนือ – วัดปรมย์ยิกาวาส หมู่ 7 ตำบลเกาะเกร็ด สภาพท่าเรือแข็งแรงดี มีเรือ 2 ลำจุผู้โดยสารลำละ 35 คน และวิ่ง 2 ลำ เฉพาะในช่วงเวลาทำงาน คือ 06.00 – 08.30 น. และ 16.30 – 18.30 น. เท่านั้น เพราะคนใช้บริการมาก นอกนั้นเวลาอื่นๆ วิ่งบริการเพียงลำเดียว เริ่มบริการตั้งแต่เวลา 05.30 – 21.30 น. ค่าบริการคนละ 2 บาท ช่วงเวลา 21.00 – 21.30 น. ค่าบริการคนละ 3 บาท ส่วนวันเสาร์อาทิตย์ที่มีคนมาเที่ยวมากทั้งวันเรือทั้ง 2 ลำ จะให้บริการตั้งแต่ 06.00 – 18.30 น. ค่าบริการคนละ 2 บาท เช่นกัน ช่วงเวลา 21.00 – 21.30 น. ค่าบริการคนละ 3 บาท

- ท่าเรือวัดกลางเกร็ด – วัดป่าฝ้าย หมู่ 2 ตำบลเกาะเกร็ด สภาพท่าเรือแข็งแรงและมั่นคงกว่า ส่วนระยะเวลาบริการจะเหมือนกับท่าเรือวัดสนามเหนือ ส่วนค่าบริการคนละ 1 บาท ถูกกว่าท่าเรือวัดสนามเหนือ

- ท่าเรือปากเกร็ด บริเวณสุดถนนแจ้งวัฒนะ สภาพท่าเรือมีความแข็งแรง เพิ่งสร้างแทนของเดิมเสร็จ อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ดี เป็นท่าเรือข้ามฟากไปฝั่งตำบลบางตะไนย์และเป็นท่าเทียบเรือควั่นช่วงเย็นและเรือการท่องเที่ยวทั่วไป

ภาพที่ 4.16 แสดงภาพท่าเทียบเรือต่างๆ

ที่มา จากการสำรวจ ตุลาคม 2548

(2) บริการเรือหางยาว

การให้บริการเรือหางยาวมี 2 ลักษณะ คือ บริการรับ-ส่งผู้โดยสารมีเวลาออกแน่นอนและบริการแบบเช่าเหมาลำ ท่าเรือหางยาวที่สำคัญของปากเกร็ดมี 2 ท่า คือ

- ท่าวัดบ่อ มีเรือหางยาวโดยสารประจำทาง เวลาออกประมาณครึ่งชั่วโมงต่อหนึ่งลำ แต่ถ้าในช่วงเช้าและเย็นมีคนใช้บริการมากก็จะออกมากและสามารถให้บริการผู้โดยสารได้อย่างเพียงพอ ตามจำนวนผู้โดยสาร ซึ่งเรือหางยาวมีขนาดใหญ่สามารถจุผู้โดยสารได้ประมาณ 3 คน อัตราค่าโดยสาร 5 บาทตลอดสาย เรือหางยาวท่าเรือนี้มีเส้นทางประจำ คือ ออกจากท่าวัดบ่อออกไปทางตอนเหนือของเกาะเกร็ด ผ่านหมู่ 7 , หมู่ 6, หมู่ 5 , หมู่ 4 เรื่อยไปถึงท่าวัดใหญ่สว่างอารมณ์ของอำเภออ้อมเกร็ด

- ท่าสุขาภิบาล ท่าเรือนี้ เรือหางยาวส่วนใหญ่จะมีขนาดเล็ก - กลาง สามารถบรรจุผู้โดยสารได้ 10-20 คน ระยะเวลาในการออกไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้โดยสาร แต่ส่วนใหญ่ออกเร็วกว่าท่าเรือวัดบ่อซึ่งออกเป็นเวลา มีเส้นทางประจำคือ ออกจากท่าสุขาภิบาลผ่านลง

มาทางทิศใต้ เข้าแม่น้ำลัดเกร็ด ผ่านหมู่ 7 , หมู่ 1 , หมู่ 2 , หมู่ 3 , และหมู่ 4 ไปสิ้นสุดที่ท่าเรือตำบลท่าอิฐ

4) การบริการด้านการคมนาคมขนส่ง

ที่จอดรถ การบริการที่จอดรถภายในวัดสนามเหนือ ปริมาณรถที่เข้ามาใช้บริการโดยเฉลี่ยช่วงวันธรรมดา มีปริมาณรถ 100-200 คัน/วัน (รถจะจอดเต็มลานวัด 250 คันในช่วงเวลาวัดมีงานพิธีทางศาสนา) ช่วงเสาร์-อาทิตย์ มีประมาณ 250-300 คัน/วัน ค่าบริการคนละ 3 บาท

ที่จอดรถในวัดกลางเกร็ดปริมาณที่เข้ามาใช้บริการเฉลี่ยช่วงวันธรรมดา มีประมาณ 5-20 คัน ช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ มีประมาณ 30-35 คัน ค่าบริการการจอดรถเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ คันละ 10 บาท วันธรรมดาไม่เสียค่าบริการที่จอดรถของเอกชนมี 3 บริเวณค่าบริการคันละ 40 บาท รถที่จอดด้านนอกมีทั้งรถยนต์ส่วนตัวและรถบัสนำเที่ยวเนื่องจากไม่สามารถเข้าไปจอดในวัดได้

การเดินทางในเกาะเกร็ด สามารถเดินทางเข้าไปสู่พื้นที่ภายในได้โดยรถจักรยานยนต์รับจ้างให้บริการทั้งในช่วงวันเสาร์ และ วันอาทิตย์ โดยเริ่มวิ่งให้บริการตั้งแต่เวลา 05.30-21.00 น. ในช่วงวันจันทร์ – ศุกร์ เริ่มวิ่งให้บริการตั้งแต่เวลา 05.30 – 23.00 น. ค่าบริการรอบเกาะเกร็ดราคา 50 บาท โดยเริ่มจากบริเวณวัดปรมัยยิกาวาส ถึงบริเวณเชิงสะพานวัดฉิมพลี และวนกลับมาถึงวัดปรมัยยิกาวาส ส่วนวันเสาร์ – อาทิตย์ รถจะเริ่มออกจากวัดปรมัยยิกาวาส ถึงบริเวณเชิงสะพานวัดฉิมพลี ต่อจากนั้นทางการขอร้องให้ใช้วิธีเดินออกไปบรรจบวัดปรมัยยิกาวาส เพราะช่วงถนนบริเวณดังกล่าวแคบมากเกรงว่าผู้คนที่สัญจรบนถนนนี้จะได้รับอันตราย

ซึ่งส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะนั่งรอบเกาะ ชมบรรยากาศตามสวนและวิถีชีวิตของคนในชุมชน จำนวนมอเตอร์ไซค์รับจ้างมีรถทั้งหมดประมาณ 45 คัน และในวันปกติจันทร์ – ศุกร์ จะมีให้บริการประมาณ 25 คัน

บริเวณที่จอดรถมอเตอร์ไซค์รับจ้างภายในเกาะเกร็ด

- ที่จอดรถบริเวณวัดปรมัยยิกาวาส ในวันจันทร์-ศุกร์ ประมาณ 25 คัน ถ้าเป็นวันเสาร์-อาทิตย์ จะมีรถประมาณ 45 คัน

- ที่จอดรถบริเวณวัดเสาธงทอง – วัดป่าฝ้าย ในวันจันทร์-ศุกร์ จะมีรถประมาณ 10 คัน ส่วนวันเสาร์-อาทิตย์ มีรถประมาณ 10-15 คัน

- ที่จอดรถบริเวณวัดป่าฝ้าย – วัดศาลากุล – วัดปรมัยยิกาวาส จะมีรถจักรยานยนต์จอดวันเสาร์-อาทิตย์ จำนวน 60 คัน วันจันทร์-ศุกร์ ประมาณ 20 คัน

จากการสำรวจด้านสิ่งประกอบและก่อสร้างมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงสิ่งประกอบของพื้นที่โครงการ

สถานที่	ม้านั่ง/ โต๊ะ-เก้าอี้	ป้าย	หาบเร่ แผงลอย	ซุ้ม โฆษณา ซุ้มประตู	รั้ว/ถังขยะ	กระบะ ต้นไม้	สระน้ำ น้ำพุ
ตลาดเก่า	-	ป้าย ประกาศ เทศบาล	-	-	มี	-	-
วัดบ่อ	มีชั่วคราว	มี	-	มีก่อนข้าง ชัดเจน	มี	-	-
สวน รมณีชัย	กำลังจะมี	มี	-	-	มี	มี	-
ย่านเครื่อง ปั้นดินเผา (ถนนสุขา ประชา สวรรค์)	-	-	-	-	มี	มี	-
บ้านจอม พลถนนอม	มี	-	-	-	มี	-	-
วัดกลาง เกร็ด	มีชั่วคราว	มี	มี	-	มี	มีชัดเจน	-
บริเวณหัว ถนนห้า แยกปาก เกร็ด	-	-	มี	-	-	-	-
สถานที่	ม้านั่ง/ โต๊ะ-เก้าอี้	ป้าย	หาบเร่ แผงลอย	ซุ้ม โฆษณา ซุ้มประตู	รั้ว/ถังขยะ	กระบะ ต้นไม้	สระน้ำ น้ำพุ
ถนนภูมิ เวท	-	-	-	-	มีบางจุด	-	-

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

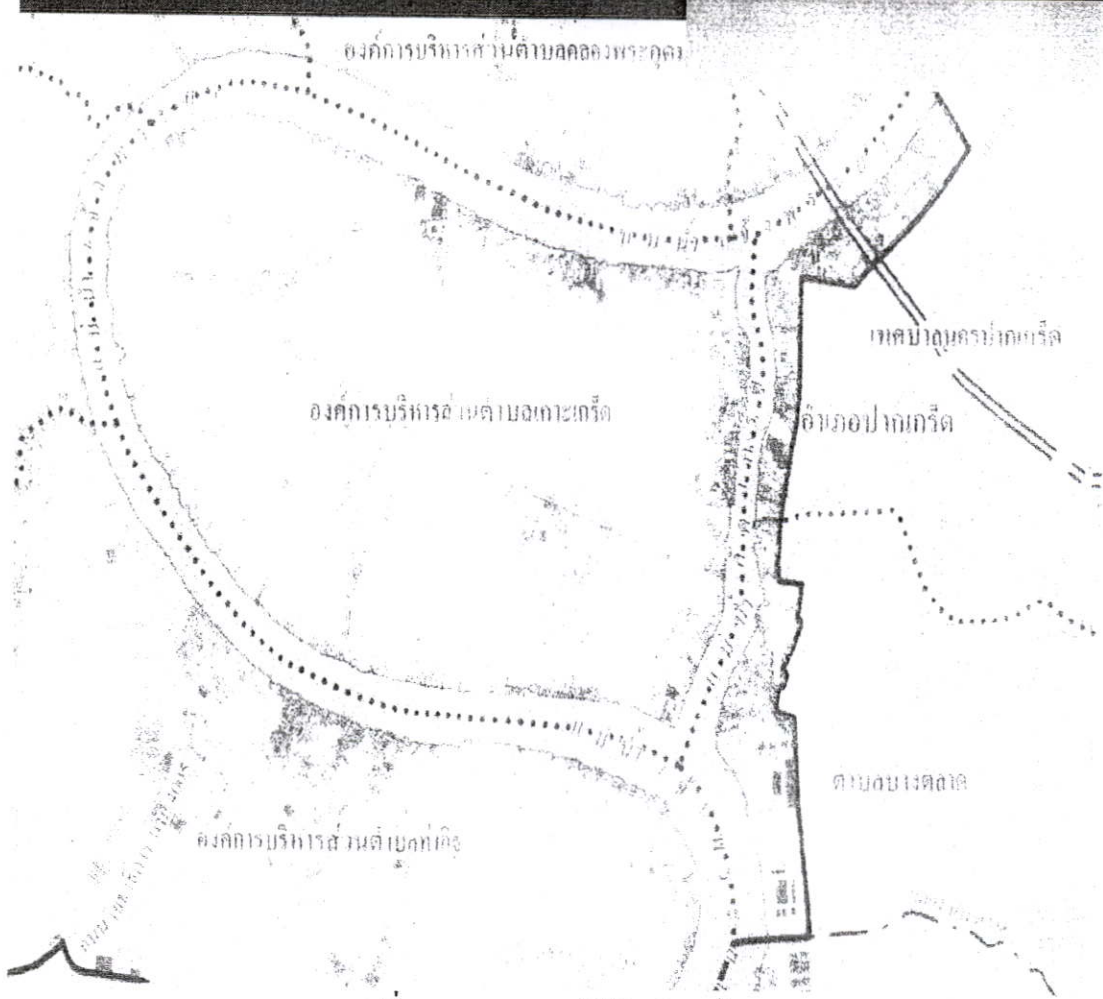
สถานที่	ม้านั่ง/ โต๊ะ-เก้าอี้	ป้าย	หาบเร่ แผงลอย	ซุ้ม โฆษณา ซุ้มประตู	รั้ว/ถังขยะ	กระบะ ต้นไม้	สระน้ำ น้ำพุ
ศาลเจ้า เง็กกวงตั่ว เง็กอิมตึ้ง	มี	มี	-	ชัดเจน	มีบางจุด	มี	-
โรงเรียน มูลนิธิ ปากเกร็ด	มี	มี	-	-	มีบางจุด	-	-
วัดสนาม เหนือ	มี	มี	-	ชัดเจน	มีบางจุด	ชัดเจน สำหรับ นั่งพัก	เป็น เอกลักษณ์ ชัดเจน

ที่มา : จากการสำรวจ มกราคม พ.ศ. 2549

4.2.9 สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ

การสำรวจอาคารด้านสิ่งก่อสร้างพบลักษณะอาคารที่ใช้ตามประเภทอาคารและยังมีการเลือกพื้นที่การตั้งถิ่นฐานให้มีความสัมพันธ์กับการประกอบอาชีพ ดังต่อไปนี้

โครงการวางผังบริเวณเกาะเกร็ดและบริเวณโดยรอบ

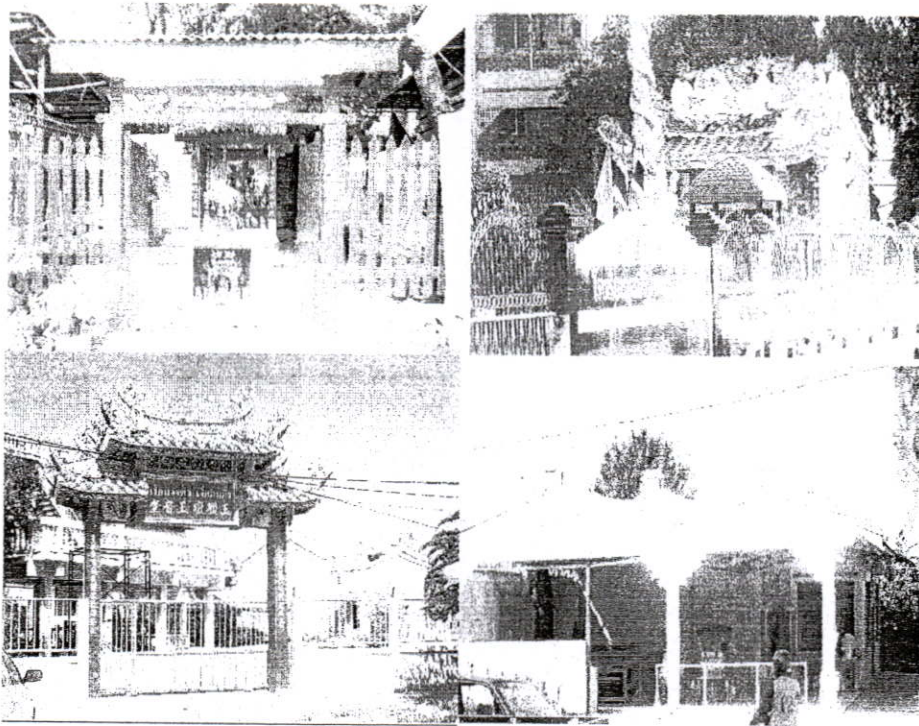

ภาพที่ 4.17 แสดงการใช้ประโยชน์อาคาร

ที่มา : บริษัทที่ปรึกษา

ศาลเจ้าเง็กกวงตัวเง็กอิมตึ้ง เป็นอาคารประเภทสถาบันศาสนา

- ลักษณะอาคาร   อาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น
- ศักยภาพ   เป็นศาลเจ้าและ โรงเจที่คนไทยเชื้อสายจีนกราบไหว้สักการะบูชาที่ใหญ่ที่สุดในย่านบริเวณอำเภอปากเกร็ด โดยรวมมีเนื้อที่ค่อนข้างเยอะใช้แสดงกิจกรรมงานประจำปี
- ปัญหา   เป็นศาลเจ้าที่อยู่ค่อนข้างลึก การเข้าถึงฝั่งของตลาดเก่ามักเข้าถึงยากพื้นที่ไม่ต่อเนื่องกับทางฝั่งตลาดเก่า เพราะมีสวนรมณีย์กั้น

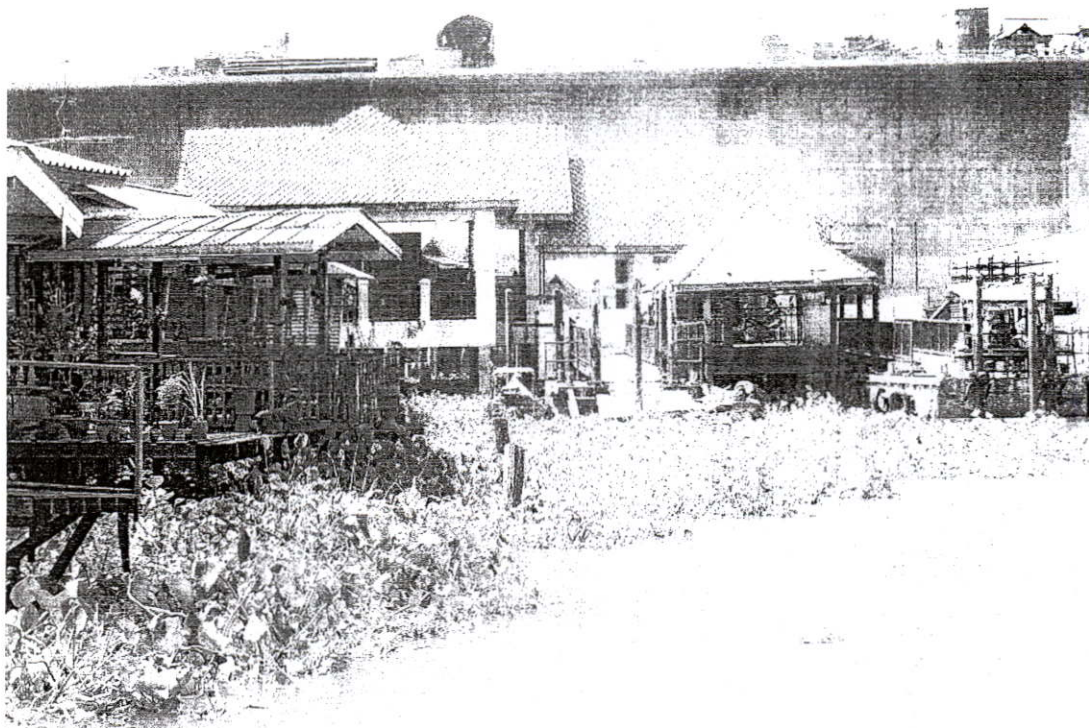

ภาพที่ 4.18 ศาลเจ้าเง็กกวงตัวเง็กอิมตึ้ง และโรงเจมีให้เห็นอยู่มากซึ่งแสดงถึงความศรัทธาของ
ชาวจีนสมัยก่อนที่มาตั้งถิ่นฐานประกอบการค้า

ที่มา จากการสำรวจ มกราคม 2549

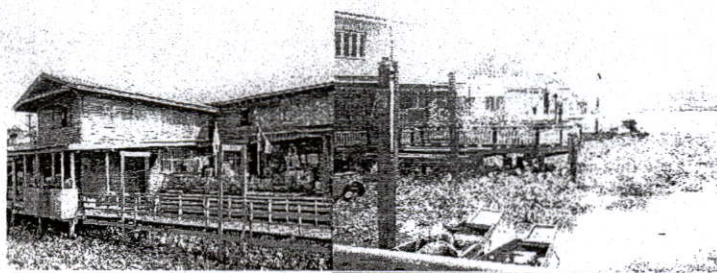
ทำเทียบเรือปากเกร็ด เป็นอาคารศาลาคอนกรีตเสริมเหล็ก 1 ชั้น

- **ศักยภาพ** เป็นอาคารรองรับผู้โดยสารทางน้ำที่สำคัญของอำเภอปากเกร็ดจากการสัญจร ทางน้ำสู่ทางบก เช่น รถโดยสาร รถมอเตอร์ไซด์ และเป็นจุดรองรับนักท่องเที่ยวสู่เกาะเกร็ด
- **ปัญหา** เป็นอาคารที่ควรมีความเป็นประโยชน์ใช้สอยทางข้อมูลนักท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ ลักษณะตัวอาคารจะบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ทางรามัญเพื่อเป็นภาพพจน์ของเมืองแห่งรามัญของเกาะเกร็ด

ภาพที่ 4.19 ท่าเรือปากเกร็ด

ที่มา จากการสำรวจ ตุลาคม 2548

ภาพที่ 4.20 สถาปัตยกรรมอาคารไม้ริมแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งภายนอกเป็นการประกอบกิจการด้านพาณิชย์กรรม

ที่มา จากการสำรวจ พฤษภาคม 2548

ตลาดเก่า เป็นอาคารประเภทพักอาศัยกึ่งสาธารณะ

- **ลักษณะอาคาร** เป็นอาคารริมน้ำ เป็นอาคารไม้ 2 ชั้น บานประตูไม้เก่าบานเพื่อบางช่วงมีการรื้อถอนสร้างเป็นอาคารปูน
- **ทางเดิน** เป็นทางเดินชั่วคราวมีการปรับปรุงให้กว้าง 1.50 เมตร และเพิ่มความหนาเพื่อการป้องกันน้ำท่วมเมื่อหลัง พ.ศ. 2538
- **หลังคาซุ้มทางเดิน** มีซุ้มทางเดินเป็นหลังคาทึบช่องแสงสลัสำหรับกันฝนและแดด ใช้ประโยชน์

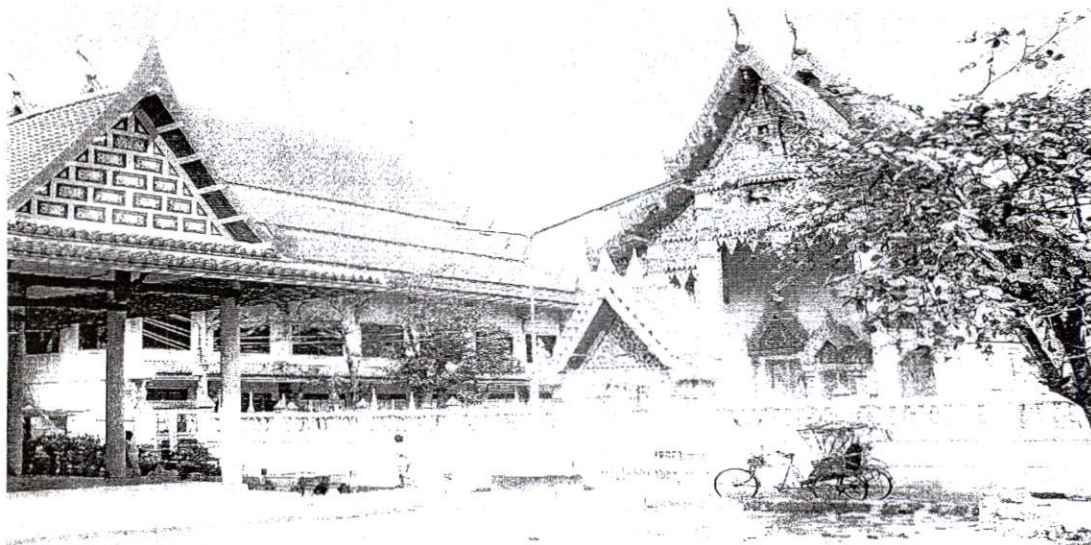
การเดินสายไฟสู่อาคารแต่ละหลัง

- **ศักยภาพ** เป็นอาคารไม้เก่าที่ยังมีให้เห็น และได้รับความเย็นเนื่องจากกระแสน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยาและลมที่พัดผ่านสามารถเดินและสัมผัสกันได้ นักท่องเที่ยวส่วนน้อยไม่นิยมเดินเพราะไม่ทราบว่าสามารถเดินสู่ท่าเรือวัดสนามเหนือ
- **ปัญหา** เป็นอาคารไม้ที่มีการสร้างและปิดกิจการ ไปบ้างสืบเนื่องจากย้ายไปผู้ฝั่งตลาดเทศบาลนครปากเกร็ด ซึ่งเป็นแหล่งงานหลัก จึงดูไม่เก๋กั๊กเหมือนดังอดีตที่เป็นย่านพาณิชย์กรรมสำคัญทางน้ำและทางอำเภอปากเกร็ดไม่มีการบ่งบอกเส้นทางที่ชัดเจน จึงมักไม่นิยมเป็นเส้นทางของนักท่องเที่ยว

โรงเรียนมูลนิธิปากเกร็ดวิทยา เป็นอาคารประเภทสถาบันการศึกษาและราชการ ลักษณะเป็นตึกสร้างทดแทนและปรับปรุงเป็นอาคารเรียน สูง 5 ชั้น

วัดสนามเหนือ เป็นอาคารประเภททางศาสนา อาคารส่วนใหญ่เป็นตึกซึ่ง

- **ศักยภาพ** ด้านการบูรณะและปรับปรุงเป็นวัดสมัยใหม่ ไม่คงเดิมภาพเก่าให้เห็นนัก ศักยภาพเป็นวัดที่เก่าแก่ และเป็นวัดที่สมัยก่อนสร้างบนชุงและพื้นดินเป็นเลนจึงเห็นมีแหล่งน้ำเก่าอยู่บ้าง เช่น เจดีย์อิฐและกุฎีกลางน้ำ มีความร่มรื่น เป็นพื้นที่พาณิชย์กรรม หาบเร่แผงลอยก่อนขึ้นท่าเรือ
- **ปัญหา** เป็นจุดที่ไม่มีมุมมองเปิดให้เห็นส่วนแม่น้ำมาก จากถนนเห็นทัศนียภาพเจดีย์มูเตาของเกาะเกร็ด การใช้พื้นที่หาบเร่ แผงลอยมีมากไม่เป็นระเบียบ โดยเฉพาะวันหยุดแลไม่มีลานรองรับกิจกรรมทางศาสนาที่ชัดเจน

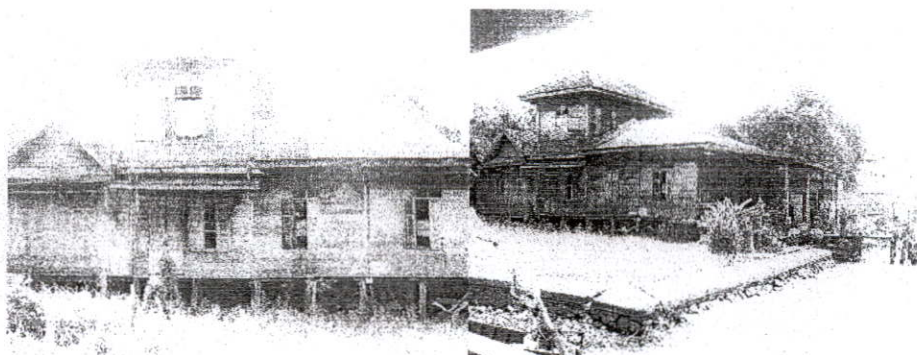

ภาพที่ 4.21 : วัดสนามเหนือ

ที่มา : จากการสำรวจ ตุลาคม 2548

บ้านเก่าริมน้ำแบบรามัญ จากการสำรวจพบว่าเป็นสถาปัตยกรรมสมัยราชการที่ 5 เรือนขนมปังกึ่ง เรือนไม้สองชั้น จากการสัมภาษณ์เป็นเรือนเจ้าพระยาหัวเมืองสมัยรัชกาลที่ 5

- ศักยภาพ เป็นเรือนไม้ที่ยังคงสภาพสมบูรณ์ริมน้ำที่สวยงาม
- ปัญหา ถูกทิ้งไว้รกร้างไม่ใช่บ้านให้เป็นประโยชน์ ด้านพาณิชยกรรมทางท่องเที่ยว เพราะอยู่ติดกับศาลาท่าเรือ

ภาพที่ 4.22 แสดงอาคารบ้านเจ้าพระยาสมัยก่อนที่ทรุดโทรมขาดการบูรณะปรับปรุง

ที่มา จากการสำรวจ ตุลาคม 2548

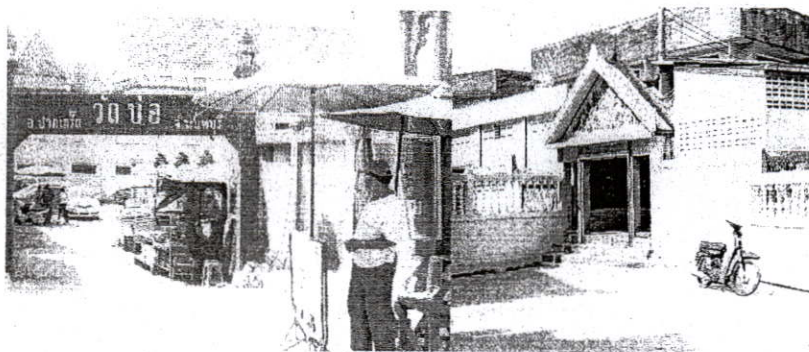
ท่าเรือวัดสนามเหนือ เป็นศาลาท่าเรือแบบโปะะความจุได้ 20 คน

- ศักยภาพ มีความหนาแน่นช่วงวันหยุดเป็นท่าเรือไปสู่เกาะเกร็ดวัดปรมัยยิกาวาส
- ปัญหา เป็นรูปแบบศาลาไม่เข้ากับทัศนียภาพของท้องถิ่นทางเดินลงแคบไม่เพียงพอต่อนักท่องเที่ยวที่ยื่นรอการลงเรือ

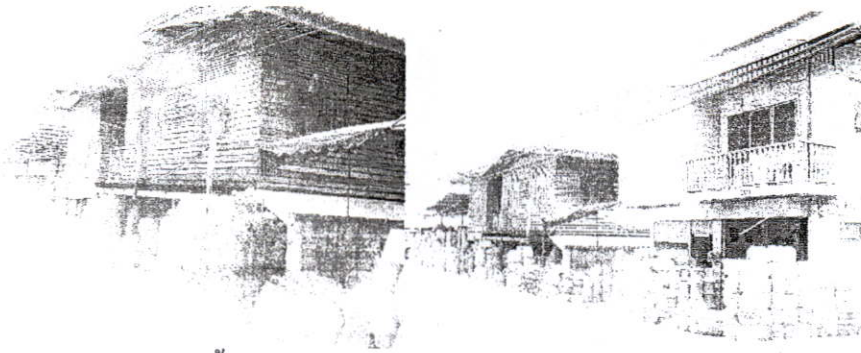
ภาพที่ 4.23 แสดงท่าเรือวัดสนามเหนือ

ที่มา จากการสำรวจ ตุลาคม 2548

ภาพที่ 4.24 แสดงซุ้มทางเข้าวัดบ่อเชื่อมต่อทางเข้าไปเกาะเกร็ดและตลาดเก่า

ที่มา จากการสำรวจ ตุลาคม 2548

ภาพที่ 4.25 แสดงอาคารไม้ชั้นบนบ้านพักอาศัย ด้านหน้าเป็นร้านขายเครื่องปั้นดินเผา ด้านหลังเป็นโรงงาน

ที่มา จากการสำรวจ ตุลาคม 2548

บ้านไม้ย่านเครื่องปั้นดินเผา เป็นบ้านพักอาศัยกึ่งพาณิชย์กรรม ด้านหลังเป็นโรงงานไม้ยกพื้นสูงเพื่อป้องกันน้ำท่วมและประกอบกิจกรรมเป็นพื้นที่จำหน่ายสินค้า

- ศักยภาพ เป็นบ้านไม้ที่ยังคงมีคุณค่าทางทัศนียภาพท้องถิ่นของอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา และมีเตาเผาโบราณแบบดั้งเดิมที่ยังใช้งานอยู่
- ปัญหา เป็นบ้านที่ปลูกใกล้ถนนสาเหตุเพราะผู้ประกอบการกลัวทางเทศบาลยึดพื้นที่เพื่อขยายถนน และมุมมองทางแม่น้ำไม่เห็นมากนักจึงไม่เห็นทัศนียภาพของเกาะเกร็ดและวิถีชีวิตริมแม่น้ำมากเท่าไร

โรงงานน้ำแข็ง เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กประเภทโรงงาน

- ศักยภาพ เป็นอาคารที่ใช้สอยประกอบการอุตสาหกรรมโรงงานน้ำแข็งของอำเภอปากเกร็ด
- ปัญหา เป็นอาคารที่ทำลายการใช้ประโยชน์ที่ดินและทัศนียภาพท้องถิ่นของแหล่งเครื่องปั้นดินเผา

ภาพที่ 4.26 โรงงานอุตสาหกรรมน้ำแข็ง

ที่มา จากการสำรวจ พฤษภาคม 2548

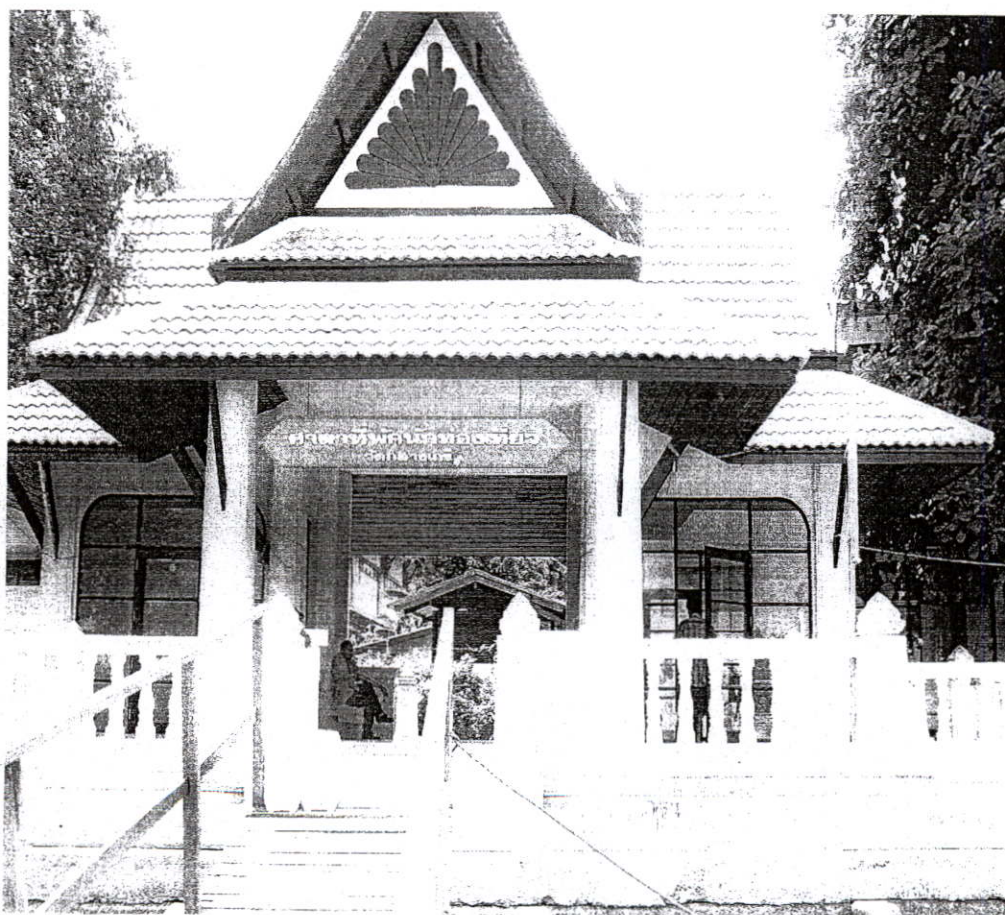
วัดกลางเกร็ด เป็นอาคารทางศาสนาคอนกรีตเสริมเหล็ก

- ศักยภาพ เป็นอาคารที่มีทั้งตามเก่า และอาคารต่อขึ้นมาใหม่
- ปัญหา เป็นอาคารที่ไม่บูรณะอย่างเป็นทางการและใช้สีสรรไม่ส่งเสริมเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

ท่าเรือวัดกลางเกร็ด เป็นท่าเรือสร้างขึ้นมาใหม่ของเทศบาลนครปากเกร็ด

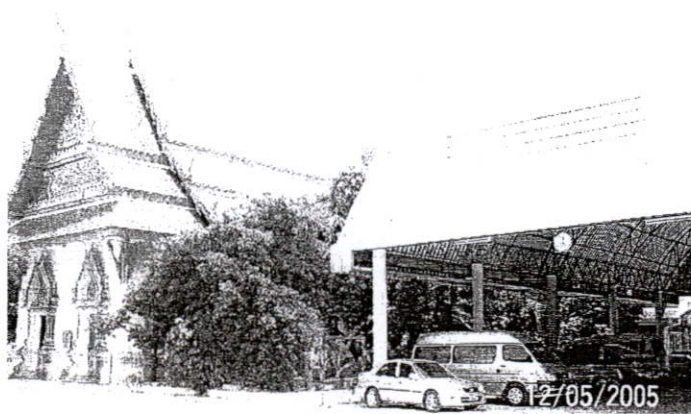
- ศักยภาพ ใช้เป็นท่าเรือสู่เกาะเกร็ดแหล่งที่สอง ส่วนมากเป็นชุมชนท้องถิ่นไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยว แต่ค่อนข้างสมบูรณ์กว่าวัดสนามเหนือ
- ปัญหา ไม่มีการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน จึงไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวนิยมมาใช้ท่าเรือท่องเที่ยวมากนัก

ห้องน้ำวัดสนามเหนือและวัดกลางเกร็ด ไม่ชัดเจนจึงขาดการเอาใจใส่และส่วนใหญ่เป็นห้องน้ำของทางพระสงฆ์ใช้มากกว่า

ภาพที่ 4.27 แสดงท่าเรือวัดกลางเกร็ด

ที่มา จากการสำรวจ ตุลาคม 2548

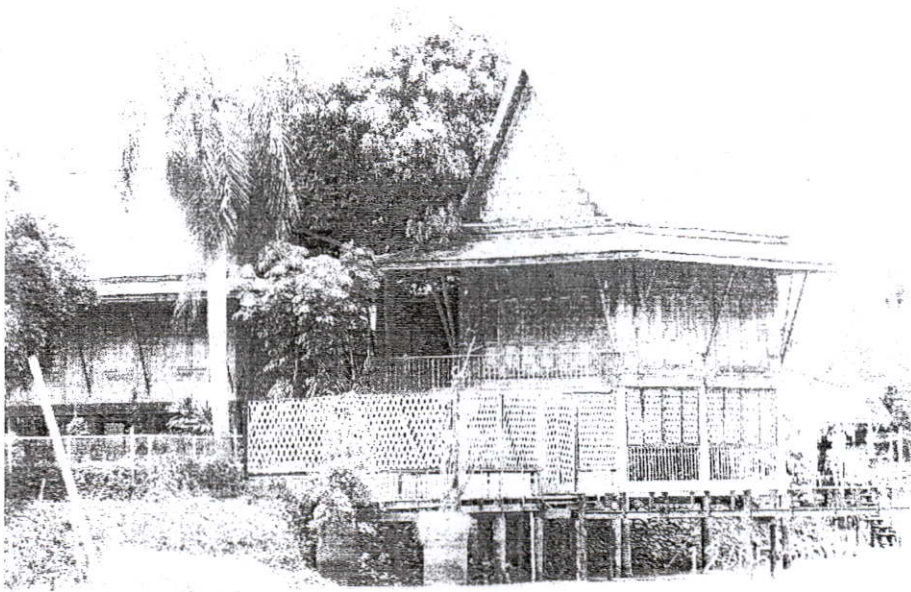

ภาพที่ 4.28 แสดงอาคารต่อเติมแบบไม่อนุรักษ์ให้กลมกลืนทางศาสนาเพื่อใช้เป็นประโยชน์ที่
จอดรถนักท่องเที่ยว

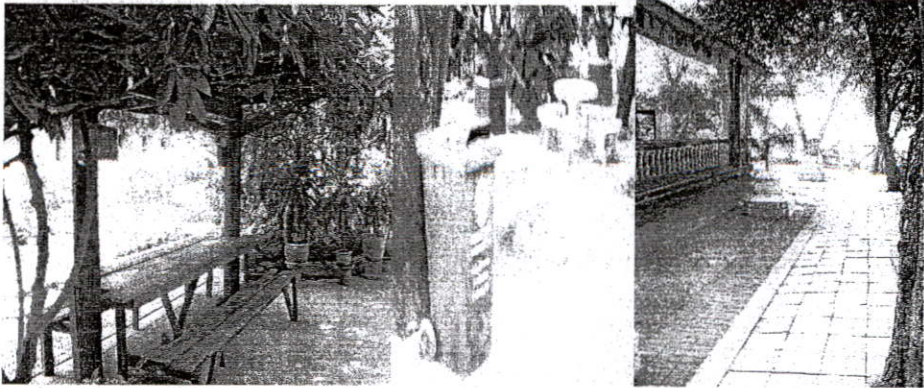
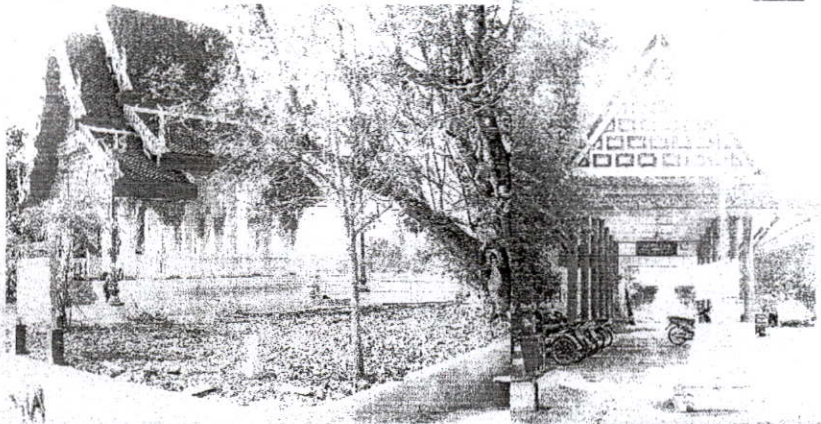
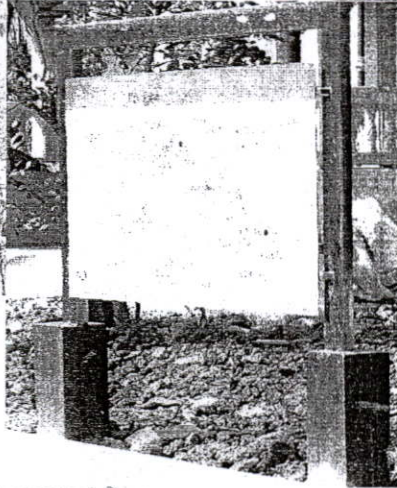
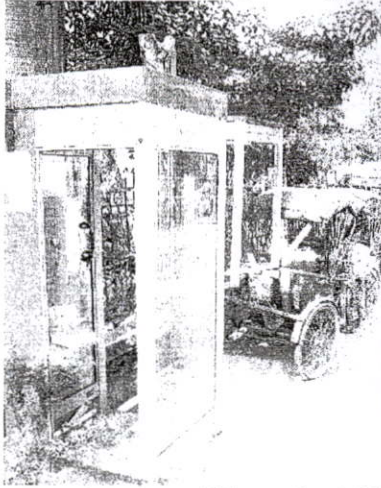
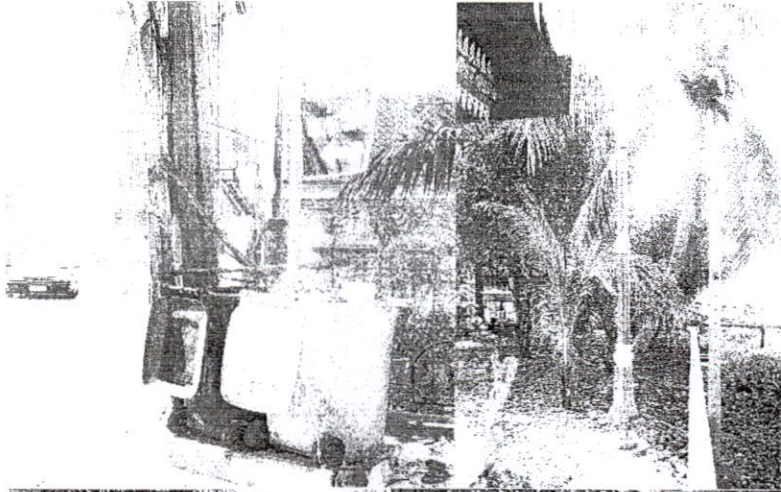
ที่มา จากการสำรวจ พฤษภาคม 2548

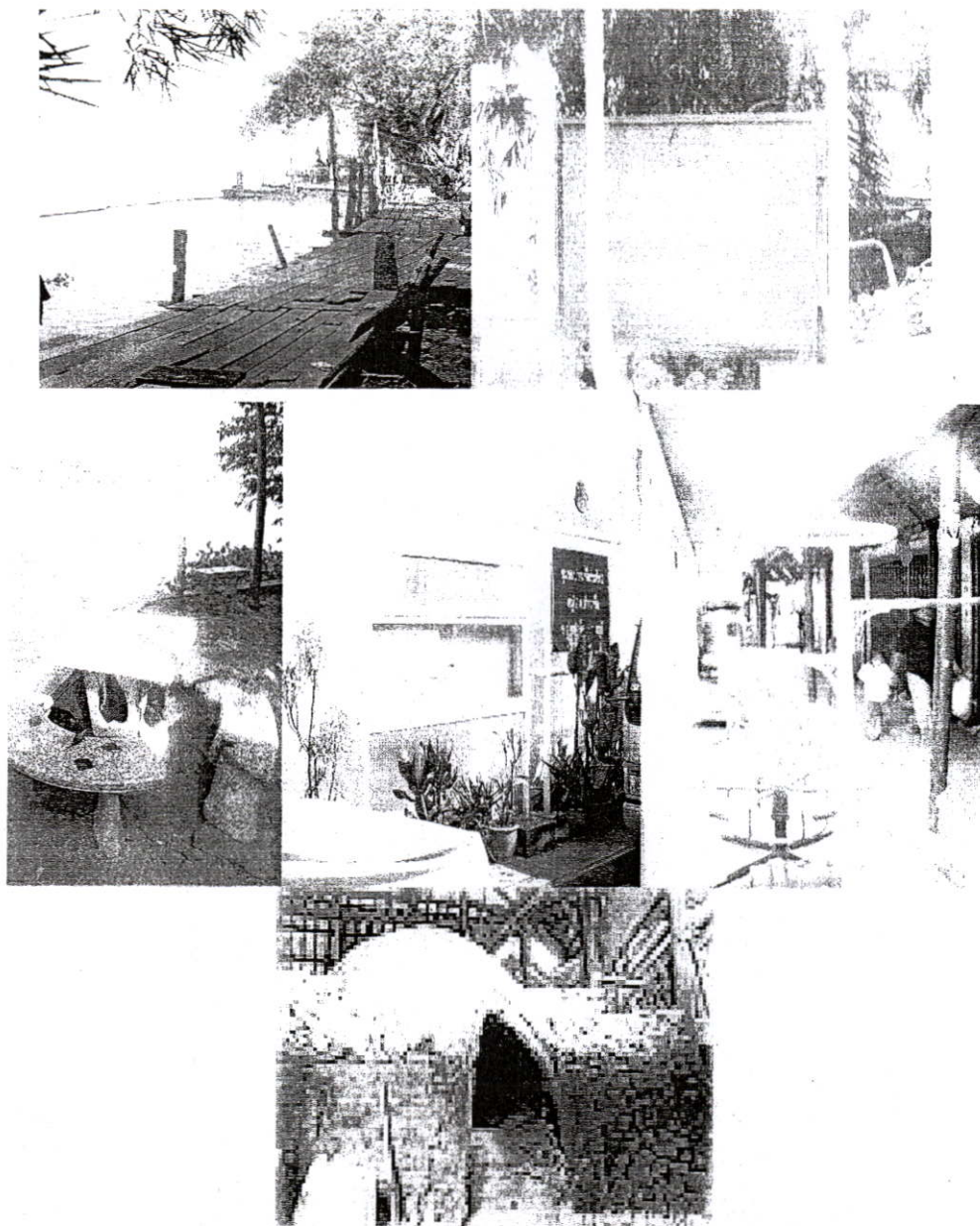
บ้านทรงไทยจอมพลดอนม กิติขจร เป็นบ้านทรงไทยที่ยังไม่ได้รับการปรับปรุง หรือเป็น
กิจการด้านพาณิชย์กรรม

- ศักยภาพ บ้านทรงไทยภาคกลางมีพื้นที่มากอยู่ เป็นสนามบินบังคับเมื่อสมัย
อดีตยุคจอมพลดอนมปกครองประเทศ
- ปัญหา มีความเหมาะสมเป็นอาคารที่อนุรักษ์ให้ใช้ประโยชน์ที่ดินที่เป็น
เอกลักษณ์ท้องถิ่นสมัยก่อนยุค เช่น งานสมโภชต่างๆทางพิธี
เฉลิมฉลองแบบอดีต
รวมทั้งเป็นจุดสิ้นสุดและเชื่อมต่อกับวัดกลางเกร็ดโดยมีทัศนียภาพ

ภาพที่ 4.29 บ้านจอมพลดอนอม กิติขจร ทรงไทยภาค กลางริมแม่น้ำ
ที่มา จากการสำรวจ พฤษภาคม 2548

ภาพที่ 4.30 สภาพปัญหา การจัดภูมิทัศน์ที่ไม่ส่งเสริมท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยวและทรุดโทรม เช่น
 คูโทรศัพท์ ทางเดินไม้ริมแม่น้ำ, ที่นั่ง, ป้าย, ทางเดินริมโบสถ์, ถังขยะ
 ที่มา จากการสำรวจตุลาคม 2548

สรุปพื้นที่โดยรอบและพื้นที่โครงการ ของอำเภอปากเกร็ดและบางส่วนของตำบลบางตลาด
 อาคารส่วนใหญ่เป็นที่พักอาศัยมีความสูง 1-2 ชั้น อาคารที่มีความสูงมากกว่า 2 ชั้น จะ
 เป็นอาคารพาณิชย์บริเวณริมถนนแจ้งวัฒนะ เนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่การค้าและมีอาคาร
 อยู่เต็มพื้นที่ที่มีความหนาแน่นมากทำให้ต้องสร้างอาคารที่มีความสูงจำนวนมาก

สภาพอาคาร

บริเวณที่ 1 บริเวณฝั่งบางบัวทองมีทั้งที่อยู่ในสภาพที่ดี คือ บ้านที่สร้างขึ้นใหม่หรือสร้างไม่นาน บ้านที่อยู่ในสภาพปานกลางสามารถใช้งานได้ และบ้านที่อยู่ในสภาพที่เก่าทรุดโทรมโดยเฉพาะบ้านที่อยู่ริมน้ำจะเป็นบ้านไม้ เนื่องจากเป็นบ้านที่สร้างด้วยวัสดุที่ไม่ถาวรและมีอายุการใช้งานที่นานมากแล้ว

บริเวณที่ 2 บริเวณเกาะเกร็ด คือ ในพื้นที่เกาะเกร็ด อาคารส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ตั้งอยู่ริมน้ำและมีความแออัดกัน สภาพอาคารอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ปานกลางแต่บางหลังอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรมมาก สืบเนื่องมาจากเหตุการณ์น้ำท่วมครั้งใหญ่เมื่อปี 2538 และบ้านบางหลังเป็นบ้านที่มีความเก่าแก่สร้างมานานกว่า 50 ปีเป็นบ้านไม้แต่ยังสามารถใช้งานได้ดี จะมีอาคารสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ จังหวัดนนทบุรี ที่อยู่บนเกาะเกร็ด มีอาคารบางหลังเป็นอาคาร 3 ชั้น(ที่พัก) มีสภาพอาคารกลางเก่า-ใหม่สร้างมากกว่า 20 ปี

บริเวณที่ 3 บริเวณฝั่งปากเกร็ด อาคารส่วนใหญ่เป็นโครงสร้างถาวรเป็นอาคารพาณิชย์ เนื่องจากพื้นที่มีการพัฒนาและมีการเปลี่ยนแปลงมาก ส่วนใหญ่อยู่บริเวณริมถนนแจ้งวัฒนะใกล้กับตลาด ส่วนอาคารครึ่งตึกครึ่งไม้จะกระจายตัวในชุมชนริมน้ำ (คลองลัดเกร็ด)

(ฝั่งเทศบาลนครปากเกร็ด) คือพื้นที่ริมคลองลัดเกร็ด (ฝั่งตรงข้ามเกาะเกร็ดทางด้านทิศตะวันออก) และพื้นที่บางส่วนของตำบลบางตลาด และบางส่วนในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด มีพื้นที่ทั้งหมด 1,036 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 27,118 คน และมีอาคารทั้งหมด 22,470 หลัง บริเวณนี้จะมีประชากรอยู่หนาแน่นทั้งอาคารพาณิชย์และอาคารที่อยู่อาศัย และในอนาคตเมื่อสะพานปากเกร็ดสร้างเสร็จแล้ว คาดว่าพื้นที่การค้าจะเพิ่มมากขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสัมภาษณ์

จากแบบสัมภาษณ์ข้อมูลใช้เป็นเครื่องมือวิจัย ครั้งนี้โดยแบ่งเป็น 3 ยุค ดังนี้

ชุดที่ 1 กลุ่มนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพชุมชน = การใช้ประโยชน์ที่ดิน , การเข้าถึง , การคมนาคม , เอกลักษณะ และคุณค่า ภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 สภาพการท่องเที่ยว = โปรแกรมการท่องเที่ยว , พฤติกรรม , ผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยว ตลาดและแนวโน้มการท่องเที่ยว

ชุดที่ 2 กลุ่มชุมชนท้องถิ่น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพชุมชน = การใช้ประโยชน์ที่ดิน , การเข้าถึง , การคมนาคม , เอกลักษณะ และคุณค่า ตลาดและแนวโน้มการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 สภาพการท่องเที่ยว = โปรแกรมการท่องเที่ยว , พฤติกรรม , ผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยว ตลาดและแนวโน้มการท่องเที่ยว

ชุดที่ 3 กลุ่มนักวิชาการ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพชุมชน = การใช้ประโยชน์ที่ดิน , การเข้าถึง , การคมนาคม , เอกลักษณะ และคุณค่า ตลาดและแนวโน้มการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 สภาพการท่องเที่ยว = โปรแกรมการท่องเที่ยว , พฤติกรรม , ผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยว ตลาดและแนวโน้มการท่องเที่ยว

โดยแบบสัมภาษณ์ให้เลือกตอบเป็น 2 ประเภท คือ เลือกตอบได้เพียงข้อเดียว และเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ แบบสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นปลายปิดมีเลือกให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมอื่นๆ นอกเหนือจากคำตอบที่ให้เลือก เกณฑ์ในการพิจารณาวิเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์เพื่อนำมาเป็นเกณฑ์ในการออกแบบ ดังนี้

1. ข้อที่เลือกคำตอบให้เกณฑ์ตามความคิดเห็นส่วนใหญ่ โดยข้อที่ได้ความถี่ร้อยละสูงสุด และมากกว่าร้อยละ 50 ขึ้น ไปถือเอาข้อนั้นเป็นข้อมูล เพื่อนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการออกแบบ

2. ข้อที่เลือกคำตอบมากกว่า 1 ข้อ ให้เกณฑ์ความคิดเห็นส่วนใหญ่ โดยข้อที่ได้ความถี่ร้อยละสูงสุดถือเอาข้อนั้นเป็นข้อมูล เพื่อนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการออกแบบ

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ชุดที่ 1 สำหรับนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ค่าความถี่ร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ค่าความถี่ร้อยละข้อมูลทั่วไปของสภาพชุมชน

- ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- ด้านการตั้งถิ่นฐาน
- ภูมิทัศน์เมือง ด้านที่ว่างโล่ง , เส้นทางสัญจร , ที่หมายตา , สิ่งประกอบบริเวณ, เอกลักษณ์และคุณค่า

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ค่าความถี่ร้อยละข้อมูลทั่วไปของสภาพและตลาดการท่องเที่ยว

- ด้านโปรแกรมการท่องเที่ยว
- ผลกระทบอันเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว
- ตลาดและแนวโน้มการท่องเที่ยว

ชุดที่ 1 กลุ่มนักท่องเที่ยว

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามนักท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.2 ตารางจำแนกแบบสอบถามที่เป็นนักท่องเที่ยว

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	300	100
ชาย	80	26.66
หญิง	220	73.33
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	74	24.66
20 – 35 ปี	205	68.33
35 – 40 ปี	19	26.33
50 ปีขึ้นไป	2	0.66
3. อาชีพ		
รับราชการ – รัฐวิสาหกิจ	60	20
ผู้ประกอบการด้าน.....	116	38.66
รับจ้าง , พนักงานทั่วไป , ลูกจ้าง	18	6
ค้าขาย	99	33
แม่บ้าน	6	2
4. จำนวนครั้งที่มาเที่ยวเกาะเกร็ด โดยผ่านทางปากเกร็ดกี่ครั้ง		
1 ครั้ง	178	59.33
2 – 3 ครั้ง	42	14
4 – 5 ครั้ง	60	20
มากกว่า 6 ครั้งขึ้นไป	20	6.66
5. บุคคลที่มาเที่ยวเกาะเกร็ดด้วย		
มาเพียงลำพัง	39	13
มากับครอบครัว	201	67
มากับกลุ่มทัวร์	60	20

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
6. จำนวนคนที่มาเที่ยว		
มาคนเดียว	5	1.66
2-3 คน	245	81.66
4-6 คน	47	15.66
มากกว่า 6 คน	3	1
7. สาเหตุที่มาเที่ยวเกาะเกร็ด		
- ชื่อของที่ระลึก	108	36
- เครื่องปั้นดินเผา, ศิลปะต่างๆ	51	17
- ชมประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิต	42	14
- ทานอาหารพื้นบ้าน, ชื่อของฝาก-ขนมหวาน	87	29
- พักผ่อนชมบรรยากาศทิวทัศน์ธรรมชาติ	250	83.33

ตอนที่ 2 ข้อมูลวิเคราะห์ค่าร้อยละสภาพชุมชน วิถีชีวิต ปัญหา อุปสรรคต่างๆ ในการพัฒนา ภูมิทัศน์และสภาพการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับ การใช้ประโยชน์ที่ดินและการตั้งถิ่นฐาน

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	จำนวน	ร้อยละ
เหตุผลสมควรที่จะใช้ประโยชน์ที่ดินจากตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่ต่อเนื่องสู่เกาะเกร็ด		
เห็นด้วย		
เพราะ ควรฟื้นฟูพื้นที่ให้ต่อเนื่องกับเกาะเกร็ดและพื้นที่บรรยากาศที่ดีอยู่แล้ว	284	94.6
เพราะ ชุมชนได้มีรายได้และอนุรักษ์อาชีพเก่า	212	70.6
ไม่เห็นด้วย		
เพราะ ไม่เหมาะเป็นแหล่งท่องเที่ยว เสื่อมโทรม ชนเขา	-	-
เพราะ ควรใช้พื้นที่เป็นประโยชน์ด้านธุรกิจอื่น เช่น พักอาศัย หมู่บ้าน	25	8.4

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

การตั้งถิ่นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
การให้มีตลาดเก้าริมน้ำและชุมชนย่านเครื่องปั้นดินเผาให้มีอยู่ตามริมแม่น้ำและถนน		
<u>เห็นด้วย</u>		
เพราะ ควรอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่นให้อยู่คู่กับน้ำ	128	42.66
เพราะ ควรส่งเสริมรายได้ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	164	54.66
<u>ไม่เห็นด้วย</u>		
เพราะ เป็นแหล่งเสื่อมโทรมก่อให้เกิดปัญหากับแม่น้ำ	7	2.33
เพราะ ควรใช้พื้นที่แม่น้ำเป็นประโยชน์ด้านอื่นๆ ให้หมด	1	.23
ภูมิทัศน์เมือง (ที่ว่างโล่ง)	จำนวน	ร้อยละ
ท่านใช้พื้นที่สวนสาธารณะ บริเวณวัดสนามเหนือ , วัดกลางเกร็ด หรือไม่ใช่ เพราะสาเหตุข้อ	120	40
1.1 ความพอเพียงต่อสวนสาธารณะด้านอำเภอปากเกร็ดจากถนน ภูมิเวท-ถนนสุขาประชาสวรรค์ ท่าเรือปากเกร็ด มีพื้นที่สวนสาธารณะ เพียงพอหรือไม่เพียงพอ		
เพียงพอ	33	11
ไม่เพียงพอ	267	89
1.2 ปัญหาในการใช้สวนสาธารณะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่พบปัญหา	-	-
การจัดที่นั่งไม่เหมาะสม	93	31
ไม่สะอาด - มีมลพิษ	144	48
ภูมิทัศน์ไม่เหมาะสม	258	86
วัสดุพื้น-ทางเท้าไม่เหมาะสม	180	60

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

เส้นทางสัญจร	จำนวน	ร้อยละ
1. การเดินทางผ่านฝั่งอำเภอปากเกร็ดสู่เกาะเกร็ด รถโดยสารประจำทาง รถยนต์ส่วนตัว (ตอบข้อ 1.1 , 1.2) รถตู้หรือรถทัวร์ (ในกรณี มากับ โปรแกรมทัวร์) เรือ		
1.1 บริเวณที่นำรถไปจอด		
วัดสนามเหนือ	182	60.66
วัดกลางเกร็ด	35	11.66
วัดบ่อ	44	14.66
พื้นที่จอดรถยนต์บนเครื่องปั้นดินเผา (ริมถนนสุขาประชา สวรรค์)		
1.2 ปัญหาในการนำรถไปจอด		
ที่จอดรถไม่เพียงพอ	288	96
ที่จอดรถ (30 บาท) มีราคาสูง	294	98
ที่จอดรถไกลจากท่าเทียบเรือข้ามฟาก	66	22
1.3 เส้นทางสู่เกาะเกร็ด (ทางบก)		
ถนนติวานนท์ – เส้นปทุม	135	45
ถนนติวานนท์ – เส้นนนทบุรี	213	71
ถนนแจ้งวัฒนะ	267	84
เส้นทางสัญจร	จำนวน	ร้อยละ
2. ท่าเรือข้ามฟาก		
ท่าเรือวัดสนามเหนือ		
เพราะ สะดวกใกล้ทางคมนาคมทางบกมากที่สุด		
ท่าเรือวัดกลางเกร็ด		
เพราะ สะดวกใกล้ทางคมนาคมทางบกมากที่สุด		

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

เส้นทางสัญจร	จำนวน	ร้อยละ
3. ปัญหาในการใช้ท่าเรือ		
ไม่พบปัญหา	84	28
พบปัญหา	138	46
ด้านความไม่ปลอดภัยและมาตรฐานการรับรองรับ	192	64
จำนวนคน	75	25
ด้านความไม่จัดระบบต่อปริมาณคน	33	11
ระยะเวลาการรอขึ้นเรือใช้เวลานาน		
4. ปัญหาเส้นทางท่องเที่ยวที่มาสู่เกาะ (ฝั่งอำเภอปากเกร็ด)		
ไม่พบปัญหา	258	86
พบปัญหา	213	71
ถนนคับแคบ	129	43
ไม่มีป้ายบอกทาง		
เดินทางเท้าไกลไม่มีร่มเงา (สู่ท่าเรือ)		
5. การเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้เส้นทางที่จะไปสู่เกาะเกร็ด		
ไม่ควร		
ควร สาเหตุเพราะ		
- ควรใช้ชุมชนตลาดเก่าย่านเครื่องปั้นดินเผาเป็นแหล่งท่องเที่ยว	258	86
เพื่อการส่งเสริมเกาะเกร็ด		
- ควรใช้วัดสนามเหนือและวัดกลางเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อ	279	93
การส่งเสริมเกาะเกร็ด		
- ทั้ง 2 ข้อสมควรทั้งหมด		
6. การให้บริการเที่ยวรอบเกาะ		
ให้บริการ (ตอบข้อ 7)	159	53
ไม่ให้บริการ		
7. การปรับปรุงเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ		
ไม่ควรปรับปรุง	75	25
ควรปรับปรุง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
- เพราะการใช้เวลาแวะชมสถานที่ต่างๆ น้อย	246	82
- ความปลอดภัย	30	10
- การอำนวยความสะดวกของเรือให้มีรองรับจำนวนมากกว่านี้	147	49

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

เส้นทางสัญจร	จำนวน	ร้อยละ
และเป็นเรือมีเอกลักษณ์พิเศษ		
ที่หมายตา	จำนวน	ร้อยละ
1. สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ที่มองเห็นได้ชัดเจน พื้นที่เส้นทางฝั่งอำเภอปากเกร็ด (ก่อนเข้าสู่เกาะเกร็ด)		
วัดสนามเหนือ	267	89
โรงเรียนมูลนิธิปากเกร็ดวิทยา	75	25
วัดกลางเกร็ด	228	76
พื้นที่สะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา	216	72
ศาลา , ท่าเรือข้ามฟาก	33	11
2. สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์มองเห็นได้ชัดเจนระยะไกล (ฝั่งเทศบาลอำเภอปากเกร็ดเมื่อท่านมาเกาะเกร็ด)		
ท่าเรือ วัดกลางเกร็ด, วัดสนามเหนือ	183	61
เจดีย์ โบสถ์	243	81
ซุ้มหลังคา วัดบ่อ หรือซุ้มหลังคาตลาดเก่า	288	96
ศาลเจ้า หรือ โรงเจ	51	17
สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ	จำนวน	ร้อยละ
1. ท่านคิดว่าสิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณควรปรับปรุงให้เข้ากับรูปแบบท้องถิ่นหรือไม่ (ให้เหมือนดังเกาะเกร็ด)		
ไม่ควรปรับปรุง	39	13
ควรปรับปรุง	267	89
2. บริเวณที่ปรับปรุง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (สิ่งก่อสร้าง)		
บ้านจอมพลถนอม กิติขจร	114	38
ย่านเครื่องปั้นดินเผา	123	41
ย่านตลาดเก่า	246	82
วัดสนามเหนือ	252	84
วัดกลางเกร็ด	213	71

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ	จำนวน	ร้อยละ
(สิ่งประกอบบริเวณโดยรวม)		
ท่าเรือ	123	41
ห้องน้ำ	249	83
ป่าย	207	69
สวน - ต้นไม้	102	34
ม้านั่ง	114	38
ทางเดินและซุ้มทางเดิน	186	62
เอกลักษณ์และคุณค่า		
1. การปรับปรุงอนุรักษ์บริเวณสถานที่ให้มีเอกลักษณ์และคุณค่าด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี		
ไม่ควรปรับปรุง	18	6
ควรปรับปรุง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
บ้านจอมพลดอนอม กิตติขจร	108	36
ย่านถนนเครื่องปั้นดินเผา (ถนนสุขาประชาสวรรค์)	75	25
วัดกลางเกร็ด	114	38
วัดสนามเหนือ	243	81
ตลาดเก่าริมน้ำ	228	76
พื้นที่รอบแม่น้ำเจ้าพระยาและคลองลัดเกร็ด	204	68
สวนรมณีย์พื้นที่ได้สะพานข้ามแม่น้ำฯ	159	53
2. การอนุรักษ์โบราณสถานประเภทศาสนาให้เป็นแหล่งความรู้และเผยแพร่ประวัติศาสตร์ ตามแบบดั้งเดิมพื้นถิ่น		
ไม่ควร		
ควร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
วัดสนามเหนือ (โบสถ์ ศาลา กุฏิกลางน้ำ จิตรกรรมฝาผนัง)	249	83
วัดกลางเกร็ด (โบสถ์ ศาลา กุฏิกลางน้ำ จิตรกรรมฝาผนัง)	234	78
บ้านจอมพลดอนอม กิตติขจร (ปรับปรุง-ฟื้นฟู ให้เป็นพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์และศูนย์มหรสพริมน้ำ)	193	65
ตลาดเก่าริมน้ำ (ตัวอาคารและชุมชน)	213	71
ย่านเครื่องปั้นดินเผา (ตัวอาคารและชุมชน)	144	78

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

โปรแกรมการท่องเที่ยว และแนวโน้ม	จำนวน	ร้อยละ
1. การใช้บริการโปรแกรมทัวร์ (เฉพาะนักท่องเที่ยวกลุ่ม-คณะ)		
ไม่ได้ใช้ มาด้วยตัวเอง	243	81
ใช่		
โครงการวันเดียวเที่ยวเมืองนนท์	93	31
โครงการวันเดียวเที่ยว 3 จังหวัด	60	20
โครงการ 100เดียวเที่ยวจังหวัดนนท์	-	-
โครงการร่องเรือเจ้าพระยา	-	-
โครงการเที่ยวปากเกร็ดใน 1 วัน	-	-
2. โปรแกรมทัวร์ของท่านใช้เวลาเพียงใด เห็นควรหรือไม่		
เห็นควร		
เวลา 2-3 ชั่วโมง	33	11
เวลา 3-5 ชั่วโมง	57	19
เวลา 6-8 ชั่วโมงขึ้นไป	60	20
ไม่เห็นควร		
3. ท่านคิดว่าควรมีการเพิ่ม โปรแกรมทัวร์หรือแหล่งท่องเที่ยวรอบเกาะ (ฝั่งอำเภอปากเกร็ด) โดยฟื้นฟูชุมชน สถานที่ และท้องที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่		
ไม่ควร	33	11
ควร	267	89
ตลาดและแนวความคิดกับการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
1. ท่านเห็นควรมีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของอำเภอปากเกร็ดสู่เกาะเกร็ดอย่างไร		
ไม่เห็นควร	-	-
เห็นควร เพราะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
- การประชาสัมพันธ์ โดยป้ายบริเวณพื้นที่ถนนต่างๆ จะนำเข้าสู่เกาะเกร็ด	252	84
- จัดลานภูมิทัศน์ เพื่อป้องกัน เชิญชวนให้เห็นภาพเกาะเกร็ด (ทั้งจังหวัด)	168	56

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ตลาดและแนวความคิดกับการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
- จัดขึ้นป้ายในที่สูง เช่น ขอบสะพาน	189	63
- อนุรักษอาหาร หรือสร้างศาลา ป้อมตำรวจ ป้าย เสาไฟ ให้เห็น สัญลักษณ์ท้องถิ่น เช่น ในรูปเสาหงส์ธงตะขาบ	204	68
2. ท่านเห็นควรอย่างไรเกี่ยวกับการฟื้นฟูชุมชนให้มีส่วนส่งเสริมท่องเที่ยว (เฉพาะฝั่งอำเภอปากเกร็ด)		
ไม่เห็นควร	36	12
เห็นควรเพราะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
- การประชาสัมพันธ์ โดยป้ายบริเวณที่ถนนต่างๆ จะนำเข้าสู่ เกาะเกร็ด	234	78
- จัดสถานภูมิทัศน์ เพื่อบ่งบอก เชิญชวนให้เห็นภาพเกาะเกร็ด (ทั้ง จังหวัด)	189	63
- จัดขึ้นป้ายในที่สูง เช่น ขอบสะพาน	63	32
- อนุรักษอาหาร หรือสร้างศาลา ป้อมตำรวจ ป้าย เสาไฟ ให้ เห็นสัญลักษณ์ท้องถิ่น เช่น ในรูปเสาหงส์ธงตะขาบ	192	64

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ชุมชนท้องถิ่น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นชุมชนท้องถิ่น

ตารางที่ 4.4 ตารางจำแนกแบบสัมภาษณ์ที่เป็นชุมชนท้องถิ่น

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	100	100
ชาย	32	32
หญิง	68	68
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	6	6
20-35 ปี	14	14
35-40 ปี	42	42
50 ขึ้นไป	38	38
3. อาชีพ		
รับราชการ - รัฐวิสาหกิจ	32	32
ผู้ประกอบการด้าน.....	10	10
รับจ้าง , พนักงานทั่วไป , ลูกจ้าง	5	5
ค้าขาย	53	53
แม่บ้าน	-	-

ตอนที่ 2 ข้อมูลวิเคราะห์ร้อยละเกี่ยวกับสภาพชุมชน วิถีชีวิต ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการพัฒนาภูมิทัศน์และสภาพการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนร้อยละของความคิดเห็นด้านสภาพชุมชนและสภาพการท่องเที่ยวชุมชนท้องถิ่น

เรื่อง ย่น	จำนวน	ร้อยละ
1. บริเวณที่ใช้เป็นที่รวมกิจกรรม		
วัดสนามเหนือ , วัดกลางเกร็ด	72	72
โรงเรียน	14	14
ศาลเจ้า	23	23
ร้านค้าตลาดเก่า	60	60
พื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา	88	88
2. การทำกิจกรรมและประกอบพิธีทางศาสนาวัดใดเป็นประจำ		
วัดสนามเหนือ	89	89
วัดกลางเกร็ด	75	75
ศาลเจ้า	38	38
3. สัปดาห์ละกี่วัน		
1 วัน	66	66
2 วัน	41	41
3 วัน	38	38
4. ลานบริเวณวัดที่ใช้จัดงานหรือกิจกรรม		
วัดสนามเหนือ	92	92
วัดกลางเกร็ด	81	81
ที่อื่นๆ ระบุ.....	36	36
5. สถานที่ปรับปรุงให้เป็นแหล่งส่งเสริมการท่องเที่ยว		
ควรปรับปรุง (ตอบข้อ 5.1)	96	96
ไม่ควรปรับปรุง	-	-
เหตุผล.....		
5.1 บริเวณที่ควรปรับปรุง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
วัดและท่าเรือกลางเกร็ด	71	71
วัดและท่าเรือวัดสนามเหนือ	83	83
ย่านตลาดเก่า	78	78
ย่านเครื่องปั้นดินเผา (ถนนสุขาประชาสวรรค์)	41	41
บ้านจอมพลถนนอม กิติขจร (ซอยเครื่องปั้นเล็ก)	32	32
พื้นที่ริมน้ำทั้งหมดตั้งแต่ถนนภูมิเวทจนถึงสวนรมณีย์ใกล้สะพาน	62	62
อื่นๆ	-	-

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

เรื่อง ย่าน	จำนวน	ร้อยละ
6. สถานที่ประกอบกิจการค้าขาย		
ขายที่ส่วนตัว (ที่บ้าน)	41	41
ขายที่ตลาดอื่น	35	35
ขายในบริเวณเกาะเกร็ด	41	41
ขายตามทางเท้า	34	34
ที่อื่น ระบุ	5	5
7. การให้ออกชนเข้ามาดำเนินการจัดระเบียบของชุมชน เพื่อเป็นพื้นที่ค้าขายในการส่งเสริมรายได้สำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้ามาสู่เกาะเกร็ด		
เห็นด้วย เพราะ มีความเป็นระเบียบ	61	61
เห็นด้วย เพราะ ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น	52	52
ไม่เห็นด้วย เพราะ วิถีชุมชนเปลี่ยนไป	28	28
ไม่เห็นด้วย เพราะ ชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ ประกอบอาชีพดีกว่าเหตุผลอื่น	43	43
-	-	-
เรื่อง ที่ว่างโล่ง	จำนวน	ร้อยละ
1. ความคิดเห็นบริเวณที่ว่าง โล่งที่เป็นที่สาธารณะ (ตอบ ได้มากกว่า 1 ข้อ)		
วัดสนามเหนือ	84	84
วัดกลางเกร็ด	54	54
พื้นที่ใต้สะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา	83	83
พื้นที่รอบริมแม่น้ำเจ้าพระยาและริมคลองลัดเกร็ด	86	86
ทำน้ำส้วมสุดถนนภูมิเวทติดบ้านจอมพลถนนอม กิติขจร	45	45
บริเวณวัดบ่อไก่ลัดตลาดเก่าบริเวณพื้นที่เส้นถนนย่านเครื่องปั้นดินเผา	32	32
ไม่มีความเห็น เพราะ.....	-	-
เรื่อง เส้นทางสัญจร	จำนวน	ร้อยละ
1. วิธีในการเดินทางมาฝั่งอำเภopakเกร็ด		
เรือ		
รถยนต์ส่วนตัว		
รถประจำทาง	68	68

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

เรื่อง เส้นทางสัญจร	จำนวน	ร้อยละ
2. ปัญหาในการใช้เส้นทางสัญจร (สำหรับทางบกและทางน้ำ)		
ทางเดินแคบ แออัด	82	82
มีท่าเรือน้อย , จำนวนเรือไม่เพียงพอ	45	45
มีรถสวนมาก , ทางรถออกกระชั้นชิด	68	68
เรื่อง ที่หมายตา	จำนวน	ร้อยละ
1. สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์มองเห็น ได้ชัดเจนที่สุด		
อาคารเรียน โรงเรียนมูลนิธิปากเกร็ดวิทยา	30	30
ศาลเจ้า	41	41
วัดสนามเหนือ เจดีย์ ศาลา กุฏิ โบสถ์	89	89
วัดกลางเกร็ด เจดีย์ ศาลา กุฏิ โบสถ์	70	70
บ้านทรงไทย (บ้านจอมพลดอนอม กิติขจร)	28	28
เสาไฟถนนภูมิเวท (เสาหงส์)	32	32
ท่าเรือเทศบาลนครปากเกร็ด	81	81
2. สิ่งเป็นจดจำสถานที่ต่างๆ ในการมองเห็นระยะใกล้		
ซุ้มวัดบ่อ , วัดกลางเกร็ด , วัด	96	96
เสาไฟ	42	42
กำแพงวัด	28	28
โรงงาน , ชุมชนย่านเครื่องปั้นดินเผา	17	17
ซุ้มหลังคาตลาดเก่า	82	82
เรื่อง สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ	จำนวน	ร้อยละ
1. การปรับปรุงท่าเรือให้รองรับผู้ใช้งาน		
ควรปรับปรุงให้เป็นสาธารณะประโยชน์ด้านข้อมูลและสิ่งอำนวยความสะดวก	88	88
ไม่ควรปรับปรุง	12	12
2. จำนวนร้านค้าที่รองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางสู่เกาะเกร็ด		
มีเพียงพอ	26	26
มีไม่เพียงพอ	74	74
3. บริเวณฝั่งอำเภอปากเกร็ดที่ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก		
ขาด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ถึงขยะ	30	30

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

เรื่อง สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ	จำนวน	ร้อยละ
ตู้ ATM	42	42
ป้าย	83	83
ตู้โทรศัพท์	39	39
ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร	77	77
ไม่ขาด		
4. การจัดสิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบให้เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น		
เห็นควร	91	91
ไม่ควร	1	1
เรื่อง การใช้ประโยชน์ที่ดิน	จำนวน	ร้อยละ
1. การจัดตั้งประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยวไปยังเกาะเกร็ด หรือแหล่งส่งเสริมการท่องเที่ยว (บริเวณถนนภูมิเวท, ถนนสุขาประชาสวรรค์, ตลาดเก่ารวมทั้งพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งหมด)		
ควร	93	93
ไม่ควร	7	7
2. การจัดตั้งทิศทางในการใช้ประโยชน์ที่ดิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) (บริเวณถนนภูมิเวท, ถนนสุขาประชาสวรรค์, ตลาดเก่ารวมทั้งพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งหมด)		
หมู่บ้าน, คอนโด	6	6
โรงงานอุตสาหกรรม	74	74
ย่านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว	86	86
ย่านพาณิชย์กรรมเพื่อการท่องเที่ยว	69	69
พื้นที่ราชการทั้งหมด (เหมือนถนนภูมิเวท)	2	2
อื่นๆ		
3. การจัดสร้างโรงงานอุตสาหกรรมริมแม่น้ำเจ้าพระยา		
ควร	98	98
ไม่ควร	2	2
4. การฟื้นฟูชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาให้เป็นแหล่งเครื่องปั้นดินเผา		
เห็นควร	81	81
ไม่เห็นควร	19	19

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

เรื่อง การตั้งถิ่นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
1. การอนุรักษ์พื้นที่และชุมชนริมน้ำ (แม่น้ำเจ้าพระยาและคลองลัดเกร็ด)		
เห็นควร	100	100
ไม่เห็นควร	-	-
เรื่อง การตั้งถิ่นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
2. การจัดตั้งชุมชนแบบดั้งเดิมเพื่อส่งเสริมรายได้ชุมชนและการค้าขาย การจัดตั้งศูนย์ OTOP เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว		
เห็นด้วย เพราะควรอนุรักษ์ชุมชนและส่งเสริมรายได้การท่องเที่ยว	92	92
เห็นด้วย เพราะควรย้ายชุมชนเป็นสถานที่ประกอบกิจการด้านอื่นๆ	86	86
ไม่เห็นด้วย เพราะประกอบอาชีพอื่นในเมืองดีกว่า	89	89
เรื่อง เอกถัณฑ์และคุณค่า	จำนวน	ร้อยละ
1. การอนุรักษ์และฟื้นฟูฝั่งอำเภอปากเกร็ดให้มีเอกลักษณ์ด้านเมืองแห่งรามัญ และชุมชนมอญเก่า		
เห็นควร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
- อนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมให้เหมือนเกาะเกร็ด	93	93
- อนุรักษ์ฟื้นฟูวัดสนามเหนือ - โบราณสถานแบบดั้งเดิม	80	80
- อนุรักษ์ฟื้นฟูวัดกลางเกร็ด - โบราณสถานแบบดั้งเดิม	62	62
- อนุรักษ์ฟื้นฟูบ้านจอมพลถนนม กิตติขจร แหล่งศึกษาประวัติศาสตร์และศูนย์มหรสพริมน้ำ	53	53
- อนุรักษ์ฟื้นฟูตลาดเก่าริมน้ำ	84	84
- อนุรักษ์ฟื้นฟูถนนย่านเครื่องปั้นดินเผาตลอดสายเป็นแหล่งท่องเที่ยว	62	62
- อนุรักษ์ฟื้นฟูบ้าน - อาคารริมน้ำ ปรับปรุงให้เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิม	68	68
ไม่ควรปรับปรุง	-	-

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

เรื่อง โปรแกรมการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
1. การจัดตั้งโปรแกรมทัวร์เดิมจากเกาะเกร็ดเพิ่มเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผา (ถนนสุขาประชาสวรรค์) โดยขึ้นเรือจากท่าวัดสนามเหนือและวัดกลางเกร็ด		
เห็นควร	92	92
ไม่เห็นควร	68	68
2. การจัดตั้งฟื้นฟูการนำเที่ยวแบบเดินเท้าจากวัดกลางเกร็ดไปตามถนนย่านเครื่องปั้นดินเผา, วัดสนามเหนือสู่ตลาดเก่า		
เห็นด้วย	73	73
ไม่เห็นด้วย	27	27
3. การจัดตั้งทัวร์ทางเรือบริเวณท่าเรือไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่อื่นทางจังหวัดนนทบุรีหรือล่องเรือทางอยุธยาโดยใช้เกาะเกร็ดกับย่านเครื่องปั้นดินเผา ย่านตลาดเก่า เป็นจุดเริ่มต้นหรือจุดสุดท้าย		
เห็นด้วย	86	86
ไม่เห็นด้วย	14	14
เรื่อง ผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
1. ผลกระทบที่นักท่องเที่ยวมาสู่เกาะเกร็ด		
มีผลกระทบด้านขยะ สิ่งปฏิกูล เสียง	92	92
มีผลกระทบด้านความแออัดในการจราจร	88	88
มีผลกระทบด้านอื่นๆ ระบุ.....	18	18
ไม่มีผลกระทบ	7	7
เรื่อง ตลาดและแนวความคิดกับการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
1. การประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของอำเภอปากเกร็ดสู่เกาะเกร็ด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
การประชาสัมพันธ์ โดยป้ายบริเวณพื้นที่ถนนต่างๆ ที่จะนำเข้ามาสู่เกาะเกร็ด	89	89
จัดสวนภูมิทัศน์ เพื่อบ่งบอกเชื้อเชิญให้เห็นภาพเกาะเกร็ด	45	45
ตั้งป้ายไว้นที่สูงมองเห็นได้ชัด	52	52
อนุรักษ์อาคารหรือสร้างศาลา ป้อมตำรวจ ป้าย เสาไฟ ให้เห็นสัญลักษณ์ท้องถิ่นแบบต่างๆ หรือแบบร่วมสมัย	71	71

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

เรื่อง ตลาดและแนวความคิดกับการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
2. ท่านเห็นควรอย่างไรเกี่ยวกับการฟื้นฟูชุมชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว (ฝั่งปากเกร็ด)		
- จัดตั้งหลักสูตรแนะนำสำหรับชุมชนให้มีส่วนร่วมในแหล่งงานด้านการท่องเที่ยว	58	58
- จัดตั้งมัคคุเทศก์ท้องถิ่น โดยชุมชนให้ความรู้สู่เกาะเกร็ด	89	89
- เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ป้าย ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว	70	70

ชุดที่ 3 แบบสัมภาษณ์นักวิชาการ สถาปนิก นักผังเมือง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่เป็นนักวิชาการ สถาปนิก นักผังเมือง

ตารางที่ 4.6 การจำแนกข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสัมภาษณ์ นักวิชาการ สถาปนิก นักผังเมือง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ	50	100
ชาย	32	32
หญิง	68	68
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	5	5
20-35 ปี	4	4
35-40 ปี	45	45
52 ปีขึ้นไป	10	10
3. อาชีพ		
รับราชการ - รัฐวิสาหกิจ ลูกจ้างทั่วไป	5	5
นักวิชาการ นักผังเมือง	5	5
สถาปนิก , วิศวกรโยธา	10	10
นักวิชาการด้านต่างๆ	3	3
มัคคุเทศน์	7	7

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
4. จำนวนครั้งที่มาเที่ยวเกาะเกร็ดโดยผ่านทางปากเกร็ด		
1 ครั้ง	16	16
2 – 3 ครั้ง	11	11
4 – 5 ครั้ง	1	1
มากกว่า 6 ครั้งขึ้นไป	2	2
5. บุคคลที่มาเที่ยวเกาะเกร็ด		
มาเพียงลำพัง	5	5
มากับครอบครัวและเพื่อน	23	23
มากับกลุ่มทัวร์	2	2
6. จำนวนคนที่มาเที่ยว		
มาคนเดียว	1	1
2 – 3 คน	10	10
4 – 6 คน	12	12
มากกว่า 6 คน	7	7
7. สาเหตุที่มาเที่ยวเกาะเกร็ด		
- ซื่อของที่ระลึก	1	1
- เครื่องปั้นดินเผา , ศิลปะต่างๆ	3	3
- ชมประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิต	7	7
- ทานอาหารพื้นบ้าน , ซื่อของฝาก – ขนมหวาน	6	6
- พักผ่อนชมบรรยากาศทิวทัศน์ธรรมชาติ	73	73

ตอนที่ 2 ข้อมูลวิเคราะห์ร้อยละเกี่ยวกับสภาพชุมชน วิถีชีวิต ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการพัฒนาภูมิทัศน์และสภาพการท่องเที่ยว

ตารางที่ 4.7 จำนวนร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพชุมชนและสภาพการท่องเที่ยว

เรื่อง การใช้ประโยชน์ที่ดิน	จำนวน	ร้อยละ
เหตุผลที่จะใช้ประโยชน์ดินจากตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาให้เป็น ที่ท่องเที่ยวที่ต่อเนื่องสู่เกาะเกร็ด		
เห็นด้วย เพราะ ควรฟื้นฟูพื้นที่ให้ต่อเนื่องกับเกาะเกร็ดและพื้นที่ ที่บรรยากาศดีอยู่แล้ว	30	30
เห็นด้วย เพราะ ชุมชนได้มีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและเอกชน	20	20
ไม่เห็นด้วย เพราะ ควรใช้พื้นที่เป็นประโยชน์ด้านธุรกิจอื่น เช่น พักอาศัย หมู่บ้าน ห้างฯ		
ไม่เห็นด้วย เพราะ		
เรื่อง การตั้งถิ่นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
เหตุผลการให้มีตลาดเก่าริมน้ำและย่านชุมชนย่านเครื่องปั้นดินเผาที่มีอยู่ ตามริมแม่น้ำ		
เห็นด้วย เพราะ ควรอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่นให้อยู่คู่กับน้ำ	30	30
เห็นด้วย เพราะ ควรส่งเสริมรายได้ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	20	20
เห็นด้วย เพราะ		
ไม่เห็นด้วย เพราะ เพราะเป็นแหล่งเสื่อมโทรมก่อให้เกิดปัญหา แม่น้ำ		
ไม่เห็นด้วย เพราะ ควรใช้พื้นที่แม่น้ำให้เป็นประโยชน์ด้านอื่นฯ		
ไม่เห็นด้วย เพราะ		
เรื่อง ภูมิทัศน์เมือง (ที่ว่างโล่ง)	จำนวน	ร้อยละ
การใช้พื้นที่สวนสาธารณะ บริเวณวัดสนามเหนือ วัดกลางเกร็ด		
ใช่	-	-
ไม่ใช่	-	-

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

เรื่อง ภูมิทัศน์เมือง (ที่ว่างโล่ง)	จำนวน	ร้อยละ
1.2 ปัญหาในการใช้สวนสาธารณะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ไม่พบปัญหา		
การจัดที่นั่งไม่เหมาะสม	30	30
ภูมิทัศน์ไม่เหมาะสม	44	44
ไม่สะอาด - มีมลพิษ	49	49
วัสดุพื้น - ทางเท้าไม่เหมาะสม		
ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเข้ากับท้องถิ่น		
1.3 ท่านเห็นว่าควรใช้พื้นที่ริมแม่น้ำฝั่งวัดกลางเกร็ดสู่พื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาใกล้สะพานควรปรับปรุงพื้นที่สวนสาธารณะ เพื่อประกอบกิจกรรมและประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวหรือไม่		
เห็นด้วย	28	28
ไม่เห็นด้วย	2	2
เรื่อง เส้นทางสัญจร	จำนวน	ร้อยละ
1. วิธีการเดินทางผ่านฝั่งอำเภอปากเกร็ดสู่เกาะเกร็ดโดย		
รถโดยสารประจำทาง	2	2
รถยนต์ส่วนตัว (ตอบข้อ 1.1-1.2)	24	24
รถคู่หรือรถทัวร์ (ในกรณีมากับโปรแกรมทัวร์)	-	-
เรือ	4	4
1.1 สถานที่จอดรถ		
วัดสนามเหนือ	30	30
วัดกลางเกร็ด	-	-
วัดบ่อ	-	-
พื้นที่จอดรถย่านเครื่องปั้นดินเผา (ริมถนนสุขาประชาสวรรค์)	-	-
1.2 ปัญหาในการนำรถไปจอด		
ที่จอดรถไม่เพียงพอ	30	30
ที่จอดรถไกลจากท่าเรือข้ามฟาก	21	21
ที่จอดรถ (30 บาท) มีราคาสูง	30	30
ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีมาตรฐาน		

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

เรื่อง เส้นทางสัญจร	จำนวน	ร้อยละ
1.3 เส้นทางโดยสารมาจากถนน		
ถนนติวานนท์ – ปทุมธานี	-	-
ถนนติวานนท์ – นนทบุรี	2	2
ถนนแจ้งวัฒนะ	28	28
2. เส้นทางลงเรือข้ามฟากของท่าเรือ		
ท่าเรือสนามเหนือ เพราะ		
- สะดวกใกล้ทางคมนาคมทางบกมากที่สุด	26	26
ข้อเสนอแนะ มีความต่อเนื่องกับเกาะเกร็ดอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา		
- มีร้านค้า สินค้ามากมาย		
ข้อเสนอแนะ.....		
ท่าเรือวัดกลางเกร็ด		
- สะดวกใกล้ทางคมนาคมทางบกมากที่สุด	28	28
ข้อเสนอแนะ.....		
- เพราะเงียบสงบไม่พลุกพล่าน คับแคบ		
ข้อเสนอแนะ.....		
3. ปัญหาในการใช้ท่าเรือ		
ไม่พบปัญหา		
พบปัญหาด้าน.....	30	30
ความปลอดภัยและมาตรฐานการรองรับจำนวนคน	18	18
ความไม่จัดระบบต่อปริมาณคน	22	22
ระยะเวลาการรอขึ้นเรือใช้เวลานาน	24	24
4. การจัดเส้นทางสัญจร		
เหมาะสมอยู่แล้ว	-	-
เส้นทางถนนคับแคบ	30	30
ไม่มีทางเดิน (ทางเท้า)	30	30
ไม่ต่อเนื่องกับเส้นทางสู่เกาะเกร็ด	-	-
ข้อเสนอแนะ.....		

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

เรื่อง เส้นทางสัญจร	จำนวน	ร้อยละ
5. ปัญหาเส้นทางการท่องเที่ยวที่มาสู่เกาะเกร็ด		
ไม่พบปัญหา	30	30
พบปัญหา	21	18
- ด้านถนนคับแคบ	28	22
- ไม่มีป้ายบอกทาง		
- เดินทางเท้าไกลไม่มีร่มเงา (สู่ท่าเรือ)		
6. การใช้เส้นทางที่จะสู่เกาะเกร็ด ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว		
ไม่ควร	-	-
ควร เพราะ (เลือก 1 ข้อ)		
- ควรใช้ชุมชนตลาดเก่าย่านเครื่องปั้นดินเผาเป็นแหล่งท่องเที่ยว	29	29
เพื่อส่งเสริมเกาะเกร็ด		
- ควรใช้วัดสนามเหนือและวัดกลางเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว	26	26
เหมือนเกาะเกร็ด		
- สมควรทั้ง 2 ข้อ	-	-
7. การใช้บริการเที่ยวรอบเกาะเกร็ด		
ใช้บริการ (ตอบข้อ 7.1)		
ไม่ใช้บริการ	-	-
1.1 ถ้าใช้บริการเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำควรปรับปรุงหรือไม่		
ควรปรับปรุง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) เพราะ		
การใช้เวลาแวะชมสถานที่ต่างๆ น้อย	30	30
ความปลอดภัย	-	-
การอำนวยความสะดวกของเรือให้มีผู้รองรับจำนวนมากกว่านี้	26	26
และรูปแบบของเรือควรมีเอกลักษณ์พิเศษ		
ไม่ควรปรับปรุง		

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

เรื่อง ที่หมายตา	จำนวน	ร้อยละ
1. สัญลักษณ์มองเห็น ได้ชัดเจนของพื้นที่เส้นทางฝั่งอำเภอปากเกร็ด (ก่อนเข้าสู่เกาะเกร็ด)		
วัดสนามเหนือ	26	26
โรงเรียนมูลนิธิปากเกร็ดวิทยา	-	-
วัดกลางเกร็ด	-	-
พื้นที่สะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา	24	24
ศาลา , ท่าเรือข้ามฟาก	-	-
2. สิ่งที่มองจากเกาะเกร็ดและแม่น้ำเจ้าพระยาโดยเป็นสัญลักษณ์มองเห็น ได้ชัดในระยะไกล เมื่อมองไปทางฝั่งอำเภอปากเกร็ด		
ท่าเรือวัดกลางเกร็ด , วัดสนามเหนือ	30	30
เจดีย์ , โบสถ์วัดกลางเกร็ด , โบสถ์วัดสนามเหนือ	-	-
ซุ้มหลังคาวัดบ่อ หรือซุ้มหลังคาตลาดเก่า	-	-
ศาลเจ้าหรือโรงเจ	-	-
เรื่อง สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ	จำนวน	ร้อยละ
1. สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณฝั่งอำเภอปากเกร็ดที่ควรปรับปรุงให้เข้ากับรูปแบบท้องถิ่น		
ควรปรับปรุง	30	30
ข้อเสนอแนะ เป็นจุดเด่นของท้องถิ่นเพื่อสร้างภูมิทัศน์เข้ากับบรรยากาศ	-	-
ไม่ควรปรับปรุง		
2. สิ่งที่ต้องปรับปรุง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
สิ่งก่อสร้าง		
บ้านจอมพลถนอม กิตติขจร	43	43
ย่านเครื่องปั้นดินเผา	42	42

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

เรื่อง สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ	จำนวน	ร้อยละ
ย่านตลาดเก่า	39	39
วัดสนามเหนือ	36	36
วัดกลางเกร็ด	28	28
สิ่งประกอบบริเวณ (โดยรวม)		
ท่าเรือ	30	30
ม้านั่ง	32	32
ห้องน้ำ	41	41
ทางเดินและซุ้มทางเดิน	39	39
ป้าย	42	42
สวน - ต้นไม้	48	48
เสาไฟ - ถนน	0	0
ข้อเสนอแนะ.....		
เรื่อง เอกลักษณ์และคุณค่า	จำนวน	ร้อยละ
1. สิ่งควรอนุรักษ์ปรับปรุงสถานที่ให้มีเอกลักษณ์และคุณค่าด้านศิลปะ วรรณกรรม ประเพณี		
ควรปรับปรุง สถานที่...(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
บ้านจอมพลถนอม กิตติขจร	32	32
ย่านเครื่องปั้นดินเผา (ถนนสุขาประชาสวรรค์)	40	40
วัดกลางเกร็ด	29	39
วัดสนามเหนือ	23	43
ตลาดเก่าริมน้ำ	22	49
พื้นที่รอบแม่น้ำเจ้าพระยาและคลองลัดเกร็ด รวมถึงสวน รมณีย์พื้นที่ได้สะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา	24	74
ไม่ควรปรับปรุง	-	-
ข้อเสนอแนะ.....		

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

เรื่อง โปรแกรมการท่องเที่ยวและแนวโน้ม	จำนวน	ร้อยละ
1. การใช้บริการ โปรแกรมทัวร์ของโครงการ		
ใช่		
โครงการวันเดียวเที่ยวเมื่องนนท์	-	-
โครงการวันเดียวเที่ยว 3 จังหวัด	-	-
โครงการ 100เดียวเที่ยวจังหวัดนนท์	-	-
โครงการรองเรือเจ้าพระยา	2	2
โครงการเที่ยวปากเกร็ดใน 1 วัน	-	-
ไม่ได้ใช้มาเอง	28	28
ควรมีโปรแกรมเพิ่มอีกโดยใช้ฝั่งเทศบาลนครปากเกร็ดเป็นจุดท่องเที่ยว		
เรื่อง โปรแกรมการท่องเที่ยวและแนวโน้ม	จำนวน	ร้อยละ
2. ระยะเวลาโปรแกรมทัวร์		
2-3 ชั่วโมง		
เพียงพอ	1	1
ไม่เพียงพอ	-	-
3-5 ชั่วโมง		
เพียงพอ	28	28
ไม่เพียงพอ	-	-
6-8		
เพียงพอ	1	1
ไม่เพียงพอ	-	-
3. ท่านเห็นควรมีการเพิ่ม โปรแกรมทัวร์หรือแหล่งท่องเที่ยวรอบเกาะเกร็ด (ฝั่งอำเภอปากเกร็ด) โดยฟื้นฟูชุมชนสถานที่และท้องที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่		
ควร	28	-
ไม่ควร เพราะ.....	2	-

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

เรื่อง ตลาดและแนวความคิดกับการท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ
1. มีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของอำเภอปากเกร็ดสู่เกาะเกร็ด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
- การประชาสัมพันธ์ โดยขยายบริเวณพื้นที่ถนนต่างๆที่จะนำมาสู่เกาะเกร็ด	20	20
- จัดสวนภูมิทัศน์ เพื่อบ่งบอกเชื้อเชิญให้เห็นภาพเกาะเกร็ด	28	28
- อนุรักษ์อาคารหรือสร้างศาลา ป้อมตำรวจ ป้ายเสาไฟ ให้เห็นสัญลักษณ์ ท้องถิ่นแบบต่างๆ หรือแบบรมัญ	30	30
2. การฟื้นฟูชุมชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว (ฝั่งปากเกร็ด)		
- จัดตั้งหลักสูตรแนะนำสำหรับชุมชนให้มีส่วนร่วมในแหล่งงานด้านการท่องเที่ยว	28	28
- จัดตั้งมัคคุเทศน์ท้องถิ่น โดยชุมชนให้ความรู้สู่เกาะเกร็ด	24	24
- เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ป้าย ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว	26	26

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยและศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาชุมชนตลาดเก่าและเครื่องปั้นดินเผาริมแม่น้ำเจ้าพระยา เทศบาลนครปากเกร็ด มีการสรุปขั้นตอนและขบวนการศึกษาดังต่อไปนี้

5.1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาริมแม่น้ำเจ้าพระยา อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาสภาพการท่องเที่ยวอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนตลาดเก่า และย่านเครื่องปั้นดินเผา รวมทั้งพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา

5.1.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1. กลุ่มนักท่องเที่ยว ที่เดินทางเข้าสู่เกาะเกร็ดด้านอำเภอปากเกร็ด จำนวน 300 คน
2. กลุ่มชุมชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ หัวหน้าชุมชน ตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผา จำนวน 100 คน
3. นักวิชาการ นักผังเมือง สถาปนิก มัคคุเทศน์ จำนวน 30 คน

5.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสำรวจ ศึกษาถึงสภาพพื้นที่โครงการและสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามแผนงานและนโยบายในสภาพปัจจุบัน โดยแบ่งเป็น

แบบสำรวจ ศึกษาถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่โครงการและสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามแผนงานและนโยบาย โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 สภาพชุมชน

- การใช้ประโยชน์ที่ดิน , การตั้งถิ่นฐาน
- การคมนาคม , การเข้าถึง
- ภูมิทัศน์
- เอกถัณฑ์และคุณค่า

ด้านที่ 2 สภาพการท่องเที่ยว

- โปรแกรมการท่องเที่ยว

- พฤศจิกายนนักท่องเที่ยว
- ผลกระทบอันเกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว
- ระบบองค์ประกอบการท่องเที่ยว
- ตลาดและแนวโน้มการท่องเที่ยว

แบบสัมภาษณ์ ศึกษาถึงข้อมูล 2 ด้าน สภาพชุมชนและสภาพการท่องเที่ยว โดยแบ่งเป็น 3 ชุด ดังต่อไปนี้

ชุดที่ 1 สำหรับนักท่องเที่ยว เป็นนักท่องเที่ยวมาสู่เกาะเกร็ดโดยผ่านเส้นทางโครงการและนักท่องเที่ยวทางด้านฝั่งเทศบาลนครปากเกร็ด

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลด้านความคิดเห็นดังนี้

- สภาพชุมชน เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดิน , การคมนาคมทางบกและทางน้ำ , ด้านภูมิทัศน์ , เอกลักษณ์และคุณค่า
- สภาพการท่องเที่ยว เช่น โปรแกรมทัวร์และพฤติกรรมนักท่องเที่ยว , ผลกระทบอันเกิดจากกิจกรรม , และการท่องเที่ยว การขยายตัวของเมือง การบริหารท่องเที่ยวและตลาดการท่องเที่ยว

ชุดที่ 2 สำหรับชุมชนท้องถิ่น เป็นชุมชนย่านเครื่องปั้นดินเผาและชุมชนตลาดเก่ากับผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ใกล้เคียงของโครงการ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับ

- สภาพชุมชน เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสม , การคมนาคมทางบก ทางน้ำ เส้นทางสัญจรด้านภูมิทัศน์ รวมทั้งเอกลักษณ์ และคุณค่าของสถานที่ วิถีชีวิต การมีส่วนร่วมตามแผนงานและนโยบายของชุมชนต่อการท่องเที่ยว
- สภาพการท่องเที่ยว เช่น โปรแกรมทัวร์ และผลกระทบของกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม , ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและด้านสิ่งประกอบและก่อสร้างการขยายตัวของเมือง และการบริการตลาดการท่องเที่ยว

ชุดที่ 3 สำหรับนักวิชาการ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับ

- สภาพชุมชน เช่น การใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสม , การคมนาคมทางบก ทางน้ำ เส้นทางสัญจรด้านภูมิทัศน์ รวมทั้งเอกลักษณ์ และคุณค่าของสถานที่ วิถีชีวิต การมีส่วนร่วมตามแผนงานและนโยบายของชุมชนต่อการท่องเที่ยว

- สภาพการท่องเที่ยว เช่น โปรแกรมทัวร์ และผลกระทบของกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม , ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมและด้านสิ่งประกอบและก่อสร้างการขยายตัวของเมือง และการบริการตลาดการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว

5.1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1 ผู้วิจัยได้ติดต่อขอหนังสือจากงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ อุดสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เพื่อขอหนังสืออนุเคราะห์เก็บข้อมูลไปยังเทศบาลนครปากเกร็ด ตามนโยบายและแผนงานเพื่อทำหนังสือสนับสนุนโครงการจากท่านนายกเทศมนตรี

2 ผู้วิจัยทำการสำรวจภาคสนาม และเก็บรวบรวมข้อมูลถึงสภาพชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาและสภาพการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

3 ผู้วิจัยสัมภาษณ์และสอบถามนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นรวมนักวิชาการ สถาปนิก นักผังเมือง

5.1.5 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ เป็นไปดังนี้

(1) การใช้ประโยชน์ที่ดิน

จากการวิจัยพบว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินที่ผิดประเภทอันส่งผลต่อทัศนียภาพริมแม่น้ำและแหล่งท่องเที่ยวคือ อุดสาหกรรมน้ำแข็งซึ่งขัดแย้งต่องานศิลปหัตถกรรม อุดสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการแปรสภาพพื้นที่โล่งเป็นที่ฝากรถ เป็นที่รับฝากรถอันเป็นการขยายตัวของเมืองและแหล่งงานมากยิ่งขึ้น

(2) การตั้งถิ่นฐาน

จากการวิจัยพบว่า ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน ยังคงกระจายอยู่ 2 ลักษณะ คือ อยู่ตามริมแม่น้ำตั้งแต่อดีต คือ สมัยอยุธยาที่มีตลาดไว้เพื่อค้าขายสำหรับเรือที่มาเสียภาษี และอาศัยกระจายตามถนน ซึ่งเป็นปัญหา คือ ตั้งบ้านเรือนประชิดติดถนนเกินไปทำให้ไม่สะดวกต่อการคมนาคมในเส้นทางถนนย่านเครื่องปั้นดินเผา

(3) ที่ว่างโล่ง

จากการวิจัยพบว่า ที่ว่างโล่งที่พบปัญหาคือ ที่ว่างโล่งประเภทสวนสาธารณะ บริเวณวัดสนามเหนือและวัดกลางเกร็ด ซึ่งจัดเป็นที่ว่างโล่งไม่มีความชัดเจนของพื้นที่และไม่เพียงพอต่อกิจกรรมด้านประเพณีที่เด่นชัด เช่น ตักบาตรทางเรือ แห่สงกรานต์ หรือ การแสดงการละเล่นท้องถิ่น โดย ไม่แบ่งพื้นที่โล่งที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กับกิจกรรมและภูมิทัศน์รอบเกาะเกร็ด โดยใช้เป็นที่จอดรถส่วนใหญ่ และขาดพื้นที่สีเขียวหรือลานกิจกรรมที่ชัดเจน สวยงาม ให้ความร่มรื่น โดยขาดที่นั่งพักผ่อนและที่สำหรับชมการแสดงอย่างเป็นทางการ โดยทางด้านวัดกลางเกร็ดไม่จัดภูมิทัศน์ที่ส่งเสริมต่อการท่องเที่ยวและรองรับด้านการท่องเที่ยวประเพณีพิธีกรรมต่างๆ โดยพื้นที่

เสื่อมโทรมค่อนข้างมาก ขาดการดูแลและมีหีบเร่งเร่งปล่อยอยู่กระจัดกระจาย เพียงใช้แค่เป็นเส้นทางผ่านสู่เกาะเกร็ดทางเรือเท่านั้น

(4) เส้นทางสัญจร

จากการวิจัยและศึกษาพบว่า ปัญหาต่างๆ เช่น ที่จอดรถไม่เพียงพอ ถนนสุขาประชาสวรรค์ย่านเครื่องปั้นดินเผาไม่เพียงพอต่อการจราจร โดยเฉพาะเป็นเส้นทางผ่านแทนสายหลักด้านถนนแจ้งวัฒนะ เนื่องจากสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาเกิดขึ้น จึงควรมีการขยายถนนและมีทางเท้าเพื่อสะดวกต่อการใช้บริการของย่านเครื่องปั้นดินเผา โดยปัญหาเกิดจากการสร้างอาคารที่ล้ำพื้นที่เพื่อป้องกันการขยายถนนในอนาคต จึงกลายเป็นปัญหาของเส้นทางสัญจร ส่วนถนนภูมิเวทจัดเป็นเส้นทางบกที่ชัดเจนแต่ไม่ต่อเนื่องกับเส้นทางสู่เกาะเกร็ด โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามิถุนดินเท้าในที่ร่ม

เส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ ควรมีความชัดเจนและเชื่อมต่อกิจกรรมการแวะชมและจุดรองรับของกิจกรรมต่างๆ ก่อนเดินทางสู่เกาะเกร็ด โดยมีเส้นทางสัญจรทางน้ำน้อยเกินไป สำหรับการสัมผัสบรรยากาศริมน้ำและวิถีชีวิตชุมชนต่างๆ

(5) ที่หมายตา

จากการวิจัยและศึกษาพบว่า ที่หมายตาไม่มีความเด่นชัดและชัดเจน จึงทำให้ขาดการดึงดูดสู่ความเป็นสัญลักษณ์ที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวและเป็นเอกลักษณ์ เช่น เสาหงส์ วัดสนามเหนือ ที่เป็นเอกลักษณ์ไม่เด่นชัด ส่วนใหญ่ที่หมายตาระยะใกล้ ได้แก่ เจดีย์ ศาลเจ้าที่มีสีส้ม ชุ่มประดู ซึ่งเสื่อมโทรมและไม่สอดคล้องกับบรรยากาศการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจึงไม่สนใจและไม่มิมุมมองเด่นชัดทั้งจากทางแม่น้ำและมุมมองภายในสู่มุมมองภายนอกออกเกาะเกร็ด ที่หมายตาระยะไกล ได้แก่ เจดีย์ วัด หอระฆัง มีการบดบังทัศนียภาพโดยต้นไม้และอาคารที่สร้างไม่ส่งเสริมรวมทั้งการเข้าถึงเส้นทางถนนสู่ตัวอาคาร เช่น โรงเรียนปากเกร็ดวิทยา มีความงดงามและส่งเสริมเอกลักษณ์จัดได้ไม่มากนัก ซึ่งควรเน้นแนวเดินและมุมมองของที่หมายตาสู่อาคาร หรือวิวทิวทัศน์ริมแม่น้ำให้ดูมีเอกลักษณ์ ดังเช่น เกาะเกร็ด คือ เจดีย์มูเตา จึงควรแก้ไขปรับปรุงอย่างมาก

(6) สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ

ตลาดเก่า - พบปัญหาด้านทางเดินคับแคบ เส้นทางไม่ต่อเนื่องกับจุดจบบริเวณวัดสนามเหนือซึ่งเป็นจุดสำคัญ ไม่มีป้ายบอกถึงสถานที่และบริเวณชุมชนที่ชัดเจน ไม่มีรูปแบบที่เข้าถึงท้องถิ่น การรื้อสร้างเนื่องจากปัญหาการสร้างสะพานและแหล่งงานในเมือง

ท่าเรือปากเกร็ด - มีการใช้ประโยชน์ได้น้อย เนื่องจากกำลังปรับปรุง ควรใช้เป็นที่ศูนย์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นท่าเรือสำคัญสำหรับอำเภอปากเกร็ด ไม่มีรูปแบบเข้ากับท้องถิ่น

ห้องน้ำบริการ - ไม่มีได้พบเห็นมากนัก มักขาดความสำคัญ ส่วนใหญ่อยู่ตามวัดมีสภาพทรุดโทรม ไม่สามารถรองรับจำนวนผู้ใช้งานได้มาก

ป้ายบอกสถานที่ - ขาดความชัดเจนเป็นหลักแหล่ง กระจายๆตามสถานที่ ซึ่งไม่เป็นระบบและเข้ากับท้องถิ่น ส่วนใหญ่ไม่มีป้ายบอกตามสถานที่ที่ชัดเจน

คู่มือโทรศัพท์ - มีอยู่จำนวนน้อย ไม่มีเอกลักษณ์เท่าที่ควร ส่วนใหญ่อยู่ริมถนนบริเวณวัดสนาม

บ้านโรงงานย่านเครื่องปั้นดินเผา - เป็นบ้านอาคารไม้กึ่งปูนซึ่งดูไม่เป็นระเบียบมากนัก

ถังขยะ - ไม่มีเพียงพอตามความต้องการ รูปแบบไม่มีความเป็นเอกลักษณ์

เสาไฟฟ้า - ไม่มีเป็นสัญลักษณ์มากนัก มีเพียงเฉพาะถนนภูมิเวทเท่านั้น

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

(1) ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำนวน 300 คน

ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 20-35 ปี มีอาชีพรับจ้าง รองลงมาเป็นนักศึกษา นักเรียนส่วนใหญ่เข้ามาเที่ยวเกาะเกร็ดครั้งที่ 2-4 ครั้ง มากับเพื่อนเป็นกลุ่มประมาณ 2-3 คน เพื่อพักผ่อนชมบรรยากาศ

(2) ข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวมาสู่เกาะเกร็ด

1. เรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดิน

จากการศึกษาได้พบว่า นักท่องเที่ยวเดินทางผ่านทางถนนภูมิเวท และสุดถนนแจ้งวัฒนะ มีความคิดเห็นสมควรให้ทางเข้าคือ วัดกลางเกร็ด , วัดสนามเหนือ และผ่านทางเข้าคือ ตลาดเก่าและถนนย่านเครื่องปั้นดินเผาควรจัดตั้งพื้นที่ให้มีจุดดึงดูดต่อเนื่องเป็นวงจรและภูมิทัศน์ที่สวยงามเพื่อส่งเสริมไปสู่เกาะเกร็ดและควรให้เอกชนร่วมมือกับรัฐบาลเข้ามาบริหารชุมชนเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวไปสู่ฝั่งเกาะเกร็ด โดยส่วนมากไม่พึงพอใจกับการมีอุตสาหกรรมในส่วนของโรงงานแข็งเข้ามาปะปนอยู่บริเวณริมแม่น้ำและย่านเครื่องปั้น รวมทั้งใกล้วัดต่างๆ โดยมีความเห็นในการจัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพและศูนย์ OTOP CITY ในระดับจังหวัด

2. เรื่องการตั้งถิ่นฐาน

จากการศึกษาพบว่า เห็นควรที่จะตั้งชุมชนริมแม่น้ำเพื่ออนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่นให้อยู่คู่กับน้ำ และการส่งเสริมกิจการค้าขายให้มากยิ่งขึ้นเพื่อชุมชนได้มีรายได้ ไม่กระจายไปสู่สถานที่หรือแหล่งงานอื่น

3. เรื่องที่ว่างโล่ง

จากการสำรวจพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนมากไม่ได้ใช้ประโยชน์จากที่ว่างโล่งสักเท่าไร เพราะกลายเป็นที่จอดรถแบบไม่ต่อเนื่องกับเส้นทางจึงไม่เพียงพอต่อความต้องการ นักท่องเที่ยวในการใช้งานและปัญหาด้านความไม่เหมาะสมด้านภูมิทัศน์ สมควรให้มีลานประเพณี วัฒนธรรมในการแสดงหรือประกอบพิธีต่างๆ เพื่อความสมดุลและการรับรู้ด้านประเพณีวัฒนธรรมสู่นักท่องเที่ยวและชุมชนเมือง

4. เรื่องเส้นทางสัญจร

จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มารดประจำทาง รองลงมาคือรถส่วนตัว ดังนั้นการจอดรอจึงไม่เพียงพอเท่าไรนัก และพบปัญหาในเรื่องราคา 30 บาท เป็นราคาที่สูงไม่เหมาะกับสถานที่จอดรอ ทางลงเรือข้ามฟากไม่สะดวกกับการลงเรือเท่าไร จึงควรเปลี่ยนแปลงสภาพเรือและท่าเรือให้มีมาตรฐานรองรับนักท่องเที่ยวและดูเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น รวมทั้งปัญหาหลักคือ ถนนแคบ ไม่มีป้ายบอกทางชัดเจน การขึ้นเรือและจอดรอส่วนใหญ่จอดที่วัดสนามเหนือข้ามไปสู่เกาะเกร็ด ส่วนวัดกลางเกร็ดนักท่องเที่ยวจะไม่ทราบเพราะไม่มีการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน ทั้งที่ติดกับเส้นทางหลักถนนแจ้งวัฒนะมากที่สุด

5. เรื่องที่หมายตา

จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่สังเกตเห็นได้ชัดคือ วัดกลางเกร็ดและซุ้มประตูของเจดีย์หระฆังวัดบ่อ, วัดสนามเหนือ ส่วนที่หมายตาระยะใกล้คือ เสาหงษ์ขงตะขาบ ถนนภูมิเวทนับเป็นเอกลักษณ์ที่ชัดเจนมากที่สุด ควรจัดซุ้มประตูให้เป็นสิ่งดึงดูดสายตาเก่าเพื่อใช้เป็นเส้นทางและท่องเที่ยวไปสู่เกาะเกร็ด

6. เรื่องสิ่งก่อสร้างประกอบบริเวณ

จากการศึกษาพบว่า สิ่งที่ต้องปรับปรุงตามลำดับดังนี้ สวน ดินไม้ ทางเดิน ป้าย ห้องน้ำ ม้านั่ง และสถานที่ที่ควรปรับปรุงมากที่สุดคือ ตลาดเก่า วัดสนามเหนือ วัดกลางเกร็ด ย่านเครื่องปั้นดินเผาให้เป็นจุดดึงดูดการท่องเที่ยว

7. เรื่องเอกลักษณ์และคุณค่า

จากการศึกษาพบว่า สถานที่ที่มีเอกลักษณ์คุณค่าด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งภาพจิตรกรรมฝาผนังและสถาปัตยกรรมตามลำดับดังนี้ วัดสนามเหนือ ตลาดเก่า ส่วนวัดกลางเกร็ดและบ้านพักจอมพลดอนมนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่รู้จักและไม่นิยมเป็นเส้นทางผ่านสู่เกาะเกร็ดเพราะไม่ทราบข้อมูลโดยด้านเอกลักษณ์และคุณค่ามักมีอยู่ในด้านโบสถ์ เจดีย์ กุฏิเก่า ซึ่งนักท่องเที่ยวไม่รับรู้เท่าใด เนื่องจากเป็นแหล่งเสื่อมโทรม รกร้าง แต่เห็นด้วยกับการปรับปรุงเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปะ ประเพณี และเป็นแหล่งศึกษาความรู้ด้านการเมืองของประวัติศาสตร์ บ้านจอมพลดอนม กิตติจร รวมทั้งควรอนุรักษ์เตาเผาโบราณย่านเครื่องปั้นดินเผาให้สืบทอดหรือเผยแพร่มากยิ่งขึ้น

8. เรื่องโปรแกรมการท่องเที่ยวและพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มักไม่ได้ใช้โปรแกรมทัวร์มากเท่าใด เพราะเกาะเกร็ดมาได้ง่ายและไม่มีความจำเป็นด้านทัวร์ ยกเว้นบริการล่องเรือ จึงไม่นิยมมาเอง ส่วนโปรแกรมทัวร์ที่ใช้บริการมากที่สุดคือ โครงการร่องเรือเจ้าพระยา เพราะเกาะเกร็ดเป็นจุดสำคัญของแม่น้ำเจ้าพระยา และมีความคิดเห็นด้วยกับการเพิ่มโปรแกรมทัวร์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่จะได้รับความหลากหลายมากยิ่งขึ้นให้ต่อเนื่องกับทางเกาะเกร็ด โดยฟื้นฟูชุมชนและสถานที่ให้มีเอกลักษณ์

ท้องถิ่นสืบทอดประเพณีให้ต่อเนื่องผู้ฝั่งอำเภอปากเกร็ด โดยใช้เวลาเพิ่มเป็น 3-5 ชั่วโมง โดยใช้สถานที่สำคัญ เช่น ตลาดเก่า , วัดต่างๆ , บ้านจอมพลดอนอมฯ ให้มีจุดท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ในตัว โดยมิตั้งความกลมกลืนของสินค้าทางเกาะเกร็ด และสิ่งที่หลากหลายทางสินค้าโดยจัดตั้งศูนย์ศิลปาชีพในพื้นที่โดยให้บุคลากรของย่านราชการ เช่น บ้านเกร็ดการ บ้านภูมิเวท และชุมชนอำเภอปากเกร็ด ให้เป็นศูนย์ OTOPT CITY

9. เรื่องตลาดเก่าและแนวความคิดกับการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวเห็นควรให้มีการประชาสัมพันธ์ในท้องที่ และพื้นที่บริเวณรอบเกาะเกร็ดให้มีการประชาสัมพันธ์ที่นำเข้ามาสู่เกาะเกร็ดและอนุรักษ์พื้นที่ให้เป็นแบบฉบับท้องถิ่น และควรมีป้ายไว้นที่สูงมองเห็นเด่นชัดเพื่อเข้าใจและดึงดูดความสนใจมากยิ่งขึ้น การจัดให้มีมัคคุเทศน์ท้องถิ่นที่มีความรู้ความเข้าใจจริงๆ นับเป็นสิ่งสำคัญของการท่องเที่ยวและควรเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกมากยิ่งขึ้นไปกว่านี้

ความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่น

(1) ข้อมูลทั่วไปของประชากรท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 35-40 ปี ประกอบอาชีพรับราชการรัฐวิสาหกิจและค้าขาย

(2) ข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพชุมชนและสภาพการท่องเที่ยว

1. เรื่องย่าน

จากการศึกษาพบว่า ที่รวมกิจกรรมส่วนมากจะเป็นพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนใหญ่ใช้ประกอบพิธีทางศาสนาที่วัดสนามเหนือเป็นหลัก อาทิตย์ละ 1 วัน โดยใช้สถานวัดที่ยังไม่สมบูรณ์และมีพื้นที่เพียงพอ เพราะใช้เป็นที่จอดรถ ส่วนใหญ่ประกอบกิจการค้าแบบส่วนตัวที่บ้านและที่อื่นๆ เห็นด้วยกับการพื้นที่โครงการให้เป็นแหล่งสนับสนุนการท่องเที่ยว และให้เอกชนเข้ามาดำเนินการจัดระเบียบชุมชนเพื่อส่งเสริมการค้าและการท่องเที่ยว

2. เรื่องที่ว่างโล่ง

จากการศึกษาพบว่า พื้นที่ว่างโล่งควรเป็นสวนสาธารณะมากที่สุด คือ ริมแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณใต้สะพาน รongลงมา คือ วัดสนามเหนือ วัดกลางเกร็ดและวัดบ่อไกลัดตลาดเก่า

3. เรื่องเส้นทางสัญจร

จากการศึกษาพบว่า ส่วนมากชุมชนมักใช้เรือโดยสารเข้ามาฝั่งเกาะเกร็ดกลับฝั่งตรงข้ามอำเภอปากเกร็ดมากที่สุด รองลงมาคือรถประจำทาง และพบปัญหามากที่สุดคือ ทางเดินคับแคบมีท่าเรือรับจำนวนไม่เพียงพอ ที่จอดรถมีราคาสูง เส้นทางไม่ต่อเนื่องกับทางไปเกาะเกร็ดแบบชัดเจน และไม่เปิดมุมมองแม่น้ำสู่เกาะเกร็ด

4. เรื่องที่หมายตา

จากการศึกษาพบว่า ส่วนมากที่หมายตาที่ซัดที่สุดคือซุ้มประตูวัดต่างๆ เช่น วัดบ่อ , วัดสนามเหนือ นอกจากนั้นไม่มีซุ้มประตู รองลงมาคือ ซุ้มหลังคาตลาดเก่า เสาไฟ

5. เรื่องสิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ

จากการศึกษาพบว่า ท่าเรือเป็นจุดสำคัญที่สุด ควรเป็นจุดด้านให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์ในตัวด้วย ส่วนใหญ่ร้านค้าในเกาะเกร็ดมีมากพอ แต่ฝั่งอำเภอปากเกร็ดกลับไม่มีร้านค้ารองรับนักท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายของสินค้ามากขึ้น สิ่งที่ยังขาดมากที่สุดคือ ถังขยะ , ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร , ตู้ ATM , ป้าย , ตู้โทรศัพท์ ตามลำดับ เห็นควรให้จัดสร้างสิ่งก่อสร้างให้เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นตามแบบฉบับรามัญผสมผสานมากที่สุด

6. เรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดิน

จากการศึกษาพบว่า เห็นควรกับการจัดประโยชน์ที่ดินให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด โดยใช้ย่านเครื่องปั้นดินเผา ตลาดเก่า ถนนภูมิเวท บ้านจอมพลถนนอมฯ เป็นสำคัญ และไม่เห็นว่าด้วยบางส่วนเนื่องจากกลัวการจราจรติดขัด เพราะถนนบางช่วง คือ ถนนย่านเครื่องปั้นดินเผา คับแคบ เห็นควรจัดประโยชน์ไปในทิศทางการท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาเป็นที่ราชการและหมู่บ้าน , คอนโด , โรงงานจำนวนน้อยมาก ไม่เห็นควรอย่างมากที่สุด คือ เป็นโรงงานอุตสาหกรรมอยู่ริมแม่น้ำและเห็นควรในการจัดตั้งตลาดเก่าย่านเครื่องปั้นดินเผาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและอนุรักษ์ชุมชนริมน้ำให้มากที่สุดโดยจัดตั้งเป็นการค้าขายและศูนย์ OTOP

7. เรื่องเอกลักษณ์และคุณค่า

จากการศึกษาพบว่า ควรฟื้นฟูให้เป็นเมืองแห่งรามัญและชุมชนมอญดังเกาะเกร็ด โดยอนุรักษ์คุณค่าของตลาดเก่า ย่านเครื่องปั้นดินเผา บ้านจอมพลถนนอมฯ วัดกลางเกร็ด และวัดสนามเหนือ โดยไม่มีใครไม่เห็นด้วย

8. เรื่องโปรแกรมการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า เห็นควรที่จะจัดตั้งแหล่งตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเสริมและต่อเนื่องสู่เกาะเกร็ด โดยใช้วัดสนามเหนือ และวัดกลางเกร็ดเป็นจุดเริ่มต้นและข้ามฟากกลับมา และเห็นด้วยกับการท่องเที่ยวแบบเดินเท้าไปยังตามถนนย่านเครื่องปั้นดินเผา และการจัดตั้งทัวร์ทางเรือท่องเที่ยวแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีพื้นที่อำเภอปากเกร็ดเป็นจุดต่อเนื่องหรือเริ่มต้น

9. เรื่องผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า สิ่งที่พบเห็นมากที่สุด คือ เรื่องขยะ สิ่งปฏิญูกลและเสียง รองลงมาคือ เรื่องการจราจรติดขัด ผลกระทบด้านความแออัดในการจอดรถ

10. เรื่องตลาดและแนวความคิดการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า เห็นด้วยด้านการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจากอำเภอปากเกร็ดสู่เกาะเกร็ด ควรใช้การประชาสัมพันธ์โดยป้ายและพื้นที่ถนนสำคัญต่างๆ ที่นำมาสู่เกาะเกร็ดและการจัดสวนภูมิทัศน์ให้เป็นเอกลักษณ์บ่งบอกท้องถิ่นของเกาะเกร็ด และการอนุรักษ์อาคารสิ่งก่อสร้างสิ่งประกอบ ป้าย เสาไฟ ป้อมตำรวจ ให้เป็นสัญลักษณ์ท้องถิ่นแบบสามัญ และสมควรที่จะจัดตั้งมัคคุเทศน์ท้องถิ่นที่มีความรู้ความเข้าใจมาเผยแพร่แนะนำเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวทางด้านข้อมูล เป็นศูนย์ท่องเที่ยว ป้าย ข้อมูล

ความคิดเห็นของนักวิชาการ สถาปนิก นักผังเมือง มัคคุเทศน์ วิศวกรโยธา

1. ข้อมูลทั่วไป

โดยมีสถาปนิก นักวิชาการ วิศวกร มัคคุเทศน์ รวมจำนวน 20 คน อายุราว 35-40 ปี เป็นหน่วยงานราชการกองช่าง เทศบาลนครปากเกร็ด และบริษัทที่ปรึกษาเอกชนรวมทั้งมัคคุเทศน์ท้องถิ่น

2. การใช้ประโยชน์ที่ดิน

จากการศึกษาพบว่า ทุกท่านมีความคิดเห็นสมควรปรับปรุงฟื้นฟูให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อเนื่องสู่เกาะเกร็ด

3. การตั้งถิ่นฐาน

จากการศึกษาพบว่า ทุกท่านมีความคิดเห็นตรงกันคือ ควรอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่นอยู่กับแม่น้ำและควรส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยว

4. ที่ว่างโล่ง

จากการศึกษาพบว่า ทุกท่านมีความคิดเห็นตรงกันคือ ควรเพิ่มสวนสาธารณะ เพราะไม่เพียงพอต่อปริมาณผู้ใช้งาน รวมทั้งปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เหมาะสม และด้านวัสดุปูพื้นทางทำให้เหมาะสม โดยเฉพาะพื้นที่ริมแม่น้ำตลอดสาย

5. เส้นทางจราจร

จากการศึกษาพบว่า ทุกท่านมีความคิดเห็นตรงกันคือ ปัญหาที่จอดรถไม่เพียงพอเส้นทางคับแคบ ที่จอดรถมีราคาสูง ควรเน้นวัดสนามเหนือให้เป็นท่าเรือ และปรับปรุงให้รองรับมาตรฐานมากที่สุด

6. ที่หมายตา

จากการศึกษาพบว่า โดยรวมวัดสนามเหนือ และวัดกลางเกร็ดสามารถมองเห็นได้ชัดเจน แต่ยังไม่เป็นข้อจกจำเท่าที่ควร

7. สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ

จากการศึกษาพบว่า สิ่งที่ต้องปรับปรุงอย่างมากในด้านก่อสร้างสิ่งประกอบบริเวณต่างๆ เช่น ป้าย เสาไฟ ตู้โทรศัพท์ให้เข้ากับเอกลักษณ์ท้องถิ่น สิ่งที่ต้องปรับปรุงมากที่สุดตามลำดับคือ ย่านตลาดเก่า ย่านเครื่องปั้นดินเผา ท่าเรือ ป้าย สวน เสาไฟ ทางเดิน ชุมทางเดิน

8. เอกลักษณ์และคุณค่า

จากการศึกษาพบว่า ควรอนุรักษ์ปรับปรุงสถานที่ให้มีเอกลักษณ์และคุณค่า เพื่อเผยแพร่ด้านศิลปะ ประเพณีต่างๆ คือ วัดสนามเหนือ วัดกลางเกร็ด ตลาดเก่า และควรอนุรักษ์โบราณสถานทางด้านศาสนาให้ประชาชนมีความรู้ทางด้านศิลปะ และประวัติศาสตร์ดั้งเดิมของท้องถิ่น

9. โปรแกรมการท่องเที่ยวและแนวโน้ม

จากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มักไม่ได้มากับโปรแกรมทัวร์ เนื่องจากเกาะเกร็ดเป็นสถานที่ที่สามารถเดินทางมาได้สะดวก จึงนิยมเดินทางมาเอง ดังนั้น การใช้ชุมชนตลาดเก่า ย่านเครื่องปั้นดินเผา วัดสนามเหนือ วัดกลางเกร็ด บ้านจอมพลดอนอม กิตติขจร เป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยว เพื่อที่จะได้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น ตลาดเก่าร้อยปี พิพิธภัณฑการเมือง และศูนย์หรรสพริมแม่น้ำ ดังในอดีตนับเป็นจุดที่น่าสนใจ โดยใช้บุคคลในท้องถิ่น เป็นผู้นำเที่ยวทั้งในเส้นทางน้ำ และทางบก ระยะเวลาที่เหมาะสมคือ 3-5 ชั่วโมง

10. ตลาดและแนวโน้มความคิดกับการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า ควรเน้นการประชาสัมพันธ์สถานที่สำคัญ เพื่อเผยแพร่เอกสารข้อมูลในระดับจังหวัด โดยควรเพิ่มเติมโปรแกรมต่างๆ ดังนี้

1. โครงการวันเดียวเที่ยวเมืองนนท์
2. โครงการวันเดียวเที่ยว 3 จังหวัด
3. โครงการร้อยเดียวเที่ยวจังหวัดนนท์
4. โครงการร่องเรือแม่น้ำเจ้าพระยา
5. โครงการวันเดียวเที่ยวปากเกร็ด

โดยจัดตั้งชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมจัดตั้งศูนย์ OTOP , ศูนย์หรรสพริมน้ำ , ศูนย์ศิลปาชีพ เพราะอยู่ใกล้หน่วยงานราชการต่างๆ เช่น บ้านภูมิเวท บ้านเกร็ดตระการ ศูนย์คนพิการ เพื่อเผยแพร่พิพิธภัณฑประจำจังหวัดเพื่อการส่งออก จำหน่ายทั้งปลีกและส่ง สินค้าประเภทต่างๆ ให้มีความหลากหลายเกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวเกาะเกร็ด รวมทั้งควรใช้ป้ายเพื่อบ่งบอกบริเวณถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่นด้วยศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวตามจุดสำคัญต่างๆ

5.2 การอภิปรายผล

จากการศึกษาและวิจัย เรื่องแนวทางการพัฒนาชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผา ริมแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อศึกษาถึงสภาพชุมชนและการท่องเที่ยวรวมถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ตลอดจนนักวิชาการ นักผังเมือง มัคคุเทศน์ และประกอบกับวรรณกรรมทฤษฎีใน บทที่ 2 เพื่อนำมาวิเคราะห์กำหนดรูปแบบในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาชุมชนและสภาพการ ท่องเที่ยว

จากการศึกษาพบว่า ภาพรวมของชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาที่พบปัญหา และควรจะกำหนดแนวทางการพัฒนา ได้แก่ ย่านพาณิชย์กรรม ซึ่งเป็นปัญหาคือ การพักอาศัย สำหรับโครงการเทาว์เฮาส์ ซึ่งมักจะทรุดโทรมไม่ควรเป็นที่อยู่อาศัยเพราะสภาพถนนแออัด เนื่องมาจากการดัดแปลงเป็นร้านค้า ซึ่งบางส่วนจะเป็นบ้านหลังใหญ่ตั้งติดอยู่ริมแม่น้ำในย่าน พาณิชยกรรม ซึ่งมีความสำคัญเก่าแก่ควรอนุรักษ์สืบทอดลักษณะวิถีชีวิตของคนในชุมชน รวมทั้ง สถานที่ให้เป็นเส้นทางสู่แหล่งท่องเที่ยวย่านอุตสาหกรรมมักจะเป็นปัญหาใหญ่ทั้งในเรื่องของ สภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ เนื่องจากมีอุตสาหกรรมโรงงานน้ำแข็งปะปนอยู่ในย่านเครื่องปั้นดินเผา และ สถานที่ราชการมักอยู่บริเวณถนนภูมิเวทตลอดทั้งเส้นทาง และทางด้านวัดสนามเหนือ เช่น โรงเรียนมูลนิธิปากเกร็ดวิทยา เนื่องจากเป็นสถานที่ราชการ คือโรงพักเก่า ซึ่งได้ย้ายที่ทำการไปอยู่ ใกล้เทศบาลนครปากเกร็ด การใช้ย่านนี้ให้เป็นประโยชน์ต่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวไปใน ทิศทางดังนี้ ศูนย์เครื่องปั้นดินเผา พิพิธภัณฑ์การเมือง บ้านจอมพลดอนอม กิตติจร ศูนย์มหรสพ ริมแม่น้ำและศูนย์ศิลปาชีพ OTOP CITY เนื่องจากอยู่ใกล้บ้านภูมิเวท สถานที่กัน ซึ่งสามารถนำ มาเป็นการประกอบอาชีพผู้ตลาดการท่องเที่ยวได้ การรื้อกล้าพื้นที่บริเวณวัดสนามเหนือ วัดกลาง เกร็ดและพื้นที่ริมแม่น้ำ รวมถึงความไม่เป็นระเบียบในการจัดการค้าแผงลอย และวัสดุปูพื้นซึ่ง เสื่อมโทรม ส่วนในเรื่องของสถานที่ที่จะใช้เพื่อเป็นจุดสังเกตหรือที่หมายตาก็ไม่มีความชัดเจน เท่าที่ควร

รูปแบบของย่าน

จากการสำรวจและการศึกษาในสภาพปัจจุบันพบว่า

1. ย่านพาณิชย์กรรม เนื่องจากเส้นทางสัญจรคับแคบ ไม่สะดวกในการเดินทางและรองรับนักท่องเที่ยว โดยตลาดเก่ามีปัญหาเด่นชัด แต่ไม่มีจุดสังเกตของการเดินทางและยังต่อเนื่องไป สู่สถานที่สำคัญอื่นๆ การติดตั้งป้ายโฆษณาที่ไม่เป็นระเบียบซึ่งทำลายภูมิทัศน์และ ไม่มีพื้นที่ สำหรับเป็นจุดนัดพบ รวมทั้งรูปแบบอาคารไม่มีความสม่ำเสมอทำให้ดูไม่เป็นระเบียบ เดชา บุญค้ำ (2531 : 4,3-4,4) ได้กล่าวไว้ว่า การปรับปรุงสารูปย่านเพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมของเมือง อาจ ใช้การควบคุมโดยการออกข้อบังคับมาควบคุมเฉพาะย่านได้ เช่น ควบคุมรูปแบบของป้ายการค้า และป้ายโฆษณาต่างๆ จะต้องกำหนดความสูง ตำแหน่งที่ตั้ง และรูปแบบข้อความ ควบคุมรูปแบบ

ของสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็น รั้ว กำแพง ป้ายชื่อ ม้านั่ง เสาไฟฟ้า จะต้องออกแบบให้กลมกลืนกัน และสื่อถึงความเป็นเอกลักษณ์ของย่านนั้นด้วย ในการปรับปรุงย่านนี้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากผู้อยู่อาศัยด้วย จึงจะประสบความสำเร็จ โดยชี้แจงให้ผู้อยู่อาศัยได้ทราบถึงผลดีและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น

2. ย่านประวัติศาสตร์ ปัญหาที่พบมากคือบริเวณวัดสนามเหนือ วัดกลางเกร็ดมักเป็นพื้นที่นักท่องเที่ยวใช้ ส่วนใหญ่เป็นเส้นทางลงเรือไปปากเกร็ด มักมีการต่อเติมแบบรองรับความสะดวกโดยไม่เน้นความเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น การวางผังไม่เปิดมุมมองแม่น้ำและเกาะเกร็ด รวมทั้งการตั้งแผงขายไม่เป็นระเบียบและไม่มีสวนสาธารณะและลานเพื่อรองรับกิจกรรม รวมทั้งบ้านพักจอมพลดอนอม กิตติขจร ซึ่งถูกปล่อยปะละเลย ไม่ได้เป็นประโยชน์สาธารณะเพื่อท่องเที่ยวและศึกษาประวัติศาสตร์ โดยรวมควรมีการจัดบริเวณที่ขายของให้เป็นระเบียบมากกว่านี้ หรือย้ายออกไปขายบริเวณที่จัดไว้ให้ ซึ่งสอดคล้องกับคู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านกายภาพ (2540 : 165) แนวทางการปรับปรุงควรมุ่งถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่น คำนึงถึงสภาพแวดล้อมของที่ตั้งไม่ให้ทำลายทัศนียภาพแนวแกนของวัดตามคตินิยม ไม่สร้างความโดดเด่นขึ้นมา

3. ย่านสถานที่ราชการ ที่พบปัญหาคือ ความกระจุกกระจายพื้นที่โดยรวมมี 2 สถานที่แถวถนนภูมิเวทและสุคนธ์สุขาประชาสรรค์ติดวัดสนามเหนือ ควรย้ายโรงเรียนหรือมูลนิธิมาอยู่ใกล้กับเส้นทางถนนภูมิเวทเพื่อเป็นเขตสถานที่ราชการและการศึกษาเพื่อใช้ประโยชน์ใช้สอย ย่านนั้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญสู่เกาะเกร็ดเชื่อมชุมชนตลาดเก่า

รูปแบบเส้นทางสัญจร

จากการศึกษาและสำรวจเส้นทางสัญจรพบปัญหา ดังต่อไปนี้

1. เส้นทางบก จากหัวถนนภูมิเวทติดต่อกับห้าแยกปากเกร็ดถนนแจ้งวัฒนะ ซึ่งเป็นแนวความคิดคือ ถนนแห่งวัฒนธรรมเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นสู่การท่องเที่ยว โดยมีความสะดวกในด้านการขยายถนนกว้างประมาณ 14-18 เมตร จากสุคนธ์สุขาประชาสรรค์การใช้เส้นทางต่อเนื่องสู่มุมมองแม่น้ำแม่น้ำไปยังเกาะเกร็ด คือ เป็นจุดที่มีเส้นทางคับแคบของถนนภูมิเวทไปสู่ถนนย่านเครื่องปั้นดินเผา มีระยะทางประมาณ 1.23 กิโลเมตร ควรมีกิจกรรมตลาดเส้นทางมีความต่อเนื่องกับโปรแกรมทัวร์และภูมิทัศน์เมืองสวยงามตลอด จากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยว พบว่า ถึงขยะมีน้อยมาก ควรมีที่นั่งไว้ให้นักท่องเที่ยวได้นั่งพักผ่อน และตลอดเส้นทางไม่มีตำรวจมาดูแลรักษาความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับคู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางด้านกายภาพ (2540 : 25-26) กล่าวว่า เส้นทางสำหรับนักท่องเที่ยวอาจเป็นเส้นทางสัญจรปกติของเมือง หรืออาจเป็นการกำหนดขึ้นมาใหม่ก็ได้ เดชา บุญค้ำ (2531 : 6,7 – 6,9) ได้กล่าวถึง การให้ข้อมูลข่าวสารในเส้นทางจะต้องมีการประชาสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยวตลอดทางสม่ำเสมอ ด้วยระบบป้ายหรือด้วยวิธีอื่นๆ เพื่อช่วยบอกทิศทางและระยะทางให้กับนักท่องเที่ยว

2. เส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ พบว่าเรือโดยสารไม่มีชูชีพและเก้าอี้เป็นระบบมาตรฐานตัวเรือไม่บ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งท่าเรือที่ไม่มีมาตรฐานรองรับจำนวนผู้ใช้งานได้ค่อนข้างน้อย ควรจัดการด้านเอกชนให้มีความต่อเนื่องและมีการต่อเนื่องจากจุดสำคัญต่างๆ ของแหล่งท่องเที่ยวระหว่างเกาะเกร็ดกับฝั่งอำเภอปากเกร็ด

รูปแบบที่หมายตา

จากการศึกษาและสำรวจรูปแบบที่หมายตาพบปัญหาดังต่อไปนี้

1. ที่หมายตาระยะไกล ชุมประตูดั้งต่างๆ เช่น วัดบ่อ วัดกลางเกร็ด วัดสนามเหนือ เจดีย์ต่างมีสภาพทรุดโทรมและไม่มีแนวแกนนำสายตาสู่สภาพการท่องเที่ยวชัดเจนและไม่ใช้ภูมิทัศน์ให้เข้ากับบรรยากาศการท่องเที่ยว รวมทั้งควรจัดให้มีที่หมายตาเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางตรงและทางอ้อม

2. ที่หมายตาระยะใกล้ ได้แก่ ตามสัมภรณ์ คือ เสาไฟ ที่เห็นเด่นชัดมีเอกลักษณ์งดงามตามแนวความคิด เสาหงษ์ธงตะขาบแบบรามัญ แต่มักไม่มีความต่อเนื่องสู่ถนนอื่นจึงทำให้หมดความสำคัญต่อที่หมายตาของเส้นทางโครงการสู่เกาะเกร็ด

รูปแบบของสิ่งก่อสร้างและบริเวณ

จากการศึกษาและสำรวจรูปแบบสิ่งก่อสร้างพบปัญหาดังต่อไปนี้

1. ท่าเรือ มีการรองรับจำนวนคนได้น้อยและควรมีเอกลักษณ์ให้เข้ากับท้องถิ่น ทางสัญจรค้ำแคบ มีการรुकล้ำพื้นที่ขยายของและควรเป็นศูนย์ข้อมูลประชาสัมพันธ์ในตัว และประโยชน์ใช้สอยด้านอื่น เช่น ตู้ ATM , โทรศัพท์สาธารณะ

2. อาคารสถานที่ทั่วไป เช่น บ้านพักจอมพลดอนม กิตติขจร , บ้านไม้ตลาดเก่า , บ้านทรงปั้นหยาเรือนพระยาเก่า ควรปรับปรุงดูแลให้เกิดสาธารณะประโยชน์ด้านต่างๆ ตามลักษณะตัวอาคาร และรูปแบบตัวอาคารควรมีความกลมกลืนผสมผสานกับศิลปะท้องถิ่น เช่นเดียวกับ เคาบุญคำ(2531 : 8,3) กล่าวไว้ว่ารูปแบบของอาคารควรคำนึงถึงรูปแบบทางสถาปัตยกรรมท้องถิ่นข้างเคียง เพื่อให้เกิดความกลมกลืนและต่อเนื่องกัน และในการออกแบบก็ควรคำนึงถึงสภาพอากาศของท้องถิ่นด้วย อรศิริ ปาณินท์ (2542 : 323-329) กล่าวไว้ว่าลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเรือนไทย มอญ เป็นเรือนแบบมีชานโล่งกว้าง บันลมมีแบบมีเหงา และแบบหางปลา ใต้ถุนยกสูง พื้นเรือนมีความต่างระดับตามความเชื่อ และมีโถงกลางบ้านขนาดใหญ่เพื่อใช้เอนกประสงค์

3. ห้องน้ำบริการ บริเวณท่าเรือวัดสนามเหนือไม่ค่อยมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการมากนักเนื่องจากอยู่ในตำแหน่งที่นักท่องเที่ยวเดินไปไม่ถึง เพราะอยู่นอกเส้นทางท่องเที่ยวในปัจจุบัน ส่วนห้องน้ำบริเวณวัดไผ่ล้อมมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการไม่มากนัก เนื่องจากอยู่ในตำแหน่งที่ไม่เหมาะสมมองเห็นชัดเจนเกินไป ห้องน้ำบริเวณวัดกลางเกร็ดมีสภาพชำรุดทรุดโทรมไม่สะอาดเนื่องจากมีนักท่องเที่ยวมาใช้บริการจำนวนมาก และยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ไม่มีการแบ่ง

แยกสัดส่วนระหว่างห้องน้ำชายและห้องน้ำหญิง และไม่มีอ่างล้างมือ ซึ่งสอดคล้องกับคู่มือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทอ่างเก็บน้ำ (2533 : 68) กล่าวไว้ว่า ห้องน้ำไม่ควรอยู่ในตำแหน่งที่โดดเด่นหรือมีรูปแบบที่สะดุดตา ห้องน้ำชายและห้องน้ำหญิงควรแยกออกจากกัน ทางเข้าออกที่ดีไม่ควรเปิดโล่งมองเห็นภายใน เช่นเดียวกับ เศชา บุญคำ (2531 : 12,3) กล่าวถึงเกณฑ์ในการออกแบบห้องน้ำควรพิจารณาถึงที่ตั้งที่ไม่โดดเด่นจนเกินไป ควรมีการระบายอากาศที่ดี ควรแยกทางเข้าออกระหว่างชายและหญิง วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ทำความสะอาดได้ง่าย

จากการศึกษาพบว่า สิ่งประกอบบริเวณพบปัญหาดังนี้

1. ม้านั่งมักมีมากอยู่ในบริเวณวัด มีการจัดพื้นที่นั่งไม่เหมาะสมกระจุกกระจาย ไม่รองรับจำนวนผู้ใช้งานด้านประโยชน์ใช้สอย ควรจัดแยกขอบเขตให้ชัดเจน สอดคล้องกับ เศชา บุญคำ (2531 : 12,5 – 12,10) ได้กล่าวถึงม้านั่งในสวนสาธารณะจะเป็นม้านั่งแบบนั่งเพื่อผ่อนคลาย ต้องคำนึงถึงความสะดวกสบายในการนั่ง ควรมีพนักพิงที่ลาดเอียง มีความทนทานต่อการใช้สอยและสภาพอากาศ มีความกลมกลืนกับภูมิทัศน์โดยรอบ

2. ป้ายบอกสถานที่ ไม่มีความชัดเจนและเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน คู่มือพัฒนาและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (2541 : 68) ได้กล่าวว่า การออกแบบป้ายบอกสถานที่ควรเน้นความเรียบง่าย มีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในพื้นที่และทนทานต่อสภาพอากาศ บำรุงรักษาได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับ เศชา บุญคำ (2531 : 12,11 – 12,12) กล่าวถึงหน้าที่หลักของป้าย คือ การสื่อสารข้อมูล การออกแบบ ควรมีความชัดเจนเห็นง่าย

3. ดงขยะ ไม่เพียงพอต่อความต้องการ รูปแบบไม่มีเอกลักษณ์ของเมือง ควรทำการปรับปรุงรูปแบบและเพิ่มจำนวนดงขยะ เศชา บุญคำ (2531 : 12,15) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการออกแบบดงขยะ ควรมีรูปแบบกลมกลืน เป็นส่วนหนึ่งของทางเดิน เป็นสิ่งประดับ ดูสวยงาม ออกแบบให้เข้ากับสิ่งประกอบภูมิทัศน์อื่นๆ วัสดุทนทานต่อการใช้งาน การจัดวางไม่เกะกะกีดขวางการจราจร และต้องเข้าถึงได้ง่ายด้วย

4. เสาไฟ และโคมไฟ ไม่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีอยู่จำนวนน้อยบางจุดที่ไม่ใช่จุดที่สำคัญ ควรมีเสาไฟตามแนวความคิด เสาหงษ์ระฆังตะขาบเช่นเดียวกับถนนภูมิเวท ควรทำการปรับปรุงแบบของโคมไฟ ให้มีเอกลักษณ์และเข้ากับเมือง สอดคล้องกับ เศชา บุญคำ (2531 : 12,17) ได้กล่าวถึงการเลือกใช้โคมไฟต้องคำนึงถึงระดับความสูงต่ำของดวงโคม รูปร่างลักษณะต่างๆ ต้องคำนึงถึงการใช้งาน ความกลมกลืนกับสิ่งประกอบภูมิทัศน์ ความทนทาน การดูแลรักษา อายุการใช้งาน

5. ตู้โทรศัพท์ มักไม่อยู่ตามจุดสำคัญตรงตามประโยชน์ใช้สอย อาจมีลักษณะเดียวกับท้องถิ่นก็ดูเหมาะสม

เอกลักษณ์และคุณค่า

จากการศึกษาพบว่าวัดสนามเหนือ เป็นวัดที่มีความสำคัญต่อชุมชนทั้งเมืองฝั่งอำเภอปากเกร็ดและชาวเกาะเกร็ด โดยเป็นวัดมอญและยังมีภาษาสวดมนต์เป็นแบบมอญ ดังนั้น วันนี้จึงควรอนุรักษ์ เพราะมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัดหนึ่ง รวมทั้งวัดกลางเกร็ดซึ่งมีกุฏิไม้เก่าและเจดีย์เก่าสมัยอยุธยา ซึ่งขาดการบูรณะบำรุง รวมทั้งไม่จัดให้เป็นที่สำคัญและจัดการด้านภูมิทัศน์ และเผยแพร่ให้มีคุณค่าและประวัติศาสตร์ที่สำคัญด้านการเมือง คือ บ้านพักจอมพลถนอม กิตติขจร นักท่องเที่ยวและราชการยังมองข้ามความสำคัญของจุดนี้รวมทั้งชุมชนตลาดเก่าที่มีความเป็นมาอันยาวนาน แต่ปัจจุบันกลับมีปัญหาด้านความเสื่อมโทรมของพื้นที่จากสาเหตุการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา

โปรแกรมการท่องเที่ยวและแนวโน้มพบว่า

จากการศึกษามักพบปัญหาทัวร์ โดยมีโครงการวันเดียวเที่ยวเมืองนนท์ ,โครงการวันเดียวเที่ยว 3 จังหวัด , โครงการร่องแม่น้ำเจ้าพระยา ความน่าสนใจของตลาดการท่องเที่ยว คือ แหล่งเครื่องปั้นดินเผา วิถีชุมชนริมแม่น้ำ ตลาดการค้าขายอาหารและขนมไทย ดังนั้น จึงควรใช้ชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาให้เกิดประโยชน์ด้านพาณิชย์กรรมค้าขายอาหารและขนมท้องถิ่น รวมทั้งเมืองที่ระลึกและศูนย์ OTOP ขนาดใหญ่ จากชุมชนและศูนย์ศิลปาชีพ เรือนแพ สวนสาธารณะริมน้ำ และใช้วัดสนามเหนือ , วัดกลางเกร็ด , บ้านจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นศูนย์มหรสพริมน้ำและศูนย์ OTOP เป็นจุดเข้า - ออกของเกาะเกร็ด ซึ่งโดยรวมอาจอาจใช้ระยะเวลาเพิ่มจากโปรแกรม 1-2 ชั่วโมง และนอกจากได้รับความร่วมมือจากชุมชนและภาคเอกชนท้องถิ่น ซึ่งต้องเพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวที่มีแนวทางน่าสนใจมากขึ้น

ตลาดเก่าและแนวความคิดการท่องเที่ยว

โดยสรุปการจัดการตลาดมีดังต่อไปนี้

1. การประชาสัมพันธ์ โดยสื่อต่างๆ ระดับภูมิภาคและจังหวัด
2. การจัดสวน หรือ ภูมิทัศน์ท้องถิ่นด้วยสิ่งก่อสร้างและบริเวณให้เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นและอนุรักษ์
3. ติดป้ายตามสถานที่สำคัญเพื่อเชิญชวน
4. จัดตั้งหลักสูตรการอบรมต่อองค์กรต่างๆ รวมทั้งชุมชนเพื่อเป็นศูนย์แสดงสินค้าและการท่องเที่ยว
5. จัดตั้งศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย เรื่องแนวทางการพัฒนาชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาริมแม่น้ำเจ้าพระยา ผู้วิจัยได้รวบรวมและสรุปข้อมูลตามทฤษฎีรวมทั้งสำรวจ เพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์ที่ดิน

สำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดินควรจัดสรรด้านการท่องเที่ยวและด้านพาณิชยกรรมงานเครื่องปั้นดินเผา และแหล่งงานผลิต - แสดงสินค้าเพื่อจำหน่ายจัดตั้งศูนย์ OTOP CITY และศูนย์ศิลปาชีพอันมีความต่อเนื่องกับย่านสถานที่ราชการและการศึกษา โดยจัดย่านอุตสาหกรรมที่ผลิตประเภทโรงงานน้ำแข็งอันทำเลภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมเมืองโดยย้ายออกไป

2. ข้อเสนอแนะพื้นที่สวนสาธารณะ ควรจัดตามพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาและมีทางเดินเพื่อการท่องเที่ยวเป็นสวนสาธารณะทางเดินและจักรยานโดยรอบโครงการเพื่อมุมมองสู่เกาะเกร็ดและทัศนียภาพโดยรวม โดยเฉพาะวัดสนามเหนือ , วัดกลางเกร็ด และพื้นที่ใต้สะพาน

3. ข้อเสนอแนะเส้นทางสัญจรจุดที่สิ้นสุดของถนนริมแม่น้ำจากถนนภูมิเวทควรมีพื้นที่สวนสาธารณะ เพื่อเปิดมุมมองจากถนนสู่มุมมองแม่น้ำ ส่วนถนนย่านเครื่องปั้นดินเผาควรปรับถนนและทางเท้าเพื่อเป็นทางเดิน และมีถังขยะทุก 300 เมตร มีความต่อเนื่อง โดยมี LANDMARK เป็นวงเวียนเพื่อกระจายตำแหน่งรถของนักท่องเที่ยวและรถสัญจร โดยเปิดมุมมองเป็นสวนสาธารณะสู่เจดีย์มูเตทางเกาะเกร็ด

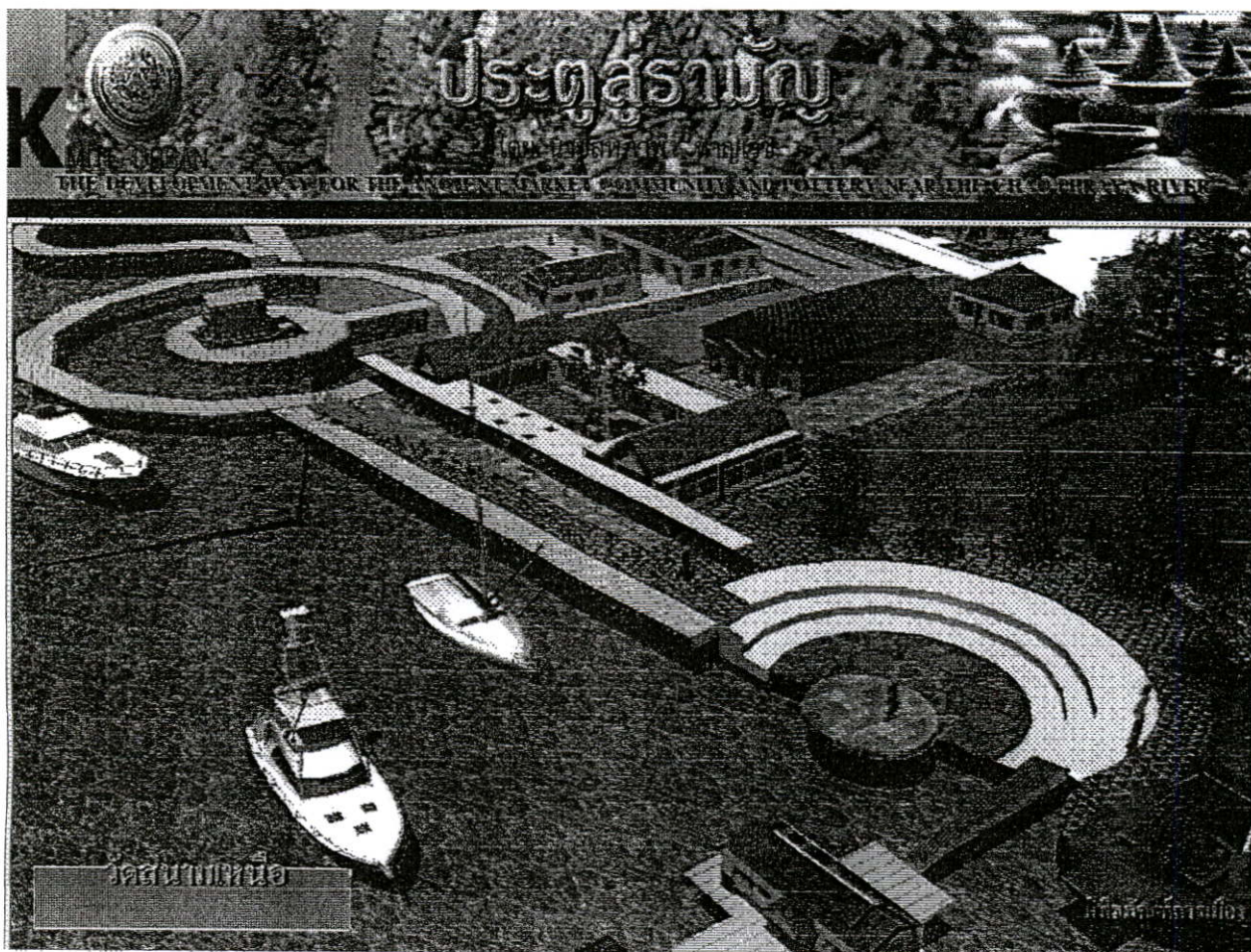
4. ข้อเสนอแนะลักษณะของสิ่งก่อสร้างและประกอบบริเวณ ควรเป็นเอกลักษณ์แบบท้องถิ่นเพื่อภูมิทัศน์การท่องเที่ยวและเป็นสัญลักษณ์ของเมืองแห่งรามัญ โดยมีซุ้มประตูทางเข้า - ออกเป็นการเชิญชวนและสัญลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว

5. ข้อเสนอแนะเอกลักษณ์คุณค่า ควรจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์การเมืองและท้องถิ่น มีป้ายบ่งบอกถึงประวัติศาสตร์คุณค่าของอาคารและที่สำคัญเพื่อเน้นอาคารค่าภูมิทัศน์และบูรณะซ่อมแซม โดยตามร่างผังขององค์กรท้องถิ่นและชุมชน เพื่อเป็นจุดขายกับนักท่องเที่ยว

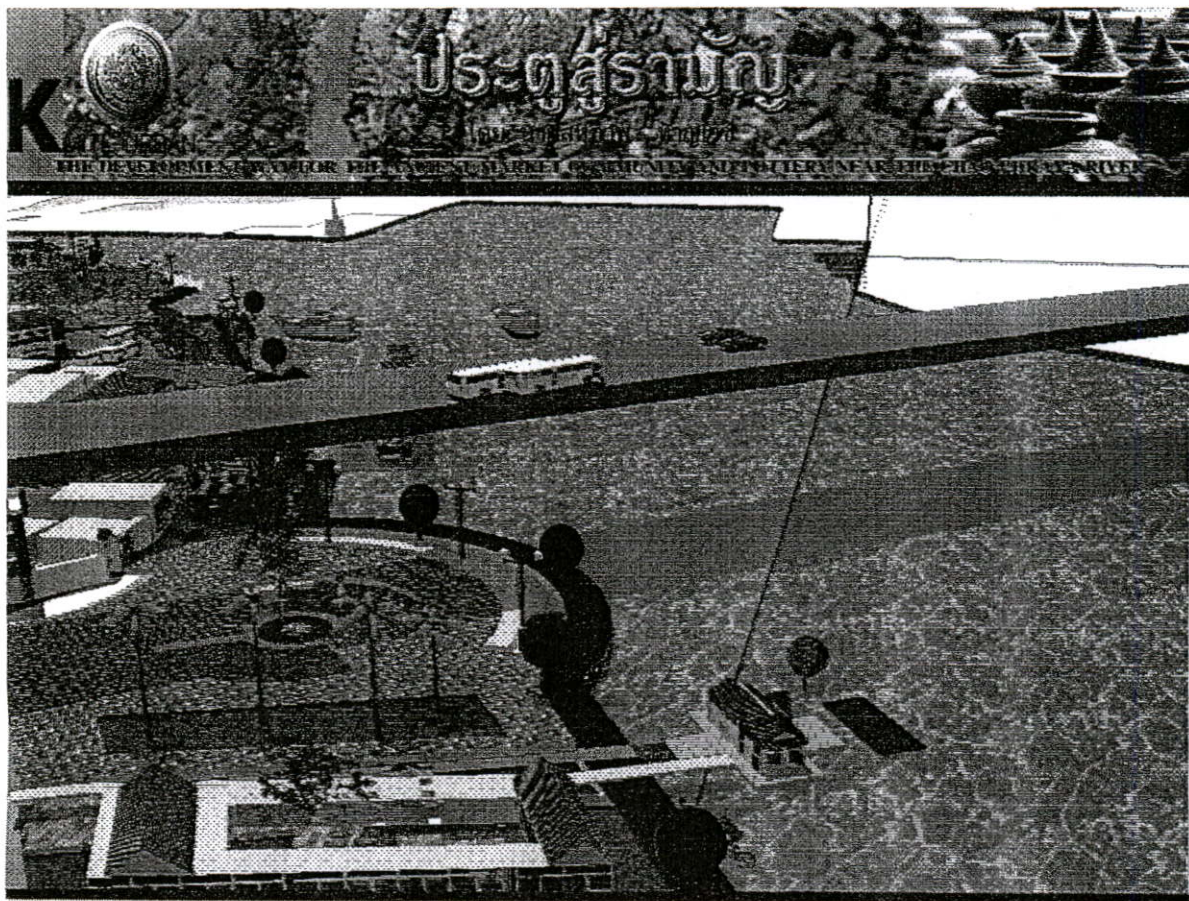
5.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

จากการศึกษาและวิจัยพบว่ายังมีตัวแปรและประเด็นต่างๆที่น่าสนใจและควรอย่างยิ่งในการศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระดับภูมิภาคด้านการปรับปรุงเพื่อการท่องเที่ยว และด้านภูมิทัศน์เมืองเพื่อให้เกิดความสวยงามและคุณค่าของอำเภอปากเกร็ด อันส่งผลต่อเกาะเกร็ดและแหล่งท่องเที่ยวระดับจังหวัดดังต่อไปนี้

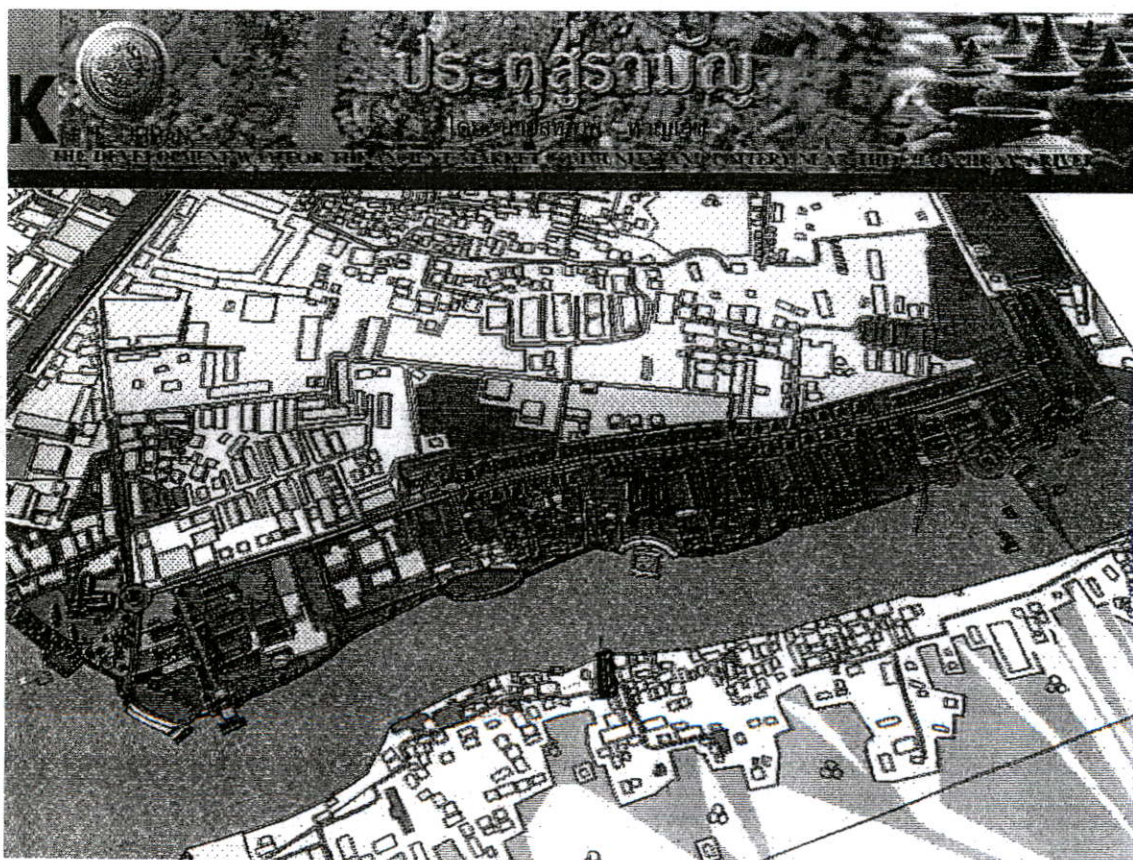
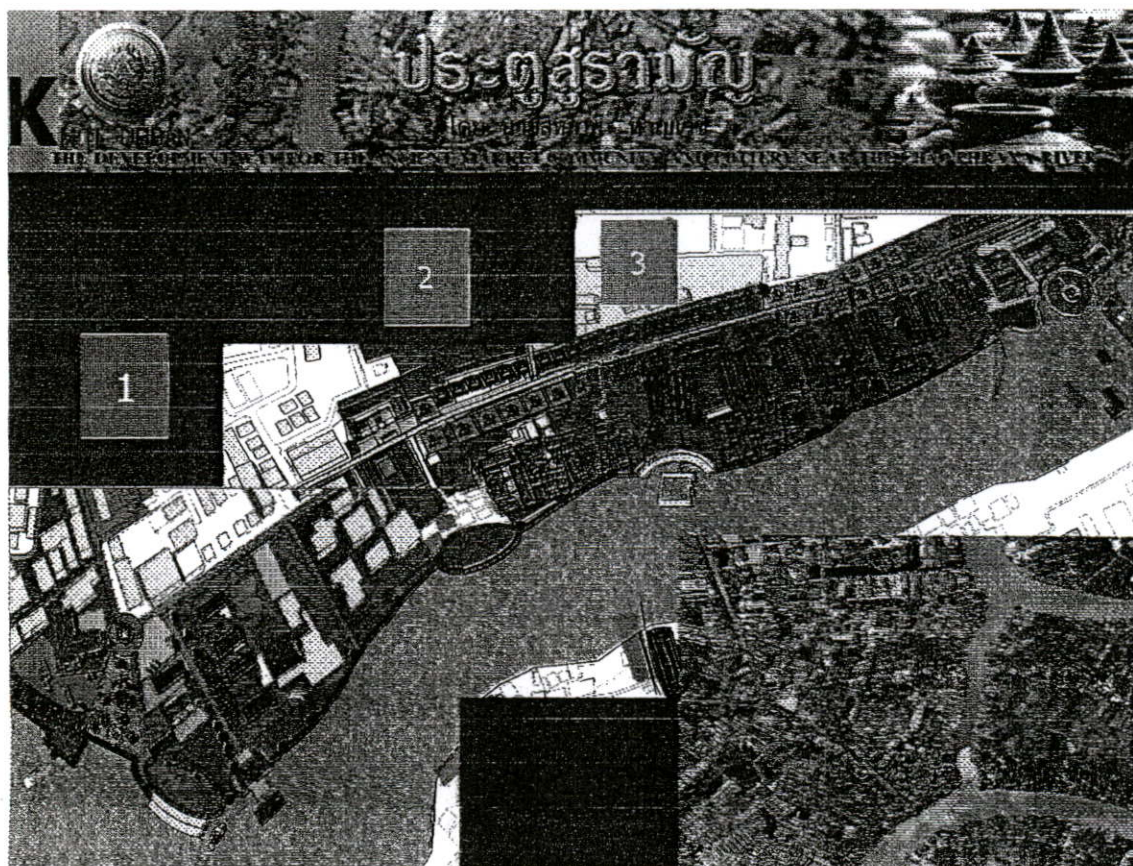
1. เส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำ ทัศนศึกษาริมแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณอำเภอปากเกร็ด
2. ผลกระทบที่เกิดจากการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา เทศบาลนครปากเกร็ด ต่อชุมชนชาวปากเกร็ดและแหล่งท่องเที่ยวเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
3. การศึกษาเอกลักษณ์และคุณค่าของชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาบริเวณ วัดสนามเหนือและวัดกลางเกร็ด บ้านจอมพลดอนอม กิตติขจร
4. การศึกษาความต่อเนื่องระหว่างชุมชนชาวมอญ และชุมชนเมืองอำเภอปากเกร็ด ด้านเอกลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี และการท่องเที่ยว
5. การศึกษาปรับปรุงพัฒนาพื้นที่เส้นทางระหว่างศูนย์แสดงสินค้า สัมมนาเมืองทองธานี อำเภอปากเกร็ด เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ภาพที่ 5.1 ภาพวัดสนามเหนือ ส่วน AMPHITHEATER ศูนย์มโหระทึกพริมน้ำ, พิพิธภัณฑ์การเมือง
และบ้านจอมพลถนอม กิตติขจร

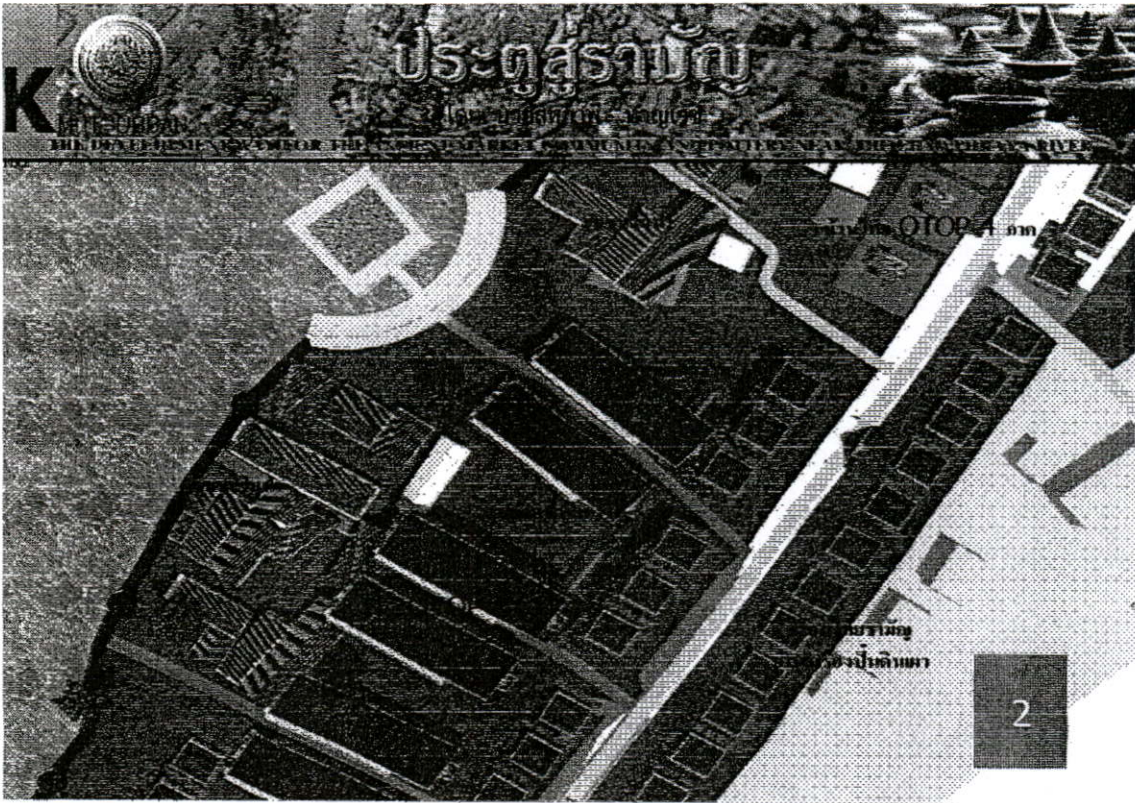

ภาพที่ 5.2 ผังส่วนสวนรมณีโยได้สะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา

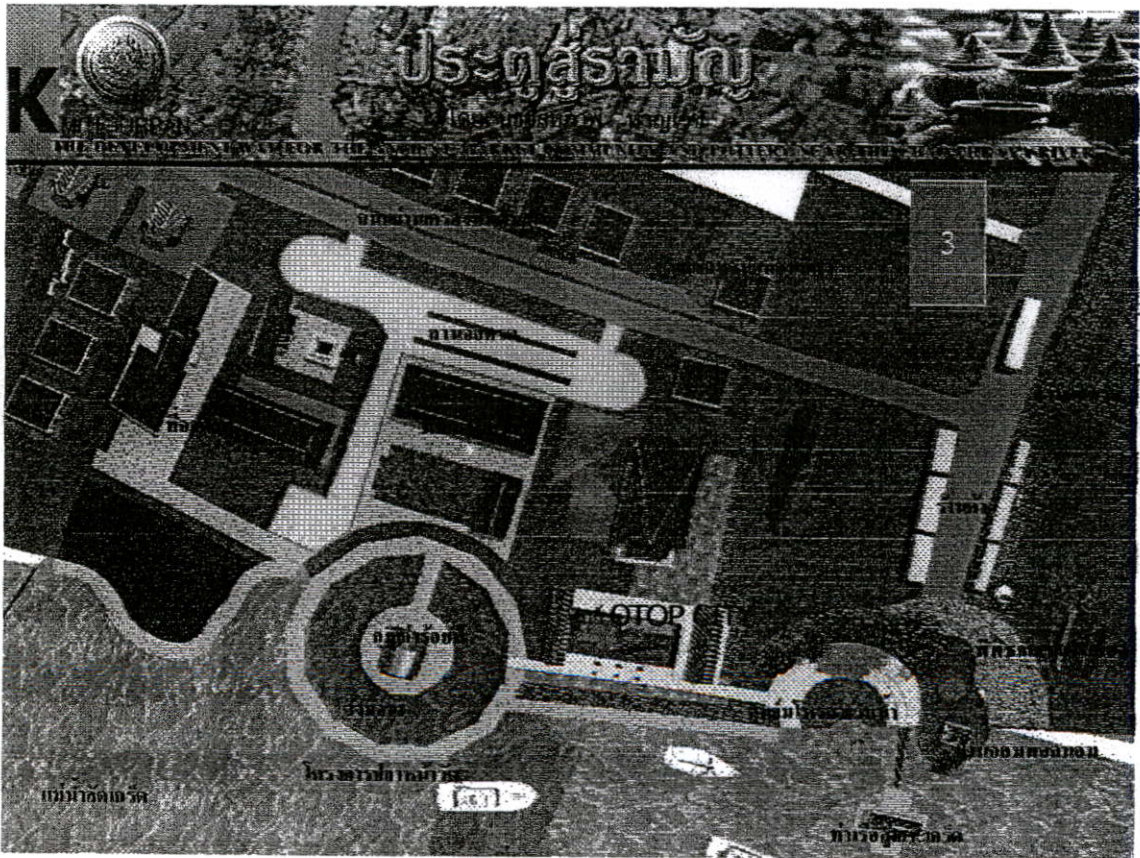

ภาพที่ 5.3 ผังรวมโครงการ

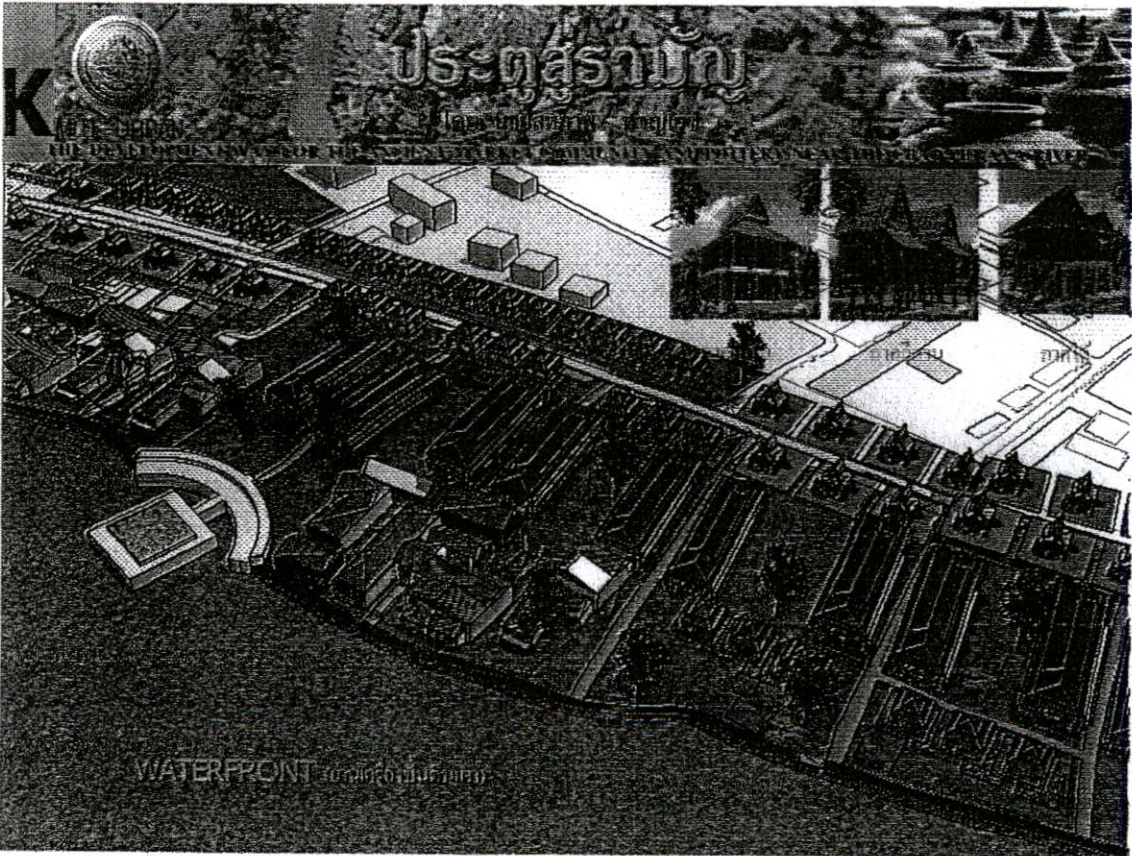
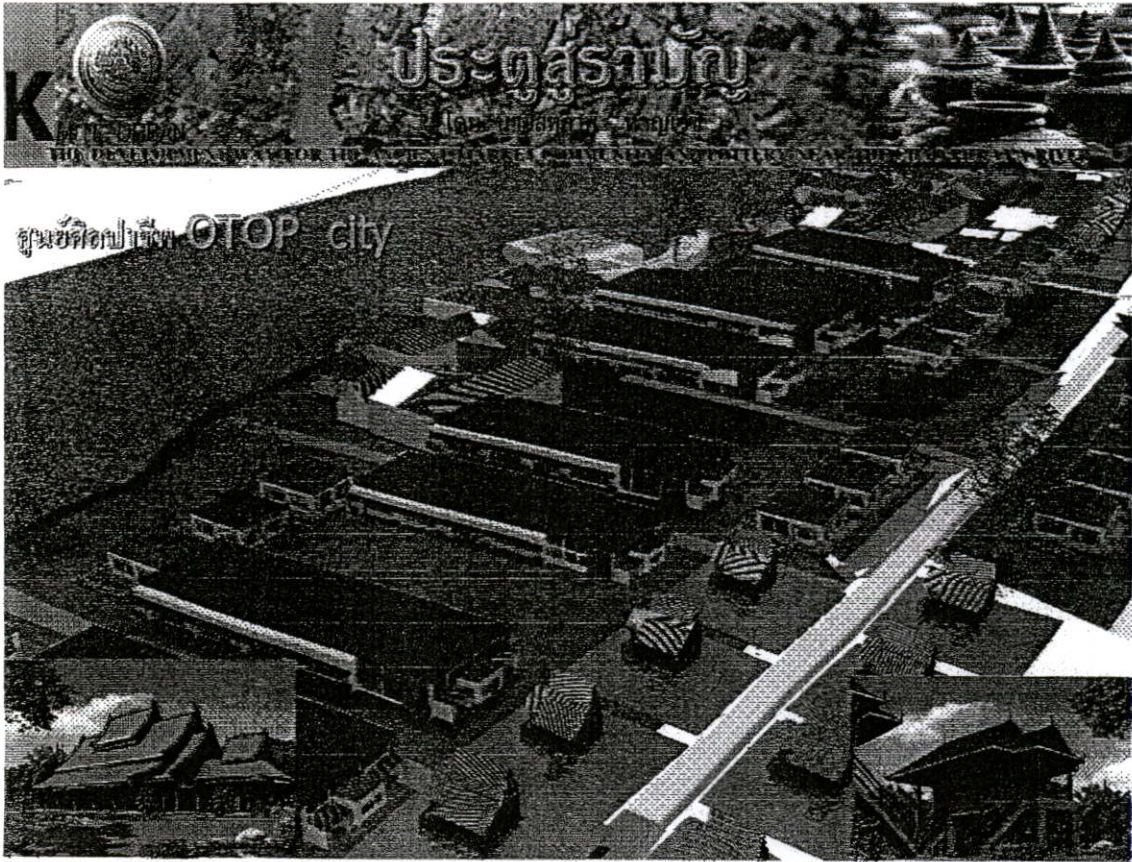

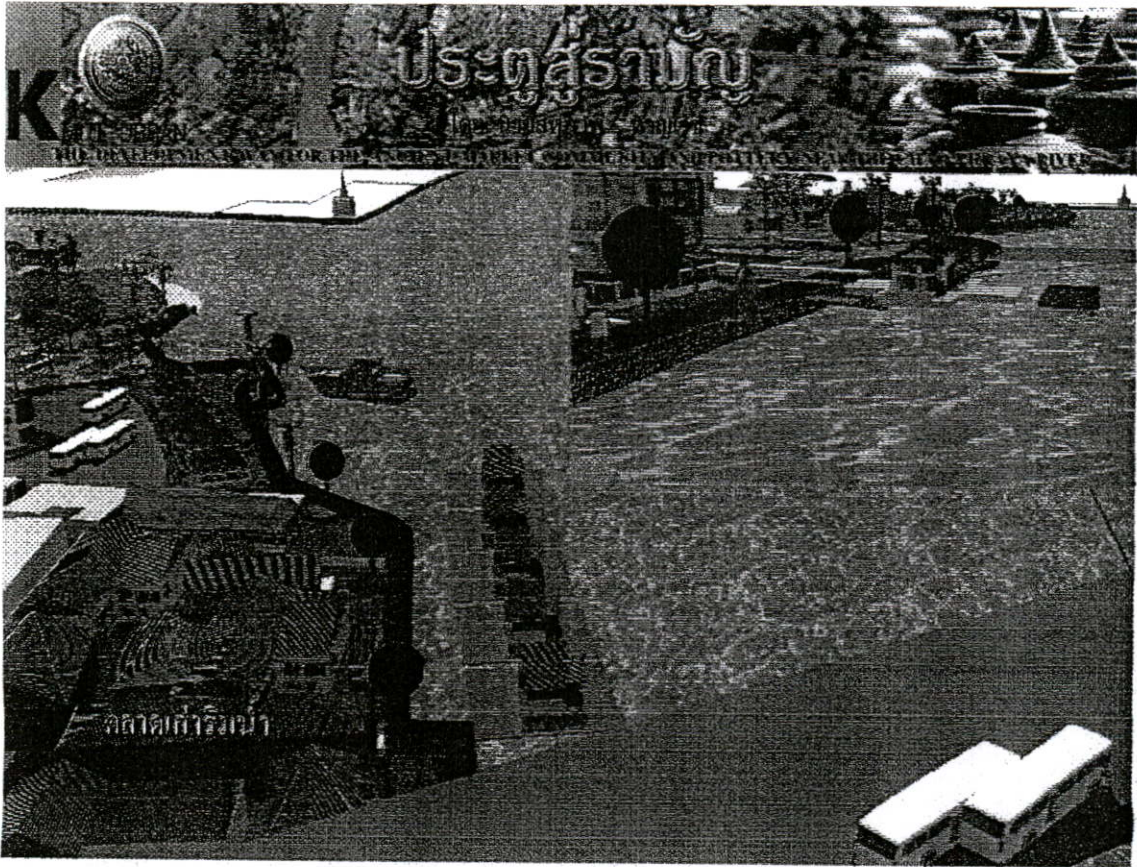
ภาพที่ 5.5 ผัง LAYOUT ส่วนศูนย์ศิลปาชีพ OTOP CITY ถนนย่านเครื่องปั้นดินเผา

ภาพที่ 5.6 ผัง LAYOUT ส่วนวัดกลางเกร็ด

ภาพที่ 5.7 ทศนิยมภาพศูนย์ Otop CITY ย่านเครื่องบินดินเผา

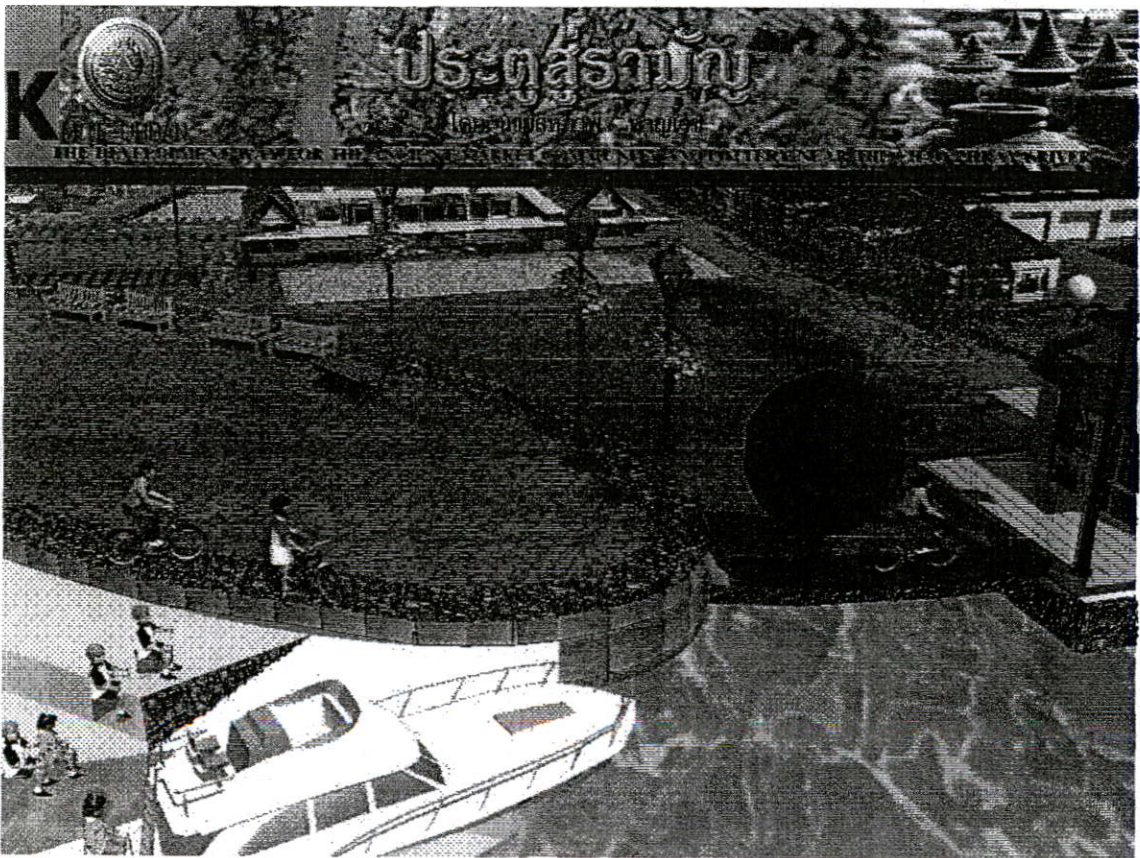
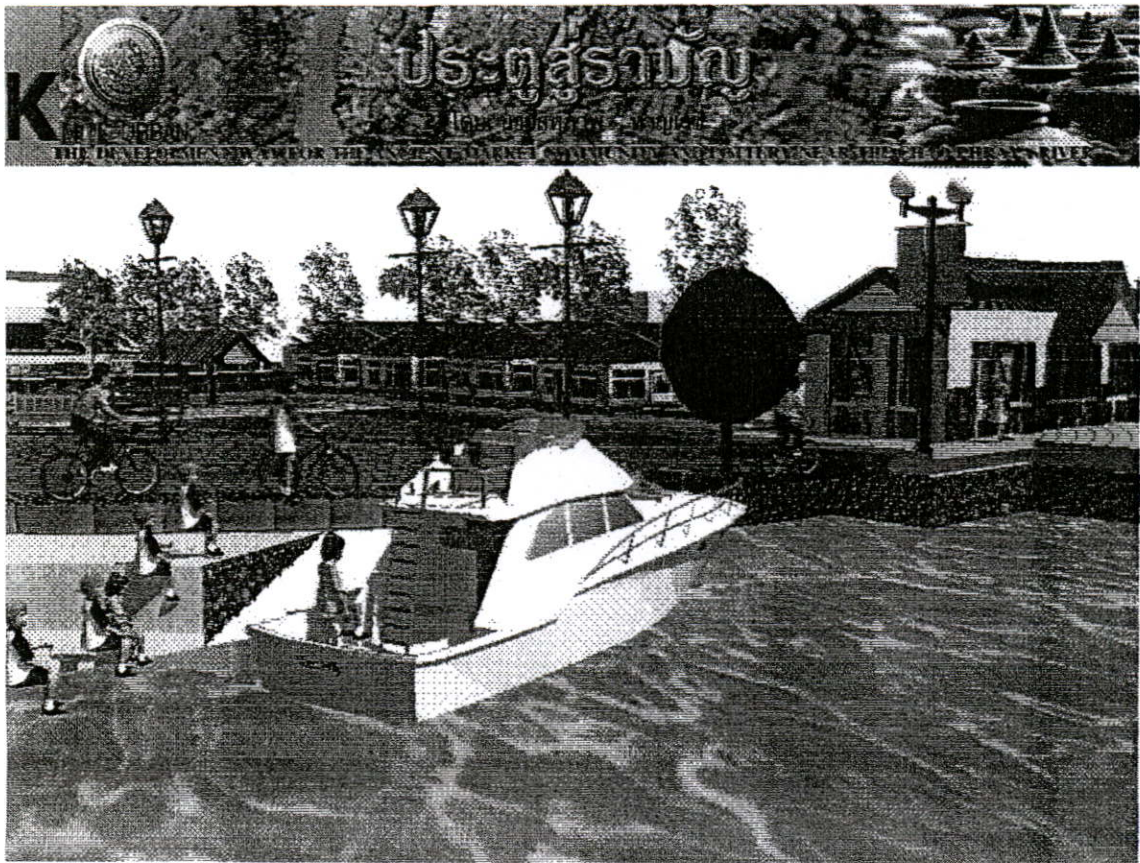
ภาพที่ 5.8 ทศนิยมภาพสะพาน

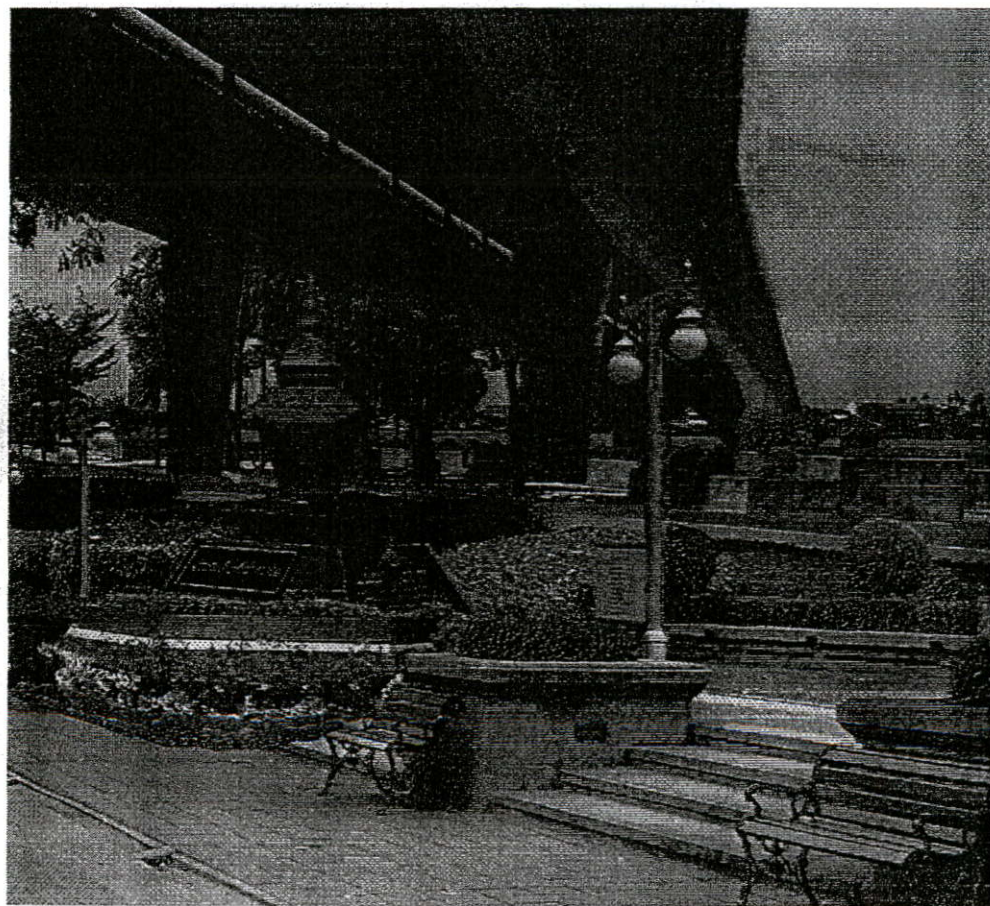
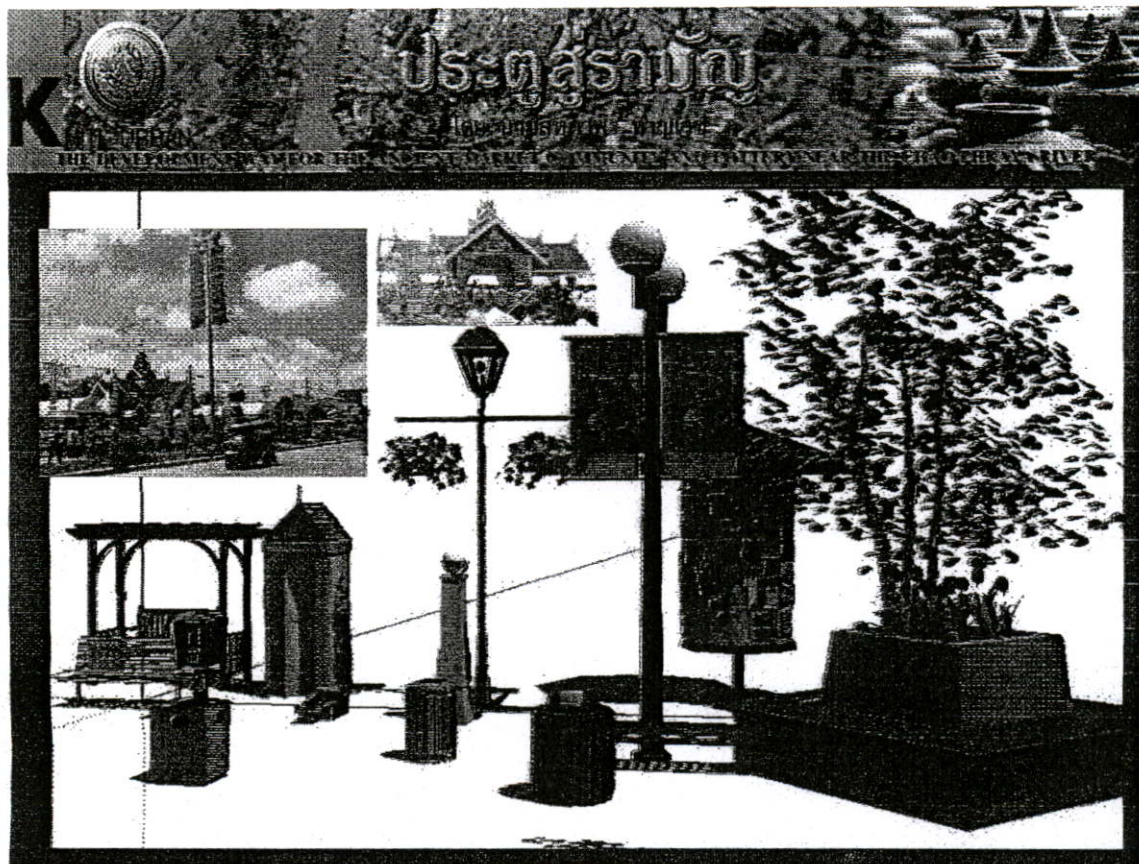
เรือแพอาหารไทย - มอญ 4 ภาค

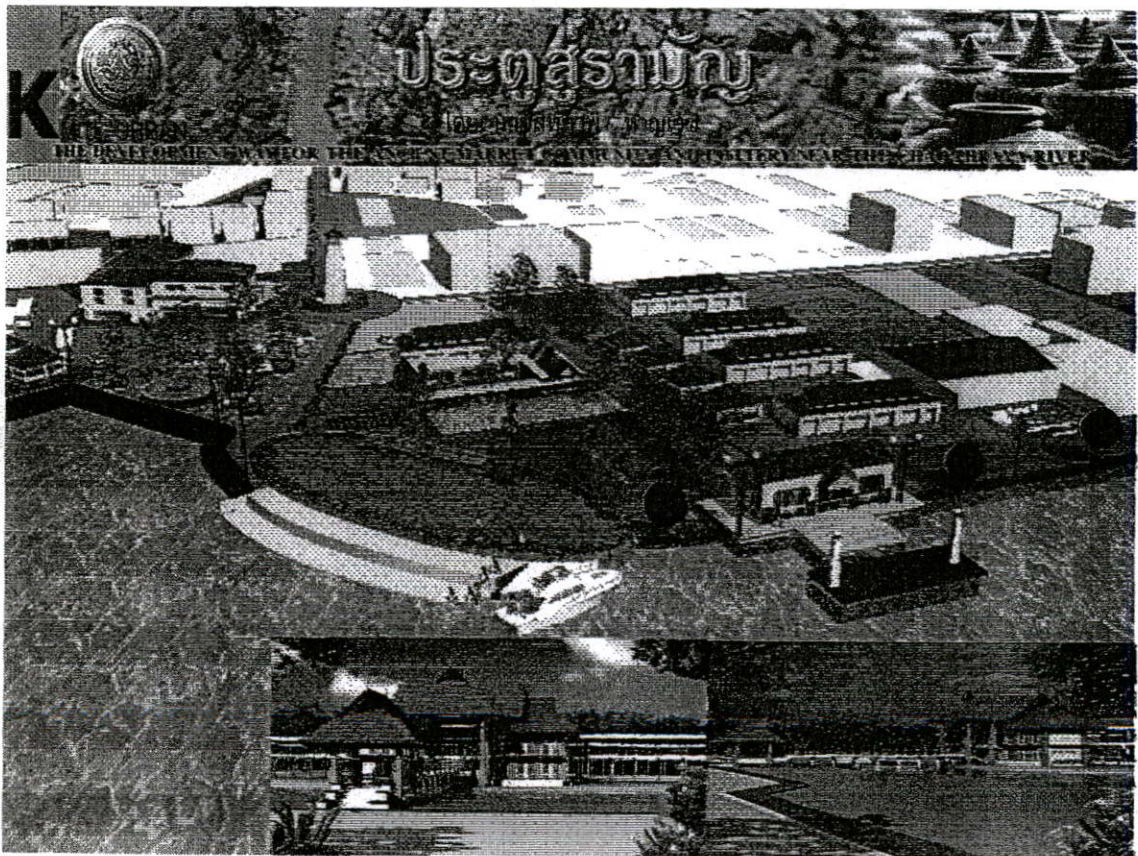
ภาพที่ 5.9 ทศนิยมภาพเรือแพอาหารไทย 4 ภาค - มอญ

ภาพที่ 5.10 ทศนิยมภาพลานวัฒนธรรมริมแม่น้ำชมเกาะเกร็ด

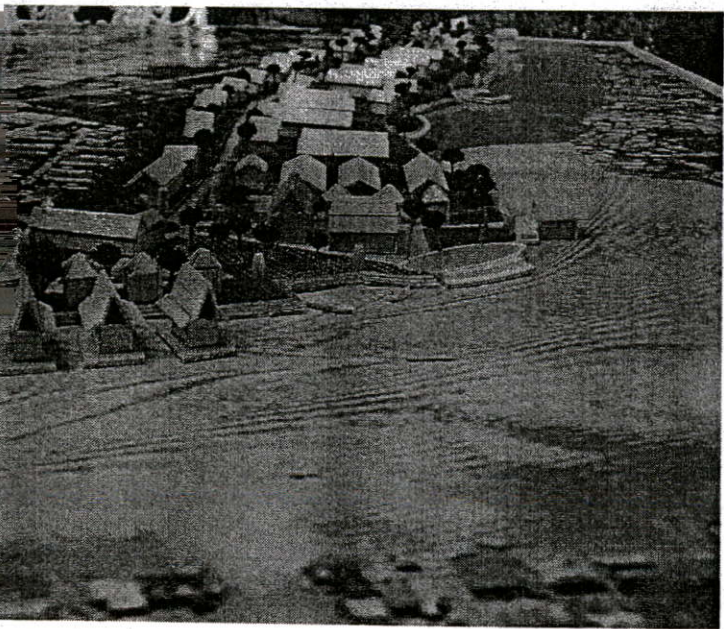
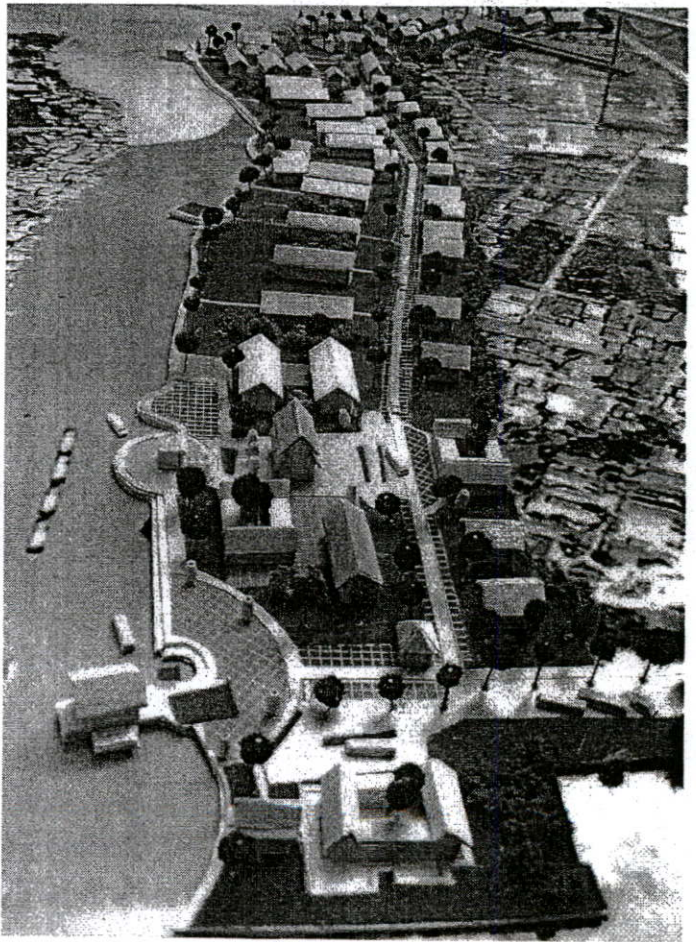
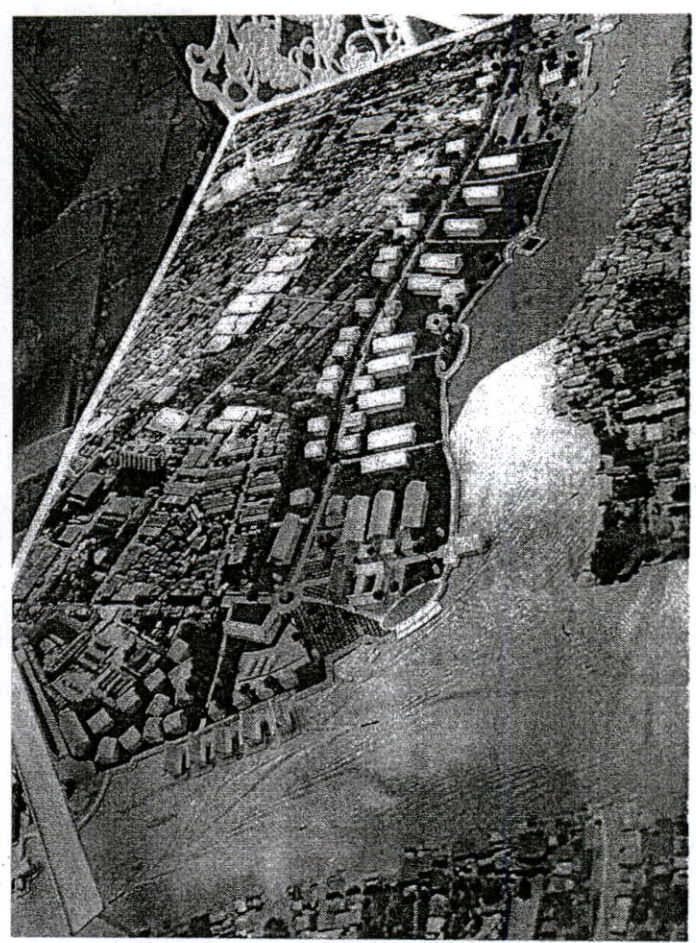
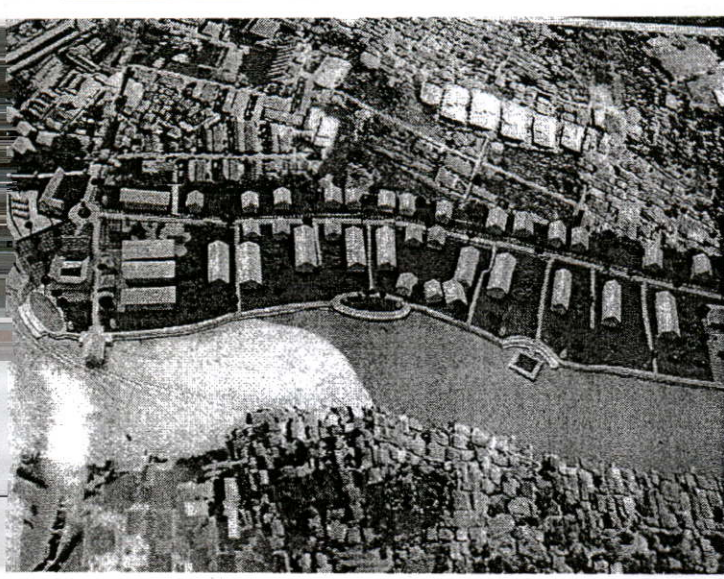
ภาพที่ 5.11 ส่วนประกอบบนบริเวณ (STREET FURNITURE)

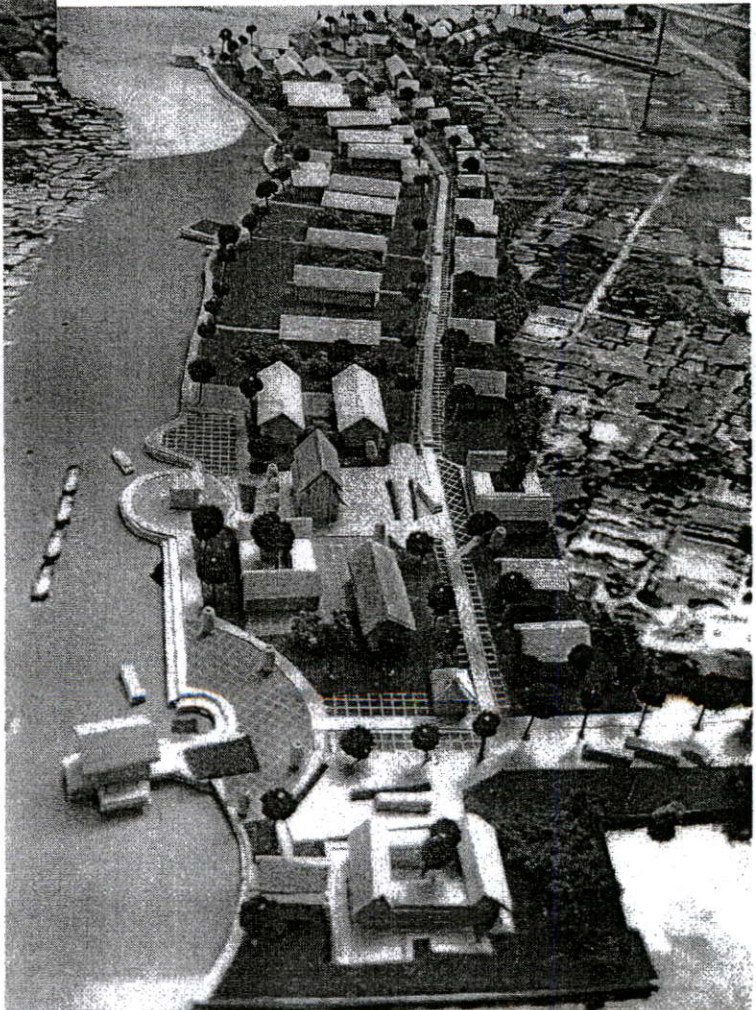
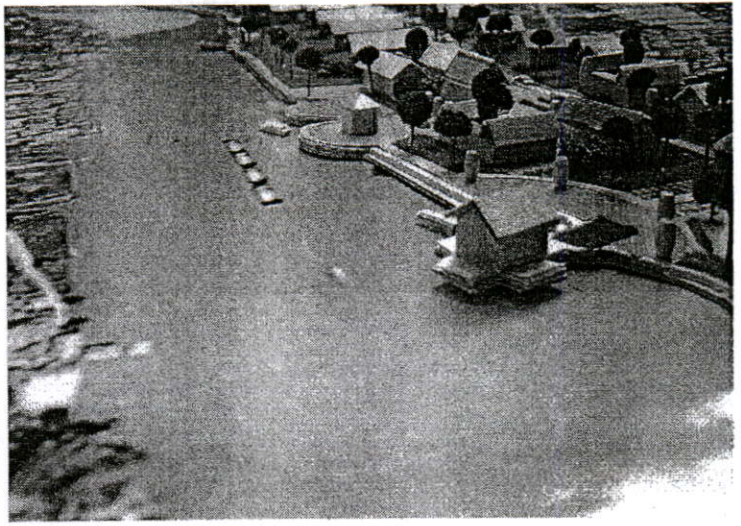
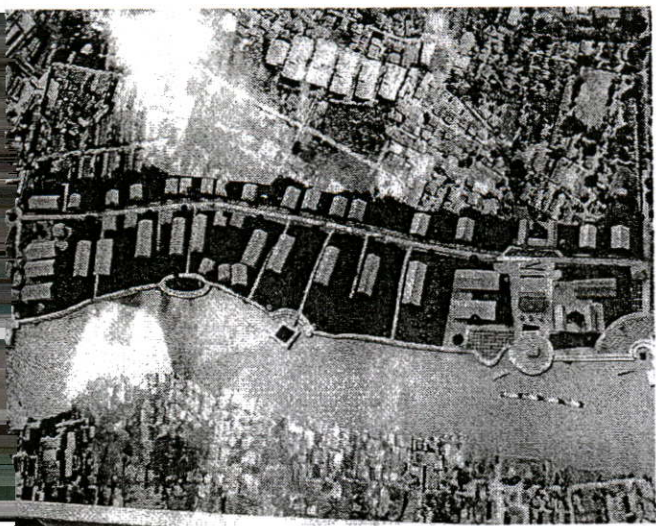

ภาพที่ 5.12 WATERFRONT และท่าเรือ

ภาพที่ 5.13 ส่วน LANDMARK เปิดมุมมองออกสู่แม่น้ำและเกาะเกร็ด.

บรรณานุกรม

- กนกพร แก้วกั้งवाल. 2538. แนวความคิดคุณค่าในการอนุรักษ์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- กรมการผังเมือง. 2525. พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518. (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2525).
กรุงเทพฯ :
- กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย. 2548. นนทบุรี : โอเดียนสโตร์.
: โครงการวางผังเมืองบริเวณเกาะเกร็ดและบริเวณโดยรอบเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์.
- : บริษัทไทยวิคตอรีไซน์ จำกัด. เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. โครงการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวย่านตลาดเก่าริมน้ำและย่านเครื่องปั้นดินเผาประตูสู่เกาะเกร็ด 2545.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2540. **สรุปคู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้านกายภาพ.** กรุงเทพฯ : กองวางแผนโครงการ
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. 2531. **คู่มือพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยว.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. 2544. การออกแบบสภาพแวดล้อมชุมชน. กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- จริย รัสมิแพทย. 2544. **วิวัฒนาการสภาพแวดล้อมเมือง.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- จूरรัตน์ นันทวนิช. 2535. “การศึกษาวิวัฒนาการตั้งถิ่นฐานของชุมชนปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการวางแผนและภาคเหนือ บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทัย ใจจงรัก. 2538. **การพัฒนาการของหมู่บ้าน.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- เทศบาลนครปากเกร็ด. 2547. **ข้อมูลทั่วไป อำเภอปากเกร็ด.** นนทบุรี : โอเดียนสโตร์.
- เทศบาลนครปากเกร็ด. 2546. **โครงการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวย่านตลาดเก่าริมน้ำและย่านตลาดโรงปั้นดินเผาประตูสู่เกาะเกร็ด.** นนทบุรี : โอเดียนสโตร์.
- พิสัณห์ ปลัดสิงห์. 2530. **คนมอญ.** กรุงเทพฯ : ด่านสุทธาคารพิมพ์.
- วรรณศิลป์ พีรพันธ์. 2538. **องค์ประกอบทางกายภาพของเมือง.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สถาบันดำรงศรีราชนาภาพ. 2541. **งานวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สถาบันวิจัยและเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540. **องค์ประกอบการท่องเที่ยว.** กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

สมพล คำรงเสถียร. 2535. **ประมวลความรู้(ภาคทฤษฎี)ผังเมือง**. “เอกสารการสอน วิชาออกแบบชุมชนเมือง.” กรุงเทพฯ. : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

สิงห์เดช สิงห์เทศ. 2547. “การพัฒนาภูมิทัศน์เมืองเพื่อการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

สุพิศรา วิชยประเสริฐกุล. 2545. “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการวางผังเมือง บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรศิริ ปาณินท์. 2542. **สถาปัตยกรรมไทย มอญ**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2540. **การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

แอ๊ด กิรมย์. 2548. **เกาะเกร็ด**. กรุงเทพฯ : เอ็น.พี.สกรีนพริ้นติ้ง.

Halprin, Lawrence. 1963. **Reinhold Publishing**. New York : Great Britain.

Love, Derek. 1993. **Land Use and Landscape Planning Pitman Press**. New York : Great Britain.

Lyunch, Kevin. 1962. **Site Planning**. Cambridge, The M.I.T. Press.

Lyunch, Kevin. 1962. **The Image of City**. Cambridge, The M.I.T. Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือราชการ

ประกาศบัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
เรื่อง ผลการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม ขอประกาศรายชื่อหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหามบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการดังนี้

นายสหภาพ หาญเวช รหัสประจำตัว 44064023 ให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการพัฒนาชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาริมแม่น้ำเจ้าพระยาเทศบาลนครปากเกร็ด (WAY TO DEVELOP THE OLD MARKET AND POTTERY DISTRICT AROUND CHAOPHRAYA FOR TRAVELINE PROMRTION, PAKKRED)” โดยมี ผศ.สมพล ดำรงเสถียร เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ผศ.ดร.เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม

ซึ่งได้รับอนุมัติเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2548

ทั้งนี้ให้นักศึกษาค้นคว้าและเขียนวิทยานิพนธ์ โดยปรึกษากับอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ให้เสร็จสิ้นภายในเวลาที่กำหนดในระเบียบของบัณฑิตวิทยาลัย

ประกาศ ณ วันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2548

(รศ.ดร.อิทธิพล แจ่มจักษ์)
รองคณบดี ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ นบ 522๐4/ ๖18๙

สำนักงานเทศบาลนครปากเกร็ด

ถนนแจ้งวัฒนะ นบ.11120

๖ มิถุนายน 2548

เรื่อง หนังสือสนับสนุนการทำหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์

เรียน คณบดี คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง

อ้างถึง หนังสือที่ ศธ.0524.04/1168 ลงวันที่ 21 มีนาคม 2548

ตามที่ นายสหภาพ หาญเวช นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง มีความประสงค์ในการทำวิทยานิพนธ์ เรื่องแนวทางการพัฒนาปรับปรุงชุมชนลาดเกล้ากับย่านเครื่องปั้นดินเผาและภูมิทัศน์ริมแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ทางเทศบาลฯ พิจารณาแล้ว เห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการทำแผนพัฒนาเทศบาลฯ จริง จึงมีความเห็นสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิชัย บรรคาศักดิ์)

นายกเทศมนตรีนครปากเกร็ด

สำนักการช่าง

โทร.0-2960-9704-14 ต่อ 424,425

โทรสาร.0-2960-9703

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์

หัวข้อวิจัย เรื่อง

แนวทางการพัฒนาชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาริมแม่น้ำเจ้าพระยา เทศบาลนครปากเกร็ด

โดย

นายสหภาพ หาญเวช

นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม

คณะ ครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

แบบสอบถาม : ชุดที่ 1 นักท่องเที่ยว

กาเครื่องหมายถูกในช่องที่ท่านเลือก

ข้อมูลทั่วไป				
1. เพศ	☐	ชาย	☐	หญิง
2. อายุ	☐	ต่ำกว่า 20 ปี	☐	35-40 ปี
	☐	20-35 ปี	☐	50 ปีขึ้นไป
3. อาชีพ	☐	รับราชการ - รัฐวิสาหกิจ		
	☐	ผู้ประกอบการด้าน.....		
	☐	รับจ้าง, พนักงานทั่วไป, ลูกจ้าง		
	☐	แม่บ้าน		
4. ท่านเคยมาเที่ยวเกาะเกร็ดโดยผ่านทางปากเกร็ดกี่ครั้ง	☐	1 ครั้ง	☐	4-5 ครั้ง
	☐	2-3 ครั้ง	☐	มากกว่า 6 ครั้งขึ้นไป
5. ท่านมาเที่ยวเกาะเกร็ดกับใคร	☐	มาเพียงลำพัง	☐	มากับกลุ่มทัวร์
	☐	มากับครอบครัว	☐	อื่นๆ ระบุ.....
6. จำนวนคนท่มาท่กับท่าน	☐	มาคนเดียว	☐	4-6 คน
	☐	2-3 คน	☐	มากกว่า 6 คน
7. เหตุผลที่มาเที่ยวเกาะเกร็ด สาเหตุเพราะ	☐	ชื่อของที่ระลึก		
	☐	เครื่องปั้นดินเผา, ศิลปะต่างๆ		
	☐	ชมประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิต		
	☐	ทานอาหารพื้นบ้าน, ชื่อของฝาก - ขนมหวาน		
	☐	พักผ่อนชมบรรยากาศทิวทัศน์ธรรมชาติ		

การใชประโยชน์ที่ดิน

ท่านมีความคิดเห็นสมควรที่จะใช้ประโยชน์ที่ดินจากตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาให้เป็น
ที่ท่องเที่ยวที่ต่อเนื่องสู่เกาะเกร็ด เพราะสาเหตุใด

- เห็นด้วย เพราะ ควรฟื้นฟูพื้นที่ให้ต่อเนื่องกับเกาะเกร็ดและพื้นที่ที่บรรยากาศดีอยู่แล้ว
- เห็นด้วย เพราะ.....
- ไม่เห็นด้วย เพราะไม่เหมาะเป็นแหล่งท่องเที่ยว เสื่อมโทรม
- ไม่เห็นด้วย เพราะ ควรใช้พื้นที่เป็นประโยชน์ด้านธุรกิจอื่น เช่น พักอาศัย หมู่บ้าน
- ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

การตั้งถิ่นฐาน

ท่านเห็นควรให้มีตลาดเก่าริมน้ำและย่านชุมชนย่านเครื่องปั้นดินเผาให้มีอยู่ตามริมแม่น้ำและถนน
หรือไม่

- เห็นด้วย เพราะ ควรอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่นให้อยู่คู่กับน้ำ
- เห็นด้วย เพราะ ควรส่งเสริมรายได้ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว
- เห็นด้วย เพราะ.....
- ไม่เห็นด้วย เพราะเป็นแหล่งเสื่อมโทรมก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับแม่น้ำ
- ไม่เห็นด้วย เพราะ ควรใช้พื้นที่แม่น้ำให้เป็นประโยชน์ด้านอื่นๆ
- ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

ภูมิทัศน์เมือง (ที่ว่างโล่ง)

ท่านใช้พื้นที่สวนสาธารณะ บริเวณวัดสนามเหนือ วัดกลางเกร็ดหรือไม่

- ใช่ ไม่ใช่

1.1 ท่านคิดว่าพื้นที่ด้านอำเภอปากเกร็ดจากถนนภูมิเวท-ถนนสุขาประชาสรรค์ ทำเรือปากเกร็ด มี

พื้นที่สาธารณะเพียงพอหรือไม่

- เพียงพอ ไม่เพียงพอ

1.2 ท่านพบปัญหาใดในการใช้สวนสาธารณะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ไม่พบปัญหา ภูมิทัศน์ไม่เหมาะสม
- การจัดที่นั่งไม่เหมาะสม วัสดุพื้น-ทางเท้าไม่เหมาะสม
- ไม่สะอาด - มีมลพิษ

1.3 ท่านเห็นว่าควรใช้พื้นที่ริมแม่น้ำฝั่งวัดกลางเกร็ดสู่พื้นที่ริมแม่น้ำฝั่งวัดกลางเกร็ดสู่พื้นที่ริมแม่น้ำ

เจ้าพระยาใกล้สะพานควรปรับปรุงเป็นพื้นที่สวนสาธารณะ เพื่อประกอบกิจกรรมและประเพณีเพื่อการท่องเที่ยว

หรือไม่

- เห็นด้วย
- ไม่เห็นด้วย

เส้นทางสัญจร			
1. ท่านเดินทางผ่านฝั่งอำเภอปากเกร็ดสู่เกาะเกร็ดโดยวิธีใด			
☐	รถโดยสารประจำทาง		
☐	รถยนต์ส่วนตัว (ตอบข้อ 1.1-1.2)		
☐	รถตุ้หรือรถทัวร์ (ในกรณีมีไปกับโปรแกรมทัวร์)		
☐	เรือ		
1.1 ท่านนำรถไปจอดบริเวณใด			
☐	วัดสนามเหนือ		
☐	วัดกลางเกร็ด		
☐	วัดบ่อ		
☐	พื้นที่จอดรถยนต์เครื่องปั้นดินเผา (ริมถนนสุขาประชาสรรค์)		
1.2 ท่านพบปัญหาใดในการนำรถไปจอด			
☐	ที่จอดรถไม่เพียงพอ	☐	ที่จอดรถไกลจากท่าเรือข้ามฟาก
☐	ที่จอดรถ (30 บาท) มีราคาสูง		
1.3 ท่านโดยสารมาจากถนนเส้นใด			
☐	ถนนติวานนท์ - ปทุมธานี	☐	ถนนติวานนท์ - นนทบุรี
☐	ถนนแจ้งวัฒนะ		
2. ท่านลงเรือข้ามฟากที่ทำเรือใด เพราะเหตุใด			
ท่าเรือสนามเหนือ			
☐	เพราะสะดวกใกล้ทางคมนาคมทางบกมากที่สุด		
☐	เพราะมีร้านค้า สินค้ามากมาย		
ท่าเรือวัดกลางเกร็ด			
☐	เพราะสะดวกใกล้ทางคมนาคมทางบกมากที่สุด		
☐	เพราะเจียบสงบไม่พลุกพล่าน คับแคบ		
3. ท่านพบปัญหาในการใช้ท่าเรือหรือไม่			
☐	ไม่พบปัญหา		
☐	พบปัญหาด้าน		
☐	ความปลอดภัยและมาตรฐานการรองรับจำนวนคน		
☐	ความไม่จัดระบบต่อปริมาณคน		
☐	ระยะเวลาการรอขึ้นเรือใช้เวลามาก		

4. ท่านพบปัญหาเส้นทางการท่องเที่ยวที่มาสู่เกาะเกร็ดหรือไม่	
☐	ไม่พบปัญหา
☐	พบปัญหาด้าน
☐	ถนนคับแคบ
☐	ไม่มีป้ายบอกทาง
☐	เดินทางเท้าไกลไม่มีร่มเงา (สู่ท่าเรือ)
5. ท่านคิดว่าเส้นทางที่จะสู่เกาะเกร็ด ควรเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่	
☐	ไม่ควร
☐	ควร เพราะ (เลือก 1 ข้อ)
☐	1) ควรใช้ชุมชนตลาดเก่ากับย่านเครื่องปั้นดินเผาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมเกาะเกร็ด
☐	2) การใช้วัดสนามเหนือและวัดกลางเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเหมือนเกาะเกร็ดทั้ง 2 ข้อ สมควรทั้งหมด
6. ท่านใช้บริการเที่ยวรอบเกาะหรือไม่	
☐	ใช้บริการ (ตอบข้อ 6.1)
☐	ไม่ใช้บริการ
6.1 ถ้าใช้บริการเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำ ควรปรับปรุงหรือไม่	
☐	ควรปรับปรุง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) เพราะ..
☐	การใช้เวลาแวะชมสถานที่ต่างๆน้อย
☐	ความปลอดภัย
☐	การอำนวยความสะดวกของเรือให้มีผู้รองรับจำนวนมากกกว่านี้ และรูปแบบของเรือควรมีเอกลักษณ์พิเศษ
☐	ไม่ควรปรับปรุง
ที่หมายตา	
1. ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นสัญลักษณ์มองเห็นได้ชัดเจนของพื้นที่เส้นทางฝั่งอำเภopakเกร็ด (ก่อนเข้าสู่เกาะเกร็ด)	
☐	วัดสนามเหนือ
☐	โรงเรียนมูลนิธิปากเกร็ดวิทยา
☐	วัดกลางเกร็ด
☐	พื้นที่สะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา
☐	ศาลา, ท่าเรือข้ามฟาก

2. ท่านคิดว่าสิ่งใดของเกาะเกร็ดเป็นสัญลักษณ์มองเห็นได้ชัดในระยะไกล จากฝั่งเทศบาลอำเภอปากเกร็ด

- ทำเรือวัดกลางเกร็ด, วัดสนามเหนือ
- เจดีย์, โบสถ์วัดกลางเกร็ด, โบสถ์วัดสนามเหนือ
- ชุมหลังคาวัดบ่อ หรือชุมหลังคาตลาดเก่า
- ศาลเจ้าหรือโรงเจ

สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ

1. ท่านคิดว่าสิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณฝั่งอำเภอปากเกร็ดควรปรับปรุงให้เข้ากับรูปแบบท้องถิ่นหรือไม่

- ควรปรับปรุง
- ไม่ควรปรับปรุง

2. ถ้าควรปรับปรุง ควรจะปรับปรุงบริเวณด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

สิ่งก่อสร้าง	☐	บ้านจอมพลถนอม กิติขจร	☐	วัดสนามเหนือ
	☐	ย่านถนนเครื่องปั้นดินเผา	☐	วัดกลางเกร็ด
	☐	ย่านตลาดเก่า		
สิ่งประกอบ	☐	ท่าเรือ	☐	ม้านั่ง
บริเวณ	☐	ห้องน้ำ	☐	ทางเดินและชุมทางเดิน
(โดยรวม)	☐	ป้าย		
	☐	สวน - ต้นไม้		
	☐	เสาไฟ - ถนน		

เอกลักษณ์และคุณค่า

1. ท่านคิดว่าควรอนุรักษ์ปรับปรุงสถานที่ให้มีเอกลักษณ์และคุณค่าด้านศิลปะ วรรณกรรม ประเพณีหรือไม่

- ควรปรับปรุง สถานที่...(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- บ้านพักจอมพลถนอม กิติขจร
- ย่านเครื่องปั้นดินเผา (ถนนสุขาประชาสรรค์)
- วัดกลางเกร็ด
- วัดสนามเหนือ
- ตลาดเก่าริมน้ำ
- พื้นที่รอบแม่น้ำเจ้าพระยาและคลองลัดเกร็ด รวมถึงสวนรมณีย์
- พื้นที่ใต้สะพานข้ามแม่น้ำ
- ไม่ควรปรับปรุง

2. ท่านคิดว่าควรอนุรักษ์โบราณสถาน ประเภทศาสนาให้เป็นแหล่งความรู้และเผยแพร่ประวัติศาสตร์ตามแบบดั้งเดิมท้องถิ่นหรือไม่

- ควรปรับปรุง สถานที่...(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- วัดสนามเหนือ (โบสถ์ ศาลา กุฏิกลางน้ำ จิตรกรรมฝาผนัง)
- วัดกลางเกร็ด (โบสถ์ ศาลา กุฏิกลางน้ำ จิตรกรรมฝาผนัง)
- บ้านพักจอมพลถนอม กิตติขจร (ปรับปรุง-ฟื้นฟูให้เป็นพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์และศูนย์มหรสพรมน้ำ)
- ตลาดเก่าริมน้ำ (ตัวอาคาร และชุมชน)
- ย่านเครื่องปั้นดินเผา (ตัวอาคารและชุมชน)
- ไม่ควรปรับปรุง

โปรแกรมการท่องเที่ยวและแนวโน้ม

1. ท่านใช้บริการโปรแกรมทัวร์ของโครงการอะไรหรือไม่

- ใช้
- โครงการวันเดียวเที่ยวเมืองนนท์
- โครงการวันเดียวเที่ยว 3 จังหวัด
- โครงการร้อยเดียวเที่ยวจังหวัดนนท์
- โครงการล่องเรือเจ้าพระยา
- โครงการเที่ยวปากเกร็ดใน 1 วัน
- ไม่ได้ใช้ มาเอง

2. โปรแกรมทัวร์ของท่านใช้เวลาเท่าใด เพียงพอหรือไม่

☐	2-3 ชั่วโมง	☐	เพียงพอ	☐	ไม่เพียงพอ
☐	3-5 ชั่วโมง	☐	เพียงพอ	☐	ไม่เพียงพอ
☐	6-8 ชั่วโมง	☐	เพียงพอ	☐	ไม่เพียงพอ

3. ท่านเห็นควรมีการเพิ่มโปรแกรมทัวร์หรือแหล่งท่องเที่ยวรอบเกาะเกร็ด (ฝั่งอำเภอปากเกร็ด) โดยฟื้นฟูชุมชน สถานที่และท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่

- ควร
- ไม่ควร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

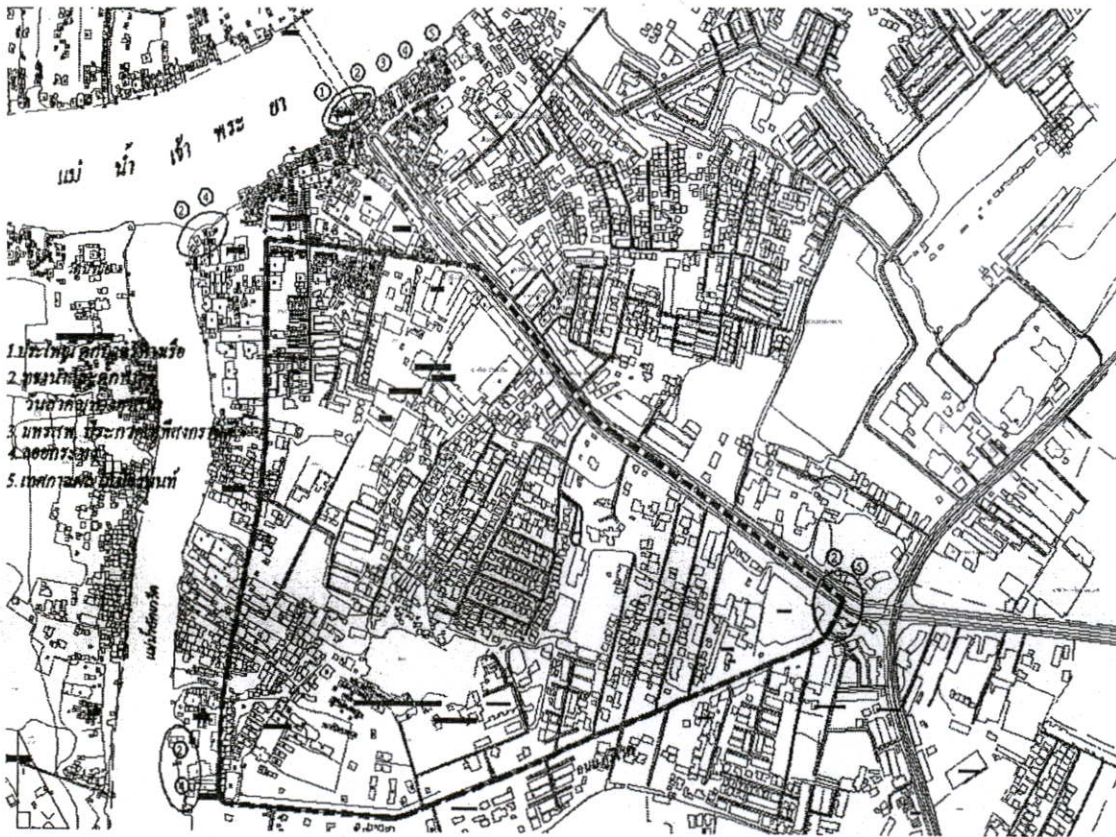
ตลาดและแนวความคิดกับการท่องเที่ยว

1. ท่านเห็นควรมีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของอำเภอปากเกร็ดสุเอเกะเกร็ดหรือไม่ อย่างไร
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- การประชาสัมพันธ์ โดยย้ายบริเวณพื้นที่ถนนต่างๆที่จะนำมาสู่เอเกะเกร็ด
- จัดสวนภูมิทัศน์ เพื่อบ่งบอกเชื้อเชิญให้เห็นภาพเอเกะเกร็ด
- ตั้งป้ายไว้ในที่สูง มองเห็นได้ชัด
- อนุรักษ์อาคารหรือสร้างศาลา บ่อมตำรวจ ป้าย เสาไฟ ให้เห็นสัญลักษณ์ท้องถิ่น

2. ท่านเห็นควรอย่างไรเกี่ยวกับการฟื้นฟูชุมชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว (ฝั่งปากเกร็ด)

- จัดตั้งหลักสูตรแนะนำสำหรับชุมชนให้มีส่วนร่วมในแหล่งงานด้านการท่องเที่ยว
- จัดตั้งมัคคุเทศน์ท้องถิ่น โดยชุมชนให้ความรู้สู่เอเกะเกร็ด
- เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ป้าย ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว

จุดกำเนิดประเพณี - วัฒนธรรมและกิจกรรมทางสังคม

หัวข้อวิจัย เรื่อง

แนวทางการพัฒนาชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาริมแม่น้ำเจ้าพระยา เทศบาลนครปากเกร็ด

โดย

นายสหภาพ หาญเวช

นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม

คณะ ครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

แบบสอบถาม : ชุดที่ 2 ชุมชนท้องถิ่น

 กาเครื่องหมายถูกในช่องที่ท่านเลือก

เรื่อง ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ	☐	ชาย	☐	หญิง
2. อายุ	☐	ต่ำกว่า 20 ปี	☐	35-40 ปี
	☐	20-35 ปี	☐	50 ปีขึ้นไป
3. อาชีพ	☐	รับราชการ - รัฐวิสาหกิจ		
	☐	ผู้ประกอบการด้าน.....		
	☐	รับจ้าง, พนักงานทั่วไป, ลูกจ้าง		
	☐	แม่บ้าน		

เรื่อง ย่าน

1. บริเวณใดที่ท่านใช้เป็นที่รวมกิจกรรม

☐	วัดสนามเหนือ, วัดกลางเกร็ด	☐	ร้านค้าตลาดเก่า
☐	โรงเรียน	☐	พื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา
☐	ศาลเจ้า		

2. ท่านทำกิจกรรมและประกอบพิธีทางศาสนาวัดใดเป็นประจำ

☐	วัดสนามเหนือ
☐	วัดกลางเกร็ด
☐	ศาลเจ้า
☐	ที่อื่น ๆ.....

3. สัปดาห์ละกี่วัน

☐	1 วัน	☐	3 วัน
☐	2 วัน		

4. ลานบริเวณวัดที่ถูกใช้ทำจัดงานหรือกิจกรรมมากที่สุด

☐	วัดสนามเหนือ	☐	วัดกลางเกร็ด
☐	ที่อื่น ระบุ.....		

5. ท่านคิดว่าฝั่งอำเภอปากเกร็ดควรปรับปรุงให้เป็นแหล่งส่งเสริมการท่องเที่ยวหรือไม่

ควรปรับปรุง (ตอบข้อ 5.1)

ไม่ควรปรับปรุง

เหตุผล .....

5.1 ท่านคิดว่าบริเวณใดที่ควรปรับปรุง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

วัดและท่าเรือวัดกลางเกร็ด

วัดและท่าเรือวัดสนามเหนือ

ย่านตลาดเก่า

ย่านเคื่องปั้นดินเผา (ถนนสุขาประชาสรรค์)

บ้านจอมพลถนนอม กิตติขจร (ซอยเครื่องบินเล็ก)

พื้นที่ริมน้ำทั้งหมดตั้งแต่ถนนภูมิเวทย์จนถึงสวนรมณีย์ใกล้สะพาน

อื่นๆ.....

6. ท่านประกอบกิจการค้าขายที่ใด

ขายที่ส่วนตัว (บ้าน)

ขายในบริเวณเกาะเกร็ด

ขายที่ตลาดอื่น

ขายตามทางเท้า

ที่อื่น ระบุ.....

7. ท่านเห็นควรหรือไม่ที่ให้เอกชนเข้ามาดำเนินการจัดระเบียบของชุมชน เพื่อเป็นพื้นที่ค้าขายในการส่งเสริม

รายได้สำหรับให้นักท่องเที่ยวเข้ามาสู่เกาะเกร็ด

เห็นด้วย เพราะ

มีความเป็นระเบียบมากขึ้น

ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

ไม่เห็นด้วย เพราะ

วิถีชุมชนเปลี่ยนไป

ชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ ประกอบอาชีพดีกว่า

เหตุผลอื่น .....

เรื่อง ที่ว่างโล่ง

1. ท่านมีความคิดเห็นว่าบริเวณที่ว่างโล่งใดควรเป็นที่สาธารณะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

วัดสนามเหนือ

วัดกลางเกร็ด

พื้นที่ใต้สะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา

พื้นที่รอบริมแม่น้ำเจ้าพระยาและริมคลองลัดเกร็ด

ทำน้ำล้นสุดถนนภูมิเวทย์ติดบ้านจอมพลถนนอม กิตติขจร

บริเวณวัดบ่อใกล้ตลาดเก่า

☐	บริเวณพื้นที่เส้นถนนย่านเครื่องปั้นดินเผา				
☐	ไม่มีความเห็น เพราะ.....				
เรื่อง เส้นทางสัญจร					
1. ท่านใช้วิธีใดในการเดินทางมาฝั่งอำเภopakเกร็ด					
☐	เรือ	☐	รถส่วนตัว	☐	รถประจำทาง
2. ท่านพบปัญหาใดในการใช้เส้นทางสัญจร (สำหรับทางบกและทางน้ำ)					
☐	ทางเดินแคบ แออัด	☐	ไม่พบปัญหา		
☐	มีท่าเรือน้อย, จำนวนเรือไม่เพียงพอ				
☐	มีรถสวนมาก, ทางรถออกกระชั้นชิด				
เรื่อง ที่หมายตา					
1. ท่านคิดว่าสิ่งใดคือสัญลักษณ์มองเห็นได้ชัดเจนที่สุด					
☐	อาคารเรียนโรงเรียนมูลนิธิปากเกร็ดวิทยา				
☐	ศาลเจ้า				
☐	วัดสนามเหนือ เจดีย์ ศาลา กุฏิ โบสถ์				
☐	วัดกลางเกร็ด เจดีย์ ศาลา กุฏิ โบสถ์				
☐	บ้านทรงไทย (บ้านจอมพลถนอม กิตติขจร)				
☐	เสาไฟถนนภูมิเวท (เสาหงษ์)				
☐	ท่าเรือเทศบาลนครปากเกร็ด				
2. ท่านใช้สิ่งใดจุดจำสถานที่ต่างๆเพื่อสะดวกในการมองเห็นระยะใกล้					
☐	ซุทวัดบ่อ, วัดกลางเกร็ด, วัด				
☐	เสาไฟ				
☐	กำแพงวัด				
☐	โรงงาน, ชุมชนย่านเครื่องปั้นดินเผา				
☐	ซุ้มหลังคาตลาดเก่า				
เรื่อง สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ					
1. ท่านเห็นว่าควรปรับปรุงท่าเรือให้รองรับผู้ใช้งานหรือไม่					
☐	ควรปรับปรุงให้เป็นสาธารณะประโยชน์ด้านข้อมูลและสิ่งอำนวยความสะดวก				
☐	ไม่ควรปรับปรุง				
2. ท่านคิดว่าจำนวนร้านค้าที่รองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางสู่เกาะเกร็ดมีเพียงพอหรือไม่					
☐	มีเพียงพอ				
☐	ไม่เพียงพอ				

3. ท่านคิดว่าบริเวณฝั่งอำเภอปากเกร็ดยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกหรือไม่

- ขาด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ดึงขยะ
- ตู้ ATM
- ป้าย
- ตู้โทรศัพท์
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร
- ไม่ขาด

4. ท่านเห็นว่าควรจัดสร้างสิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบให้เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นหรือไม่

- เห็นควร
- ไม่ควร

เรื่อง การใช้ประโยชน์ที่ดิน

1. ท่านเห็นควรจัดตั้งประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยวไปยังเกาะเกร็ดหรือแหล่งส่งเสริมการท่องเที่ยวหรือไม่ (บริเวณถนนภูมิเวท, ถนนสุขาประชาสรรค์, ตลาดเก่ารวมทั้งพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งหมด)

- ควร
- ไม่ควร

2. ท่านเห็นควรจัดตั้งประโยชน์ที่ดินไปในทิศทางใดมากที่สุด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(บริเวณถนนภูมิเวท, ถนนสุขาประชาสรรค์, ตลาดเก่ารวมทั้งพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งหมด)

- หมู่บ้าน, คอนโด
- โรงงานอุตสาหกรรม
- ย่านเครื่องปั้นดินเผาเพื่อการท่องเที่ยว
- ย่านพาณิชย์กรรมเพื่อการท่องเที่ยว
- พื้นที่ราชการทั้งหมด (เหมือนถนนภูมิเวท)
- อื่นๆ.....

3. ท่านเห็นควรจัดสร้างโรงงานอุตสาหกรรมริมแม่น้ำเจ้าพระยาหรือไม่

- เห็นควร ไม่สมควร

4. ท่านเห็นควรฟื้นฟูชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาให้เป็นแหล่งเครื่องปั้นดินเผาและการประกอบการตลาดริมน้ำ (เหมือนตลาดดอนหวาย) หรือไม่เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวไปสู่เกาะเกร็ด

- เห็นควร ไม่เห็นด้วย

เรื่อง การตั้งถิ่นฐาน

1. ท่านเห็นควรอนุรักษ์พื้นที่และชุมชนริมน้ำ (แม่น้ำเจ้าพระยาและคลองลาดเกร็ด)

- เห็นควร ไม่เห็นด้วย

2. ท่านเห็นควรจัดตั้งชุมชนแบบดั้งเดิมเพื่อส่งเสริมรายได้ชุมชนและการค้าขาย การจัดตั้งศูนย์ OTOP เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่

- เห็นด้วย เพราะควรอนุรักษ์ชุมชนและส่งเสริมรายได้การท่องเที่ยว
- เห็นด้วย เพราะควรย้ายชุมชนเป็นสถานที่ประกอบกิจการด้านอื่นๆ
- ไม่เห็นด้วย เพราะประกอบอาชีพอื่นในเมืองดีกว่า

เรื่อง เอกลักษณะและคุณค่า

1. ท่านเห็นควรอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งอําเภอปากเกร็ดให้มีเอกลักษณ์ด้านเมืองแห่งรามัญและชุมชนมอญเก่าหรือไม่

- เห็นควร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ควรอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมให้เหมือนเกาะเกร็ด
- ควรอนุรักษ์ฟื้นฟูวัดสนามเหนือ - โบราณสถานแบบดั้งเดิม
- ควรอนุรักษ์ฟื้นฟูวัดกลางเกร็ด - โบราณสถานแบบดั้งเดิม
- ควรอนุรักษ์ฟื้นฟูบ้านจอมพลดอนอม กิตติขจร แหล่งศึกษาประวัติศาสตร์และศูนย์มหรสพรมน้ำ
- ควรอนุรักษ์ฟื้นฟูตลาดเก่าริมน้ำ
- ควรอนุรักษ์ฟื้นฟูถนนย่านเครื่องปั้นดินเผาตลอดสายเห็นแหล่งท่องเที่ยว
- ควรอนุรักษ์ฟื้นฟูบ้าน-อาคารริมน้ำ ปรับปรุงให้เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิม
- ไม่ควรปรับปรุง

เรื่อง โปรแกรมการท่องเที่ยว

1. ท่านเห็นควรจัดตั้งโปรแกรมทัวร์เดิมจากเกาะเกร็ดเพิ่มเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผา (ถนนสุขาประชาสรรค์) โดยขึ้นเรือจากท่าวัดสนามเหนือและวัดกลางเกร็ดหรือไม่

- เห็นควร ไม่เห็นควร .....

2. ท่านเห็นด้วยกับการจัดตั้งฟื้นฟูการนำเที่ยวแบบเดินเท้าจากวัดกลางเกร็ดไปตามถนนย่านเครื่องปั้นดินเผา, วัดสนามเหนือสู่ตลาดเก่า

- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย .....

3. ท่านเห็นด้วยกับการจัดตั้งทัวร์ทางเรือบริเวณท่าเรือไปสู่แหล่งท่องเที่ยวที่อื่นทางจังหวัดนนทบุรีหรือล่องเรือทางอยุธยาโดยใช้เกาะเกร็ดกับย่านเครื่องปั้นดินเผา ย่านตลาดเก่า เป็นจุดเริ่มต้นหรือจุดสุดท้ายหรือไม่

- เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย .....

เรื่อง ผลกระทบอันเกิดจากกิจกรรมท่องเที่ยว

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับผลกระทบที่นักท่องเที่ยวมาสู่เกาะเกร็ด

- มีผลกระทบด้านขยะ สิ่งปฏิกูล เสีย
- มีผลกระทบด้านความแออัดในการจอดรถ
- มีผลกระทบอื่นๆ ระบุ.....
- ไม่มีผลกระทบ

เรื่อง ตลาดและแนวความคิดกับการท่องเที่ยว

1. ท่านเห็นควรมีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของอำเภอปากเกร็ดสุเอะเกร็ดหรือไม่ อย่างไร

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

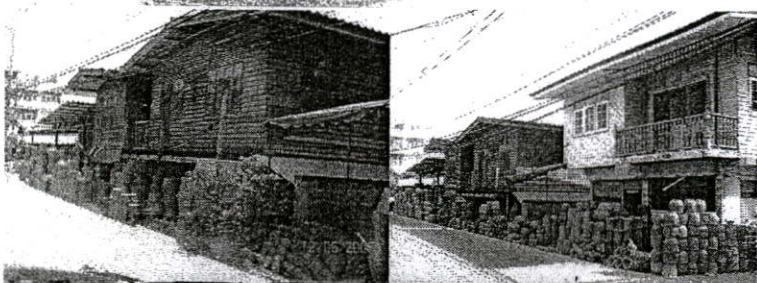
- การประชาสัมพันธ์ โดยป้ายบริเวณพื้นที่ถนนต่างๆที่จะนำมาสู่เกาะเกร็ด
- จัดสวนภูมิทัศน์ เพื่อบ่งบอกเชื้อเชิญให้เห็นภาพเกาะเกร็ด
- ตั้งป้ายไว้ในที่สูง มองเห็นได้ชัด
- อนุรักษ์อาคารหรือสร้างศาลา ป้อมตำรวจ ป้าย เสาไฟ ให้เห็นสัญลักษณ์
ท้องถิ่นแบบต่างๆหรือแบบรามัญ

2. ท่านเห็นควรอย่างไรเกี่ยวกับการฟื้นฟูชุมชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว (ฝั่งปากเกร็ด)

- จัดตั้งหลักสูตรแนะนำสำหรับชุมชนให้มีส่วนร่วมในแหล่งงานด้านการท่องเที่ยว
- จัดตั้งมีคฤเทศน์ท้องถิ่น โดยชุมชนให้ความรู้สู่เกาะเกร็ด
- เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ป้าย ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว

บ้านจอมพลถนอม กิตติขจร

ย่านเครื่องปั้นดินเผา
(ถนนสุขาประชาสวรรค์)

ตลาดเก่า - ริมน้ำ

หัวข้อวิจัย เรื่อง

แนวทางการพัฒนาชุมชนตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาริมแม่น้ำเจ้าพระยา เทศบาลนครปากเกร็ด

โดย

นายสหภาพ หาญเวช

นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม

คณะ ครุศาสตรบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

แบบสอบถาม : ชุดที่ 3 นักวิชาการ สถาปนิก นักผังเมือง

 กาเครื่องหมายถูกในช่องที่ท่านเลือก

เรื่อง ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ	☐	ชาย	☐	หญิง
2. อายุ	☐	ต่ำกว่า 20 ปี	☐	35-40 ปี
	☐	20-35 ปี	☐	50 ปีขึ้นไป
3. อาชีพ	☐	รับราชการ - รัฐวิสาหกิจ		
	☐	ผู้ประกอบการด้าน.....		
	☐	รับจ้าง, พนักงานทั่วไป, ลูกจ้าง		
	☐	แม่บ้าน		
4. ท่านเคยมาเที่ยวเกาะเกร็ดโดยผ่านทางปากเกร็ดกี่ครั้ง	☐	1 ครั้ง	☐	4-5 ครั้ง
	☐	2 - 3 ครั้ง	☐	มากกว่า 6 ครั้งขึ้นไป
5. ท่านมาเที่ยวเกาะเกร็ดกับใคร	☐	มาเพียงลำพัง	☐	มากับกลุ่มทัวร์
	☐	มากับครอบครัว	☐	อื่นๆ ระบุ.....
6. จำนวนคนที่มาเที่ยวกับท่าน	☐	มาคนเดียว	☐	4 - 6 คน
	☐	2 - 3 คน	☐	มากกว่า 6 คน
7. เหตุผลที่มาเที่ยวเกาะเกร็ด สาเหตุเพราะ	☐	ชื่อของที่ระลึก		
	☐	เครื่องปั้นดินเผา, ศิลปะต่างๆ		
	☐	ชมประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิต		
	☐	ทานอาหารพื้นบ้าน, ชื่อของฝาก - ขนมหวาน		
	☐	พักผ่อนชมบรรยากาศที่ทัศนธรรมชาติ		

เรื่อง การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ท่านมีความคิดเห็นสมควรที่จะใช้ประโยชน์ที่ดินจากตลาดเก่าและย่านเครื่องปั้นดินเผาให้เป็น
ที่ท่องเที่ยวที่ต่อเนื่องสู่เกาะเกร็ด เพราะสาเหตุใด

- เห็นด้วย เพราะ ควรฟื้นฟูพื้นที่ให้ต่อเนื่องกับเกาะเกร็ดและพื้นที่ที่บรรยากาศดีอยู่แล้ว
- เห็นด้วย เพราะ.....
- ไม่เห็นด้วย เพราะไม่เหมาะเป็นแหล่งท่องเที่ยว เสื่อมโทรม
- ไม่เห็นด้วย เพราะ ควรใช้พื้นที่เป็นประโยชน์ด้านธุรกิจอื่น เช่น พักอาศัย หมู่บ้าน ห้างฯ
- ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

เรื่อง การตั้งถิ่นฐาน

ท่านเห็นควรให้มีตลาดเก่าริมน้ำและย่านชุมชนย่านเครื่องปั้นดินเผาให้มืออยู่ตามริมแม่น้ำและถนน
หรือไม่

- เห็นด้วย เพราะ ควรอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่นให้อยู่คู่กับน้ำ
- เห็นด้วย เพราะ ควรส่งเสริมรายได้ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว
- เห็นด้วย เพราะ.....
- ไม่เห็นด้วย เพราะเป็นแหล่งเสื่อมโทรมก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับแม่น้ำ
- ไม่เห็นด้วย เพราะ ควรใช้พื้นที่แม่น้ำให้เป็นประโยชน์ด้านอื่นๆ
- ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

เรื่อง ภูมิทัศน์เมือง (ที่ว่างโล่ง)

ท่านใช้พื้นที่สวนสาธารณะ บริเวณวัดสนามเหนือ วัดกลางเกร็ดหรือไม่

- ใช่ ไม่ใช่

1.1 ท่านคิดว่าพื้นที่ด้านอำเภอปากเกร็ดจากถนนภูมิเวท-ถนนสุขาประชาสรรค์ ท่าเรือปากเกร็ด มี
พื้นที่สาธารณะเพียงพอหรือไม่

- เพียงพอ ไม่เพียงพอ

1.2 ท่านพบปัญหาใดในการใช้สวนสาธารณะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ไม่พบปัญหา ภูมิทัศน์ไม่เหมาะสม
- การจัดที่นั่งไม่เหมาะสม วัสดุพื้น-ทางเท้าไม่เหมาะสม
- ไม่สะอาด - มีมลพิษ

ข้อเสนอแนะ.....

1.3 ท่านเห็นว่าควรใช้พื้นที่ริมแม่น้ำฝั่งวัดกลางเกร็ดสู่พื้นที่ริมแม่น้ำฝั่งวัดกลางเกร็ดสู่พื้นที่ริมแม่น้ำ
เจ้าพระยาใกล้สะพานควรปรับปรุงเป็นพื้นที่สวนสาธารณะ เพื่อประกอบกิจกรรมและประเพณีเพื่อการท่องเที่ยว
หรือไม่

- เห็นด้วย เพราะ.....
- ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

เรื่อง เส้นทางสัญจร

1. ท่านเดินทางผ่านฝั่งอำเภอปากเกร็ดสู่เกาะเกร็ดโดยวิธีใด

- รถโดยสารประจำทาง
- รถยนต์ส่วนตัว (ตอบข้อ 1.1-1.2)
- รถตุ๊กหรือรถทัวร์ (ในกรณีมีไปกับโปรแกรมทัวร์)
- เรือ

1.1 ท่านนำรถไปจอดบริเวณใด

- วัดสนามเหนือ
- วัดกลางเกร็ด
- วัดบ่อ
- พื้นที่จอดรถยนต์เครื่องปั้นดินเผา (ริมถนนสุขาประชาสรรค์)

1.2 ท่านพบปัญหาใดในการนำรถไปจอด

- ที่จอดรถไม่เพียงพอ
- ที่จอดรถไกลจากท่าเรือข้ามฟาก
- ที่จอดรถ (30 บาท) มีราคาสูง
- ข้อเสนอนะ.....

1.3 ท่านโดยสารมาจากถนนเส้นใด

- ถนนติวานนท์ - ปทุมธานี
- ถนนติวานนท์ - นนทบุรี
- ถนนแจ้งวัฒนะ

2. ท่านลงเรือข้ามฟากที่ทำเรือใด เพราะเหตุใด

ท่าเรือสนามเหนือ

- เพราะสะดวกใกล้ทางคมนาคมทางบกมากที่สุด

ข้อเสนอนะ.....

- เพราะมีร้านค้า สินค้ามากมาย

ข้อเสนอนะ.....

ท่าเรือวัดกลางเกร็ด

- เพราะสะดวกใกล้ทางคมนาคมทางบกมากที่สุด

ข้อเสนอนะ.....

- เพราะเจียบสงบไม่พลุกพล่าน คับแคบ

ข้อเสนอนะ.....

3. ท่านพบปัญหาในการใช้ท่าเรือหรือไม่

- ไม่พบปัญหา
- พบปัญหาด้าน.....
- ความปลอดภัยและมาตรฐานการรองรับจำนวนคน
- ความไม่จัดระบบต่อปริมาณคน

☐	ระยะเวลาการรอขึ้นเรือใช้เวลามาก
4. ท่านมีข้อเสนอแนะใดในการจัดเส้นทางสัญจร	
☐	เหมาะสมอยู่แล้ว
☐	เส้นทางถนนคับแคบ
☐	ไม่มีทางเดิน (ทางเท้า)
☐	ไม่ต่อเนื่องกับเส้นทางสู่เกาะเกร็ด
ข้อเสนอแนะ.....	
5. ท่านพบปัญหาเส้นทางการท่องเที่ยวที่มาสู่เกาะเกร็ดหรือไม่	
☐	ไม่พบปัญหา
☐	พบปัญหาด้าน
☐	ถนนคับแคบ
☐	ไม่มีป้ายบอกทาง
☐	เดินทางเท้าไกลไม่มีร่มเงา (สู่ท่าเรือ)
6. ท่านคิดว่าเส้นทางที่จะสู่เกาะเกร็ด ควรเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่	
☐	ไม่ควร
☐	ควร เพราะ (เลือก 1 ข้อ)
☐	1) ควรใช้ชุมชนตลาดเก่ากับย่านเครื่องปั้นดินเผาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมเกาะเกร็ด
☐	2) การใช้วัดสนามเหนือและวัดกลางเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเหมือนเกาะเกร็ดทั้ง 2 ข้อ สมควรทั้งหมด
7. ท่านใช้บริการเที่ยวรอบเกาะหรือไม่	
☐	ใช้บริการ (ตอบข้อ 6.1)
☐	ไม่ใช้บริการ
6.1 ถ้าใช้บริการเส้นทางการท่องเที่ยวทางน้ำ ควรปรับปรุงหรือไม่	
☐	ควรปรับปรุง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) เพราะ..
☐	การใช้เวลาแวะชมสถานที่ต่างๆน้อย
☐	ความปลอดภัย
☐	การอำนวยความสะดวกของเรือให้มีผู้รองรับจำนวนมากกว่านี้ และรูปแบบ
☐	ของเรือควรมีเอกลักษณ์พิเศษ
☐	ไม่ควรปรับปรุง

เรื่อง ที่หมายตา

1. ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นสัญลักษณ์มองเห็นได้ชัดเจนของพื้นที่เส้นทางฝั่งอำเภอปากเกร็ด (ก่อนเข้าสู่เกาะเกร็ด)

- วัดสนามเหนือ
- โรงเรียนมูลนิธิปากเกร็ดวิทยา
- วัดกลางเกร็ด
- พื้นที่สะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา
- ศาลา, ท่าเรือข้ามฟาก

2. ท่านคิดว่าสิ่งใดของเกาะเกร็ดเป็นสัญลักษณ์มองเห็นได้ชัดในระยะไกล จากฝั่งเทศบาลอำเภอปากเกร็ด

- ท่าเรือวัดกลางเกร็ด, วัดสนามเหนือ
- เจดีย์, โบสถ์วัดกลางเกร็ด, โบสถ์วัดสนามเหนือ
- ชุมหลังคาวัดบ่อ หรือชุมหลังคาตลาดเก่า
- ศาลเจ้าหรือโรงเจ

เรื่อง สิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณ

1. ท่านคิดว่าสิ่งก่อสร้างและสิ่งประกอบบริเวณฝั่งอำเภอปากเกร็ดควรปรับปรุงให้เข้ากับรูปแบบท้องถิ่นหรือไม่

 ควรปรับปรุง

ข้อเสนอแนะ.....

 ไม่ควรปรับปรุง

2. ถ้าควรปรับปรุง ควรจะปรับปรุงบริเวณด้านใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

สิ่งก่อสร้าง	☐	บ้านจอมพลดอนอม กิติขจร	☐	วัดสนามเหนือ
	☐	ย่านถนนเครื่องปั้นดินเผา	☐	วัดกลางเกร็ด
	☐	ย่านตลาดเก่า		
สิ่งประกอบ	☐	ท่าเรือ	☐	ม้านั่ง
บริเวณ	☐	ห้องน้ำ	☐	ทางเดินและชุมทางเดิน
(โดยรวม)	☐	ป้าย		
	☐	สวน - ต้นไม้		
	☐	เสาไฟ - ถนน		

ข้อเสนอแนะ.....

เรื่อง เอกลักษณ์และคุณค่า

1. ท่านคิดว่าควรอนุรักษ์ปรับปรุงสถานที่ให้มีเอกลักษณ์และคุณค่าด้านศิลปะ วรรณกรรม ประเพณีหรือไม่

 ควรปรับปรุง สถานที่...(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- บ้านพักจอมพลดอนอม กิติขจร
- ย่านเครื่องปั้นดินเผา (ถนนสุขาประชาสรรค์)
- วัดกลางเกร็ด

	☐ วัดสนามเหนือ ☐ ตลาดเก่าริมน้ำ ☐ พื้นที่รอบแม่น้ำเจ้าพระยาและคลองลัดเกร็ด รวมถึงสวนรมณีย์ พื้นที่ใต้สะพานข้ามแม่น้ำ ☐ ไม่ควรปรับปรุง									
2. ท่านคิดว่าควรรักษาโบราณสถาน ประเภทศาสนาให้เป็นแหล่งความรู้และเผยแพร่ประวัติศาสตร์ตามแบบ ดั้งเดิมท้องถิ่นหรือไม่	☐ ควรปรับปรุง สถานที่...(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ☐ วัดสนามเหนือ (โบสถ์ ศาลา กุฏิกลางน้ำ จิตรกรรมฝาผนัง) ☐ วัดกลางเกร็ด (โบสถ์ ศาลา กุฏิกลางน้ำ จิตรกรรมฝาผนัง) ☐ บ้านพักจอมพลถนอม กิตติขจร (ปรับปรุง-ฟื้นฟูให้เป็นพิพิธภัณฑ์ ประวัติศาสตร์และศูนย์มหรสพริมน้ำ) ☐ ตลาดเก่าริมน้ำ (ตัวอาคาร และชุมชน) ☐ ย่านเครื่องปั้นดินเผา (ตัวอาคารและชุมชน) ☐ ไม่ควรปรับปรุง ข้อเสนอแนะ.....									
เรื่อง โปรแกรมการท่องเที่ยวและแนวโน้ม										
1. ท่านใช้บริการโปรแกรมทัวร์ของโครงการอะไรหรือไม่	☐ ใช่ ☐ โครงการวันเดียวเที่ยวเมืองนนท์ ☐ โครงการวันเดียวเที่ยว 3 จังหวัด ☐ โครงการร้อยเดียวเที่ยวจังหวัดนนท์ ☐ โครงการล่องเรือเจ้าพระยา ☐ โครงการเที่ยวปากเกร็ดใน 1 วัน ☐ ไม่ได้ใช้ มาเอง ☐ ควรมีโปรแกรมเพิ่มอีกโดยใช้ฝั่งเทศบาลนครปากเกร็ดเป็นจุดท่องเที่ยว									
2. โปรแกรมทัวร์ของท่านใช้เวลาเท่าใด เพียงพอหรือไม่	<table border="0"> <tr> <td>☐ 2-3 ชั่วโมง</td> <td>☐ เพียงพอ</td> <td>☐ ไม่เพียงพอ</td> </tr> <tr> <td>☐ 3-5 ชั่วโมง</td> <td>☐ เพียงพอ</td> <td>☐ ไม่เพียงพอ</td> </tr> <tr> <td>☐ 6-8 ชั่วโมง</td> <td>☐ เพียงพอ</td> <td>☐ ไม่เพียงพอ</td> </tr> </table>	☐ 2-3 ชั่วโมง	☐ เพียงพอ	☐ ไม่เพียงพอ	☐ 3-5 ชั่วโมง	☐ เพียงพอ	☐ ไม่เพียงพอ	☐ 6-8 ชั่วโมง	☐ เพียงพอ	☐ ไม่เพียงพอ
☐ 2-3 ชั่วโมง	☐ เพียงพอ	☐ ไม่เพียงพอ								
☐ 3-5 ชั่วโมง	☐ เพียงพอ	☐ ไม่เพียงพอ								
☐ 6-8 ชั่วโมง	☐ เพียงพอ	☐ ไม่เพียงพอ								
3. ท่านเห็นควรมีการเพิ่มโปรแกรมทัวร์หรือแหล่งท่องเที่ยวรอบเกาะเกร็ด (ฝั่งอำเภอปากเกร็ด) โดยฟื้นฟูชุมชน สถานที่และท้องที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่	☐ ควร ☐ ไม่ควร เพราะ.....									

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโปรแกรมทัวร์

.....

.....

.....

.....

ตลาดและแนวความคิดกับการท่องเที่ยว

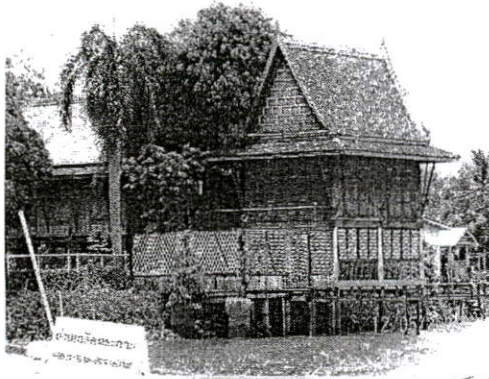
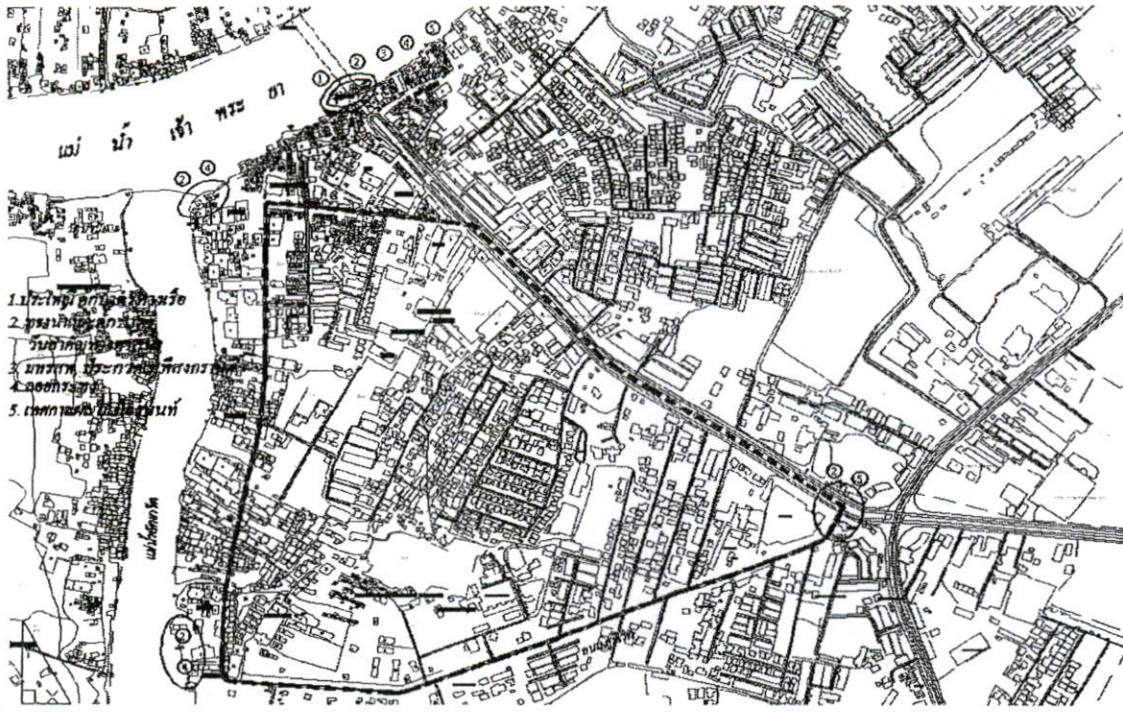
1. ท่านเห็นควรมีการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของอำเภอปากเกร็ดสู่เกาะเกร็ดหรือไม่ อย่างไร

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

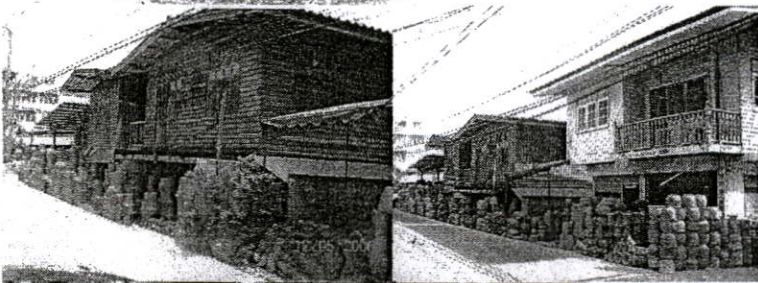
- การประชาสัมพันธ์ โดยย้ายบริเวณพื้นที่ถนนต่างๆที่จะนำมาสู่เกาะเกร็ด
- จัดสวนภูมิทัศน์ เพื่อบ่งบอกเชื้อเชิญให้เห็นภาพเกาะเกร็ด
- ตั้งป้ายไว้ในที่สูง มองเห็นได้ชัดตามจุดสำคัญต่างๆของอำเภอและจังหวัด
- อนุรักษ์อาคารหรือสร้างศาลา ป้อมตำรวจ ป้าย เสไฟฟ้า ให้เห็นสัญลักษณ์
ท้องถิ่นแบบต่างๆหรือแบบรามัญ

2. ท่านเห็นควรวางไรเกี่ยวกับการฟื้นฟูชุมชนให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว (ฝั่งปากเกร็ด)

- จัดตั้งหลักสูตรแนะนำสำหรับชุมชนให้มีส่วนร่วมในแหล่งงานด้านการท่องเที่ยว
- จัดตั้งมัคคุเทศน์ท้องถิ่น โดยชุมชนให้ความรู้สู่เกาะเกร็ด
- เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น ป้าย ศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว

บ้านจอมพลดอนอม กิตติขจร

ย่านเครื่องปั้นดินเผา (ถนนสุขาประชาสวรรค์)

ตลาดเก่า - ริมน้ำ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล	นายสหภาพ หาญเวช
วัน เดือน ปี เกิด	28 พฤศจิกายน 2517
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	52/159 เมืองทองธานี ต.บางพูด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี โทร. 02-583-1054, 01-361-1162, 06-319-8810
ประวัติการศึกษา	ประถมศึกษา โรงเรียนชลประทานวิทยา มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียน โยธินบูรณะ มัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (แผนวิทย์-คณิต) ปริญญาตรี คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ปริญญาโท คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ประวัติการทำงาน	บริษัทศรีผลวัฒนา (1979) จำกัด บริษัทพีริวิวิท จำกัด (มหาชน) บริษัทเอส บี เฟอ์นิเจอร์ อุตสาหกรรม จำกัด ตำแหน่งสถาปนิก
ปัจจุบัน	ประกอบธุรกิจส่วนตัวด้านงานออกแบบ และรับเหมาก่อสร้าง ตกแต่งภายใน เอไอเดีย โปรเจคท์ 52/159 เมืองทองธานี ต.บางพูด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี โทร. 02-583-1054, 02-960-0158, 01-361-1162, 06-319-8810